

Windows 98 tako-lako

Broj stranica: 354

Sadržaj:

Instalacija Windowsa 98

Rad s Windowsima 98

Pokretanje programa, zadaće i pomoć u radu

Osnove o traci izbornika i traci s alatima

Okviri za dijalog

Svakodnevni rad s dokumentima

Ispis dokumenata u Windowsima 98

Prozori u Windowsima 98

Pregled sadržaja vašeg računala

Rad s datotekama, mapama i pogonima

Rad s mapama i disketama

Obrada teksta u WordPadu

Crtanje i bojanje - program Paint

Backup - sigurnosna pohrana podataka

Redovito održavanje - System Tools

Drugi pomoći programi

Multimedijalne slike i zvukovi

Pisma

Rješavanje najčešćih problema u Windowsima 98

Podešavanje radne površine Windowsa 98

Dodavanje novih komponenti, programa i pogonitelja iz Windowsa 98

Uklanjanje komponenti, programa i pogonitelja iz Windowsa 98

Modemi, Internet i Windowsi 98

I. DIO

1. poglavlje

Instalacija Windowsa 98

- Je li instalacija stvarno neophodna?
- Pokretanje instalacije
- Poslovi nakon instalacije

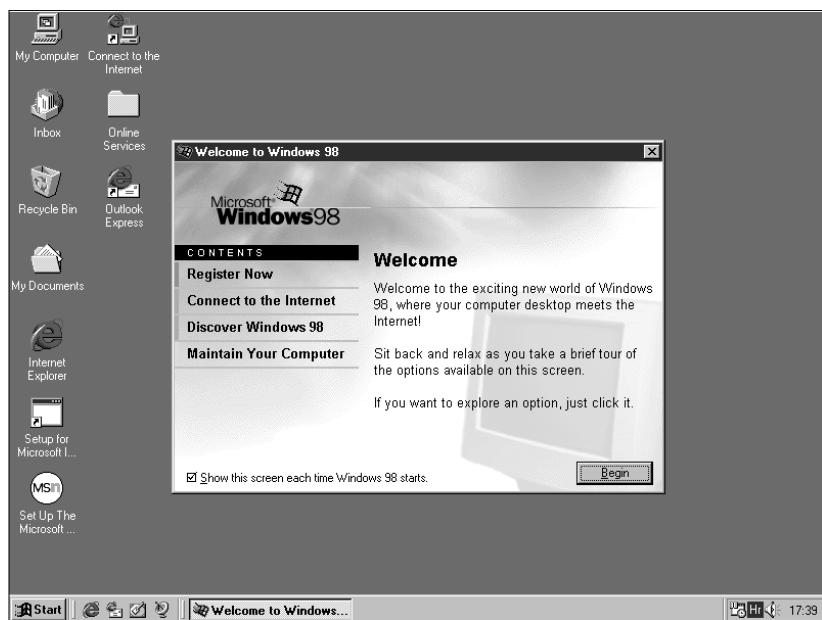
U ovom poglavljiju:

U ovom će poglavju naučiti kako instalirati Windows 98 na svoje računalo.

Je li instalacija stvarno neophodna?

Prije nego što se pozabavite instalacijom Windowsa 98 trebate provjeriti nisu li oni već instalirani u vašem računalu. Ako ste upravo kupili novo računalo, Windowsi 98 su u njemu vjerojatno već ugrađeni pa ne morate sami prolaziti instalacijski postupak. Ako niste sigurni, upalite svoje računalo i pogledajte učitavaju li se Windowsi 98. Ako se na zaslonu pojavi slika slična ovdje prikazanoj, imate sreću: Windowsi 98 su spremni za rad. U tom slučaju ovo poglavlje možete slobodno preskočiti i prieći na sljedeće.

Slika 1.1

Ako minuto do dvije nakon pokretanja vašeg računala na zaslonu monitora vidite ovaku sliku, Windowsi 98 su već instalirani u računalu.

Oni koji su računalo kupili prije izlaska Windowsa 98, za nadogradnju svojih starih Windowsa trebaju *upgrade* inaćicu Windowsa 98. Instalacijom Windowsa 98 preko starijih inaćica Windowsa izbjegavate ponovno podešavanje mnogih vrijednosti koje ste već podesili po svom ukusu, kao i mnoge druge poslove. Cijeli postupak ide brže i s mnogo manje zastoja jer će program za instalaciju prepoznati podešenja u starim Windowsima pa to nećete trebati ponavljati. Evo potrebnih koraka:

Ne sumnjaj da vi redovito radite sigurnosne kopije svojih važnih dokumenata i drugih datoteka, međutim, dobro vas je podsjetiti da to svakako uradite i prije pokretanja instalacije.

Pokretanje instalacije

1. Uključite računalo i pričekajte da se pokrenu stari Windowsi. Ako su se neki programi automatski otvorili, zatvorite ih.
2. U CD-ROM pogon umetnите CD-ROM Windowsa 98, inačicu za nadogradnju (*upgrade*). Na zaslonu će se pojaviti okvir Windows 98 CD-ROM pomoću kojeg možete upoznati druge Microsoftove proizvode i pogledati njihove video prikaze, a kasnije ćete ga moći koristiti i za dodavanje ili uklanjanje komponenti Windowsa 98. Odmah nakon njega pojavit će se okvir za dijalog Windows 98 CD-ROM s ikonom upitnika koji će vas upitati želite li svoje računalo sada nadograditi na noviju inačicu Windowsa. Kliknite na **Yes**.
3. Pokrenut će se program Setup.exe koji će na zaslonu prikazati okvir za dijalog Windows 98 Setup. On će vas obavijestiti da će program za instalaciju (Setup) najprije izvršiti provjeru vašeg sustava. Kliknite na **Continue**. Windows 98 Setup će provjeriti ispravnost vašeg tvrdog diska i nakon toga pripremiti čarobnjaka Windows 98 Setup Wizard koji će vas voditi kroz ostatak postupka instalacije.

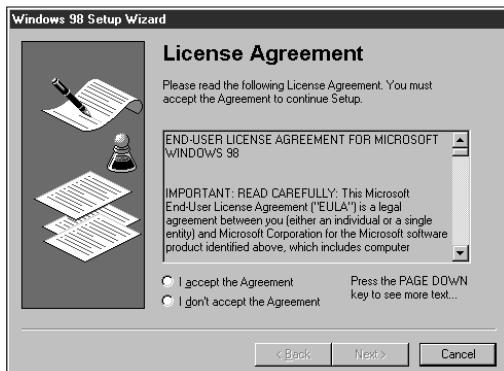

Slika 1.2

Uvodni okvir
čarobnjaka
Windows 98. ➔

4. Windows 98 Setup Wizard će otvarati sljedeće okvire:

- ♦ **License Agreement** - u okviru s kliznom trakom biste trebali pročitati uvjete za dozvolu korištenja Microsoftovih Windowsa 98 i svoj pristup potvrditi klikom na izborni gumb **I accept the Agreement**. Nakon toga kliknite na gumb **Next>**.

Slika 1.3
Okvir za dijalog
Windows 98
Setup – License
Agreement.

Wizard (čarobnjak) je program koji će vam olakšati instalaciju i većinu poslova obaviti umjesto vas. Vama će biti predstavljeni njegovi okviri za dijalog u kojima obično trebate samo odabrati neke stavke i kliknuti na gumb. Na dnu okvira *License Agreement* se nalaze tri gumba: *<Back*, *Next>* i *Cancel*.

<Back Ovaj gumb služi za vraćanje jedan korak unatrag u instalacijskom postupku.

Next> Ovaj gumb odaberite kada završite trenutni korak i želite prijeći na sljedeći. U većini je slučajeva dovoljno pritisnuti **Enter**.

Cancel Ovaj gumb odaberite kada želite prekinuti cijeli instalacijski postupak.

- ◆ **Product Key** - u pet okvira za tekst trebate upisati znakove ključa (šifre) koji su prikazani desno od sličice ključa na poledini kućišta vašeg CD-ROM-a Windows 98, s tim da crtice izostavite. Zatim kliknite na **Next**.
- ◆ **Checking System i Preparing Windows Directory** - ovi će vas okviri obavijestiti o provjeravanju sustava vašeg računala, provjeravanju instaliranih komponenti i raspoloživog prostora na disku.
- ◆ **Save System Files** - ako želite ostaviti mogućnost uklanjanja Windowsa 98 i brzog i lakog vraćanja Windowsa 95, odaberite izborni gumb **Yes (Recomended)** (te će datoteke za vraćanje Windowsa 95 na vašem tvrdom disku zauzeti dodatnih 25 do 50 ili više MB, ovisno o tome koliko ste do sada nagomilali datoteka sustava vaših Windowsa 95). U suprotnom, odaberite **No**. Kliknite na **Next**.
- ◆ **Select Uninstall Drive** - ako ste u prethodnom koraku odabrali Yes (Recomended), pojavit će se okvir za dijalog *Select Uninstall Drive*. Odaberite tvrdi disk na koji želite spremiti te datoteke za vraćanje Windowsa 95 i kliknite na **OK** za početak njihovog spremanja.
- ◆ **Identification** - u polje *Computer name* upišite ime koje želite dati svom računalu, u polje *Workgroup* upišite ime radne skupine, a u polje *Computer description* upišite opis vašeg računala. Ovo je potrebno ako je vaše računalo spojeno na mrežu računala. Kliknite na **Next**.
- ◆ **Establishing Your Location** - na popisu odaberite **Croatia** i kliknite na **Next**.
- ◆ **Startup Disk** - ovaj će vas okvir obavijestiti o stvaranju diskete za pokretanje sustava u slučaju nužde (Startup Disk). Kliknite na **Next**. Zatim će se pojaviti okvir **Insert Disk**. Na praznu disketu napišite *Windows 98 Startup Disk* i umetnите je u disketni pogon. Kliknite na **OK**. Nakon dovršenja diskete pojavit će se okvir koji će zatražiti da disketu izvadite. Disketu izvadite iz disketnog pogona i kliknite na **OK**.
- ◆ **Start Copying Files** - u ovom okviru pokrećete kopiranje datoteka Windowsa 98. Kliknite na gumb **Next**. Ovaj dio, kopiranje na vaš tvrdi disk, najdulje traje pa se možete odmoriti i usput promatrati novosti u Windowsima 98 koje će biti prikazivane na zaslonu.

- ♦ **Restart Computer** - nakon uspješnog kopiranja datoteka Windowsa 98, pojavit će se okvir za dijalog *Restart Computer*. Sada možete kliknuti na gumb **Restart Now** za ponovno pokretanje Windowsa ili, još bolje, pričekati nekoliko sekundi i oni će se sami ponovno pokrenuti.

Poslovi nakon instalacije

Nakon ponovnog pokretanja računala, Windowsi 98 će po potrebi instalirati nove upravljačke programe za postojeći hardver i prepoznate *umetni-i-radi* (*Plug and Play*) uređaje. Ako računalo pritom zastane na dulje vrijeme, treba ga isključiti i ponovno uključiti. Windowsi će se po potrebi sami više puta ponovno pokretati i nastaviti podešavanjem hardvera i uređivanje i podešavanje samih Windowsa.

Treba li vam lozinka (Password)

Najprije će se pojaviti okvir za dijalog **Enter Windows Password**. U polje *User name* možete upisati korisničko ime, a u polje *Password*, ako vam je potrebno, možete upisati svoju lozinku za prijavljivanje na Windowsse (na primjer, u slučaju da u računalu držite povjerljive podatke i/ili želite druge osobe spriječiti u švrljanju po vašem računalu). Ako vam lozinka nije potrebna i ne želite da vam ovaj okvir dosađuje pri svakom pokretanju Windowsa 98, u polje *Password* nemojte ništa upisati i samo kliknite na **OK**. Program će nastaviti daljnje podešavanje Windowsa 98.

Upravljački programi

Ako za neki uređaj u vašem računalu Windowsi 98 neće pronaći odgovarajući upravljački program, pojavit će se okvir čarobnjaka *Add New Hardware Wizard*. Kliknite na **Next**. Pojavit će se novi okvir u kojem možete birati između dvije mogućnosti:

- ♦ Ako za navedeni uređaj imate disk s upravljačkim programom, odaberite *Search for the best driver for your device (Recomended)* i kliknite na **Next**. Umetnute disk s upravljačkim programom (ili kliknite na **Browse** i upravljački program potražite na tvrdom disku ako ste ga tamo stavili), odaberite njegovu lokaciju i kliknite na **Next**. Disketni je pogon unaprijed odabran, pa ako ste umetnuli disketu samo kliknite na **Next**.

- ◆ Ako za navedeni uređaj nemate upravljački program, odaberite *Display a list of all the drivers in a specific location so you can select the driver you want* i kliknite na **Next**. U sljedećem okviru čarobnjaka možete:
  - ◆ ostaviti odabranom opciju *Show compatible hardware*, u okviru Models odabrat ponuđeni upravljački program i kliknuti na **Next** ili
  - ◆ odabrat *Show all hardware* i sami odabrat proizvođača i model uređaja. Ako vašeg uređaja nema na popisu, pokušajte odabrat neki od općih modela. Kliknite na **Next**.

Pojavit će se obavijest da su Windowsi 98 spremni za instaliranje upravljačkog programa. Kliknite na **Next**. Nakon pojavljivanja obavijesti o završenoj instalaciji odabralih upravljačkih programa kliknite na gumb **Finish**.

Kraj instalacije

Windowsi 98 će nastaviti automatsko podešavanje sustava i pred vašim će se očima prvi put pojaviti nova radna površina, nova uvodna glazba i okvir dobrodošlice *Welcome to Windows 98*. S instalacijom Windowsa 98 napokon ste završili.

Sažetak

U ovom je poglavlju prikazano kako Windows 98 instalirati na vaše računalo. Sada je vrijeme da se upoznamo s njima. Slijedi poglavlje o njihovim mogućnostima i opisom većine osnovnih radnji u Windowsima 98.

II. DIO

2. poglavlje

Rad s Windowsima 98

- Pokretanje Windowsa 98
- Klasična radna površina
- Traka sa zadaćama (Taskbar)
- Čemu služi miš?
- Windows tipkovnica – i za one koji nisu učili tipkati
- Isključivanje računala

U ovom poglavlju

Da biste krenuli u rad s Windowsima 98, potrebno je najprije savladati osnovne pojmove i radnje koji su vam potrebni. Stoga će u ovom poglavlju biti riječi o pokretanju samih Windowsa, radnoj površini koja će vas dočekati i osnovnim elementima korisničkog sučelja, a naučit ćete raditi i s mišem i tipkovnicom.

Ovdje ćete dobiti osnovni pregled o Windowsima 98, bez ulazeњa u pojedinosti. Također ćete naučiti osnove rada s mišem i tipkovnicom, što će vam pomoći u sljedećim poglavljima.

Pokretanje Windowsa 98

Kada su Windowsi 98 jednom instalirani, njihovo je pokretanje uistinu krajnje jednostavno. Dovoljno je uključiti računalo i Windowsi će se automatski sami pokrenuti. Ako Windowsi 98 još nisu instalirani u vaše računalo, prolistajte unatrag nekoliko stranica i pogledajte prvi dio ove knjige.

Boot, booting, rebooting. Ove se riječi često mogu čuti u informatičkom žargonu. One znače podizanje (pokretanje) operativnog sustava, odnosno njegovo učitavanje u radnu memoriju. Windowsi 98 su operativni sustav i tijekom pokretanja se učitavaju u radnu memoriju (RAM).

Na zaslonu monitora ćete u toku automatskog pokretanja Windowsa 98 vidjeti razne tekstualne poruke i čudne znakove kojima se ne trebate opterećivati.

Ako ste tijekom instaliranja u Windows 98 unijeli lozinku, na kraju pokretanja će se pojaviti okvir u kojem se traži unos vaše lozinke u polje *Password*. Znakovi koje unosite će se radi dodatne sigurnosti prikazati kao zvjezdice. Ako utipkate krivi znak, pritisnite tipku **Backspace**. Kada završite, pritisnite **Enter**.

Kada se Windowsi 98 napokon učitaju

Kada na vašem računalu prvi put pokrenete Windows 98 i oni su napokon spremni za rad, pojavi se okvir s dobrodošlicom *Welcome to Windows 98*, koji vam pruža četiri mogućnosti:

Register Now – za registraciju vaših Windowsa 98. Registracijom dobivate punu podršku putem Interneta, besplatna poboljšanja, savjete i trikove te dodatke za Windows 98.

Connect to the Internet – pokretanje Internet Connection Wizarda za spajanje na Internet.

Discover Windows 98 – za upoznavanje Windowsa 98.

Maintain Your Computer – pokretanje Maintenance Wizarda za održavanje vašeg računala.

Ovaj okvir možete zatvoriti klikom na gumb **Close (X)** u gornjem desnom kutu. Kada vam jednom dosadi i više ne želite da se pojavljuje pri svakom pokretanju Windowsa 98, kliknite na stavku *Show this screen each time Windows 98 starts* da uklonite potvrdu kvačicu uz nju. Ako ga kasnije ponovno želite otvoriti, odaberite **Start** ⇔ **Programs** ⇔ **Accessories** ⇔ **System Tools** ⇔ **Welcome to Windows**.

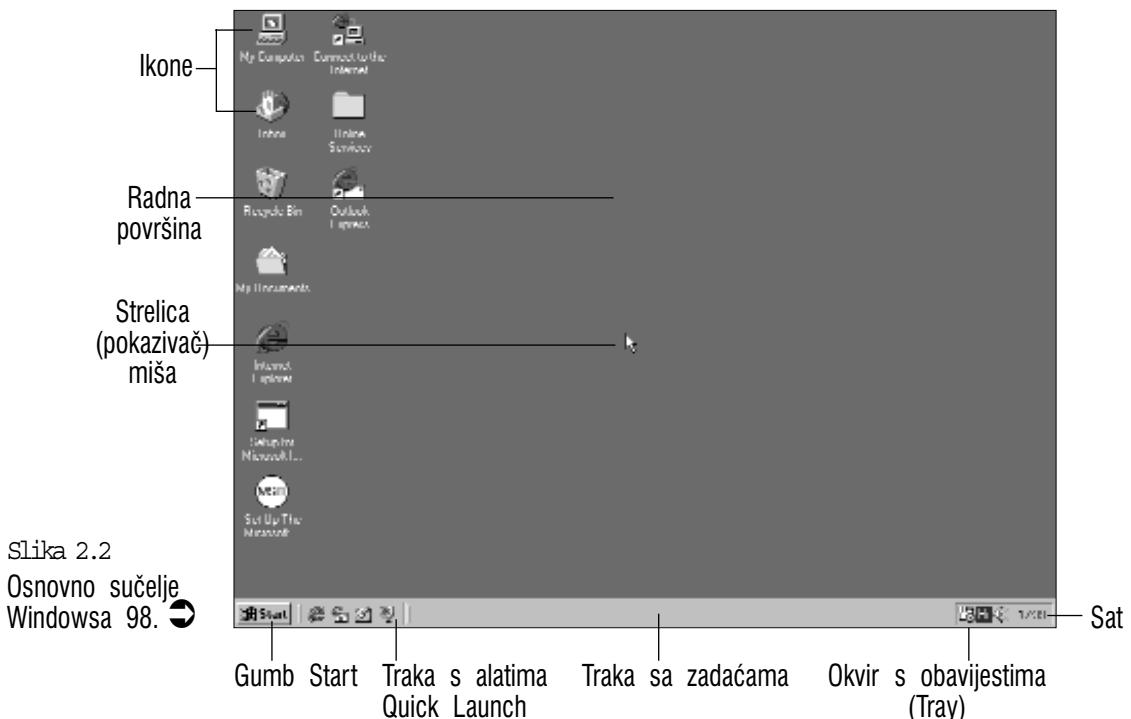

Slika 2.1

Dobrodošlica Windowsa 98: okvir za dijalog Welcome to Windows 98 pojavi se kada prvi put pokrenete Windows 98.

Na zaslonu monitora pojavit će se osnovno sučelje Windowsa 98, radna površina (Desktop). Na radnoj se površini nalazi tek nekoliko ikona i na dnu jedna traka. To je namjerno pojednostavljeno kako bi se početnicima olakšalo snalaženje ne zasipajući ih odmah svim mogućnostima. Ne morate, dakle, biti razočarani jer ćete se kasnije možda i iznenaditi velikim i mnogobrojnim mogućnostima uređivanja radne površine.

U sljedećim se naslovima sažeto opisuje ponešto od ovoga što možete vidjeti na radnoj površini.

Slika 2.2

Osnovno sučelje
Windowsa 98.

Klasična radna površina

Osnovni je cilj u izradi operativnog sustava, pored funkcionalnosti, učiniti njegovo sučelje što bližim korisniku. Smatra se kako će više ljudi koristiti računala ako će se ona moći koristiti na način kako stvari obavljamo u stvarnom životu.

Radna je površina Windowsa 98 organizirana onako kako ljudi obično organiziraju svoj radni stol u uredu ili radnoj sobi. Imate, dakle, mape s dokumentima na kojima radite (mapa i datoteke) i alate kojima se služite (programi). Možete raditi na dokumentima, proračunskim tablicama, pisati pisma i obavljati brojne druge poslove.

Ta je velika zelena površina, dakle, radna površina Windowsa 98 na kojoj slažete alate s kojima radite. Podešavanje radne površine objašnjeno je u 20. poglavljju.

Da biste mogli nastaviti rad, na radnoj se površini Windowsa 98 već u početku nalazi nekoliko elemenata (sličica), nazvanih ikone. One mogu predstavljati mape (mesta u koja se spremaju datoteke), datoteke ili programe. Koliko je ikona postavljeno na radnu površinu ovisi o tome koji su dijelovi Windowsa

98 instalirani u vaše računalo. (Kasnije će biti objašnjeno kako na radnu površinu možete postaviti dodatne alate i mape.) Evo kratkih objašnjenja nekih od ikona:

My Computer – u ovoj se mapi nalaze sličice (ikone) koje predstavljaju različite dijelove vašeg računala: disketne pogone, tvrde diskove, pisače i sve drugo što je priključeno na vaš stroj. Više ćete pojedinosti o tome naći u 9. poglavlju.

Recycle Bin (koš za otpatke) – ovdje odbacujete datoteke koje više ne želite držati na svom tvrdom disku ili disketama. Pojedinosti o radu s Recycle Binom naći ćete u 10. poglavlju.

Privremeno spremište obrisanih datoteka

Windowsi 98 ne brišu odmah fizički datoteke koje odbacite u Recycle Bin nego ih drže u zasebnoj mapi koju predstavlja sličica koša za otpatke, s pravom nazvanom Recycle Bin (posuda za recikliranje). Ako ste neku datoteku greškom odbacili u koš ili ste se za neku predomislili i htjeli biste je vratiti, ništa nije izgubljeno. Sve dok odbačene datoteke dodatnom naredbom stvarno ne obrišete ili dok se koš ne prepuni, možete ih potražiti u Recycle Binu i vratiti na odgovarajuće mjesto.

My Documents – mapa u koju, ako želite, spremate sve vaše dokumente.

Internet Explorer – program za pretraživanje Interneta i sadržaja vašeg tvrdog diska.

Aktivna i klasična radna povrsina

Ovo je uobičajeni izgled radne površine kakav je bio i u Windowsima 95. Umjesto ove jednostavnije, klasične radne površine, možete odabrati napredniju, aktivnu radnu površinu koja je objašnjena u 23. poglavlju.

Traka sa zadaćama (Taskbar)

Traka sa zadaćama je vodoravna traka na dnu zaslona (kasnije se ona može prebaciti i na druga mesta na zaslonu). Na lijevom se kraju nalazi gumb Start, a na desnom je kraju okvir koji pokazuje koliko je sati i na kojoj se pojavljuju još neke ikone, poput ikone programa za kontrolu glasnoće vaših zvučnika.

Gumb Start vam daje pristup do gotovo svih mogućnosti Windowsa 98, od pokretanja programa do gašenja računala. Pojedinosti u radu s gumbom Start objašnjene su u 3. poglavlju.

Quick Launch, traka s alatima – to su četri ikone odmah desno uz gumb Start, koje služe za brzo otvaranje programa ili mapa koje predstavljaju.

Okvir s obavijestima (System Tray) na desnoj strani trake s alatima – na njemu se nalaze sličice koje vam govore što se događa s vašim računalom. Kad na primjer nešto ispisujete, na njoj se pojavi slika pisača. Ako je u računalo ugrađena zvučna kartica, u okviru će stalno biti slika zvučnika koja služi za kontrolu glasnoće.

Više pojedinosti o satu, na primjer kako pokazati datum i kako podesiti vrijeme, potražite u 16. poglavlju.

Preostali dio trake sa zadaćama je za sada prazan, ali neće biti dugo. Čim otvorite neku mapu ili pokrenete neki program (što se objašnjava u sljedećem poglavlju), Windowsi 98 za svaki pokrenuti program i otvorenu mapu postavljaju gumb na traku sa zadaćama. To mnogo olakšava rad na prenatrpanoj radnoj površini. Klikom miša na jedan od gumba odmah ulazite u tu otvorenu mapu ili program.

Čemu služi miš?

Naučiti kako rukovati mišem mogla bi biti jedna od najvažnijih vještina potrebnih za rad u Windowsima 98. Windowsi 98 su prilagođeni upravo radu s mišem i vidjet ćete da je svakodnevne poslove u njima najlakše i najbrže obaviti mišem. Za to nije potrebna velika vještina. Raditi mišem je lakše nego pisati olovkom i s time nećete imati nikakvih problema.

Osnovna je zamisao jednostavna: miša pokrećete po stolu, odnosno podlošku za miša, i pratite kretanje male strelice na zaslonu monitora. Strelica se kreće u onom smjeru u kojem vi pomicate miša. Kada želite odabratи neki objekt

prikazan na zaslonu, dovedete strelicu (pokazivač) iznad njega i kliknete lijevom tipkom miša (u Windowsima 98 moguće je odabirati objekte i bez klika i naprsto dovesti pokazivač iznad objekta). Njime odabirete objekte, pokrećete programe, mijenjate veličinu prozora i pomicete ih.

Osnovne radnje s mišem

Kada se jednom naviknete na rad s mišem, dalje ćete ga instinkтивno koristiti, bez razmišljanja. Osnovne tehnike koje trebate znati su:

1. Miša okrenite tako da njegov kabel ide na suprotnu stranu od vas.
2. Miša primite na takav način da:
  - ◆ Sredinu dlana udobno smjestite na srednji, najviši dio miša.
  - ◆ Vaš kažiprst i srednji prst lagano leže na lijevoj i desnoj tipci miša.
  - ◆ Miša sa svake strane pridržavate palcem i prstenjakom.
3. Pomičite miša po podlošku ili stolu. Primjetit ćete da se pokazivač miša na zaslonu kreće u istom smjeru kuda i miš.

Teži dio: kontroliranje miša

Dok je pomicanje pokazivača miša stvarno jednostavno, kontrolirani je rad složeniji. Osobe koje prvi put rade s mišem često se žale kako pokazivač previše bježi po zaslonu ili pak imaju premalo prostora za pomicanje miša. Evo nekoliko savjeta koji će vam pomoći da postanete pravi stručnjak u baratanju mišem:

- ◆ Nemojte miša držati tako čvrsto kao da ga želite baciti na drugi kraj sobe (mada ponekad možete doći u iskušenje). Sasvim lagano držanje je posve dovoljno.
- ◆ Daljina koju pokazivač prijeđe preko zaslona srazmjerna je daljinama koju ste prešli mišem, ali ne i ista. Vidjet ćete da je pomicanje miša od tek nekoliko centimetara dovoljno da pokazivač prijeđe preko cijelog zaslona.
- ◆ Ako s mišem dođete do ruba podloška, a pokazivač još nije na mjestu gdje treba biti, jednostavno podignite miša i premjestite ga na sredinu podloška. Pokazivač će ostati na mjestu na kojem je i bio i sada možete nastaviti rad.

Što se sve može raditi s mišem

Na mnogo mesta u ovoj knjizi naići ćete na radnje koje trebate učiniti s mišem: pokaži ovo, povuci ono, klikni na nešto drugo. Te se radnje stalno ponavljaju i ubrzo će vam postati prirodne. Za sada vam je sve to još pomalo nespretno pa dok se naviknete na njih pogledajmo što one znače:

“Pokazati” znači pomaknuti pokazivač na određeno mjesto na zaslonu, na primjer, pokažite na gumb Start u donjem lijevom kutu zaslona. Sekundu ili dvije zadržite pokazivač na tom mjestu i pojavit će se mali okvir s porukom: *Click here to begin* (kliknite ovdje za početak).

“Kliknuti” znači pritisnuti i pustiti lijevu tipku miša. Jasno, prije nego što kliknete na neki objekt obično na njega najprije morate dovesti pokazivač. Ako napišem “kliknite na gumb Start” to znači da prvo trebate dovesti pokazivač na gumb Start i zatim kliknuti. Kliknite sad na gumb Start. Na zaslonu će se pojaviti izbornik Start (o njemu se govorи u sljedećem poglavlju). Da biste ga zatvorili, kliknite na prazno mjesto na radnoj površini Windowsa 98.

“Dvakliknuti”, kako se već prema samom nazivu vidi, znači dvaput brzo pritisnuti i otpustiti lijevu tipku miša. To će dok se ne izvježbate možda biti malo nespretno pa vas Windowsi koji put neće slušati, ali ne brinite se. I ovdje prvo na nešto trebate pokazati prije nego što na to kliknete. Ako ste nestrpljivi na nečemu isprobati dvoklik pokušajte dvostruko kliknuti na vrijeme u donjem desnom kutu zaslona. Ako to učinite kako treba, pojavit će se okvir s naslovom Date/Time Properties (podešavanje vremena i datuma). Kako se radi u ovom okviru objašnjeno je u 16. poglavlju pod naslovom “Podešavanje vremena i datuma”. Za sada samo kliknite na gumb Cancel ili pritisnite tipku Esc kako biste okvir maknuli sa zaslona.

Prosvjetljeni dvoklik

Kod pravilnog izvođenja dvoklika trebate paziti na dvije stvari. Prva je brzina. Drugi klik mora doći trenutačno nakon prvoga, inače će Windowsi misliti kako samo izvodite dva obična, jednostruka klika. Drugo, treba paziti na pokretanje miša, odnosno, miš se za vrijeme izvođenja dvoklika ne smije ni malo pomaknuti. Pravilno je izvedeni dvoklik savršena kombinacija brzine i mirnoće koja zahtijeva strpljivost i vježbu. Igrica FreeCell koja se nalazi u Windowsima 98 odlično će poslužiti za vježbu dvoklika kao i većinu drugih radnji s mišem.

Desni klik je sličan običnom kliku, osim što brzo pritisnete i pustite desnu tipku miša (ako vaš miš ima tri tipke, to je krajnja desna tipka). Kao što ćete vidjeti, kad u Windowsima 98 kliknete desnom tipkom miša, pojavit će se mali izbornik (izbornik prečica) koji vam daje brzi pristup do najčešćih naredbi. Kliknite na primjer desnom tipkom bilo gdje na radnoj površini i pojavit će se jedan od takvih izbornika. Za njegovo uklanjanje kliknite lijevom tipkom na prazno mjesto na radnoj površini.

Povlačenje mišem znači pokazati na određeni objekt, pritisnuti i zadržati pritisnutu lijevu tipku miša i zatim pomicati miša. Oni objekti koji su predviđeni za pomicanje kretat će se zajedno s pokazivačem miša. Povlačenje se u pravilu koristi za pomicanje stvari s jedne točke i njihovo ispuštanje na drugom mjestu. Ta se radnja naziva povuci i ispusti. Sada to možda pomalo nejasno zvuči, no, bez brige, imat ćete mnogo prilika za vježbu. Ova je radnja objašnjena u 8. i 10. poglavlju.

Miš s kotačićem

Na tržištu su se pojavili i miševi s kotačićem (ili s dva kotačića) koji također služi i kao srednja tipka. Evo nekih od mogućih načina njihove uporabe:

- ◆ Okretanjem kotačića možete sadržaj dokumenta u prozoru pomicati bez uporabe klizne trake.
- ◆ Pritiskom na kotačić i pomicanjem miša možete dokument pregledavati u smjeru u kojem pomičete miša.
- ◆ Pritiskom na tipku **Ctrl** i okretanjem kotačića možete prikaz u nekim programima povećavati ili smanjivati.

Web stil – otvaranje jednim klikom

U My Computeru ili Windows Exploreru otvorite izbornik **View**, kliknite na **Folder Options** i na kartici General odaberite **Web Style**. Sada ćete datoteke i mape u Exploreru, My Computeru i na radnoj površini moći otvarati jednim klikom:

- ◆ Za odabir datoteke ili ikone, pokazivač miša postavite iznad nje i tuga zadržite oko pola sekunde. Windowsi će odabrani objekt vidljivo označiti.
- ◆ Za otvaranje datoteke dovoljno je samo jednom kliknuti na nju, poput klika na hipervezu u Internet Exploreru.

U programima i okvirima za dijalog poput *File Open* i *Save As* za otvaranje datoteka ili mapa i dalje ćete trebatи koristiti dvostruki klik.

Windows tipkovnica – i za one koji nisu učili tipkati

Premda je mišem zgodno raditi, on nikako nije neophodan. U stvari, za mnoge naredbe u Windowsima 98 postoje prečice na tipkovnici kojima se štedi mnogo vremena. To ne znači da za rad u Windowsima 98 trebate postati vrhunski daktilograf. Iako će vam dobro doći, nije nužno da naučite tipkati. Ovdje se govori o nekim dijelovima tipkovnice i objašnjava kakvu ulogu oni imaju u Windowsima 98.

Kombinacije s Ctrl, Alt i drugim tipkama

Na svim tipkovnicama postoje tipke Ctrl (što je skraćenica od Control) i Alt, a neke novije tipkovnice imaju za svaku ruku po jednu tipku. U Windowsima te tipke ne koristite same, nego uvijek u kombinaciji s drugim tipkama. Zbog mnogobrojnih mogućnosti u kombinacijama se često koristi i tipka Shift.

Pokušajte, na primjer, pritisnuti i zadržati tipku **Ctrl**, pritisnuti tipku **Esc** i zatim otpustiti **Ctrl**. Iz gumba Start iskočit će izbornik (o tom ćemo izborniku govoriti u sljedećem poglavlju). Ovaj način tipkanja, kad jednu tipku držimo pritisnutom i pritisnemo drugu, zovemo kombinacijom tipki i ona se u Windowsima 98 vrlo često koristi. Izbornik ćete ukloniti jednostavnim pritiskom na tipku **Esc**.

Kratica za prečice na tipkovnici

Kako se u knjizi ne bi za svaku kombinaciju tipki stalno ponavljalo “pritisnite i zadržite tipku Ctrl, pritisnite tipku Esc i zatim otpustite Ctrl”, u nastavku knjige će se kombinacije tipki pisati u obliku tipka1+tipka2 (na primjer **Ctrl+Esc**).

Tipka Esc

Kako ste u prijašnjem odlomku saznali, izbornik Start možete ukloniti pritiskom na tipku **Esc**. Ako se izgubite negdje u Windowsima i niste sigurni što dalje, obično se u nešto poznato možete vratiti pritiskom na tipku **Esc**. Ako to ne djeluje, možete pokušati s kombinacijom tipki **Alt+Esc**.

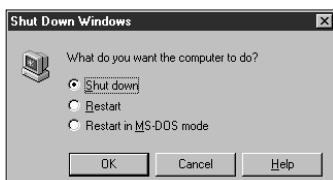
Brojčani odjeljak na tipkovnici

Na svim vrstama tipkovnica brojčana tipkovnica služi za dvije namjene. Kada je pritisнутa tipka Num Lock (na tipkovnici obično svijetli dioda koja pokazuje da je ta tipka uključena), tada brojčanu tipkovnicu možete koristiti za unos brojeva. Ako sad pritisnete Num Lock lampica će se ugasiti i u funkciji će biti strelice i druge tipke, poput Home, End, Page Up, Page Down, kojima se možete kretati po dokumentu. Mnoge tipkovnice imaju odvojeni dio sa strelicama i ovim drugim tipkama pa tipku Num Lock možete stalno držati uključenom.

Isključivanje računala

Kada završite rad u Windowsima 98 i računalo želite isključiti preko noći, prvo trebate izaći iz Windowsa. Vjerovatno je najvažnije što trebate znati o izlasku iz Windowsa 98 da računalo nikad, ponavljam, nikad ne isključujete dok Windowsi 98 još uvijek rade. Zbog toga biste mogli izgubiti podatke i oštetići važne datoteke, što vam može uzrokovati velike probleme kada sljedeći put uključite računalo. Kada računalo želite isključiti, uvijek to radite na sljedeći način:

1. Kliknite na gumb **Start**. Otvorit će se izbornik Start Windowsa 98.
2. Kliknite na polje **Shut Down** (ili možete pritisnuti tipku sa strelicom prema gore i tako istaknuti opciju Shut Down i zatim pritisnuti **Enter**). Za isključivanje računala također možete koristiti prečicu na tipkovnici **Alt+F4**. Pojavit će se okvir za dijalog *Shut Down Windows* prikazan na sljedećoj slici.

Slika 2.3
Okvir za dijalog
Shut Down
Windows.

3. Ako ste se predomislili i ne želite izaći, možete kliknuti na gumb **Cancel** ili pritisnuti tipku **Esc**. Ako ste sigurni da želite nastaviti zatvaranje, odaberite opciju **Shut Down** (ako nije unaprijed odabrana) i

kliknite na gumb **OK** ili pritisnite tipku **Enter**. Windowsi 98 će trebati nekoliko sekundi pripreme za zatvaranje i nakon toga će se na zaslonu pojaviti velika crvena slova koja vam kažu da je sada sigurno ugasiti računalo.

4. Isključite računalo i monitor.
-
-

Sažetak

U ovom ste poglavlju naučili kako pokrenuti Windows 98, što predstavljaju različiti elementi na zaslonu, kako koristiti miša i tipkovnicu i kako izaći iz Windowsa 98.

U sljedećem ćete poglavlju napokon početi nešto raditi u Windowsima 98.

U ovom poglavljiju

Pokretanje programa, zadaće i pomoć u radu

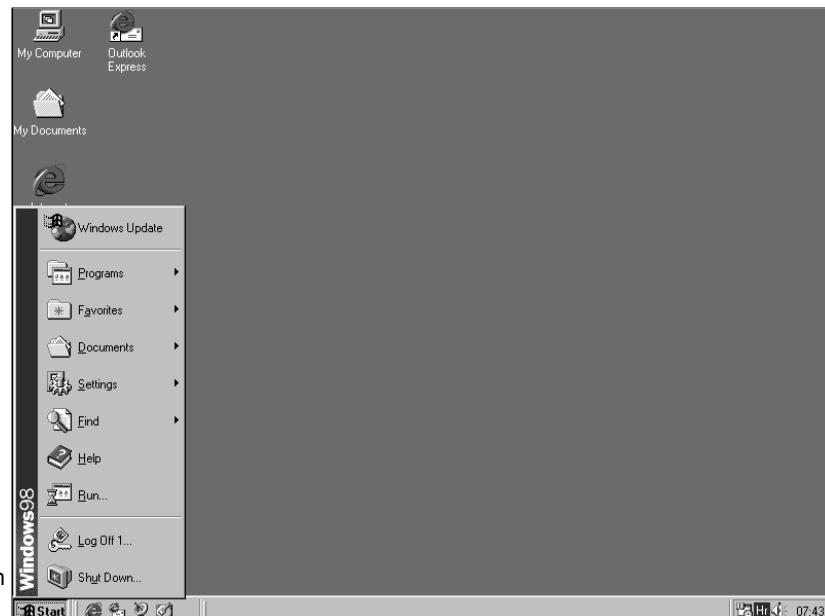
- Izbornik Start: lansirna rampa za programe u Windowsima 98
- Trake s alatima Windowsa 98
- Davanje zadaće Windowsima 98: traka sa zadaćama
- Drugi načini za prebacivanje među programima
- Help – kako dobiti pomoć u Windowsima

Naravno, vaš će se rad u najvećem broju slučajeva odnositi na izvođenje određenih programa. U ovom ćete poglavljju naučiti kako pokrenuti programe, što je izbornik Start i kako raditi s trakom sa zadaćama. Upoznat ćete i nove trake s alatima, te saznati kako upotrijebiti ugrađeni sustav pomoći.

Izbornik Start: lansirna rampa za programe u Windowsima 98

Windowsi 98 su se učitali i nalazite se pred praznom radnom površinom. Najbolje mjesto za početak rada je gumb Start.

Slika 3.1

Radna površina
Windowsa 98 i otvoren
izbornik Start.

Klikom na gumb **Start** otvarate izbornik Start prikazan na slici 3.1. Oni koji vole raditi na tipkovnici mogu izbornik Start otvoriti kombinacijom **Ctrl+Esc**. Oni koji imaju Microsoft tipkovnicu (ili usklađenu) mogu izbornik Start otvoriti pritiskom na jednu od tipki s logotipom Windowsa.

Izbornik Start je posve jednostavno zamišljen: to je popis različitih elemenata kojima možete raditi u Windowsima 98. Oni se mogu svrstati u tri kategorije:

Naredbe – ovo su naredbe ugrađene u same Windowse 98. Na primjer, kako je prikazano u 2. poglavljju, za zatvaranje Windowsa 98 u izborniku Start odaberete naredbu Shut down.

Pomoćni alati – to su mali programi koji dolaze kao dio paketa Windows 98 (neki ove programe nazivaju apletama). Kako ćete vidjeti u ovoj knjizi, Windowsi 98 su doslovno nakrcani desecima pomoćnih programa za svaku namjenu – od obrade teksta do telefoniranja.

Aplikacije (programi) – to su programi koji se odvojeno prodaju i koje morate instalirati u svoje računalo. Ime se programa u većini slučajeva u postupku instalacije automatski dodaje u izbornik Start. Ako se to ne dogodi, naziv programa možete i naknadno dodati, što je objašnjeno u 20. poglavlju pod naslovom “Dodavanje stavki u izbornik Start”.

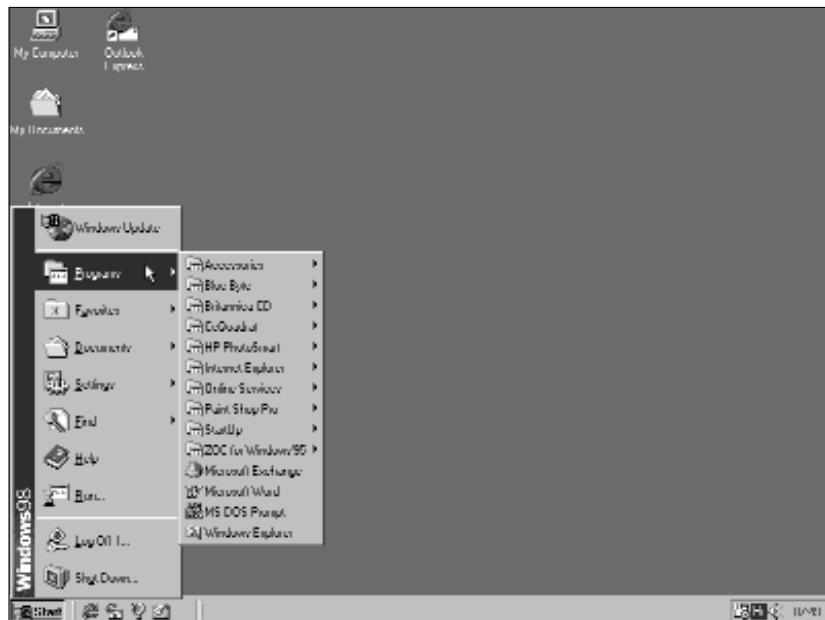
Odabir stavki u izborniku Start

Za odabir stavki u izborniku Start koristite jednu od sljedećih tehnika:

- ◆ Mišem kliknite na stavku koju želite odabrati.
- ◆ Na tipkovnici strelicama za gore i dolje označite željenu stavku i zatim pritisnite **Enter**. Još je brže samo pritisnuti podvučeno slovo u nazivu stavke. U stavki Shut Down je, na primjer, podvučeno slovo “u” pa tu stavku možete odabrati pritisnuvši tipku **U**.

Primijetit ćete kako neke stavke izbornika Start na desnoj strani imaju male strelice. To znači da su te stavke mape u kojima se nalaze druge stavke. Na primjer, kliknite na mapu Programs. Windowsi 98 otvaraju mapu Programs i njen sadržaj prikažu u drugom izborniku koji je sličan onome prikazanom na slici 3.2. Ti izbornici mogu biti različiti, ovisno o tome koje su opcije Windowsa 98 instalirane. Stavke iz ovog izbornika odabirete istom tehnikom kako je gore navedeno.

Mape u izborniku Start, kao i sljedeće mape u podizbornicima ne morate otvarati klikom. Kad pokazivač miša dovedete na bilo koju stavku kojoj je dodana strelica, ona će se nakon sekundu do dvije sama otvoriti. Kliknuti morate samo kad odabirete program.

Slika 3.2

Stavka Programs je mapa; kad na nju kliknete, Windowsi 98 otvaraju mapu i prikazuje što se u njoj nalazi.

Kratki pregled stavki u glavnom izborniku Start

Windows Update – ova naredba služi za povezivanje vašeg računala s Microsoftovom lokacijom na Internetu zbog redovitog obnavljanja vaših Windowsa.

Programs – u ovoj se mapi nalaze različiti programi (aplikacije) i pomoći programi (accessories) koje možete izvoditi u Windowsima 98.

Favorites – služi za brzi pristup do vaših omiljenih lokacija na Internetu, do mape My Documents kao i do drugih mapa koje kasnije možete dodati u mapu Favorites.

Documents – u ovom je izborniku zadnjih 15 dokumenata na kojima ste radili u bilo kojem vašem programu. Dokument ovdje označava bilo koju datoteku s kojom ste radili u programu. To može biti proračunska tablica, crtež, pismo ili bilo što drugo. Kada iz ove mape odaberete dokument, Windowsi će pokrenuti odgovarajući program i automatski učitati taj dokument.

Settings – sadržava nekoliko programa koje koristite za razna podešavanja u Windowsima 98. O ovome će kasnije biti više govora.

Find – sadržava alate koji vam pomažu u pronalaženju datoteka, mapa ili nekog teksta u vašem računalu ili na mreži, za pronalaženje lokacija na Internetu te za pronalaženje osoba, odnosno njihovih adresa e-pošte.

Help – ova naredba pokreće Windows Help, sustav pomoći (o kojem se više govori kasnije u ovom poglavlju).

Run – ovu naredbu koristite ako program koji želite pokrenuti nije naveden ni u jednoj od mapa u izborniku Start. U usporedbi s izbornikom Start, ovdje zaista trebate raditi da biste pokrenuli program. Nakon odabira te naredbe morate ući u diskovni pogon u kojem se taj program nalazi, na primjer u C: (tvrdi disk), njegovu mapu (poput \WINDOWS\ ) i zatim pronaći ime datoteke koja pokreće program (na primjer, Welcome.exe). Ova je naredba najpogodnija za pokretanje programa (Setup.exe) za instalaciju novog programa.

Log Off – ova naredba služi za odjavljivanje sa sustava i zatim prijavljivanje pod drugim korisničkim imenom. Koristit ćete je ako je vaše računalo spojeno u računalnu mrežu ili ste omogućili korisničke profile za rad više osoba na istom računalu.

Shut Down – kako je prikazano u 2. poglavlju, ovo je naredba za izlazak iz Windowsa 98 i isključivanje računala. U okviru za dijalog koji će se pojaviti možete odabrati i:

- ◆ **Stand By** – stanje mirovanja, zbog štednje energije. Ovu ćete mogućnost imati samo ako je u vašem računalu omogućeno napredno upravljanje energijom (APM – advanced power management).
- ◆ **Restart** – ponovno pokretanje računala. Ako u računalu imate malo memorije, to vam može pomoći da pročistite sustavske resurse i malo ubrzate rad programa u kojem radite.
- ◆ **Restart in MS-DOS mode** – prelazak u DOS način rada. DOS programi obično sasvim dobro rade i unutar prozora u Windowsima 98, međutim, ako se javljaju poteškoće, tada odaberite ovu mogućnost.

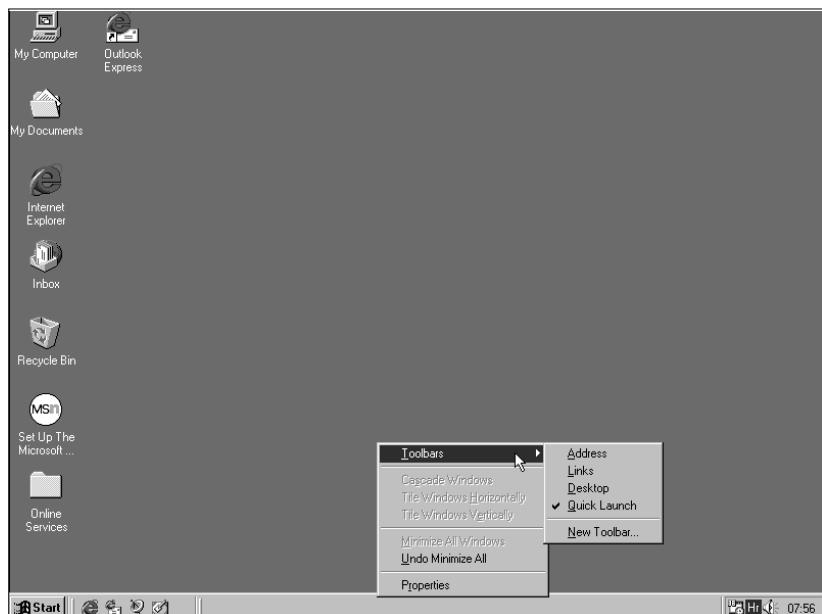
Trake s alatima Windowsa 98

Na vašoj traci sa zadaćama, odmah desno uz gumb Start, možete vidjeti četiri ikone. Te se ikone nalaze na traci s alatima **Quick Launch** koja je smještena na traci sa zadaćama. Ove ikone služe za brzo pokretanje Internet Explorera, Outlook Expressa, za brzi prelazak na vašu radnu površinu ili do kanala na Internetu – dovoljno je samo kliknuti na odgovarajuću ikonu.

Microsoft je unaprijed ponudio četiri trake s alatima koje možete postaviti na traku sa zadaćama. One će vam olakšati i ubrzati pokretanje programa, otvaranje mapa i datoteka te dolaženje do vaših omiljenih lokacija na Internetu. Pored trake s alatima Quick Launch, na traku sa zadaćama možete postaviti i druge trake s alatima. Evo potrebnih koraka:

Otvaranje trake s alatima Windowsa 98

1. Desnom tipkom kliknite na prazan dio trake sa zadaćama i u izborniku prečica koji će se pojaviti pokažite na **Toolbars**.
2. U podizborniku koji će se pojaviti kliknite na željenu traku s alatima. Ona će se zatim pojaviti na traci sa zadaćama. Osim već spomenute trake s alatima **Quick Launch**, možete odabratи sljedeće trake s alatima.

Slika 3.3

Odabir trake s alatima.

Address – ovdje možete utipkati adresu Web lokacije na koju želite doći (i zatim pritisnite **Enter**), bez potrebe da prvo pokrenete Internet Explorer. Ako kliknete na gumb sa strelicom prema dolje na njenom desnom kraju, pojavit će se okvir s padajućim popisom na kojem možete odabrati neku od prije upisanih adresa.

Links – ovdje se nalaze prečice do nekih važnih Web lokacija. Klikom na neku od njih automatski otvarate svoj Web pretraživač. Traka s alatima *Links* se nalazi i u mapi Favorites u izborniku Start i u izborniku Favorites u Exploreru.

Desktop – sadrži sve ikone prečica koje se nalaze na vašoj radnoj površini. Postavljanjem ove trake s alatima vaša će vam radna površina u svakom trenutku biti dostupna.

New Toolbar... – za stvaranje vaših vlastitih traka s alatima. Klikom na ovu naredbu otvarate okvir u kojem možete odabrati mapu čiji sadržaj želite staviti na posebnu traku s alatima. Možete, na primjer odabrati mapu **My Documents** ili mapu **Control Panel**. Ako želite stvoriti traku s alatima za neku lokaciju na Internetu, u okvir za tekst u okviru za dijalog *New Toolbar* upišite njenu Internet adresu. Kada završite, kliknite na **OK**.

Na ove trake s alatima možete dodavati i nove ikone prečica do programa, mapa, dokumenata ili Internet adresa. Na primjer, na traku **Quick Launch** možete dodavati ikone prečica do programa za koje želite imati mogućnost brzog pokretanja, dok na neku od postojećih traka s alatima, ili na onu koju ste sami stvorili, možete dodati ikone prečica do dokumenata na kojima radite. Željenu ikonu možete iz prozora Explorera ili My Computera jednostavno povući i ispustiti na odgovarajuću traku s alatima. Tehnika povlačenja i ispuštanja je objašnjena u 10. poglavljju.

Podešavanje trake s alatima Windowsa 98

Traci s alatima možete mijenjati veličinu i položaj na traci sa zadaćama. U tu svrhu lijevom tipkom kliknite na okomitu crtu na njenom lijevom kraju, tipku zadržite pritisnutom i povlačenjem miša crtu pomaknite u željenom smjeru.

Vašu omiljenu traku s alatima, nakon što ste ju otvorili, možete s trake sa zadaćama premjestiti na posebno mjesto na radnoj površini i podešavati joj veličinu. Evo potrebnih koraka:

Premještanje trake s alatima

1. Ako su na radnoj površini otvoreni neki prozori, desnom tipkom kliknite na prazan dio trake sa zadaćama i u izborniku prečica koji će se pojaviti kliknite na **Minimize All Windows** ili, ako na traci sa zadaćama imate postavljenu traku s alatima *Quick Launch*, kliknite na gumb (ikonu) **Show Desktop**.
2. Pokazivač miša postavite iznad okomite crte uz lijevi rub trake s alatima koju želite premjestiti (ako je ta traka vodoravno postavljena) i strelica će se promijeniti u strelicu s dvije glave. Kliknite na tu crtu, tipku zadržite pritisnutom i povlačenjem miša traku premjestite na željeno mjesto na radnoj površini. Ako traku s alatima premjestite negdje na sredinu radne površine, ona će poprimiti oblik pravokutnog prozora, a ako je postavite uz neki od slobodnih rubova zaslona, ona će se uz njega razvući u okomitu ili vodoravnu traku.
3. Vodoravnu ili okomitu traku s alatima koju ste postavili uz neki od rubova zaslona možete dalje premještati upravo opisanim postupkom (ako je traka okomita, kliknite na vodoravnu crtu uz njen gornji rub). Za daljnje premještanje trake s alatima u obliku prozora na sredini radne površine kliknite na njenu naslovnu traku, tipku zadržite pritisnutom i traku odvucite na željeno mjesto – strelica se pokazivača u ovom slučaju *ne smije* promijeniti u strelicu s dvije glave.

Na traku s alatima koja samostalno stoji uz neki od rubova ili na sredini radne površine možete postavljati i druge trake s alatima. To možete učiniti premještanjem već otvorene trake s alatima, bilo s trake sa zadaćama, s neke druge trake s alatima ili samostojeće trake s alatima, a na njoj možete otvarati i nove trake s alatima.

Promjena veličine i druga podešavanja trake s alatima

Za promjenu veličine trake s alatima pokazivač miša postavite na njen slobodni rub – pokazivač bi se trebao promijeniti u strelicu s dvije glave. Kliknite i zadržite pritisnutom lijevu tipku miša i rub trake povucite u željenom smjeru.

Ostala su podešavanja moguća preko naredbi u izborniku prečica koji će se pojaviti kada desnom tipkom kliknete na prazni dio trake s alatima. Evo objašnjenja nekih od mogućih naredbi:

View – pokažite na **View** i otvorit će se mali podizbornik s naredbama **Large** (prikaz velikih ikona) i **Small** (prikaz malih ikona).

Show Text – klikom na ovu naredbu možete imena ikona prikazati ili ih ukloniti.

Always on Top – odabirom ove naredbe odabirete prikaz trake s alatima iznad svih objekata na radnoj površini.

Auto Hide – kada je traka s alatima postavljena uz neki od rubova zaslona, odabirom ove naredbe omogućujete njeno automatsko sakrivanje kada vam nije potrebna. Kada tu traku s alatima želite prikazati, pokazivač miša pomaknite na rub zaslona uz koji je ona postavljena i ona će se automatski pojaviti.

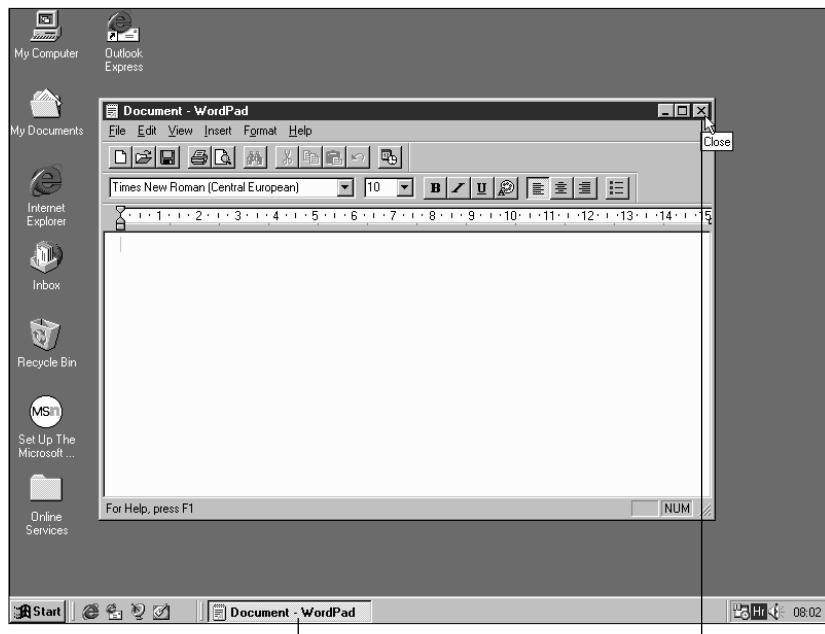
Close – klikom na ovu naredbu zatvarate traku s alatima. Traku s alatima koju ste sami stvorili, ovom naredbom trajno zatvarate. Za njeno ponovno otvaranje trebat ćete je ponovo stvoriti prije opisanim postupkom.

Primjer pokretanja programa

Sljedeći vam koraci prikazuju kako pokrenuti WordPad, pomoći program za obradu teksta koji se nalazi u paketu Windows 98:

1. Klikom na gumb **Start** otvorite izbornik Start.
2. Odaberite mapu **Programs**. Windowsi 98 će prikazati drugi izbornik sa stavkama koje se nalaze u mapi Programs.
3. Odaberite mapu **Accessories**. Pojavljuje se još jedan izbornik, pokazujući stavke u mapi Accessories.
4. Odaberite stavku **WordPad**.

Kad ste odabrali WordPad, Windowsi 98 nekoliko sekundi učitavaju program i zatim ga prikažu, kako se vidi na sljedećoj slici. Primjetit ćete da se na traci sa zadaćama pojavio gumb za ovaj program. Objasnjenje rada s trakom sa zadaćama nalazi se u ovom poglavljju pod naslovom “Davanje zadaća Windowsima 98: traka sa zadaćama”.

Slika 3.4

Ovdje je slika
otvorenog programa
WordPad.

Svaki program u radu ima svoj
vlastiti gumb na traci sa zadaćama

Za zatvaranje programa kliknite na X

Zatvaranje programa

Kad ste završili rad u određenom programu, trebate ga zatvoriti kako ne bi zauzimao prostor na zaslonu. Postoje brojni načini kojima možete zatvoriti program koji je trenutno u radu, ali najčešći su tri sljedeća:

- ◆ Mišem kliknite na gumb za gašenje programa koji se nalazi u gornjem desnom kutu programskog prozora. Gumb za zatvaranje (**Close**) je označen s **X**.
- ◆ Na tipkovnici pritisnite **Alt+F4**.
- ◆ Otvorite programski izbornik **File** i odaberite naredbu **Exit** (ili rjedje, naredbu **Close**). Rad s padajućim izbornikom objašnjen je u 4. poglavlju.

Ovisno o programu koji zatvarate i poslu koji ste u njemu obavljali, možete biti upitani želite li spremiti (save) neke datoteke (Do you want to save changes?). O tome će biti govora u 4. poglavlju, pod naslovom “Spremanje podataka”. Ako želite, WordPad možete ostaviti otvorenim još dok u sljedećem članku raspravljamo o traci sa zadaćama.

Davanje zadaća Windowsima 98: traka sa zadaćama

Kad ste ranije pokrenuli program WordPad, vidjeli ste da su Windowsi 98 na traku sa zadaćama dodali gumb za WordPad. Koja je namjena toga gumba? Ako je samo jedan program otvoren, gumb na traci sa zadaćama nema neke svrhe. Traka sa zadaćama postaje korisna onda kad na radnu površinu u isto vrijeme postavite dva ili više programa.

To znači da Windowsi 98 istovremeno mogu raditi više poslova, što se u stručnoj terminologiji naziva multitasking ili višezadačni rad. Sad se pitate nije li dovoljno teško raditi i na jednom programu, a kamoli si davati još više posla. U stvari, čak ako imate otvoreno i desetak programa, u isto vrijeme možete raditi samo na jednom. Uloga je trake sa zadaćama lako prebacivanje između programa – radite u jednom programu i kad zatrebate, odmah se možete prebaciti u drugi, ne gubite vrijeme na zatvaranje jednog programa pa otvaranje drugog, otvaranje datoteka za novi program i dr. Ovdje su neke od prednosti višezadačnosti Windowsa 98:

- ◆ Možete pokrenuti neku operaciju u jednom programu i zatim se prebaciti na drugi program dok prvi nastavlja izvršavati zadani zadaču. Najčešći je primjer za ovo pokretanje ispisa dokumenta u, na primjer, programu za obradu teksta i zatim se prebacite u program za proračunske tablice kako biste obradili neke račune.
- ◆ Možete imati neki program koji s vremenom na vrijeme koristite kroz cijeli dan. Kako biste izbjegli gnjavažu s neprestanim pokretanjem i gašenjem programa, možete ga ostaviti otvorenim i kad ga zatrebate odmah se prebaciti na njega.
- ◆ Možda ćete htjeti prebacivati podatke između dva programa. U Windowsima 98 možete napraviti kopiju, recimo, podužeg dijela teksta u jednom programu, prebaciti se na posve drugičiji program i tu ubaciti kopiju.
- ◆ Ako ste se zadubili u neku igricu, recimo FreeCell ili Quake (ponekad se morate i odmoriti, zar ne?), u slučaju da vam šef iznenada nenajavljeno upadne u ured, možete se brzo prebaciti u neki program službenijeg izgleda.

Tehnička istina o višezadačnosti

Višezadačnost zvuči prilično spretno, ali nemojte sad misliti kako možete upaliti sve programe koje imate i cijeli dan ih ostaviti u radu. Svaki otvoreni program troši dio resursa u Windowsima, pa što više programa pokrenete to oni rade sve sporije, uključujući i Windows. Broj aplikacija koje istovremeno možete pokrenuti ovisi o tome koliko je snažno vaše računalo, koliko je memorije ugrađeno u vaš sustav i raspoloživosti resursa Windowsa 98. Resursi sustava su mali dijelovi memorije koji rukuju stvarima poput pozicioniranja prozora, obojenog uzorka na radnom stolu i mnogim drugim stvarima. Ako iscrpite resurse, nećete moći otvarati dodatne programe. Međutim, čak i mršavo opremljeno računalo koje može izvoditi Windows 98 obično može istovremeno izvoditi više programa.

Provjerimo sada kako sve to radi. Kako na sljedećoj slici možete vidjeti, otvorio sam još jedan program – Calculator, koji se isporučuje s Windowsima 98. (Za otvaranje programa otvorite izbornik **Start**, odaberite mapu **Programs**, u ovoj mapi otvorite mapu **Accessories** i zatim odaberite **Calculator**).

Calculator je naizgled otkinuo dobar dio prozora WordPada, ali su Windowsi 98 u stvari samo Calculator prikazali iznad WordPada. (Kasnije ćete vidjeti kako je jednostavno prozor WordPada postaviti natrag na vrh). Osim ovog, dogodile su se dvije promjene na traci sa zadaćama:

- ◆ Pojavio se gumb za Calculator.
- ◆ Gumb WordPada na traci sa zadaćama više se ne čini “pritisnut”.

Ovim je traka sa zadaćama pokazala dvije činjenice: koji su programi otvoreni i koji je od tih programa trenutno aktivan. Aktivni je prozor ovdje onaj u kojem trenutno radite i taj je na traci sa zadaćama prikazan kao “pritisnuti” gumb.

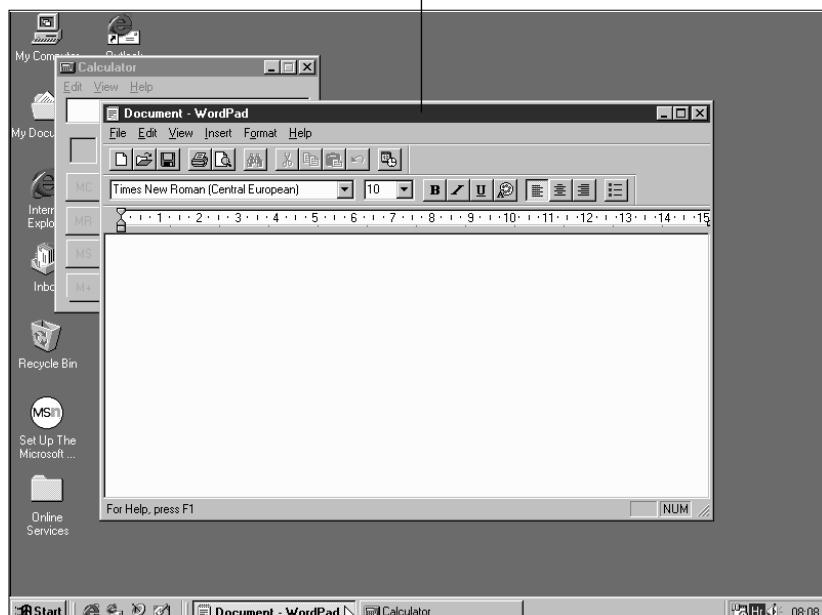
Slika 3.5
Windowsi 98 s dva pokrenuta programa: WordPad i Calculator.

Pokazivanje aktivnog prozora nije glavna svrha trake sa zadaćama. Njena prava vrijednost dolazi do izražaja kada je koristite za prebacivanje među vašim otvorenim programima. Sve što trebate uraditi jest kliknuti na gumb određenog programa na traci sa zadaćama i Windowsi 98 će prozor tog programa odmah dovesti na vrh, iznad svih ostalih. Kliknite, primjerice, na gumb WordPad i gledajte što se događa. Kako je na sljedećoj slici prikazano, prozor se WordPada pojavio preko prozora Calculatora.

Prozor možete aktivirati i klikom miša na njega. Međutim, kako ćete kasnije vidjeti (u 8. poglavlju), prozore je moguće povećati tako da zauzimaju cijelu radnu površinu. Ako to učinite, tada ne možete vidjeti ni jedan drugi pokrenuti program pa vam ostaje traka sa zadaćama kao najbolji način za prebacivanje iz programa u program.

Kad otvorite više programa, gumbi će se na traci sa zadaćama smanjiti kako bi svi stali na traku. Zbog toga se na nekima neće vidjeti naziv programa. Mišem pokažite na gumb i pričekajte sekundu do dvije, iznad gumba će se pojaviti mali okvir na kojem će pisati puni naziv programa.

WordPad je sada aktivni pro-

Slika 3.6

Za prelazak na WordPad kliknite na gumb WordPad na traci sa zadaćama. ●

Drugi načini za prebacivanje među programima

Kako ćete kroz cijelu ovu knjigu moći saznati, Windowsi 98 vas nikad ne ostavljaju sa samo jednim načinom za izvršavanje određenog zadatka, uvijek na raspolaganju imate više različitih metoda. Prelaženje iz programa u program nije iznimka – za ovu svrhu imate još nekoliko načina koje možete koristiti:

- ◆ Ako možete vidjeti bilo koji dio programskega prozora, taj program možete aktivirati klikom na bilo koje mjesto unutar prozora. To je dobra metoda ako se programi nalaze u malim prozorima, poput Calculator-a.
- ◆ Na tipkovnici zadržite pritisnutom tipku Alt i nekoliko puta pritisnite tipku Tab. Svaki put kad pritisnete Tab, Windowsi 98 kruže po imenima vaših otvorenih programa. Kad stignete na onaj koji želite, otpustite tipku Alt i Windowsi 98 se prebace na taj program. Ova je tehnika korisna ako nemate miša ili ako su otvorena samo dva-tri programa.

Slika 3.7

Držite pritisnutim Alt i pritišćite tipku Tab kako biste kružili po imenima vaših otvorenih programa.

- ◆ Držite pritisnutom tipku Alt i nekoliko puta pritisnite tipku Esc. Windowsi opet na svaki pritisak na tipku Esc kruže među otvorenim programima. U ovom slučaju, međutim, vidite cijeli programski prozor, a ne samo naziv programa. Ovu tehniku koristite ako ste zaboravili što je u pojedinom prozoru i želite ih pogledati prije prebacivanja.

Help — kako dobiti pomoć u Windowsima

Ova vam knjiga pomaže brzo i lako naučiti najčešće korištena svojstva Windowsa 98, ali ona ne opisuje sve njihove mogućnosti kako bi bila što jednostavnija. U radu s Windowsima 98 naići ćete na neke dijelove za koje ćete trebati pomoći. Umjesto da prelistavate upute, možete koristiti Help – sustav za pomoći u Windowsima 98 koji vam je svakog trenutka na raspolaganju za svaku pojedinost ovog programa i koji možete pozvati s nekoliko tipki ili klikom miša za točno određenu temu. Ostatak ovog poglavlja pokazuje kako koristiti sustav pomoći. Naravno, za razumijevanje sustava pomoći morat ćete znati engleski jezik.

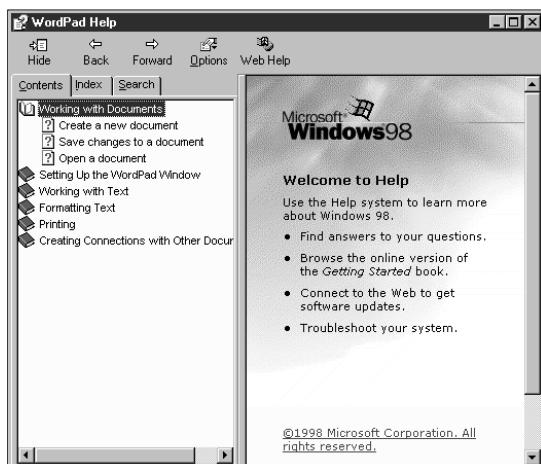
Dobivanje pomoći: osnove

Ako u Windowsima 98 naiđete na problem ili ako ste se našli u čudnom okruženju u kojem se ne snalazite, tada pomoć želite dobiti brzo, prije nego što vas uhvati panika. Programeri Windowsa su mislili i na to. Pružili su vam ništa manje nego četiri načina za dosezanje Help sustava, a u odnosu na Windowsse 95 i ponešto promijenili izgled prozora pomoći. Za otvaranje sustava pomoći učinite jedno od sljedećeg:

- ◆ Pritisnite F1 za aktualnu pomoć koja prati zbivanja na radnom stolu. Okvir Help koji će se pojaviti odnosit će se na područje Windowsa u

kojem se nalazite kad pritisnete F1. Na primjer, kad ste u WordPadu, pritiskom na F1 pojavi se okvir WordPad Help (vidi sliku 3.8).

- ◆ Kliknite na gumb “?” u okviru za dijalog i zatim kliknite na nešto unutar okvira. Tako se opet dolazi do pomoći koja je prilagođena temi: okvir Help koji se pojavi odnosi se na objekt u okviru za dijalog na koji ste kliknuli. (Više pojedinosti u 5. poglavlju.)
- ◆ Odaberite gumb Start, zatim odaberite naredbu Help za dobivanje pomoći o samim Windowsima.
- ◆ U većini Windows aplikacija možete kliknuti na Help na traci s izbornicima ili pritisnuti Alt+H. Izbornik Help koji se pojavi ima jednu ili više naredbi za pristupanje različitim dijelovima sustava pomoći ovog programa.

Slika 3.8

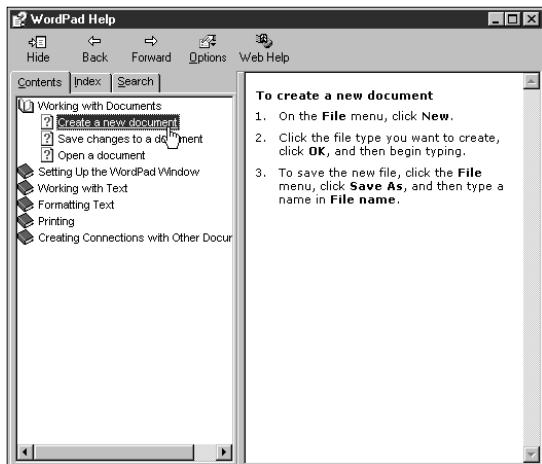
Pritiskom na F1
u WordPadu
pokaže se okvir
WordPad Help.

Pokazivanje tema sustava pomoći

Kad dozovete sustav Help, prozor koji se pojavi daje vam u lijevom okviru spisak "knjiga" u kojima se nalaze informacije sustava pomoći. U prozoru Help programa WordPad, na primjer, postoje knjige poput "Working with documents" (rad s dokumentima) i "Working with Text" (rad s tekstrom). Za otvaranje jedne od ovih knjiga kliknite na nju (ili na tipkovnici upotrijebite tipke sa strelicama prema gore i dolje kojima označite knjigu i zatim pritisnite Enter).

Kad se knjiga otvori, ispod nje se pojavi nekoliko tema. Za prikazivanje jedne od tih tema kliknite na nju (ili korištenjem tipki sa strelicama opet odaberite temu i zatim pritisnite **Enter**). Otvaranje, na primjer, knjige "Working with Text" (rad s tekstrom) u WordPadu, stvara cijeli niz novih tema, uključujući "Search for text" (traženje teksta). Odabirom ove teme pokaže se tekst pomoći u desnom okviru, kako je prikazano na slici 3.9. Pored čitanja prikazanog teksta, možete također rabiti nešto od sljedećeg:

- ◆ Ako vidite podcrtanu riječ, klikom na nju dobit ćete objašnjenje o toj temi.
- ◆ Ako želite dodatnu pomoć u vezi s izabranom temom, kliknite na **Related Topics** i pojavit će se novi okvir s informacijama povezanim s trenutno izabranom temom.
- ◆ Za vraćanje na prijašnju temu sustava pomoći pritisnite gumb **Back**.
- ◆ **Web Help** – ako među temama u sustavu pomoći niste pronašli ono što tražite, dodatnu pomoć o Windowsima 98 možete potražiti na Microsoftovoj lokaciji na Internetu. Za to kliknite na gumb **Web Help**. Time ćete pokrenuti program Internet Explorer koji će vas spojiti s Internetom i automatski potražiti potrebnu adresu, pod uvjetom da ste vezu s Internetom već uspostavili (o tome možete saznati u završnom poglavlju, "Internet i Windowsi 98").
- ◆ Za zatvaranje pomoći pritisnite **Alt+F4** ili kliknite na gumb **Close (X)**.

Slika 3.9

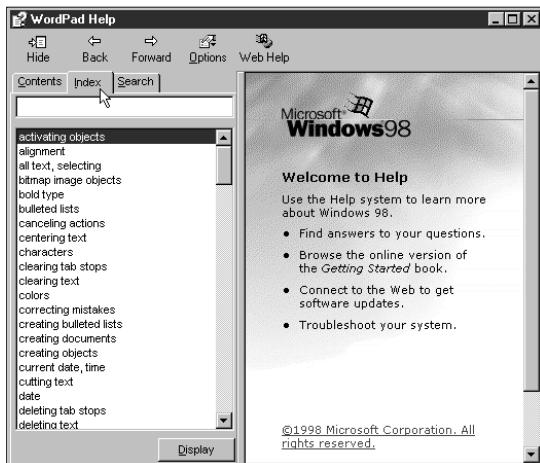
Odabir neke od tema pomoći prikazat će pomoći na ovaj način.

Traženje teme sustava pomoći

Index

Da se ne biste izgubili prelaženjem s temu na temu i gubili previše vremena, u sustav je pomoći Windowsa 98 uključen i indeks koji vam omogućava potragu za temama pomoći po abecednom redu, ili jednostavno možete utipkati ključnu riječ ili frazu. Evo što trebate uraditi:

1. U prozoru sustava pomoći kliknite na **Index**.
2. Utipkajte prvih nekoliko slova teme koju želite pronaći. Ako, na primjer, utipkate “**print**”, indeks se pomakne na “printing”.
3. Kliknite na temu koju želite i zatim kliknite na gumb **Display**. Sustav pomoći će prikazati objašnjenje teme.

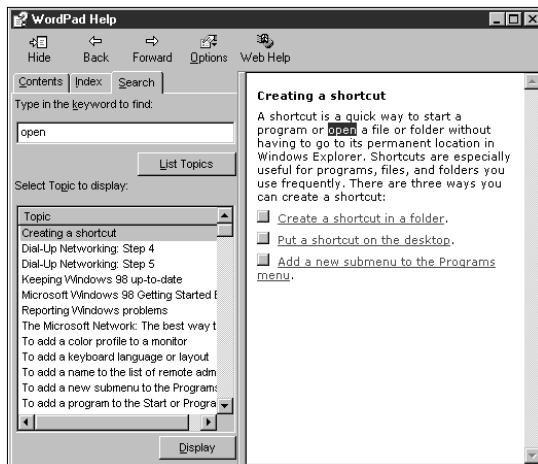
Slika 3.10

Otvorena kartica
Index u prozoru
sustava pomoći. ➔

Search

Ako vam riječ koju ste napisali u Index ne daje rezultata, pomoću naredbe Search je možete potražiti u tekstu među temama sustava pomoći:

1. U prozoru sustava pomoći kliknite na **Search**.
2. U polje *Type in the keyword to find:* utipkajte riječ ili tekst koji želite pronaći i zatim kliknite na gumb **List Topics**. U okviru *Select Topic to display* će biti prikazani naslovi svih pronađenih tema.
3. Odaberite željenu temu i kliknite na gumb **Display**. Sustav pomoći će prikazati objašnjenje te teme u desnom okviru.

Slika 3.11
Otvorena kartica
Search u prozoru
sustava pomoći. ➔

Sažetak

Ovo vam je poglavlje pokazalo kako u Windowsima 98 pokrenuti programe i kako odabrati neki od pokrenutih programa. Kada naučite osnovne tehnike rada, možda ćete htjeti pogledati 20. poglavlje, gdje se pod naslovom “Podešavanje trake sa zadaćama i izbornika Start” opisuje kako izbornik Start i traku sa zadaćama možete prilagođavati svojim potrebama.

U sljedećem se poglavlju objašnjava uporaba trake izbornika i trake s alatima što će vas ospособiti za korištenje prednosti svih svojstava i naredbi bilo kojeg Windows 98 programa.

---

4. poglavlje

Osnove o traci izbornika i traci s alatima

- U ovom poglavljiju:
- Sakriveno blago u padajućim izbornicima
  - Još ponešto o padajućim izbornicima
  - Uporaba kontrolnog izbornika
  - Brzi pristup do uobičajenih naredbi – izbornici prečica
  - Traka s alatima (Toolbar)

Ovo vam poglavlje pokazuje kako možete otkriti svojstva i naredbe u gotovo svakom Windows 98 programu. Upoznat ćete veliki broj alata i tehnika koje će vam olakšati uporabu onih alata koje najčešće koristite.

Sakriveno blago u padajućim izbornicima

U padajućim izbornicima imate pristup svim mogućnostima vaših Windows 98 programa.

Sličnost s radnim stolom

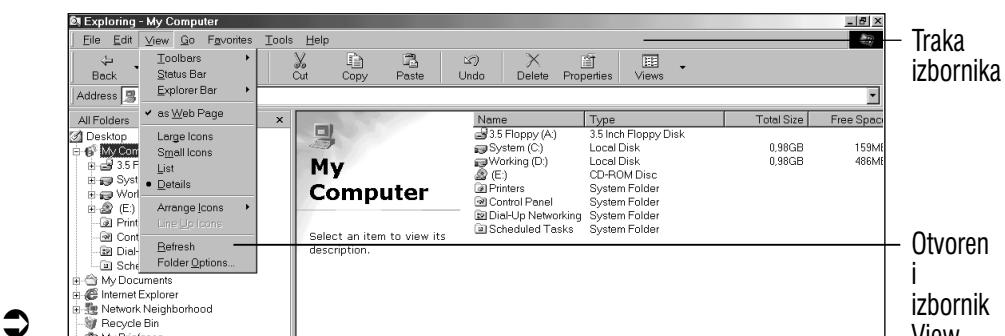
Padajući su izbornici slični ladicama u radnom stolu. U njima držite sve čime se služite u svakodnevnom radu: alete – penkale, spajalice, kalkulator i drugo, kao i materijal na kojem radite – papir. Otvaranje padajućih izbornika slično je otvaranju ladica radnog stola. Kad trebate pristupiti nekoj naredbi u programu, otvorite odgovarajući izbornik i odaberite naredbu.

Zašto izbornici padaju dolje umjesto prema gore ili u stranu

Zbog čega se nazivaju "padajućim" izbornicima, a ne, na primjer, "uzdizajućim" izbornicima? Pa, zbog toga što su skriveni u traci izbornika, vodoravnoj traci na drugoj liniji većine programskih prozora. Odabirom bilo koje stavke na traci izbornika pokaže se izbor raznih mogućnosti. Na primjer, na sljedećoj slici prikazan je program Windows Explorer s otvorenim (spuštenim) izbornikom View. Ako želite i sami doći do tog mjesta, Windows Explorer možete pokrenuti otvaranjem izbornika Start, odabirom mape Programs i zatim odabirom Windows Explorera. U ovom se poglavlju, međutim, neće govoriti o uporabi Explorera. O njemu će biti govora u 9. poglavlju, "Pregled sadržaja vašeg računala". Prikazani izbornik zaista izgleda kao da je spušten iz trake izbornika.

Slika 4.1

Odabirom Explorerovog izbornika View, on se otvara prema dolje.

Kako mišem koristiti padajuće izbornike

Ako imate miša, korištenje padajućih izbornika je vrlo jednostavno. Sve što trebate uraditi je pomaknuti pokazivač miša na traku izbornika i zatim kliknuti na ime izbornika koji želite otvoriti. Na primjer, u programu Explorer na traci izbornika jednostavno kliknete na View i otvorit će se izbornik View.

Kad se izbornik jednom pojavi, vaš je sljedeći zadatak odabratи jednu od njegovih naredbi, a to uradite jednostavno kliknuvši na naredbu. Ovisno o naredbi koju ste odabrali, dogodit će se jedna od tri radnje:

- ◆ Računalo izvrši naredbu. Na primjer, Explorerov izbornik View pri dnu ima naredbu Refresh. Ako odaberete tu naredbu, Explorer će izvršiti brzu provjeru vašeg računala kako bi video imao li za njega nešto novo što treba prikazati.
- ◆ Pojavi se još jedan izbornik. Na primjer, ako u izborniku View kliknete na naredbu Arrange Icons, na desnoj se strani uz njega pojavi novi izbornik. Zatim na novom izborniku kliknete na naredbu koju želite izvršiti.
- ◆ Pojavi se okvir za dijalog koji traži dodatne informacije. Na primjer, ako u izborniku View kliknete na naredbu Folder Options, pojavi se okvir za dijalog nazvan View Options. Pritisom na tipku Esc izlazite iz okvira za dijalog. (Više pojedinosti o radu s okvirima za dijaloge potražite u 5. poglavljju.)

Kako padajuće izbornike koristiti preko tipkovnice

Premda je mišem zaista lako koristiti padajuće izbornike, nitko vam ne brani da koristite svoju tipkovnicu. U stvari, ako nešto tipkate, tipkovnicom možete čak i brže raditi, jer ne morate rukom posezati skroz do miša. Tajna korištenja padajućih izbornika preko tipkovnice je u traženju podcertanih slova u svakoj opciji na traci izbornika, a svaka opcija ima podcertano po jedno slovo. Ta se podvučena slova nazivaju hot keys (vruće tipke). Kako ona rade? Jednostavno: samo zadržite pritisnutom tipku Alt, pritisnite tipku izbornog slova i zatim pustite Alt. Za primjer otvorite Exploroerov izbornik View, pritisnuvši Alt+V.

Na otvorenom izborniku odaberite jednu od naredbi strelicama na tipkovnici za gore i dolje (odabrana će naredba promijeniti boju) i zatim pritisnite Enter. Kako je objašnjeno u odlomku za miša, ovisno o tome koju naredbu odaberete, dogodit će se jedna od tri radnje: naredba će se izvršiti, pojavit će se drugi izbornik ili će se pojaviti okvir za dijalog koji će od vas tražiti više informacija.

Izlaženje iz izbornika

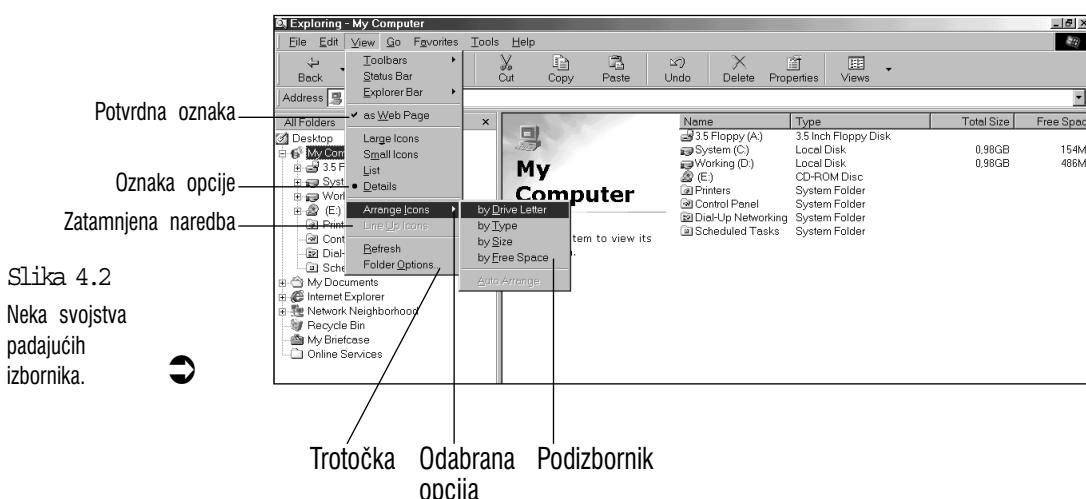
Ako neki izbornik otvorite pa odlučite kako ništa ne želite odabratи, iz izbornika izlazite kliknuvши na prazni dio program-skog izbornika ili možete odabrati drugi izbornik klikom na odgo-varajuću opciju trake izbornika.

Na tipkovnici imate dva izbora:

- Za zatvaranje izbornika stisnite samo Alt.
- Za otvaranje drugog izbornika pritisnite Alt i podrtano slovo drugog izbornika.

Još ponešto o padajućim izbornicima

Jeste li primijetili kako svaka naredba u padajućem izborniku ima jedno slovo podrtano? Iza nekih naredbi pak slijede tri točkice. Neke druge imaju dodanu još neku tipku ili kombinaciju tipki. To su sve sasvim uobičajena svojstva padajućih izbornika (vidi sljedeću sliku) i neka od njih možete iskoristiti za lakši rad s izbornicima. Sljedećih nekoliko naslova opisuju ova svojstva.

Odabrana opcija

Kako strelicama na tipkovnici odabirete pojedine stavke u izborniku, tako se preko izbornika kreće i plava traka. Ona označava odabranu opciju. Odabir označene opcije potvrđujete pritiskom na tipku Enter.

Podvučeni znakovi: još vrućih tipki

Svaka naredba u padajućem izborniku ima jedan podvučeni znak, koji je nazvan hot key (vruća tipka). Kad otvorite izbornik, bilo koju naredbu na njemu možete odabrati jednostavno pritisnuvši na tipkovnici njeno podvučeno slovo. (Zbog ovog su razloga naredbene vruće tipke također poznate kao izborna slova.) U Explorerovom izborniku View, na primjer, možete odabrati naredbu Folder Options jednostavno pritisnuvši tipku O. Ako to želite isprobati, otvorite izbornik View i pritisnite O. Nakon toga ćete vidjeti okvir za dijalog nazvan Folder Options. Za sada samo pritisnite Esc za vraćanje u Explorer.

Vruće tipke: jasno k'o mulj

Da još jedno pojasnimo: svaka opcija na izbornoj traci ima vruću tipku i za otvaranje izbornika treba držati pritisnutu tipku Alt i pritisnuti tipku slova koje je podvučeno u odabranoj opciji (vruću tipku). Svaka izborna naredba također ima vruću tipku, ali za odabir naredbe treba pritisnuti samo podvučeno slovo, bez tipke Alt. Ako vam to zvuči zamršeno, isprobavajte to na izbornicima i brzo ćete se priviknuti.

Tri točkice

Trotočka nakon naredbe vas upozorava da će se nakon odabira te naredbe pojaviti okvir za dijalog. Okvir za dijalog je prozor u kojem Windowsi od vas traže dodatne podatke. Kako ste vidjeli u prijašnjem dijelu, odabir naredbe Folder Options u izborniku View otvara okvir za dijalog Folder Options. U 5. poglavlju je objašnjen rad s okvirima za dijalog.

Zatamnjene naredbe: što možete učiniti

Ponekad su određene naredbe u izborniku prikazane znatno bljeđom bojom od ostalih. (Na primjer, u izborniku View, prikazanom ranije, provjerite naredbu Line up icons). To su zatamnjene naredbe i njihov blijedi prikaz pokazuje kako naredba ovog trenutka nije raspoloživa. Općenito govoreći, ako vidite zatamnjenu naredbu, to znači da za njeno aktiviranje trebate u programu uraditi nešto drugo.

Vršak strijele – još izbornika

U nekim će aplikacijama desno od naredbe u izborniku vidjeti glavu strelice (>). Ona pokazuje kako će se nakon odabira te naredbe pojaviti još jedan izbornik. U Exploreru ima nekoliko takvih primjera – otvorite izbornik View i odaberite naredbu Arrange Icons. Pojavi se novi izbornik s nekoliko dodatnih naredbi povezanih s razmještanjem ikona. Ti su podizbornici nazvani kaskadni izbornici.

Potvrđne oznake: uključivanje i isključivanje naredbi

Neke naredbe rade poput prekidača za svjetlo: uključuju i isključuju određena svojstva programa. Kad je svojstvo uključeno, lijevo od naredbe se pojavi mala potvrđna kvačica kako biste sigurno mogli znati je li svojstvo uključeno ili nije. Ako je svojstvo uključeno, odabirom na tu naredbu isključujemo ga i kvačica nestaje. Ako istu naredbu ponovo odaberete, svojstvo se uključuje i opet se pojavi potvrđna kvačica. Na primjeru ćete to najbrže shvatiti:

1. U Exploreru otvorite izbornik View i pogledajte naredbu Status Bar. Uz nji biste trebali vidjeti potvrđnu kvačicu. Ona nam govori da je naredba "uključena", što u ovom slučaju znači da Explorer pokazuje statusnu traku (to je sivo područje na dnu prozora Explorer).
2. Odaberite Status bar. Time ste isključili naredbu Status bar i statusna traka je nestala.
3. Opet otvorite izbornik View. Ovaj put ćete vidjeti da uz naredbu Status bar više nema potvrđne kvačice.
4. Još jednom odaberite Status bar. Statusna traka će se opet pojaviti na dnu prozora Explorera.

Oznaka odabrane opcije: odabir jedne naredbe iz grupe

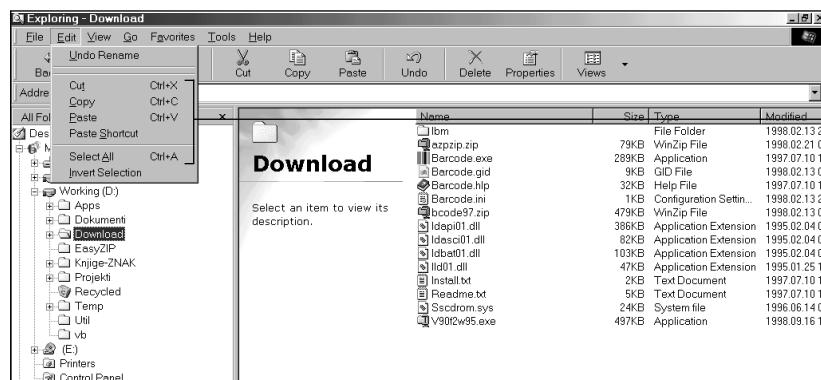
Pored svojstava koja mogu biti u dva različita stanja (obično uključeno i isključeno), neki programi imaju svojstva koja mogu poprimati tri ili četiri različita stanja. Explorer u Windowsima 98, na primjer, koji je napravljen za pokazivanje sadržaja u vašem računalu, može taj sadržaj prikazati na četiri načina: kao velike ikone, kao male ikone, kao običan popis ili kao popis koji vam daje i pojedinosti o svakoj stavki. (Ako niste sigurni što sve ovo znači, puni opis ćete naći u 9. poglavlju).

Prebacivanje između različitih prikaza možete izvršiti u izborniku View, odabirom jedne od naredbi: Large Icons, (velike ikone), Small Icons (male ikone), List (popis) i Details (popis s pojedinostima). Budući da su ta stanja međusobno isključiva – istovremeno možete koristiti samo jedan od prikaza da biste znali koja je naredba trenutno odabrana – uz odabrani će način prikaza stajati oznaka u obliku debele točke.

Za primjer, otvorite izbornik View i potražite oznaku odabrane opcije: obično se nalazi uz naredbu List. Odaberite naredbu Large Icons i pogledajte što će se dogoditi. Slobodno isprobajte i druge dvije opcije. Svaki put kad opet otvorite izbornik View primijetit ćete kako se debela točka nalazi uz zadnju naredbu koju ste izabrali.

Prečice na tipkovnici: brži način rada

Desno od nekih naredbi u izborniku navedene su kombinacije tipki. To su prečice na tipkovnici pomoću kojih možete izbjegći otvaranje izbornika i naredbu aktivirati izravno s tipkovnice. Time se znatno skraćuje vrijeme potrebno za izdavanje neke naredbe. Ako, na primjer, u Exploreru otvorite izbornik Edit (na sljedećoj slici), uz naredbu Edit vidjet ćete navedenu prečicu Ctrl+A.

– Prečice na článku

Slike 4.3

Izbornik Edit u Exploreru ima nekoliko naredbi s pridruženim prečicama na tipkovnici

Ove prečice na tipkovnici rade samo kad je izbornik zatvoren. Ako neku od kombinacija tipki pritisnete dok je izbornik otvoren, Windowsi 98 će se oglašiti tupim zvukom i ništa se neće dogoditi. Klikom na prazni dio prozora izadite iz izbornika i probajte opet – sada je sve uređu.

Kad se jednom uhodate u radu s nekim od vaših omiljenih programa za Windowsse 98, izbornike ćete vjerojatno sve manje koristiti, a umjesto njih ćete rabiti prečice na tipkovnici koje koristi taj program. Tako se jednostavno brže radi. Neke vam pametne aplikacije, na primjer, Word for Windows, čak omogućavaju stvaranje vaših vlastitih prečica na tipkovnici.

Animaciju izbornika možete isključiti u okviru za dijalog Display Properties.

Uporaba kontrolnog izbornika

Svaki prozor u Windowsima 95 pored padajućih izbornika koji se nalaze na traci s izbornicima ima i zasebni kontrolni izbornik. Kontrolni izbornik koristite za baratanje određenim svojstvima prozora, poput njegove veličine, položaja ili za njegovo zatvaranje (više pojedinosti o tome nalazi se u 8. poglavlju). Prije rada s kontrolnim izbornikom dobro je upoznati razliku između programskog prozora i prozora za dokument.

U programskom se prozoru nalaze sve funkcije programa koji izvodite. U njemu se nalaze programska traka izbornika, traka s alatima i statusna traka (ako postoji u programu), kao i površina na kojoj radite u programu.

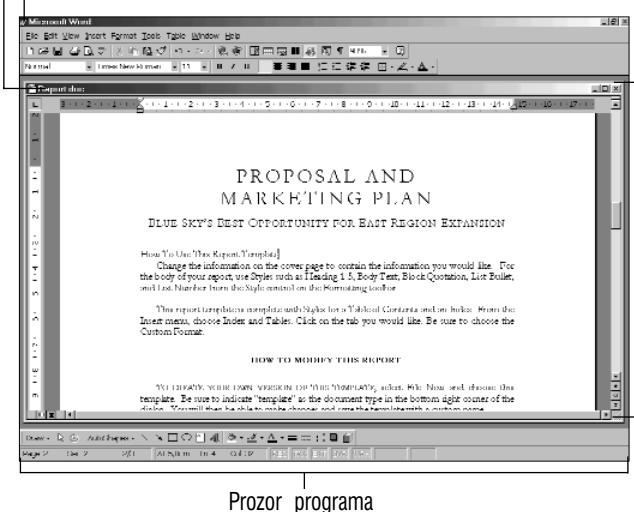
Prozor dokumenta je pak prozor koji se nalazi unutar programskog prozora i u njemu se obično nalazi dokument koji ste izradili u programu. Dokument je ovdje sveobuhvatan pojam koji uključuje sve što stvorite u programu. Tako dokument može biti proračunska tablica, baza podataka, crtež ili tekst napisan u programu za obradu teksta. Posebni prozori za dokumente ne bi bili potrebni kad bismo radili samo na jednom dokumentu, ali neki nam programi omogućuju postavljanje i prikazivanje više dokumenata istovremeno, a za svaki dokument trebamo zasebni prozor. Mnoge aplikacije za Windowsse 95/98, međutim, ne dozvoljavaju otvaranje više dokumenata istovremeno pa one zbog toga ne koriste prozore za dokumente.

Slika 4.4

Razlika između
programskog
prozora i prozora
za dokument.

Ovdje kliknite za prikaz kontrolnog izbornika prozora za dokument

Ovdje kliknite za prikaz kontrolnog izbornika programskog prozora

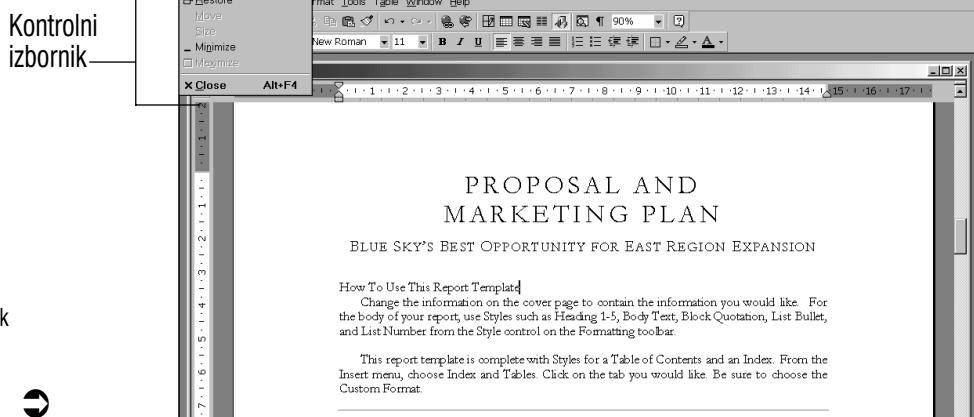
Sljedeća slika prikazuje program Word for Windows unutar kojeg se nalazi prozor za dokument.

Sada bi vam trebalo biti jasnije kako prikazati kontrolni izbornik:

- ◆ Za otvaranje kontrolnog izbornika programskog prozora kliknite na ikonu u gornjem lijevom kutu programskega prozora ili pritisnite Alt+Space (razmaknica). Sljedeća slika prikazuje kontrolni izbornik programa Word for Windows.
- ◆ Za otvaranje kontrolnog izbornika prozora dokumenta kliknite na ikonu u gornjem lijevom kutu prozora dokumenta (vidi prijašnju sliku) ili na tipkovnici pritisnite Alt+-.

Slika 4.5

Kontrolni izbornik
za prozor
programa Word
for Windows.

Brzi pristup do uobičajenih naredbi – izbornici prečica

Ovo je još jedna od mnogih dodatnih mogućnosti u radu s mišem u Windowsima 98. U tim su izbornicima navedeni kraći popisi naredbi u vezi s određenim svojstvom programa. Otvarate ih tako da pokazivač miša postavite nad određenim svojstvom ili objektom i kliknete desnom tipkom. Kad se izbornik pojavi, lijevom tipkom kliknite na naredbu koju ste odabrali.

Na primjer, kliknite desnom tipkom na ikonu Recycle Bin i pokazat će se izbornik prečica prikazan na sljedećoj slici. Iz ovog izbornika možete odabrati Open za prikazivanje sadržaja posude za otpatke, Empty Recycle Bin za pražnjenje sadržaja posude, Properties za podešavanje nekih opcija posude za otpatke. Više informacija o ovim naredbama možete naći u 10. poglavlju pod naslovom “Odbacivanje datoteka u posude za otpatke”. Ako ni jednu naredbu ne želite odabrati, za izlazak iz izbornika kliknite na prazni dio radnog stola ili pritisnite Esc.

Slika 4.6

Desnim klikom na ikonu Recycle Bin otvara se izbornik prečica.

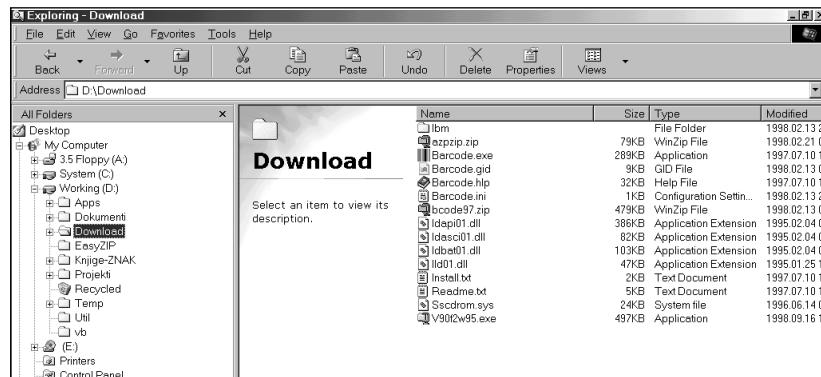
Traka s alatima

U osamdesetim je godinama na većini računala i programa jedini način za izdavanje naredbi bio pritiskom na tipku ili kombinaciju tipki. Mnogi su se korisnici žalili na to, jer nije bilo lako pamtitи mnogobrojne kombinacije i trebalo je spretno baratati tipkovnicom.

Kako bi korisnicima olakšali posao, programeri su stvorili padajuće izbornike i okvire za dijalog. To je značilo veliko poboljšanje, ali ovdje je korisnicima smetalo što moraju proći mnogobrojne izbornike dok bi došli do tražene naredbe.

Zbog toga su napravljene trake s alatima. Na njima samo jednim klikom imate pristup do najčešćih naredbi i svojstava. Tako se izbjeglo pamćenje kombinacija tipki i prolazanje kroz nepreglednu šumu izbornika.

Windowsi 98 nude trake s alatima u mnogim svojim pomoćnim programima. Otvorite na primjer Windows Explorer, u njemu otvorite izbornik View i aktivirajte naredbu Toolbars, a zatim u podizborniku odaberite Standard Buttons. Traka s alatima se pojavljuje odmah ispod trake s izbornicima, kako je prikazano na sljedećoj slici.

Slika 4.7

Traka s alatima u
Windows
Exploreru.

Većina alata na traci s alatima su gumbi koji predstavljaju naredbe kojima obično pristupate preko padajućih izbornika. Sve što trebate napraviti je kliknuti na gumb i Explorer će odmah izvršiti naredbu. Na primjer, klikom na gumb Cut izdali ste istu naredbu kao da ste otvorili izbornik Edit i u njemu odabrali naredbu Cut.

Sažetak

U ovom se poglavlju govorilo o osnovama rada s trakom izbornika i trakom s alatima. U padajućim izbornicima i kontrolnim izbornicima imate pristup do svih naredbi i svojstava programa. Zatim ste upoznali izbornike prečica i trake s alatima koje bi vam trebale olakšati rad u Windowsima 98.

Vidjeli ste kako, nakon što ste odabrali naredbu, Windowsi prije njenog izvršavanja u mnogim slučajevima prvo otvore okvir za dijalog i od vas traže neke dodatne podatke. Okviri za dijalog su različiti od slučaja do slučaja i ima ih svakolikih oblika i veličina, s različitim sadržajem. U sljedećem se poglavlju podrobnije opisuje rad s okvirima za dijalog na koje ćete često nailaziti unutar Windowsa 98.

---

5. poglavlje

Okviri za dijalog

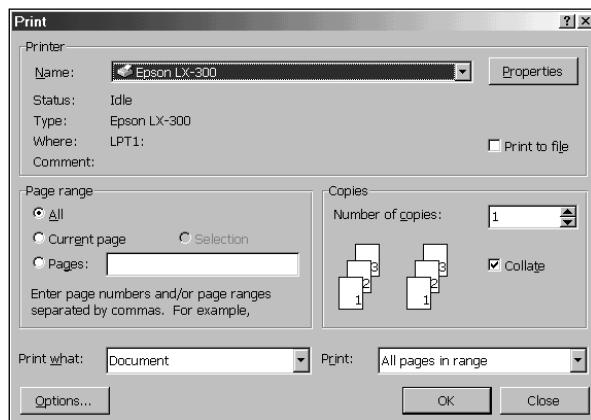
- Zbog čega se pojavljuju okviri za dijalog?
- Neke osnove rada s okvirima za dijalog
- Objekti u okvirima za dijalog
- Čarobnjaci (Wizards) u Windowsima 98

U radu s aplikacijama i pomoćnim programima u Windowsima 98 pred vama će se pojavljivati brojni mali prozori u kojima će se od vas tražiti dodatne informacije. Oni se nazivaju okviri za dijalog, koje Windows 98 koriste za razgovor s vama kad je to potrebno. Savjeti u ovom poglavljiju će vam pomoći u snalaženju među ovim okvirima koji će se često javljati i nećete ih moći zaobići.

Zbog čega se pojavljuju okviri za dijalog?

Okviri za dijalog se obično pojavljuju nakon što u programskom padajućem izborniku odaberete određenu naredbu. Hoće li se otvoriti okvir za dijalog obično ovisi o tome treba li aplikacija vaše dodatne podatke. Na primjer, pretpostavimo da u padajućem izborniku odaberete naredbu Print (Ispis). Vjerojatno ćete ugledati okvir za dijalog sličan ovome na slici:

Slika 5.1

Okvir za dijalog koji biste mogli vidjeti u odazivu na naredbu Print.

Program vam na ovaj način kaže da treba više podataka. U ovom slučaju želi znati koji pisač želite koristiti, koje stranice treba ispisati, koliko želite kopija i dr.

Osnove rada s okvirima za dijalog

Prije nego se upustite u pojedinosti, jedan okvir za dijalog trebate dobiti na zaslonu kako biste imali primjeran uzorak. U ovom se poglavlju kao primjeri koriste okviri za dijalog u pomoćnom programu WordPad pa je najbolje da ga otvorite: otvorite izbornik Start, odaberite mapu Programs, u njoj odaberite Accessories i zatim odaberite WordPad. Da biste dobili okvir za dijalog Print, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Print.

Tri točkice ...

tako lako

Hoće li odabir neke naredbe biti uzrokom otvaranja okvira za dijalog uvijek možete znati po tri točkice (...) nakon imena naredbe.

Tri točkice iza naredbe uvijek znače otvaranje okvira za dijalog u slučaju odabira te naredbe.

Prvo što u vezi okvira za dijalog trebate uočiti je da su neka njegova svojstva zajednička s drugim prozorima koje ste vidjeli. Na primjer, većina okvira za dijalog ima naslov (u ovom slučaju to je Print) i gumb za zatvaranje u gornjem desnom kutu označen s X. Razlika je, naravno, u sadržaju. Različiti objekti koje u njemu vidite nazivamo kontrole, jer ih koristite za kontrolu načina rada okvira za dijalog. Svaka kontrola ima naziv koji je određuje, npr. Print to file ili Number of copies.

Primijetit ćete da za vrijeme dok je u programu otvoren okvir za dijalog u tom programu nećete moći raditi ništa drugo dok ne zatvorite okvir za dijalog.

Rad u okviru za dijalog putem naredbi na tipkovnici

Djelovanje različitih kontrola okvira za dijalog opisuje se kasnije u ovom poglavlju. Za sada trebate znati kako prelaziti s kontrole na kontrolu. Mišem je to najjednostavnije – na željenu kontrolu jednostavno kliknete.

Prvo što trebate otkriti je koja je kontrola trenutno aktivna. Postoje dvije stvari na koje trebate gledati:

- ◆ Ako kontrola prikazuje tekst u okviru, dva su moguća slučaja po kojima vidimo da je aktivna:
  1. Tekst je označen u odnosu na pozadinu, obratno od ostalog teksta (ako je drugi tekst prikazan crno na svjetloj pozadini, označen je tekst prikazan svjetlim slovima na tamnoj pozadini).
  2. U okviru aktivne kontrole titra tekst kurzor.

Na primjer, kad prvi put pokažete okvir za dijalog Print, u okviru Name vidjet ćete označeni tekst koji pokazuje kako je kontrola Name u tom času aktivna kontrola.

- ◆ Kad su ostale kontrole aktivne, njihova su imena uokvirena točkastim okvirom.

Za preskakivanje s kontrole na kontrolu pomoću tipkovnice postoje dvije osnovne tehnike:

- **Tipka Tab** – pritisnite tipku Tab za pomicanje na sljedeću kontrolu ili s lijeva na desno ili odozgo prema dolje, ovisno o tome kako su postavljene kontrole u okviru za dijalog. Kombinacijom tipki Shift+Tab vraćate se korak natrag. Tipka Tab neće moći istaknuti svaku kontrolu u okviru za dijalog, što će biti objašnjeno kasnije u ovom poglavlju pod naslovom “Višestruki izbor: gumbi opcija”.
- **Hot keys** (podvučena slova) – neki nazivi kontrola imaju jedno slovo podvučeno i ono služi kao hot key. To znači da određenu kontrolu možete odabratи kombinacijom tipke Alt i tipke podvučenog slova. Na primjer, za aktiviranje kontrole koja određuje od koje stranice želite otpočeti ispis, pritisnite Alt+f (from – od).

Vježbom ćete se najbrže priviknuti na ove tehnike i u okviru za dijalog Print slobodno isprobavajte preskakivanje s kontrole na kontrolu. Samim preskakivanjem ne možete napraviti nikakvu štetu. Svaki put kad se prebacite na drugu kontrolu provjerite možete li sigurno ustanoviti koja je kontrola trenutno aktivna, prije nego se prebacite na drugu kontrolu. Kad završite, pritisnite Esc za zatvaranje okvira za dijalog bez izdavanja naredbe za ispis.

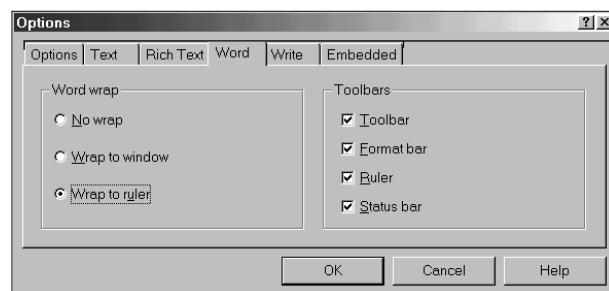
Snalaženje u višestrukim okvirima za dijalog

Neki okviri za dijalog pokrivaju više srodnih područja. Kako bi se izbjeglo istovremeno pojavljivanje mnogobrojnih kontrola, oni su podijeljeni u nekoliko kartica koja svaka za sebe predstavlja zasebni okvir za dijalog s pripadajućim kontrolama.

Primjer možemo pronaći u programu WordPad. Otvorite izbornik View i odaberite naredbu Options – pojavit će se okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici:

Slika 5.2

Okvir za dijalog Options primjer je okvira za dijalog s karticama.

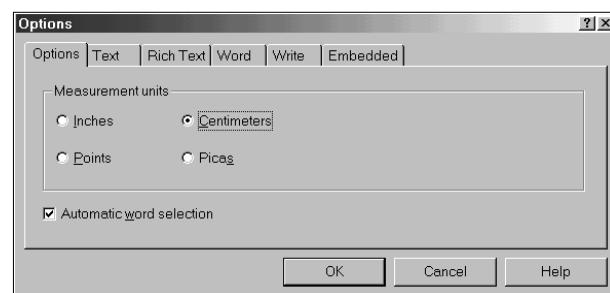

Klikom na ove jahače otvaraju se novi skupovi kontrola.

Uz gornji rub višestrukog okvira za dijalog nalaze se pravokutne markice koje nazivamo jahačima, s nazivom kartice koju predstavljaju (Options, Text, Rich Text i dr.). Kad prvi put otvorite okvir za dijalog Options, u njemu je odabранa kartica Word. Druge kartice jednostavno odabiremo klikom miša (na tipkovnici za prelazak na drugu karticu s lijeva na desno možete pritisnuti Ctrl+Tab, a za kretanje od desna na lijevo pritisnite Ctrl+Shift+Tab). Sljedeća slika prikazuje kontrole koje se pojave kad odaberete karticu Options.

Slika 5.3

Ako odaberete karticu Options, pojavit će se potpuno novi skup kontrola.

Kako potražiti pomoć u okviru za dijalog

Većina okvira za dijalog u gornjem desnom kutu ima gumb sa znakom upitnika ("?"), odmah lijevo do gumba za zatvaranje okvira ("X"). Klikom na gumb "?" možete dobiti opis svake kontrole u okviru za dijalog. Isprobajte to prvo klikнуvši na gumb "?". Uz pokazivač miša pojavljuje se znak ?. Sada kliknite na kontrolu o kojoj želite pojašnjenje. Nakon sedundu – dvije pojavit će se kratko pojašnjenje dotične kontrole. Istu pomoć možete dobiti putem tipkovnice: označite kontrolu kako je gore opisano (tipka Tab ili Alt+(podvučeno slovo) i zatim pritisnite tipku F1).

Objekti u okvirima za dijalog

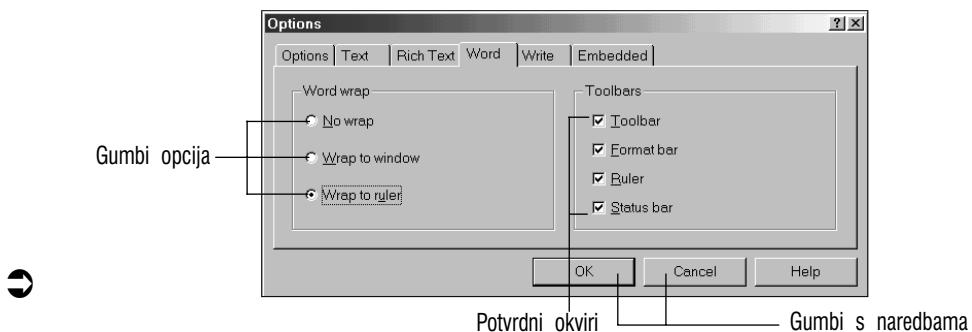
Gumbi s naredbama

Svaki okvir za dijalog ima barem jedan gumb s naredbom. Odabiranjem gumba s naredbom računalu nalažete izvršenje naredbe koja je navedena u okviru tog gumba.

U okviru za dijalog Options u programu WordPad, na primjer, postoje tri gumba s naredbama: OK, Cancel i Help (vidi sljedeću sliku). To su najčešći gumbi s naredbama koje ćete vidjeti u većini okvira za dijalog koje ćete otvoriti. U kojim slučajevima odabirete jedan ili drugi gumb?

- ◆ Gumb OK odabirete nakon što završite posao u okviru za dijalog i želite da kontrole budu prohvaćene kako ste ih podesili. Naziv OK možemo shvatiti kao “Prihvati”.
- ◆ Gumb Cancel odaberite kad želite napustiti okvir za dijalog, a da se vaše promjene kontrola ne prihvate, odnosno želite da kontrole ostanu podešene onako kako su bile prije vaših promjena. Ovo će vam dobro doći kad otkrijete da ste u krivom okviru za dijalog ili ste napravili veliku pometnju među kontrolama. Iz nezgodne se situacije spašavate klikom na gumb Cancel koji u stvari znači: “Nemoj prihvatiti ove promjene”.

Slika 5.4
Neke kontrole
okvira za
dijalog.

Željeni gumb s naredbom odabirete jednostavnim klikom miša. Na tipkovnici ga možete odabrati pritiskajući tipku Tab sve dok ga ne aktivirate, kad će se oko njegovog imena pojaviti točkasti okvir, i zatim pritisnete Enter.

Neke napomene koje treba imati na umu u radu s gumbima s naredbama:

- ◆ Mnogi gumbi s naredbama rade baš poput naredbi u padajućim izbornicima: oni mogu pokrenuti (uključiti) određeno

svojstvo programa ili opet mogu otvoriti još jedan okvir za dijalog.

- ◆ U svakoj grupi gumba s naredbama jedan je gumb već istaknut, što možete vidjeti po njegovom nešto debljem okviru.
Njega također možete odabratи klikom miša, ali dovoljno je i samo pritisnuti tipku Enter. Kad otvorite okvir za dijalog Options, taj istaknuti gumb je gumb OK.
- ◆ Umjesto da odaberete gumb Cancel, okvir za dijalog uvijek možete poništiti i pritiskom na tipku Esc ili klikom na gumb X u gornjem desnom kutu okvira.

Uključivanje/isključivanje svojstava: potvrđni okviri

U radu s Windowsima 98 neprestano će vam se pojavljivati mogućnost izbora, na primjer, želite li da traka s alatima bude prikazana ili ne. Windowsi taj izbor da/ne, uključi/isključi, prikazuje potvrđnim kvačicama ili njihovim izostankom. Okvir u kojem se pojavljuje potvrđna kvačica naziva se potvrđni okvir. Dakle, potvrđni okvir je kontrola koja vam omogućuje uključivanje i isključivanje određenih svojstava i opcija programa. Potvrđna kvačica u okviru označava da je opcija navedena desno uz nju aktivirana. Na primjer, u okviru za dijalog Options, koji je prikazan na prijašnjoj slici, nalaze se četri potvrđna okvira: Toolbar, Format bar, Ruler i Status bar. Ako ništa niste mijenjali, sve su te kontrole aktivne, što je označeno potvrđnim kvačicama u okvirima uz njihov naziv. Ako neka od ovih kontrola nije aktivna, uz nju nema potvrđne kvačice, odnosno potvrđni je okvir prazan.

Za uključivanje ili isključivanje nekog svojstva kliknite na njegov naziv ili u okvir uz naziv. Ako koristimo tipkovnicu, preskakivanje s jednog na drugi potvrđni okvir vršimo pritiskom na tipku Tab dok ne aktiviramo onaj koji želimo (što je označeno točkastim okvirom oko njegovog naziva) i zatim pritisnemo razmaknicu.

Izborni gumbi: izbor između više mogućnosti

Ovo je slično školskim testovima u kojima između više ponuđenih odgovora morate odabratи samo jedan koji smatrate točnim. Razlika je u tome što ovdje nema krivih odgovora, nego od ponuđenih opcija slobodno možete odabratи onu koja vam najviše odgovara. Možete po volji prelaziti s jedne na drugu odabranu opciju, ali u isto vrijeme samo jedna može biti odabrana.

Za primjer u okviru za dijalog Options odaberemo karticu Word, koja je prije prikazana na slici 5.4. Kartica Word ima tri gumba opcija: No Wrap, Wrap to window i Wrap to ruler. Trenutno odabrana opcija ima u svom krugu malu crnu točku. Primijetit ćete da se gumbi opcija uvijek pojavljuju u skupini, unutar zasebnog okvira. Skup opcija u ovom primjeru nazvan je Word wrap. U svakoj grupi može istovremeno biti odabrana samo jedna opcija.

Kako odabirete gume opcija? Mišem jednostavno kliknite na opciju koju želite (možete kliknuti na ime opcije ili njen gumb) i u njenom će se kružiću pojavit crna točka kao pokazatelj odabrane opcije.

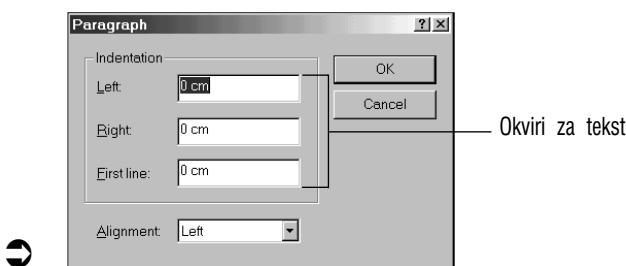
Na tipkovnici možete pritisnati Tab sve dok ne aktivirate gumb jedne od opcija (oko imena opcije pojavit će se točasti okvir) i zatim željenu opciju odaberete tipkama sa strelicama (u većini će vam slučajeva trebati samo strelice za gore i dolje).

Unošenje teksta u okvire za tekst

Okvir za unos teksta je kontrola u koju upisujete tekstualne podatke poput opisa ili imena datoteke. Okvir za tekst je aktivan ili kad je tekst koji se nalazi u njemu istaknut ili kad unutar njega titra okomita crta. Ta titrajuća okomita crta naziva se tekst cursor i ona pokazuje mjesto na kojem će se pojaviti znak koji unosimo.

Pogledajmo neke primjere okvira za tekst. Ako je okvir za dijalog Options još otvoren, zatvorite ga odabirom gumba Cancel. U WordPadu otvorite izbornik Format i odaberite naredbu Paragraph. Pojavit će se okvir za dijalog Paragraph prikazan na sljedećoj slici. U ovom okviru za dijalog postoje tri okvira za tekst: Left, Right i First Line.

Slika 5.5
Okviri za tekst služe za unos tekstualnih podataka.

Za unos podataka kliknite mišem na željeni okvir za tekst i zatim utipkajte podatke. Za aktiviranje okvira za tekst preko tipkovnice pritiskajte Tab sve dok se unutar željenog okvira ne istakne tekst i zatim možete početi s unosom podataka. Ako pogriješite, tipkama s lijevom i desnom strelicom možete kurzor postaviti na odgovarajuće mjesto, a za ispravljanje možete koristiti sljedeće tehnike:

- ◆ Pritisnite Bakspace (povratnicu) za brisanje znaka lijevo od kurzora.
- ◆ Pritisnite Delete za brisanje znaka desno od kurzora.
- ◆ Ako cijeli tekst morate ispraviti, pritisnite Alt+Bakspace za povrat prvobitnog teksta i zatim krenite ispočetka.

Kad je tekst u okviru označen, sljedeći znak koji utipkate zamijenit će cijelokupni sadržaj okvira za tekst! Ako ne želite zamijeniti cijeli tekst, prvo pritisnite lijevu ili desnu strelicu čime ćete označen tekst vratiti u normalno stanje, zatim kurzor postavite na odgovarajuće mjesto i počnite tipkati.

Odabir u popisu u kojem se nalazi mnogo stavki

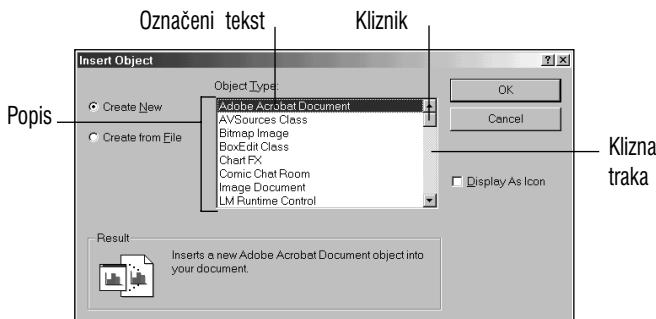
Kako ste ranije vidjeli, potvrđni okviri vam u osnovi daju dva izbora: određeno svojstvo možete uključiti ili isključiti. Zatim ste vidjeli gumb opcija, koji vam vam obično daju izbor jedne od tri do četiri stavke. Međutim, što ako trebate odabrati između nekoliko desetaka stavki, a nekad i više od stotinu? Gumbi s opcijama bi ovdje bili prenespretni za snalaženje.

Za ovakve su slučajeve napravljeni popisi (list box). Oni se pojavljuju uvijek kad nešto trebate odabrati iz razmjerno velikog broja stavki (poput pisama, imena datoteka ili popisa naredbi na tipkovnici). U Windowsima ćete se suočavati s tri vrste popisa: obični popis, kombinirani i padajući popisi.

Obični popis – na primjer, u WordPadu otvorite izbornik Insert i odaberite naredbu Object. (Ne zaboravite da prvo morate poništiti okvir za dijalog Paragraph ako vam je iz prijašnjeg primjera ostao na zaslonu.) Pojavit će se okvir za dijalog Insert Object (vidi sljedeću sliku). Popis je kontrola nazvana Object Type. Primijetit ćete kako Windowsi u popisu koriste označen tekst koji pokazuju trenutno odabranu stavku s popisa.

Slika 5.6

Okvir za dijalog
Insert Object
sadrži i popis.

Za odabir stavke u običnom popisu, ako radite s mišem, možete koristiti sljedeće tehnike:

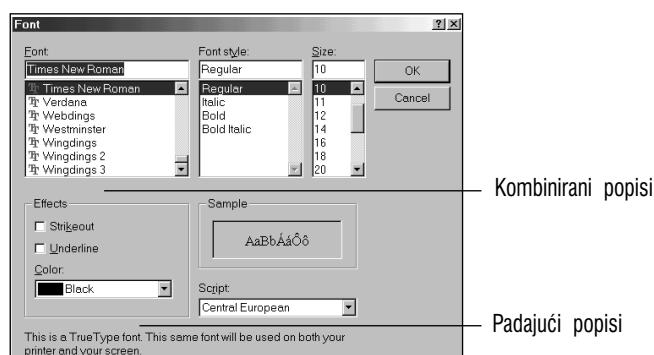
- ◆ Ako stavku vidite na popisu, kliknite na nju.
- ◆ Ako stavka koju tražite nije prikazana, potražite je kliznikom i kad je pronađete kliknite na nju. Korištenje klizne trake objašnjeno je kasnije.

Za odabir stavke u popisu preko tipkovnice, prvo pritisnite Tab dok ne aktivirate popis. Za razliku od ostalih kontrola, nije tako lako otkriti kada je popis aktiviran. Kada je ova kontrola aktivna, istaknuti je tekst također okružen točkastim okvirom, međutim, on gotovo da uopće nije vidljiv pa na to morate dobro gledati. Kad je popis aktiviran, strelicama za gore i dolje tražite željenu stavku dok je ne aktivirate. Za brže traženje možete koristiti tipke Page Up/Page Down.

Kombinirani je popis kontrola koja kombinira popis i okvir s tekstrom. To je ovako zamišljeno: željenu stavku možete odabrati s popisa ili u okvir za tekst možete napisati što želite. Na primjeru će to biti jasnije: zatvorite okvir za dijalog Insert Object i zatim u izborniku Format odaberite naredbu Font. U prozoru WordPada pojavi se okvir za dijalog Font, kako je prikazano na sljedećoj slici.

Slika 5.7

Okvir za dijalog
Font ima nekoliko
kombiniranih popisa,
a također i dva
padajuća popisa.

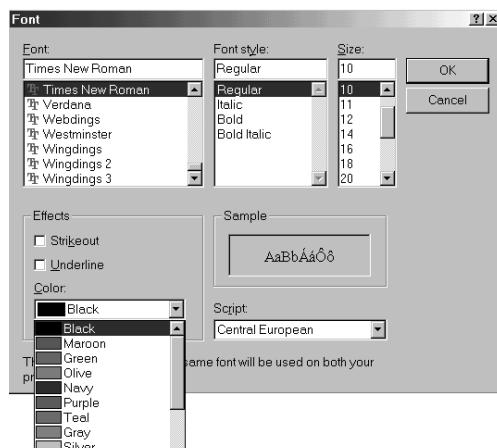

Ovaj okvir za dijalog ima tri kombinirana popisa: Font, Font style i Size. Kako je na slici prikazano, na gornjem dijelu svakog kombiniranog popisa nalazi se okvir za unos teksta, a ispod njega popis. Kako je ranije objašnjeno, ovdje možete željenu stavku potražiti na popisu uz pomoć kliznika i zatim kliknuti na nju ili u okvir za tekst upisati njen naziv.

Padajući popis obično prikazuje samo jednu, trenutno izabranu stavku. U primjeru WordPada nalaze se dva primjerka ove vrste: Color i Script. Za odabir druge stavke, otvorite padajući popis i zatim odaberite stavku koju želite kako biste to učinili i u običnom popisu. Sljedeća slika prikazuje otvoreni popis Color.

Padajući popis možete jednostavno otvoriti mišem ili na tipkovnici:

- Mišem kliknite na strelicu koja pokazuje prema dolje (na desnoj strani okvira Color).
- Na tipkovnici pritiskajte Tab sve dok ne aktivirate okvir s padajućim popisom i zatim pritisnite Alt+strelica dolje.

Slika 5.8

Otvoreni padajući
popis.

Kako si olakšati kretanje po popisu?

Ovaj će vam savjet uštedjeti mnogo vremena i u običnim i u padajućim popisima. Nakon što aktivirate popis, pritisnite prvo slovo stavke koju želite odabrati. Program će odmah skočiti na prvu stavku na popisu čiji naziv počinje slovom koje ste pritisnuli i ta će stavka biti označena. Na primjer, ako otvorite popis Color (boje) i pritisnete G, označeno se polje odmah prebacuje na stavku Green (zelena). Ako opet pritisnete tipku G, označeno se polje odmah prebacuje na stavku Grey (siva).

Ukratko o kliznoj traci

O kliznoj traci bit će više govora u sljedećem poglavlju, ali ovdje je napisan kratki uvod kako bi svog miša mogli djelotvornije koristiti u popisima.

Neki popisi sadržavaju previše stavki da bi stali u okvir. Tada se na desnoj strani popisa pojavljuje klizna traka koja olakšava pretraživanje popisa. Mali gumb na kliznoj traci koji nazivamo kliznik pokazuje vam gdje se trenutačno nalazite na popisu – na primjer, ako je kliznik na sredini trake, znači da se sadržaj koji je prikazan u popisu nalazi približno na sredini popisa.

Za pretraživanje popisa pomoću klizne trake koristite sljedeće tehnike rada s mišem:

- ◆ Za pretraživanje popisa jednu po jednu stavku kliknite na jednu od strelica koje se nalaze na vrhu i na dnu klizne trake, ovisno u kojem smjeru želite tražiti.
- ◆ Za brzo skakanje po popisu, kliknite na kliznu traku između kliznika i gornje strelice ako želite tražiti prema vrhu ili kliznika i donje strelice ako želite ići prema dnu.
- ◆ Za brzi prelazak na određeno mjesto na popisu kliznik povucite prema gore ili dolje na željeno mjesto.

Kontrola za unos brojeva

Ova vam kontrola omogućava kruženje kroz niz brojeva. Možete je vidjeti ako u WordPadu otvorite izbornik File i odaberete naredbu Print (Ispis). U okviru za dijalog Print, koji je prikazan ranije, primjer je takve kontrole Number of copies (broj kopija).

Svaka kontrola za unos brojeva ima dva dijela:

- ◆ Lijedo se nalazi okvir za tekst u koji možete utipkati broj koji želite.
- ◆ Na desnoj se strani nalaze strelice prema gore i dolje. Na strelicu prema gore kliknete ako želite povećati broj koji se nalazi u lijevom okviru, a ako broj želite smanjiti, kliknite na strelicu prema dolje. Ako strelicu zadržite pritisnutom, brojevi će se zavrtjeti velikom brzinom pa za unos većeg broja nećete morati toliko puta klikati mišem.

Mnoge kontrole za unos brojeva imaju određene najviše i najniže vrijednosti i unutar tog raspona možete odabrati željeni broj.

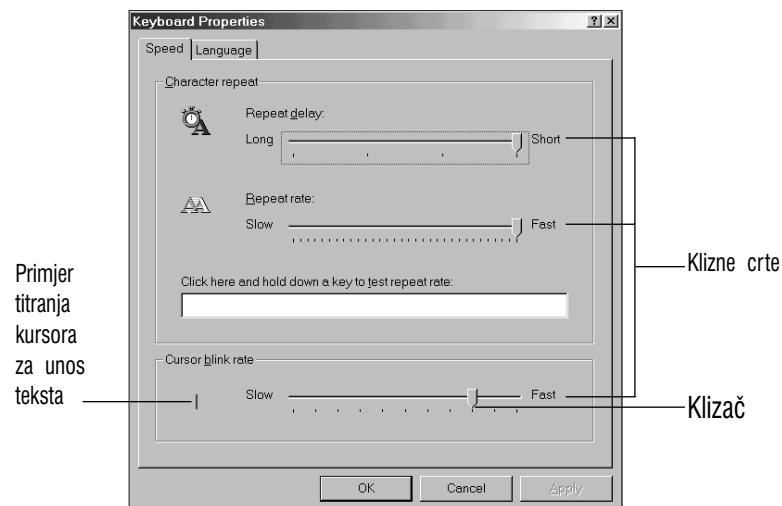
Vrijednosti bez brojeva: klizači

Ove kontrole podsjećaju na klizne potenciometre na nekim zvukovnim uređajima. Postavljene su za unos vrijednosti koje za obične smrtnike nemaju neko bitno značenje. Niti jedan okvir za dijalog u WordPadu nema ovakve kliznike pa ćemo primjer potražiti na drugome mjestu.

Na traci sa zadaćama odaberite gumb Start, u izborniku Start odaberite mapu Settings i zatim odaberite Control Panel. U prozoru Control Panela dvostruko kliknite na ikonu tipkovnice (Keyboard), ili se po mapi krećite strelicama na tipkovnici dok ne odaberete ikonu Keyboard i zatim pritisnite Enter.

Pojavit će se okvir za dijalog Keyboard Properties, prikazan na sljedećoj slici.

Ovaj okvir za dijalog ima tri klizne crte. Prve dvije su za kontrolu ponavljanja znaka kad držimo pritisnutu tipku: Repeat delay (vrijeme čekanja prije nego se

Slika 5.9
Okvir za dijalog Keyboard Properties koristi klizače za unos "vrijednosti" bez brojeva.

pritisnuti znak počne ispisivati u nizu i Repeat rate (brzina ponavljanja pritisnutog znaka). Treći je Cursor blink rate, koji podešava brzinu titranja kursora za unos teksta (o ovim se kontrolama govori u 20. poglavljju, "Podešavanje tipkovnice").

Pogledajte sada kliznu crtu Cursor blink rate – liči na neko ravnalo koje na lijevom kraju ima oznaku vrijednosti Slow (sporo), a na drugom kraju Fast (brzo). Podešavanje vrijednosti zamišljeno je povlačenjem pokazivača koji nazivamo klizaču lijevo ako želimo sporiju brzinu titranja ili u desno ako želimo brže titranje. Primjer kursora za unos teksta lijevo od klizača odmah pokazuje kako djeluje novo podešena vrijednost.

U podešavanju vrijednosti mišem služimo se sljedećim tehnikama:

- ◆ Ako klizač želite pomaknuti nekoliko zareza lijevo ili desno kliknite na kliznu crtu između klizača i lijevog ili desnog kraja klizne crte.
- ◆ Za pomicanje klizača na bilo koje mjesto na kliznoj crti, povucite ga mišem.

Na tipkovnici treba pritiskati Tab sve dok se željena klizna crta ne aktivira (kad je okružena točkastim okvirom). Zatim lijevom ili desnom strelicom pomičite klizač.

Čarobnjaci (Wizards) u Windowsima 98

Mnoge od zadaća u Windowsima 98 su postupci u više koraka koji ne dozvoljavaju nikakvo odstupanje od pravila. Korake morate izvršavati na pravi način i pravim redoslijedom ili će Windowsi zaustaviti cijeli postupak i vratiti vas na početak. Kako ne biste morali pamtitи pravilni postupak i redoslijed u mnogo-brojnim koracima, Windowsi 98 brigu o određenim zadacima dodjeljuju različitim čarobnjacima (Wizards). Ti vas čarobnjaci vode odgovarajućim redoslijedom kroz svaki korak za svaki pojedini zadatak postavljajući vam pitanja i nude odgovarajuća mjesta u koja unosite svoje odgovore.

To je u stvari vrlo jednostavno. Svaki Wizard pokaže niz okvira za dijalog u koje vi unosite podatke neophodne za dovršenje posla. Ti okviri za dijalog koriste uobičajene kontrole o kojima ste saznali u ovom poglavlju, uključujući ove gumbe s naredbama koji vam omogućuju kretanje kroz različite Wizard okvire za dijalog:

Next> Ovaj gumb odaberite za prelazak na sljedeći okvir za dijalog.

<Back Ovaj gumb odaberite za vraćanje na prethodni okvir za dijalog.

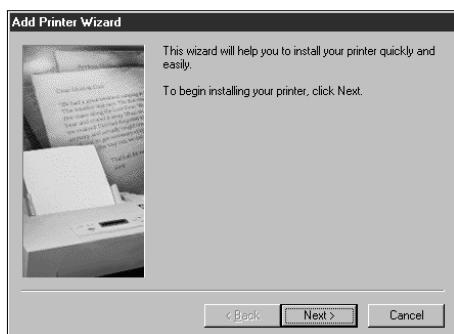
Cancel Ovaj gumb odaberite kad želite posve izaći iz okvira Wizarda.

Finish Ovaj gumb odaberite za dovršenje zadatka. On se obično pojavljuje tek u posljednjem Wizard okviru za dijalog.

Sljedeća slika prikazuje primjer okvira za dijalog Wizard. Ovo je okvir čarobnjaka Add Printer Wizard koji je objašnjen u 7. poglaviju pod naslovom “Ispis dokumenta u Windowsima 98”.

Slika 5.10

Čarobnjak Add Printer Wizard vodi vas kroz inače dosadan i zamršeni zadatak instaliranja pisača u Windowsima 98. ➔

Sažetak

U ovom je poglavljtu prikazan rad u okvirima za dijalog kojima komunicirate s Windowsima 98. Sada je vaše poznavanje Windowsa 98 dovoljno za pokretanje nekog programa i rad u njemu. Upravo se o ovome govori u sljedećem poglavljtu. U njemu će se opisati osnovni poslovi u programu poput otvaranja i zatvaranja datoteka, kretanja po dokumentu, obrađivanje dokumenta i svakako najvažnije – spremanje vašeg rada.

---

6. poglavlje

Svakodnevni rad s dokumentima

- Što je dokument?
- Spasite vaš rad spremanjem na disk
- Prvo otvaranje novog dokumenta
- Otvaranje postojećeg dokumenta
- Neobična ali korisna naredba Save As (spremi kao...)
- Neke osnovne radnje u obradi dokumenata

U ovom poglavljiju:

Windowsi 98 su nakrcani mnogobrojnim mogućnostima, lijepim slikicama na radnom skolu i u prozorima, zgodnim ikonama, vrhunski dotjeranim zvukovima i mnogim drugim dodacima.

Međutim, sad je napokon došlo vrijeme da razgrnemo stol i prihvatimo se pravog posla, onog za koji su uostalom Windowsi 98 i napravljeni. To znači otvaranje i zatvaranje dokumenata, rezanje i prebacivanje teksta i spremanje vašeg rada. To su svakodnevni poslovi Windowsa 98, bez onog dodatnog uljepšavanje, i to je tema ovog poglavlja.

Što je dokument?

Dokumenti su u ovoj knjizi već nekoliko puta spomenuti i sad je vrijeme da se o njima kaže nešto više. Windowsi 98 pojам dokument koriste u njegovom širem smislu. Ovdje je dokument sve što stvarate koristeći neku aplikaciju ili neki od pomoćnih programa. Evo nekih primjera:

- ◆ Pismo, bilješka, izvještaj ili čak roman napisan u WordPadu.
- ◆ Logotip ili crtež napravljen u programu Paint.
- ◆ Proračunska tablica s budžetom ili analizom kredita napravljena u odgovarajućem programu.
- ◆ Neka baza podataka, na primjer, telefonski imenik ili popis vaših audio CD-a.
- ◆ Sve što je stvoreno u bilo kojem programu, bilo gdje i bilo kada.

Windowsi 98 za dokumente također koriste pojam datoteka. Datoteka je širi pojam jer se on odnosi na svaku pojedinu stavku koja sadrži informacije i kojih je na stotine raštrkano na vašem tvrdom disku. Te stavke uključuju ne samo dokumente, nego su to i podaci koje Windowsi 98 koriste kod pokretanja programa. Puni pregled datoteka nalazi se u 10. poglavlju. U ovom će se poglavlju za naše potrebe pojmovi dokument i datoteka naizmjenice rabiti i uvijek će predstavljati dokument.

Spasite vaš rad spremanjem na disk

Većina ljudi na najteži način nauči važnost spremanja dokumenata. Iznenadni večernji nestanak struje može značiti gubitak cijelodnevnog rada ako dokument prije toga niste spremili na disk. Zbog ovoga možete osijediti prije vremena. Zašto je spremanje podataka toliko neophodno? Za vrijeme rada u nekom programu dokument na kojem radite nalazi se u radnoj memoriji koja ovisi o napajanju strujom. Kad ugasite računalo ili nestane struje ta se memorija u potpunosti izbriše. Ako dokument na kojem ste radili niste spremili na disk (koji zadržava podatke i kad nestane struje, odnosno kad ugasite računalo) izgubit ćete sve promjene koje ste napravili u starom dokumentu ili čitav dokument ako ni jednom prije nije bio spremljen na disk.

Ovo vas je valjda dovoljno uplašilo. Spremanje podataka zbog straha od njihovog gubitka se itekako isplati. Tako ćete uštedjeti mnogo vremena, živaca i novca. Pogledajmo sada kako se točno dokument sprema na disk.

Količina posla koji treba obaviti ovisi o tome jeste li radili na novom ili na već postojećem dokumentu.

U oba slučaja za spremanje dokumenta na kojem radite u istom programu otvorite izbornik File i odaberite naredbu Save (spremi). Ako ste dokument bar jednom već prije spremili, programu će trebati sekunda – dvije dok napravi kopiju dokumenta na vašem tvrdom disku i zatim možete nastaviti s radom. Ne može biti jednostavnije. U većini Windows programa naredbu Save možete odabrati na tipkovnici kombinacijom tipki Ctrl+S.

U WordPadu i mnogim drugim Windows programima možete spremiti dokument klikom na ovaj gumb na traci s alatima.

Ako novi dokument spremate prvi puta, najprije će vam se pokazati okvir za dijalog Save As (spremi kao ...), prikazan na sljedećoj slici. Ovaj okvir za dijalog treba od vas sljedeća dva podatka:

- ◆ Na koje mjesto na disku želite spremiti vaš dokument.
- ◆ Kako želite nazvati datoteku (dokument).

Slika 6.1
Okvir za dijalog
Save As koristite za
spremanje novih
dokumenata.

Kako odabrati mjesto na koje ćete spremiti dokument

Prvo što trebate znati je kako odabrati mjesto na koje ćete spremiti dokument. S gledišta Windowsa 98, spremišno mjesto sastoji se od dva dijela:

Disk pogon – to je najvjerojatnije vaš tvrdi disk, ali slobodno možete odabrati i disketni pogon. Ako disketni pogon odaberete dok u njemu nema diskete, pojavit će se poruka o grešci. Ako ne želite gubiti vrijeme, prije odabira disketnog pogona u njega stavite odgovarajuću disketu.).

Mapa na disk pogonu – mapa je spremišni odjeljak na tvrdom disku ili disketi. Nazvani su mape kako biste o svom tvrdom disku mislili kao o ormariću za spise. Kao što možda znate, u većini ormarića za spise sadržaj je organiziran u zasebne mape. Isti je slučaj i s vašim tvrdim diskom – sve su njegove datoteke i dokumenti dakoder organizirani u mapama. Vidjet ćete kako će vam takav način spremanja vaših dokumenata u određene mape kasnije uvelike olakšati njihovo pronalaženje.

O samim će se mapama više govoriti u 10. poglavlju.

Windows 3.1

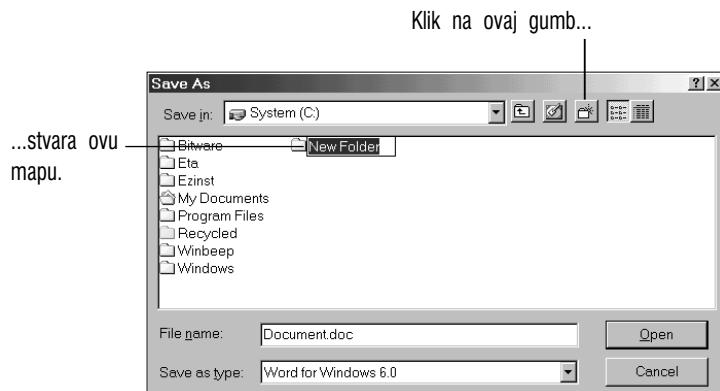
Ako ste se s Windowsa 3.1 prebacili na Windows 98, vjerojatno ste primijetili da je direktorij koji ste koristili u starom programu isto što i mapa koju ćete od sada na dalje koristiti.

U okviru za dijalog Save As, padajući popis Save in pokazuje naziv trenutno odabrane mape ili disk pogona. Ako ste u programu WordPad, trenutna mapa je obično Desktop (u nekim bi slučajevima mogla biti i Windows). U velikom okviru ispod njega prikazan je sadržaj trenutno odabrane mape ili disk pogona. Vaš je zadatak u popisu Save in odabrati disk pogon i mapu koju želite koristiti. Pogledajmo to na primjeru WordPada.

Kako biste si olakšali kasnije pronalaženje dokumenata trebali biste ih spremati u zasebnu mapu. Možete je nazvati, na primjer, "Moji dokumenti". Možda na vašem tvrdom disku (pogon C:) već imate mapu s nazivom My Documents, koja je predviđena za tu namjenu. Ako nemate zasebnu mapu za vaše dokumente, trebate je sami stvoriti. Kako se to radi, objašnjeno je u 11. poglavlju pod naslovom "Stvaranje mapa". Sljedeći koraci ukratko objašnjavaju kako se to radi u okviru za dijalog Save As:

1. U okviru s popisom Save na prikazanom sadržaju radne površine dvostruko kliknite na My Computer.

2. Dvostruko kliknite na pogon C.
3. Kliknite na gumb Create New Folder. Windowsi 95 dodaju novu mapu s istaknutim naslovom New folder (vidi sljedeću sliku).
4. Utipkajte "Moji dokumenti" i pritisnite Enter. To je mapa koju ćete koristiti za spremanje vaših dokumenata.
5. Dvostruko kliknite na mapu Moji dokumenti.

Slika 6.2

Za postavljanje nove mape u vaš tvrdi disk upotrijebite gumb Create New Folder.

Srećom, nećete trebati ponavljati sav ovaj posao svaki put kad spremate novu datoteku. Većina programa "pamti" zadnju mapu u kojoj ste radili i sljedeći će je put kad ćete biti u okviru za dijalog Save As automatski otvoriti. To na žalost obično vrijedi samo dok ne zatvorite program. Ako program zatvorite i zatim ga opet učitate, željenu ćete mapu trebati ponovo odabratи.

Sad kad je mapa koju želite otvorena u okviru za dijalog Save As, možete se prihvatići sljedećeg koraka – davanja imena vašem dokumentu.

Unošenje naziva vašeg dokumenta

Novi korisnici računala sretni su što se ne trebaju mučiti ograničenjem broja znakova u nazivu datoteke koje su nametale starije inačice Windowsa i DOS-a. U starim vremenima naziv datoteke nije mogao biti veći od osam znakova (iza kojih je dolazila točka i još tri znaka koji su označavali vrstu datoteke). To je dovodilo do užasne zavrzlame u kojoj nikako niste mogli shvatiti što predstavlja nerazumljivi niz znakova poput Bwcc.dll, Bwcc32.dll, CCapi.dll, Ccapi32.dll itd. Bože sačuvaj, a ima i gorih.

Već s Windowsima 95 ti su dani zauvijek prošli. Naravno, ako baš hoćete i dalje se možete ograničiti na 8 znakova, ali sada za naziv pojedine datoteke na raspoređivanju stoji 255 znakova! Stvaralačke duše imaju punu slobodu za davanje imena svojim datotekama. Možete pisati s normalnim razmakom između riječi i sada nazivi stvarno mogu biti razumljivi običnim ljudima. Pišite što god želite! Evo nekih primjera:

Godišnji obračun za 1998. – tablica budžeta za prvo tromjesečje;

Pismo šefu u kojem navodim razloge zbog kojih mi trebaju slobodni dani;

Dokument vrlo dugačkog imena koji sam otvorio samo da vidim kako to izgleda;

Osim “ograničenja” od 255 znakova, jedino je drugo ograničenje nemogućnost korištenja sljedećih znakova:

\ | ? : * " < >

Kako se stari programi ponašaju prema dugačkim imenima datoteka?

Dugačka imena datoteka mogu koristiti samo programi pisani baš za Windows 95/98. Ako u starim Windowsima ili DOS-u želite otvoriti dokument s dugačkim imenom, on će se vjerojatno sasvim uredno učitati, ali primjetit ćete da je njegovo ime skraćeno na standardnih 8 + 3 znakova. Windowsi 98 zapravo čuvaju dva imena za svaki dokument: jedno dugačko ime i drugo kratko koje je usklađeno s DOS-om.

Kad se jednom odlučite koje ćete ime upisati za dokument, prijeđite na okvir za tekst File name (ime datoteke) i utipkajte ime (pogledajte ranije prikazanu sliku okvira za dijalog Save As). Kod nekih se programa u okviru za tekst već nalazi unaprijed pripremljeno ime dokumenta. WordPad, na primjer, koristi ime Document. Jednostavno ga izbrišite i upišite ime koje hoćete.

Sada ste učinili sve što treba za pripremu i za konačno spremanje dokumenta samo odaberite gumb Save. Vaš je dokument, nakon dugog puta, ipak sigurno spremljen na tvrdi disk.

Prvo otvaranje novog dokumenta

Kod većine programa za Windows 98, obično ćete nakon pokretanja u njihovom prozoru vidjeti novi, prazni dokument koji spremno čeka na prijem vaših podataka. Sada imate dvije mogućnosti:

- ◆ Možete raditi na novom dokumentu.
- ◆ Možete otvoriti postojeći dokument.

Budući da tek počinjemo, pretpostavljam da želite raditi na novom dokumentu pa je otvaranje postojećeg dokumenta objašnjeno u narednom odjeljku. Dok radite na tom novom dokumentu, u bilo koje vrijeme možete otvoriti neki drugi novi dokument. Trebate samo na programskoj traci s izbornicima otvoriti izbornik File i odabratи naredbu New ili pritisnuti Ctrl+N.

Za otvaranje nove datoteke u WordPadu dovoljno je i samo kliknuti na ovaj gumb na traci s alatima.

Otvaramo postojeći dokument

Umjesto otvaranja novog dokumenta, često ćete htjeti raditi na nekom postojećem koji ste ranije spremili na disk. Za otvaranje postojećeg dokumenta otvorite izbornik File i odaberite naredbu Open. Pojavit će se okvir za dijalog Open (vidi sliku 6.3).

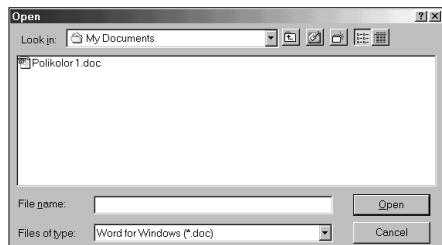

Brže otvaranje – u mnogim programima za Windows 98 kombinacija tipki Ctrl+O također pokreće naredbu Open (otvori postojeći dokument).

U WordPadu i mnogim drugim Windows 98 programima, za otvaranje okvira za dijalog Open dovoljno je kliknuti na ovaj gumb.

Kao što možete vidjeti, okvir za dijalog Open uvelike sliči okviru za dijalog Save As o kojem je prethodno bilo govora. U ovom slučaju za odabir disk pogona i mape koja sadržava dokument koji želite otvoriti koristite padajući popis Look. Zatim označite dokument koji želite otvoriti i odaberite gumb Open.

Slika 6.3

Odabirom naredbe Open u izborniku File otvara se okvir za dijalog Open.

Otvaranje dokumenta iz izbornika Start

Jedno od praktičnih svojstava Windowsa 98 je mogućnost otvaranja dokumenta izravno iz izbornika Start. Otvorite izbornik Start i vidjet ćete da u njemu postoji mapa Document. Ova mapa sadržava popis nekoliko zadnjih dokumenata koje ste otvorili, kako je prikazano na sljedećoj slici. Za otvaranje ovih dokumenata i istovremeno pokretanje programa u kojem ste napravili pojedini dokument odaberite gumb Start, otvorite mapu Document i odaberite dokument koji želite.

Slika 6.4

Mapa Document u izborniku Start pamti zadnjih nekoliko dokumenata koje ste otvorili.

Neobična, ali korisna naredba Save As (spremi kao...)

U izborniku File vašeg programa vjerojatno se nalazi i naredba Save As. Ova je naredba u mnogome slična naredbi Save, međutim, naredba Save As vam omogućuje spremanje dokumenata pod novim imenom ili na nekom drugom mjestu, što je korisno ako trebate napraviti novi dokument koji je vrlo sličan, ali ne i jednak postojećem dokumentu. Umjesto da ponavljate veliki dio poslova koji ste već napravili u prijašnjem dokumentu, možete samo otvoriti postojeći dokument, napraviti promjene i zatim uz pomoć naredbe Save As izmijenjeni dokument spremite kao novi dokument i tako uštedite mnogo vremena. Stari dokument ostaje neizmijenjen, u istoj datoteci u kojoj je i bio. Kad odaberete naredbu Save As, pojavit će se okvir za dijalog Save As koji je prikazan na slici 6.1.

Zatvaranje dokumenta

Neki slabiji programi u Windowsima 98, poput WordPada, u svom prozoru istovremeno dopuštaju samo jedan otvoreni dokument. U takvim programima dokument u kojem trenutno radite možete zatvoriti pokretanjem novog dokumenta, otvaranjem drugog dokumenta ili gašenjem cijelog programa.

Međutim, punovrijedni vam programi za Windows 98 dozvoljavaju otvaranje koliko god želite dokumenata. Tako si u prozoru programa možete vrlo brzo napraviti gužvu pa ćete vjerojatno željeti zatvoriti sve dokumente koji vam tog trenutka nisu potrebni (svaki se nalazi u svom zasebnom prozoru unutar prozora programa). Aktivirajte dokument koji želite zatvoriti, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Close. Ako ste izvršili neke promjene u dokumentu, pojavit će se okvir za dijalog s pitanjem želite li spremiti te promjene.

Rad s više dokumenata u istoj aplikaciji jedna je od osnovnih potrebnih vještina koja će vam dobro doći u radu pod Windowsima 98. O osnovama ove tehnike govori se u 8. poglavlju.

Uporaba kliznih traka za kretanje po dokumentu

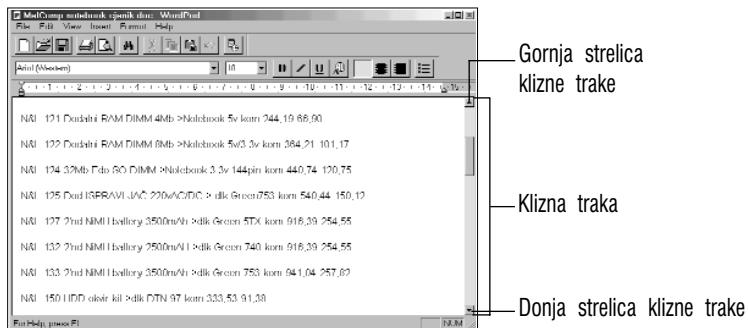
Ovisno o programu koji koristite, otvoreni se dokument može pojaviti u svom prozoru ili će se pojaviti kao dio programske prozora, ako program može istovremeno imati otvorenim samo jedan dokument. U oba čete slučaja često vidjeti kako cijeli dokument ne može stati unutar okvira prozora (na primjer, tekst od više stranica). Kad se ovo dogodi, trebat ćeće neki način kojim ćeće moći pogledati i preostali dio dokumenta koji trenutno ne možete vidjeti.

Na tipkovnici u tu svrhu možete koristiti za to predviđene tipke: tipke sa strelicama u sva četiri smjera i tipke Page Up (stranica gore) i Page Down (stranica dolje) ili posebne kombinacije tipki koje su različite u svakom pojedinom programu. Neke se kombinacije ipak pojavljuju u mnogim programima, na primjer, tipka Home u tekstu često pomiče cursor na početak reda u kojem se trenutno nalazi, dok ga tipka End prebacuje na kraj reda. Pokušajte također Ctrl+Home za dolazak na početak teksta i Ctrl+End za prelazak na kraj teksta.

Mišem je to, kao i obično, lagano raditi. Za kretanje po dokumentu treba naučiti koristiti klizne trake koje imaju dvije namjene: kliznik na kliznoj traci pokazuje na kojem se mjestu u dokumentu trenutno nalazite, a njegovim pomicanjem pomiče se i dokument u prozoru pa tako možete brzo stići na željeno mjesto u dugačkom dokumentu.

Slika 6.5

Klizna traka
u WordPadu.

Klizna traka nam pokazuje gdje se nalazimo

U dugačkim dokumentima, pogotovo kad imamo više otvorenih dokumenata mogli bismo ponekad sasvim izgubiti orijentaciju kad ne bi bilo klizne trake po kojoj vrlo jednostavno možemo vidjeti gdje se otprilike nalazimo. Ako se klizač nalazi na otprilike polovici klizne trake to znači da se trenutno nalazimo otprilike na polovici dokumenta.

Pomicanje dokumenta pomoću klizne trake

Najveća korist od kliznih traka je mogućnost lakog kretanja po dokumentu. Postoje tri osnovne tehnike:

- Za pomicanje dokumenta u prozoru jednu po jednu liniju gore ili dolje kliknite na gornju ili donju strelicu klizne trake.

Ako imate miša s kotačićem između lijeve i desne tipke, kakvog je Microsoft predstavio početkom 1997. godine, možete jednostavno kliziti gore i dolje po dokumentu samo okrećući taj kotačić.

- Za skakanje po dokumentu gore ili dolje za dužinu prozora, kliknite na kliznu traku između kliznika i gornje ili donje strelice. Na primjer, ako se želite premjestiti na donji dio teksta za cijelu dužinu prozora, kliknite na kliznu traku između klizača i donje strelice.
- Za dolazak na određeni dio dokumenta klizač povucite gore ili dolje približno na željeno mjesto (kliknite na klizač i zadržite pritisak dok ga vučete).

Primjetit ćete kako mnogi prozori osim okomite klizne trake imaju i vodoravnu koja se nalazi na dnu prozora. Vodoravne klizne trake rade jednako kao i okomito, osom što one služe za pomicanje lijevo i desno po širokim dokumentima.

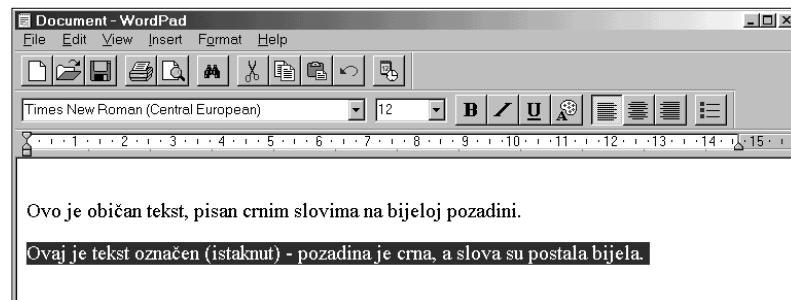
Neke osnovne radnje u obradi dokumenata

Sad već znate kako otvoriti dokument, kako ga spremiti i kako se kretati po njegovom sadržaju. Hm, možda ne bi bilo loše znati kako u njemu i nešto raditi! Naravno, ono što ćete raditi uglavnom ovisi o programu koji koristite, ali postoje i neke osnovne vještine koje možete koristiti u gotovo svakom programu.

Kako označiti tekst

U većini dokumenata postoji nekakav tekst koji možete formatirati (na primjer, promijeniti ga u podebljano ili podcrtano pismo), ili rezati i premještati. Međutim, prije nego što možete obavljati bilo koju od ovih radnji, trebate označiti dio teksta koji želite obraditi.

Za označavanje mišem jednostavno ga povucite preko znakova koje želite obradivati. Ovo radite tako da prvo pokazivač dovedete na znak od kojeg želite početi. Zatim pritisnute i zadržite lijevu tipku miša i pokazivač pomičete na desnu stranu. Znakovi preko kojih prelazite bit će označeni, postat će svijetli na tamnoj pozadini (pogledajte sljedeću sliku). Miša osim na desnu stranu možete povući i prema dolje čime ćete označiti cijele redove. Kad otpustite lijevu tipku, tekst će i dalje ostati označen.

Slika 6.6
Razlika između
označenog i
neoznačenog
teksta.

Za označavanje preko tipkovnice postavite cursor lijevo uz prvi znak koji želite označiti, zadržite pritisnutom tipku Shift i zatim pritisnite i zadržite desnu strelicu sve dok ne označite čitav tekst. Zadržanom tipkom Shift i strelicom prema dolje označavate čitave redove. Označavati možete i prema unatrag strelicama prema lijevo i prema gore. (Mišem također možete označavati prema natrag.) Zadržanom tipkom Shift i tipkom Page Up ili Page Down možete brzo označiti velike dijelove teksta prema gore ili prema dolje.

Ako pogriješite i označite pogrešan dio teksta ili ako se predomislite i ne želite obradivati označeni tekst, klikom na bilo koje mjesto u dokumentu možete ga vratiti u normalno stanje. Na tipkovnici to možete napraviti otpustivši tipku Shift i zatim pritisnuvši bilo koju strelicu.

Oprez! Označeni tekst možete vrlo lako poništiti

Ako označite neki tekst i slučajno pritisnute neku slovnu ili brojčanu tipku, neugodno ćete se iznenaditi vidjevši kako je iznenada taj jedan znak zamijenio cijeli označeni tekst. Spas za povrat teksta nalazi se u naredbi Undo (vrati na prijašnje stanje). Odmah otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Undo. O ovoj će naredbi biti više govora kasnije u ovom poglavlju.

Kopiranje označenog teksta

Ova će vam mogućnost uštedjeti mnoge sate rada. Naprsto, zašto nešto raditi posve ispočetka ako nešto slično već imate napravljeno (na primjer dio teksta, crtež, dio glazbenog komada ili bilo što drugo). Napravite kopiju originala i zatim na njoj napravite potrebne izmjene.

U mnogim se programima za Windows 98 može vrlo lako kopirati. Dovoljno je označiti ono što želite kopirati i zatim samo otvoriti izbornik Edit i odabratи naredbu Copy. Zatim kurzor postavite na mjesto gdje želite umetnuti kopiju (a to čak može biti u drugom dokumentu i u drugom programu) i u izborniku Edit odaberite naredbu Paste. Na određenom se mjestu istog časa pojavljuje savršena kopija onog što ste odabrali.

Ovo je gumb Copy koji će naći na traci s alatima u velikom mnoštvu Windows programa.

Ovo je gumb Paste (umetanje kopije) koji se nalazi na traci s alatima mnogih programi za Windows.

Premještanje označenog dijela

Ako nešto trebate pomaknuti s jednog na drugi kraj dokumenta ili premjestiti iz jednog dokumenta ili programa u drugi, to možete napraviti izradivši kopiju, umetnuvši je na željeno mjesto i zatim poništivši original. To je, međutim, jednostavnije napraviti naredbom Cut (odreži): kad označite dio koji želite premjestiti, u izborniku Edit odaberete naredbu Cut. Označeni će dio nestati sa zaslona, ali on se i dalje nalazi u memoriji računala. Zatim svojim čarobnim mišem kliknite na mjesto na koje želite premjestiti odabrani dio i tu će se pojaviti kurzor, otvorite izbornik Edit i odaberite Paste. Vaš će se odabrani komad opet materijalizirati na zaslonu, sada na ovom mjestu koje ste označili kurzorom.

Ovo je gumb Cut (odreži) koji koristi veliki broj Windows programa.

Brisanje odabranog dijela

Sitne pogreške koje radimo kod unosa teksta na tipkovnici jednostavno je ispraviti. Za brisanje jednog ili nekoliko krivo utipkanih znakova koristimo jednu od sljedećih tehnika, ovisno o tome koja nam je u datom trenutku pogodnija:

- ◆ Kursor postavite desno od pogrešnog znaka i pritisnite tipku Backspace.
- ◆ Kursor postavite lijevo od pogrešnog znaka i pritisnite tipku Delete.

Ako iz dokumenta želite izbrisati neki veći materijal, naprimjer odlomak teksta, trebate ga označiti i zatim pritisnuti tipku Delete. Naredba za brisanje materijala (Delete ili Clear) također postoji u mnogim programima u njihovom izborniku Edit.

Koja je razlika između rezanja i brisanja?

Ovo su naizgled slične naredbe jer u oba slučaja Windowsi 98 uklanjuju materijal iz dokumenta. Razlika je u tome što je naredba Delete namijenjena konačnom uništenju materijala koji više ne želite vidjeti (mada vam Windowsi 98 oprštaju predomišljanje i materijal je u mnogim slučajevima moguće vratiti naredbom Undo), dok naredbom Cut Windowsima kažete da vam taj materijal svakako treba, ali na drugom mjestu, na koje ga premještate naredbom Paste.

Undo – spas u zadnji čas

Svi mi griješimo, ali na žalost u stvarnom su životu pogreške koje napravimo u mnogim slučajevima nepovratne, ne daju se popraviti ili ispraviti. Jedino što nam preostaje je kajanje, grižnja savjesti i žal za izgubljenim, a utjehe nema nigdje.

Srećim, mi danas imamo računala, a u računalima širom svijeta danas se svakodnevno odvijaju čuda koja su već toliko uobičajena da se ljudi gotovo i ne obaziru na njih. Naredba Undo jedno je od tih čuda. Ona vam omogućuje povrat dokumenta koji ste slučajno poništili nakon što ste na njemu radili čitavih mjesec dana. Naredba Undo vraća materijal u točno onakvo stanje u kakvom je bio prije nego ste vi pritisnuli onu krivu tipku.

Za povrat malo prije izbrisanih materijala, u dotičnom programu otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Undo (koja iza riječi Undo može imati još neku riječ, na primjer: Undo Paste, Undo Typing i dr.).

Ovo je gumb Undo kojeg ćete u mnogim programima vidjeti na njihovoј traci s alatima.

U većini aplikacija naredba Undo djeluje samo na neke zadnje promjene koje ste učinili. U mnogim slučajevima ako nakon pogreške učinite bilo što (naprimjer, utipkate još nešto teksta), nećete se moći vratiti na stanje kakvo je bilo prije nego ste učinili pogrešku. Zbog ovog razloga naredbu Undo odaberite odmah nakon nezgodne greške. Neki programi ipak imaju višestruki Undo koji vam omogućuje vraćanje mnoga koraka na prijašnje stanje. Kako biste bili sigurni postoji li takva mogućnost, trebate provjeriti dokumentaciju vašeg programa.

Prečice na tipkovnici

Gotovo svi programi za Windows 98 podržavaju sljedeće prečice na tipkovnici:

Copy   Ctrl+C

Cut   Ctrl+X

Paste   Ctrl+V

Undo   Ctrl+Z

Sažetak

Sada već znate sve praktične radnje za rad na dokumentu, od otvaranja i spremanja dokumenata do osnovnih tehnika rezanja i premještanja materijala. Jedina od važnijih radnji koja još nije pokrivena je ispis dokumenata. O tome u sljedećem poglavljju.

- Instaliranje pisača
- Osnovni koraci u ispisivanju
- Promjena osnovno postavljenog pisača
- Odabir drugog pisača u aplikaciji
- Preuzimanje nadzora nad ispisom

Nakon rada na dokumentu obično želimo imati neki čvrsti, opipljivi pokazatelj našeg rada, a ne samo sliku na zaslonu koja nestaje čim ugasimo računalo ili izademo iz programa. Za tu nam svrhu služi pisač. Ispis je u Windowsima 98 srećom razmjerno jednostavan posao. Kad jednom u Windowsima 98 postavite pogonitelj za vaš pisač, sve će se aplikacije za Windowsse poslužiti istim podešenim vrijednostima, čime ste oslobođeni od većeg dijela posla. Ovdje se objašnjava kako se instalira pisač, osnovni postupci kod ispisa i daje nekoliko savjeta o nadzoru i kontroli poslova kod ispisa.

7. poglavlje

Ispis dokumenata u Windowsima 98

Instaliranje pisača

U vrijeme vladavine DOS-a, svaki je program s pisačem komunicirao na samo njemu svojstven način. To jest radilo, ali to je značilo za svaki pojedini program uvijek iznova instalirati pisač i za svaki program posebno naučiti njegov postupak kod ispisa. U Windowsima je sve ovo promijenjeno. Cijeli su postupak oko ispisa Windowsi 98 preuzeли na sebe. Sada kada iz bilo koje Windows aplikacije nešto želite ispisati, dotični program samo pošalje materijal za ispis u Windows, a Windowsi dalje sami obavljaju sve poslove oko ispisa.

Prednost je ovakvog načina rada što su potrebni koraci za ispis nečega u Windowsima 98 sada u svim programima manje ili više jednaki. Dodatna je korist što pisač trebate instalirati jedino u Windowsima 98. Ostali programi ne moraju ništa znati o vašem pisaču, oni samo šalju materijal svom velikom bratu, a vi ste spašeni od velike gnjavaže s instalacijom za svaki, pa i najmanji program.

Instalacija pisača (Printer Setup) se obično obavlja tijekom instalacije (Setup) Windowsa 98. Ako ste tada taj dio preskocili ili ste tek nabavili novi pisač, sada je vrijeme da ga instalirate. Time će Windowsi 98 dobiti podatke o pisaču potrebne za pravilan ispis, na primjer, koju vrstu pisača imate, kako bi odgovarajući upravljački program (driver) za njega mogli kopirati na vaš tvrdi disk. Upravljački program za pisač je mali program koji vaš dokument za ispis prevedi na jezik razumljiv vašem pisaču. Kako pisači raznih vrsta razumiju različiti jezik, za svaku vrstu pisača je potreban njen zaseban upravljački program. U prvom su dijelu ovog poglavlja objašnjeni svi koraci kod instalacije koji će vam biti potrebni.

Kako početi

Za pokretanje instalacije pisača, klikom na gumb Start otvorite izbornik Start, odaberite Settings, i zatim odaberite Printers. Windowsi 98 otvaraju mapu Printers i pokažu je u prozoru prikazanom na sljedećoj slici. Ako još niste instalirali pisač, u vašoj će se mapi Printers nalaziti samo ikona Add Printer.

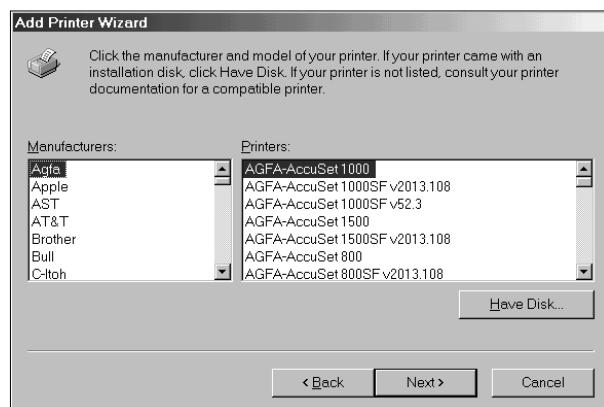

Slika 7.1

Mapa Printers prikazuje trenutno instalirane pisače.

Dvostruko kliknite na ikonu Add Printer ili je strelicama na tipkovnici označite i zatim pritisnite Enter. Pojavit će se Windowsov čarobnjak – okvir za dijalog Add Printer Wizard.

Prvi okvir za dijalog sadržava samo uvodnu poruku pa slobodno odmah odaberite Next>. Add Printer Wizard će otvoriti okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici. Možda će se umjesto njega pojaviti okvir za dijalog koji će upitati želite li instalirati “Local printer” ili “Network printer”. U tom slučaju odaberite opciju Local printer i zatim odaberite Next>.

Slika 7.2

U ovom okviru za
dijalog odaberite
pisač koji
posjedujete.

Odabir vašeg pisača

U ovom su okviru za dijalog navedeni deseci pisača za koje Windowsi 98 imaju pripremljene upravljačke programe. U popisu Manufacturers odaberite proizvođača vašeg pisača i zatim u popisu Printers odaberite model vašeg pisača.

Što napraviti ako vaš pisač nije naveden u popisu pisača u okviru Add Printers Wizard?

Imate tri mogućnosti:

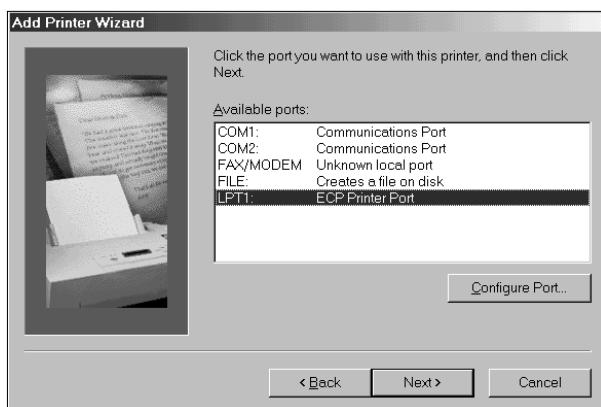
- ◆ Ako je uz vaš pisač dostavljena i disketa, odaberite naredbu Have Disk koja se nalazi ispod popisa Printers i sljedite upute čarobnjaka.
- ◆ U uputama vašeg pisača provjerite oponaša (ili emulira) li on neki drugi pisač. Ako je naveden neki drugi, poznatiji pisač, provjerite nalazi li se on na popisu pisača u Add Printer Wizardu. Mnogi modeli igličnih (matričnih) pisača emuliraju Epson i IBM pisače, isto tako mnogi tintni i laserski modeli pisača emuliraju tintne i laserske pisače Hewlett-Packarda.
- ◆ Ako imate iglični pisač, na popisu Manufacturer odaberite Generic, a na popisu pisača odaberite Generic/Text Only. Za laserski pisač u popisu proizvođača odaberite HP, a na popisu pisača pokušajte s odabranim HP Laserjet pisačem.

Kad ste gotovi, odaberite Next>. Ako je neki upravljački program pisača već spremljen na vašem tvrdom disku, čarobnjak vam nudi izbor između dviju mogućnosti:

- ◆ **Keep existing driver** (recommended) (zadrži postojeći upravljački program – preporučeno) – ova je opcija već unaprijed aktivirana, što je u redu, jer se za drugu opciju treba odlučiti samo u iznimnim slučajevima.
- ◆ **Replace existing driver** (zamijeni postojeći upravljački program) – ako imate problema s ispisom, jedno od rješenja koje možete probati je ponovo instalirati vaš pisač u Windows 98 (kako je objašnjeno u 19. poglavlju pod naslovom “Rješavanje problema s ispisom”). U tom slučaju trebate odabrati ovu opciju. Međutim, ako nemate problema s ispisom, nemojte dirati ovu opciju kako ne biste tek sad nešto pobrkali i stvorili si nepotrebne probleme s ispisom. Ne mijenja se konj koji pobjeđuje!

Priklučak u koji je utaknut pisač

Sljedeći okvir za dijalog Add Printer Wizard, prikazan na donjoj slici, traži od vas da među navedenim priključcima odaberete onoj na koji je vaš pisač spojen na kućištu računala. Od navedenih označite onaj u koji je utaknut kabel vašeg pisača i odaberite Next>. Najčešće će to biti LPT1:

Slika 7.3

Add Printer Wizard želi znati u koji je utor na računalu utaknut vaš pisač.

Priklučci za pisač

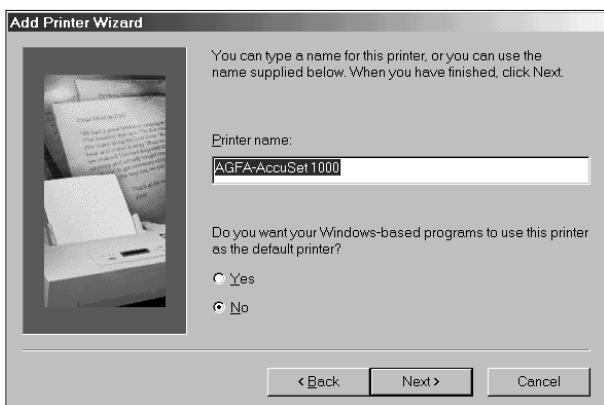
Priklučci su spojna mjesta na kućištu računala u koja utaknete kabel monitora, tipkovnice, miša, pisača i drugih uređaja za koje postoji priključak na kućištu. Ako niste sigurni kako se zove priključak u koji ste utaknuli kabel pisača, na stražnjoj strani kućišta računala provjerite utore. Neki pažljiviji proizvođači računala označuju priključak pa potražite oznaku poput LPT1 (koja označava priključak koji koristi velika većina pisača) ili COM2. Ako nema oznaka, provjerite upute za vaše računalo (ako upute postoje i ako se možete snaći u tim tehničkim izrazima). Možete još pokušati taj podatak dobiti od prodavača vašeg računala, a tu će trebati imati sreće. Ako i dalje niste sigurni, odaberite LPT1 i uzdajte se u svoju sreću.

Davanje imena vašem pisaču i neki drugi poslovi

Sljedeći okvir za dijalog Add Printer Wizard, prikazan na donjoj slici, od vas traži unos imena za vaš pisač (možete ostaviti predloženo ime ili možete unijeti ime po volji do dužine od 32 znaka ili manje). Pita vas također želite li da ovaj pisač bude osnovno odabrani pisač za Windows programe. (Default – osnovno podešeni ili odabrani pisač je onaj koji će Windows programi automatski koristiti kad odaberete naredbu Print.) Ako je ovo pisač koji ćete najviše koristiti, odaberite Yes i zatim odaberite Next>.

Add Printer Wizard će vas nakon toga pitati želite li ispisati probnu stranicu. Zašto ne? Dobro je odmah znati je li sve u redu postavljeno. Upalite svoj pisač i odaberite opciju Yes i zatim odaberite Finish.

Slika 7.4
U okvir za tekst
Printer name
upišite ime za
vaš pisač.

Završetak instalacije

Sad ste već gotovo završili s instalacijom. Ako u CD pogonu nema CD-ROM-a Windows 98, Windowsi 98 će se oglasiti i zatražiti da umetnete jedan od vaših Windows 98 diskova – ili CD ili disketu. Umetnute odgovarajući disk i odaberite OK. Windowsi 98 će iskopirati datoteke koje treba i zatim probnu stranicu poslati na ispis, što može potrajati minutu – dvije.

Pojavit će se još jedan okvir za dijalog koji će vas pitati je li stranica ispravno ispisana. Ako jest, odaberite Yes i vratit ćete se u mapu Printers gdje možete vidjeti ikonu za vaš novi pisač. Ako ispis nije bio ispravan, odaberite No čime ćete probuditi sustav za rješavanje problema (Troubleshooting) u Windows Help sustavu.

Time ste završili s instalacijom. Vaš je pisač sada spremjan za rad.

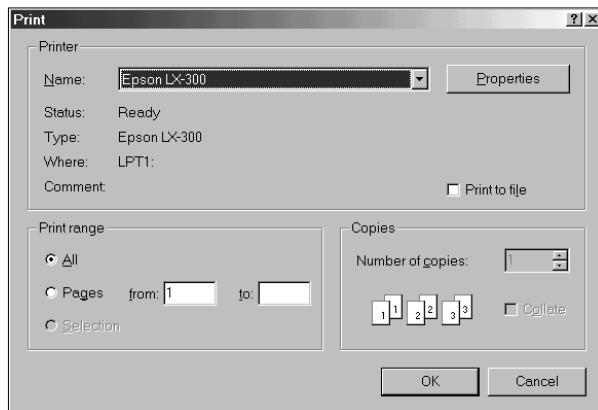
Osnovni koraci u ispisivanju

Budući da Windowsi 98 vode svu brigu oko ispisa, osnovni su koraci kod ispisu u svim programima isti, usprkos nekim manjim razlikama kod različitih programa.

Prije ispisivanja provjerite je li vaš pisač uključen, ima li dovoljno papira i je li priključen na računalo. Mnogi pisači imaju neku vrstu gumba Online koji pritisnete kako bi vam pisač potvrdio ima li vezu s računalom i je li spreman za rad. Kad je pisač spreman za rad, vratite se u vaš program, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Print ili pritisnite Ctrl+P, što je u Windows programima uobičajena prečica na tipkovnici za otvaranje okvira za dijalog Print. Otvorit će se okvir za dijalog Print sličan ovome na sljedećoj slici koji je otvoren u programu WordPad.

U većini Windows programa možete zaobići okvir za dijalog Print i dokument poslati izravno na ispis pritiskom na ovaj gumb koji se nalazi na traci s alatima.

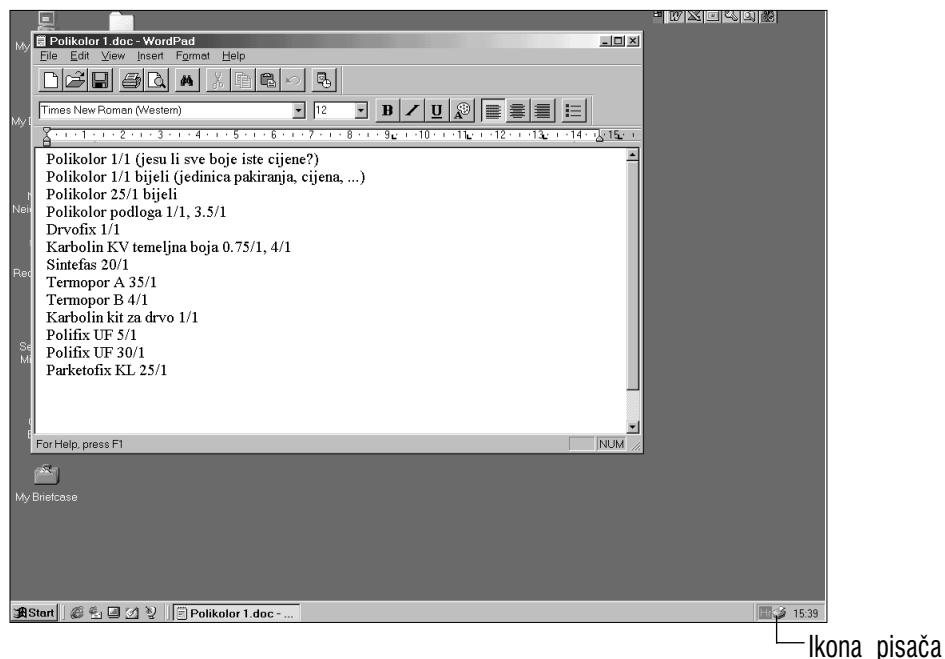
Slika 7.5
Okvir za dijalog Print otvoren u WordPadu.
Ovo je tipičan predstavnik takvih okvira za dijalog u Windowsima 98. ➔

Opcije u okviru za dijalog Print malo se razlikuju od programa do programa, međutim, gotovo uvijek ćete vidjeti ove tri stavke:

- ◆ Padajući popis za odabir pisača koji ćete koristiti. U WordPadu je to padajući popis Name.
- ◆ Okvir za unos teksta ili strelice brojčanika za unos broja kopija. U okviru za dijalog Print u WordPadu to je okvir Number of copies.
- ◆ Neke kontrole za odabir dijela dokumenta koji želite ispisati. To je obično unaprijed podešeno za ispis cijelog dokumenta, a vi obično imate mogućnost odrediti od koje do koje stranice želite ispis.

U okviru za dijalog Print u WordPadu postoji gumb za opciju Selection koji možete aktivirati za ispis samo trenutno označenog teksta u WordPadu.

Kad ste izvršili svoj izbor, za pokretanje ispisa odaberite gumb OK ili gumb Print, ovisno koji se nalazi u okviru. Sad promatrazite polje za informacije na traci sa zadaćama (lijevo od vremena). Nakon nekoliko sekundi, ovisno o veličini dokumenta, tamo će se pojaviti ikona pisača, kako je prikazano na sljedećoj slici. To znači da su Windowsi 98 upravo počeli pisaču slati podatke za ispis dokumenta.

Slika 7.6

Ikona pisača pokazuje
da Windowsi 98
upravo ispisuju
dokument.

Promjena osnovno postavljenog pisača

Kako ste ranije vidjeli u dijelu o instalaciji pisača, jedan pisač možete odabrati kao osnovno postavljeni za ispis iz svih Windows programa. Ako ste instalirali samo jedan upravljački program pisača, tada će naravno upravo taj pisač biti određen za sav ispis. Međutim, ako ste instalirali više pisača, možda ćete trebati promijeniti koji je od njih osnovno postavljen za ispis u Windowsima 98.

U tom slučaju otvorite mapu Printers kako je ranije objašnjeno (Start, Settings, Printers) i pokušajte jedno od sljedećeg:

- ◆ Označite pisač koji želite odabrati, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Set As Default.
- ◆ Na željeni pisač kliknite desnom tipkom i zatim u izborniku prečica odaberite naredbu Set As Default.

Odabir drugog pisača u aplikaciji

Kad u Windows programu izdate nalog za ispis dokumenta, program uvijek prepostavlja kako želite koristiti osnovno postavljeni pisač, kako je ranije opisano. Ako želite ispisivati na drugom pisaču, u okviru za dijalog Print treba naći padajući popis u kojem možete odabrati pisač koji želite koristiti. U WordPadu je to padajući popis Name.

U nekim će starijim programima za to trebati u izborniku File odabrati naredbu Print Setup ili u okviru za dijalog Print odabrati gumb Print Setup. U oba će se slučaja pojaviti okvir za dijalog Setup, s popisom instaliranih pisača. Odaberite onog koji želite koristiti i zatim odaberite OK.

Preuzimanje nadzora nad ispisom

Kad programu naredite da ispiše dokument, program će taj nalog proslijediti Windowsima. Kako bi vam uštedili vrijeme i omogućili da se što prije vratite radu u aplikaciji, Windowsi 98 će sami obaviti sav posao. Učitat će datoteku, napraviti njenu kopiju i vi dalje možete nesmetano raditi u aplikaciji. Dok vi nastavljate s radom, Windowsi 98 u pozadini obavljaju ispis kopije datoteke i za to će se vrijeme na traci sa zadaćama nalaziti ikona pisača – ona će tu biti uvijek kada Windowsi 98 nešto ispisuju na pisaču.

Dakle, kad jednom datoteku pošaljete na ispis, više se time ne morate gnjaviti i možete nastaviti s radom. Na kraju samo preuzmete ispisane stranice. Windowsi 98 sami obavljaju ovaj posao iza scene i to je obično najbolje tako i ostaviti. Ipak, u nekim će slučajevima htjeti prekinuti ispis ili promijeniti podešene vrijednosti za ispis dokumenta i tada će se trebati uplesti u sam proces ispisivanja.

Upravljanje pisačem za vrijeme ispisa

Ako je ispis dokumenta u tijeku, a vi neke postavke ispisa želite mijenjati, dvostruko kliknite na ikonu pisača na traci sa zadaćama (To možete učiniti i zaobilaznim načinom ako otvorite mapu Printers i dvostruko kliknete na pisač koji je trenutno u radu, ili strelicama na tipkovnici istaknite pisač koji je u radu i zatim pritisnite Enter). Kako je na sljedećoj slici prikazano, Windowsi 98 će navesti poslove po redu kojim su poslani na ispis i prikazati sljedeće podatke:

Document name – naziv dokumenta

Status – Trenutno stanje ispisa u toku (Spooling znači da Windowsi 98 prave kopiju dokumenta koju će poslati pisaču).

Owner – korisničko ime osobe koja je dokument poslala na ispis. Ovaj stupac ima svrhu samo ako ste Windowsse 98 podesili za višekorisnički rad na mreži.

Progress – veličina dokumenta i koliko je od toga već ispisano.

Started At – Vrijeme i datum kad je dokument poslan pisaču.

Slika 7.7

U prozoru pisača možete izdati naredbu za privremeno zaustavljanje ispisa koji je u tijeku.

HP Laser - Paused				
Document Name	Status	Owner	Progress	Started At
Mojih nekoliko odlomaka.doc	Paused - Printing	Strbör	0 bytes of 2...	00:33:58 1997.09.06
Katalog.txt		Strbör	752KB	00:35:15 1997.09.06
pr_01		Strbör	508KB	00:42:50 1997.09.06

3 jobs in queue

Pause Printing – privremena stanka u ispisu

Ako pisaču trebate dodati papira ili promijeniti uložak s tintom ili traku, Windowsima 98 možete izdati nalog da do dalnjeg zaustave ispis i pričekaju naredbu za nastavak. Otvorite prozor pisača kako je malo prije objašnjeno, otvorite izbornik Printer i zatim aktivirajte naredbu Pause Printing. To će Windows 98 zaustaviti u slanju podataka pisaču. Kad ste spremni opet nastaviti, ponovo otvorite izbornik Printer i opet odaberite naredbu Pause Printing, čime će ona prestati djelovati i pisač će nastaviti s radom.

Ako želite napraviti stanku u ispisu samo jednog određenog dokumenta, kliknite na njega ili ga označite strelicama za gore i dolje na tipkovnici i zatim u izborniku Document aktivirajte naredbu Pause Printing. Za nastavak ispisivanja opet označite taj dokument i u izborniku Document ponovo odaberite naredbu Pause Printing, čime će prestati njeno djelovanje.

Promjena redoslijeda ispisa

Ako pisaču u kratkom vremenu pošaljete više dokumenata na ispis, Windowsi 98 počinju s ispisom prvog dokumenta, a ostale stavlja na čekanje po redu prisitianja. Ako želite promijeniti redoslijed dokumenata koji čekaju na ispis, sve što trebate učiniti je mišem povući određeni dokument na željeno mjesto na popisu u prozoru pisača. Dokumentu koji se trenutno ispisuje ne možete promijeniti redoslijed, možete ga ili pustiti dok ne bude u cijelosti ispisani ili posve obustaviti ispis tog dokumenta, kako je opisano u sljedećem odjeljku.

Obustavljanje ispisa

Ako ste pogreškom na ispis poslali krivi dokument ili ste se naprsto predomislili i dokument želite izbrisati iz popisa za ispis, to ćete vrlo jednostavno učiniti: otvorite prozor pisača, označite odgovarajuću datoteku, otvorite izbornik Document i odaberite naredbu Cancel Printing.

Ako ste se predomislili i želite posve obustaviti ispis svih dokumenata koje ste poslali na ispis ispis, sve naloge za ispis dokumenata možete odjednom poništiti odabравši u izborniku Printer naredbu Purge Print jobs.

Sažetak

U ovom su poglavlju objašnjene osnove ispisa dokumenata u Windowsima 98. Prikazano je kako je taj posao učinjen jednostavnim u svim programima za Windows 98.

Prozori su glavna značajka Windows programa. U njima se sve događa i oni vam omogućuju gotovo istovremen rad na mnogobrojnim poslovima. Vaše stvaralačke sposobnosti više nisu ograničene s radom na dosadnim rutinskim poslovima, jedan klik miša i prešli ste u drugi prozor. U sljedećem se poglavlju govori o prozorima u Windowsima 98.

---

8. poglavljje

Prozori u Windowsima 98

- Sastavni dijelovi svakog prozora
- Mnogo prozora, a malo prostora
- Aktivni prozor: vaša trenutna baza
- Gumbi za promjenu veličine prozora
- Premještanje prozora
- Podešavanje veličine prozora
- Slaganje prozora poput pločica ili stepenastih slapova
- Prozori za dokumente

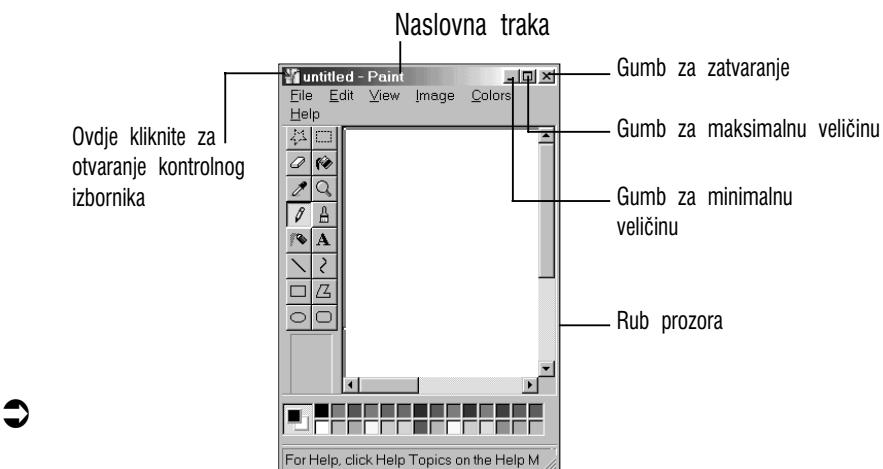

Window je engleska riječ za prozor. Objekti o kojima je ovdje riječ su s razlogom nazvani prozori. U svakodnevnom životu prozori nam služe za pogled u svijet iz naše ugodne nastambe. U Windowsima 98 kroz njegove prozore promatramo sadržaj našeg računala. Ovi prozori nam, međutim, osim pukog promatrivanja omogućuju i unos podataka klikanjem miša ili tipkanjem na tipkovnici. U našem radu u Windowsima 98 moglo bi nam pomoći ako zapamtimo kako je svaki prozor na zaslonu monitora prikaz sadržaja u našem računalu i kako se preko tih prozora može doći u "doticaj" s njime i raditi promjene u onom što vidite.

Sastavni dijelovi svakog prozora

Za početak otvorimo neki prozor i pogledajmo njegove dijelove i čemu oni služe. Za promjenu pokušajmo sada otvoriti neki drugi pomoći program: program Paint u mapi Accessories. Odaberite gumb Start na traci sa zadaćama, otvorite mapu Programs, zatim otvorite mapu Accessories i odaberite Paint. Nakon nekoliko sedundi na radnom stolu Windowsa 98 pojavit će se prozor programa Paint, kako je prikazano na sljedećoj slici (crtanje i bojanje u programu Paint objašnjeno je u 13. poglavlju).

Slika 8.1
Prozor Paint
i neki njegovi
dijelovi.

Ovdje je kratki pregled različitih svojstava prozora programa Paint i gotovo svih ostalih programa za Windows 98 na koje možete naići:

Naslovna traka – to je traka na samom vrhu prozora. Na njoj se nalazi naziv trenutno otvorenog dokumenta – na slici prozora Paint to je untitled (neimenovani), a iza njega je ime programa, odvojeno crticom. Kasnije će biti objašnjeno kako ovu traku koristimo za premeštanje prozora mišem.

Gumb za smanjivanje prozora na minimalnu veličinu – to je lijevi gumb od tri gumba koji se nalaze na samom vrhu prozora. Taj gumb uklanja prozor programa s radnog stola i ostaje samo njegov gumb na traci sa zadaćama, ali program je i dalje uključen.

Gumb za maksimalnu veličinu prozora – to je srednji gumb od tri gumba na vrhu prozora. Ovaj gumb povećava prozor na veličinu cijelog zaslona.

Gumb za zatvaranje – to je desni gumb od tri gumba na vrhu prozora. Klikom na taj gumb zatvaramo program.

Rub – mnogi su prozori okruženi tankim rubom koji možete koristiti za promjenu veličine prozora pomoću miša.

Ikona kontrolnog izbornika u lijevom gornjem kutu prozora – u ovom izborniku nalazi se nekoliko naredbi za rukovanje prozorom preko tipkovnice, poput promjene veličine, pomicanja i zatvaranja prozora. Ovaj izbornik u prozoru programa preko tipkovnice otvarate kombinacijom tipki Alt+razmagnica. Izbornik za prozor dokumenta otvarate kombinacijom Alt+-.

Korisnici Windowsa 3.1 – novi gumbi u Windowsima 98

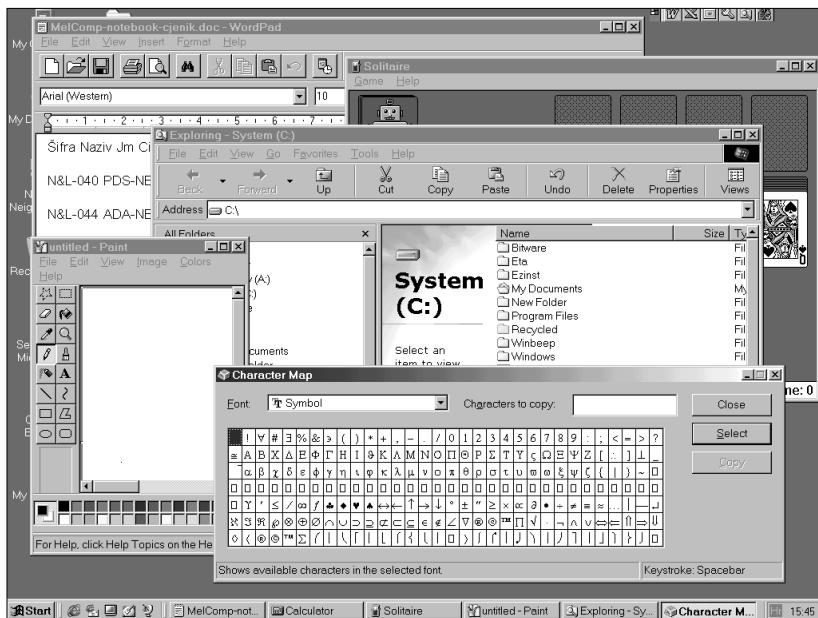
Iskusni korisnici Windowsa 3.1 primjetit će kako u Windowsima 98 postoje neke promjene u gumbima prozora. Gumbi za minimalnu i maksimalnu veličinu izgledaju drukčije, a gumb za zatvaranje je novi. Blizu je ostalim gumbima pa se na njega može i nehotice kliknuti.

Mnogo prozora, a malo prostora

Jedno od najboljih svojstava Windowsa 98 je mogućnost rada na više projekata u isto vrijeme. To znači da u jednom prozoru možete imati otvoren WordPad u kojem radite na nekom tekstu, u drugom imate otvoren, recimo program za crtanje, a u trećem igrate neku igricu. K tome možete imati otvoren program Explorer i prozore još nekoliko mapa, i tako u nedogled. Kao da to nije dovoljno, Windowsi 98 vam omogućuju da u nekim programima također otvorite nekoliko prozora! Tako u boljim programima za obradu teksta, na primjer, možete imati otvorenih prozora koliko god vam padne na pamet i radići na desecima tekstova koje izmenjujete jednim klikom miša.

Što je više prozora otvoreno, to se među njima, naravno, sve teže snalaziti. Pogledajte samo zbrku na sljedećoj slici.

Ovako prenatrpani prozori jedan preko drugoga usporavaju i otežavaju rad. U

Slika 8.2

Otvaranjem samo nekoliko programa ubrzo možemo napraviti veliku gužvu na radnoj površini.

ovakvoj gužvi već samo pronalaženje pokazivača miša postaje prava vještina. Ako vaše računalo ima dovoljno memorije, stvarno možete istodobno imati otvorene desetke programa, ali pitanje je kakvog bi to imalo smisla.

Vama su ovdje potrebne neke jednostavne tehnike rukovanja prozorima prije nego se oni otrgnu s uzde, pa više vremena potrošite na slaganje prozora nego na rad u programima. Windowsi 98 na sreću imaju nekoliko načina organiziranja vašeg zaslona. U nastavku ovog poglavlja opisane su najlakše i najbrže od ovih metoda.

Aktivni prozor: vaša trenutna baza

Kad god se nađete među mnoštvom prozora na zaslonu vašeg monitora, možete si bitno pojednostaviti život imajući jedno na umu: u isto vrijeme možete raditi samo u jednom prozoru.

Svejedno koliko ste prozora otvorili, prozor u kojem trenutno radite (nazivamo ga aktivni prozor) je posve usredotočen na podatke koje unosite, a na sve se ostale prozore ne morate za to vrijeme nimalo obazirati. Možete na primjer imati na desetke otvorenih prozora dokumenata u kojima povremeno nešto

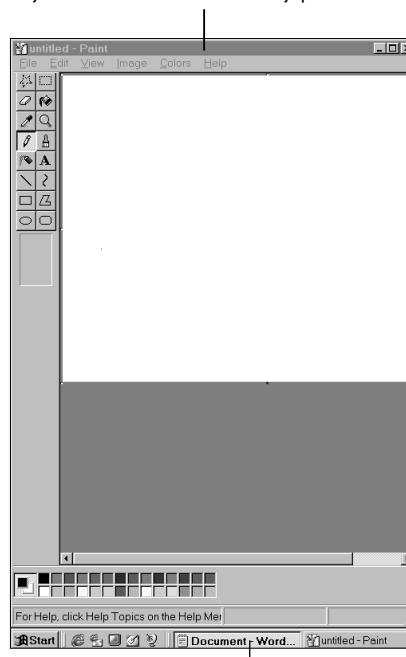
pišete, ali tekst koji unosite preko tipkovnice primat će samo trenutno aktivni prozor. Ostali dokumenti će za to vrijeme ostati nepromijenjeni.

Koji je prozor aktivan?

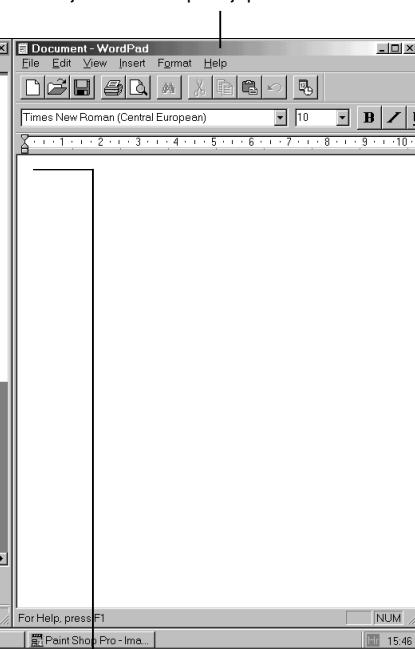
Zbog svega ovog navedenog prvo treba naučiti kako aktivirati neki prozor. Kako ćete znati jeste li uspjeli aktivirati prozor? Za to ima nekoliko naznaka na koje treba paziti, i one su sve prikazane na sljedećoj slici.

- ◆ Najočitija je naznaka naslovna traka na vrhu prozora. Ako je prozor aktivan, njegova je naslovna traka drukčije boje od neaktivnih prozora: naslov je isписан bijelim slovima na plavoj pozadini. U neaktivnom je prozoru naslov isписан svijetlosivim slovima na tamno sivoj pozadini.
- ◆ Gumb aktivnog prozora na traci sa zadaćama izgleda “pritisnut”.
- ◆ U aktivnom ćete prozoru vidjeti cursor za unos testa ili neku drugu oznaku koja upućuje na kojem se mjestu dokumenta trenutno nalazite.

Naslovna traka neaktivnog prozora prikazuje svijetlosivi tekst na tamno sivoj pozadini.

Naslovna traka aktivnog prozora prikazuje bijeli tekst na plavoj pozadini.

Slika 8.3

Kako znati razliku između aktivnog i neaktivnog prozora.

Gumb aktivnog prozora na traci sa zadaćama izgleda pritisnut.

U aktivnom je prozoru prikazan (u ovom slučaju) cursor za unos teksta.

Aktiviranje prozora je važno, ali to je samo prvi korak prema preuzimanju pune kontrole nad prikazom prozora na zaslonu. U nastavku ovog poglavlja pokazane su osnovne tehnike rukovanja prozorima u Windowsima 98.

Gumbi za promjenu veličine prozora

Gumb za smanjivanje prozora na minimalnu veličinu

Često unaprijed znate kako vam neki prozori neko vrijeme neće trebati. Možete ih zatvoriti, maknuti ih s puta ili ih smanjiti. Srećom za to postoji jednostavno, brzo i učinkovito rješenje: gumb za smanjivanje prozora na minimalnu veličinu. On prozor uklanja s radnog stola, ali ga ne zatvara.

Prozor možete trenutno ukloniti s radnog stola klikom miša na ovaj gumb na vrhu prozora.

Na tipkovnici možete također aktivirati naredbu za smanjivanje prozora na minimalnu veličinu, odnosno za njegovo uklanjanje s radnog stola. U ovom slučaju trebate otvoriti kontrolni izbornik prozora pritiskom na Alt+razmaknica i odabirom naredbe Minimize.

Prozor u oba slučaja nestaje s radnog stola, ali njegov gumb na traci sa zadaćama tamo i dalje ostaje. Kad prozor želimo opet otvoriti, jednostavno mišem kliknemo na njegov gumb na traci sa zadaćama.

Povećanje prozora na punu veličinu

Ako želite dobiti najveću moguću radnu površinu, prozor možete povećati na punu veličinu radnog stola. Pametno smisljeno, na dnu ipak ostaje traka sa zadaćama na kojima se nalaze gumbi ostalih prozora, pa po potrebi lako možemo prelaziti u druge prozore.

Za maksimalno povećanje prozora pomoću miša, sve što trebate uraditi je kliknuti na ovaj gumb, srednji od tri gumba na vrhu prozora.

Ako trebate veći cilj, prozor možete maksimalno povećati i dvostrukim klikom na njegovu naslovnu traku.

Za maksimalno povećanje prozora putem tipkovnice, otvorite kontrolni izbornik prozora kombinacijom tipki Alt+razmaknica i odaberite naredbu Maximize.

Vraćanje na prijašnju veličinu

Kad prozor povećavate na maksimalnu ili smanjujete na minimalnu veličinu, Windowsi 98 pamte veličinu, izgled i položaj prozora u tom trenutku pa prozor iz ovih krajnjih stanja možete jednostavno i brzo vratiti u točno onakvo stanje u kakvom je bio prije.

Za vraćanje prozora na prijašnju veličinu na raspolažanju su tri načina:

- ◆ Ako ste prozor smanjili na minimalnu veličinu, klikom na gumb na traci sa zadaćama trenutno ga vraćate na prijašnji položaj i veličinu.

Ako ste prozor maksimalno povećali, Windowsi 98 će gumb za maksimalno povećanje prozora promijeniti u gumb za vraćanje na prijašnju veličinu (naredba Restore u kontrolnom izborniku prozora). Mišem kliknete na ovaj gumb i prozor se vraća na prijašnju veličinu i prijašnji položaj.

- ◆ Ako u prozoru dokumenta kliknete na gumb za smanjivanje prozora na minimalnu veličinu (lijevi gumb od tri gumba na vrhu), ovaj prozor neće potpuno nestati iz programskega prozora, nego će se smanjiti na malu traku na kojoj je kontrolni izbornik prozora, naslov i tri gumba s vrha prozora. Gumb za smanjivanje se pretvorio u gumb za vraćanje na prijašnju veličinu (Restore). Klikom na ovaj gumb (lijevi od tri gumba) prozor se vraća u prijašnje stanje.

Na tipkovnici trebate uraditi sljedeće:

1. Za odabir ovog maksimalno smanjenog prozora upotrijebite kombinaciju tipki Alt+Tab ili Alt+Esc.
2. Ako je prozor maksimalno povećan, otvorite kontrolni izbornik i odaberite naredbu Restore.

Premještanje prozora

Jedan je od problema s više istovremeno ovorenih prozora što se preklapaju jedan preko drugoga. Naravno, obično je pokriven upravo onaj dio prozora na kojem se nalazi sadržaj koji želite vidjeti. U tom slučaju možete pokušati premjestiti prozore tako da se više ne preklapaju ili da se manje preklapaju.

Ako koristite miša, prozore možete vrlo jednostavno pomicati. Prvo, aktivirajte prozor koji želite pomaknuti. Zatim pokazivač miša dovedite na naslovnu traku u tom prozoru i prozor povucite na željeno mjesto. Ranije je već opisano kako se objekti povlače: lijevom tipkom miša kliknite na naslovnu traku određenog prozora i zadržite je pritisnutom, zatim pomičite miša, a s njime se pomiče i prozor. U nekim se slučajevima, ovisno o tome kako su podešeni Windowsi, s mišem pomiče samo iscrtkani okvir koji predstavlja rubove prozora i kad otpustite lijevu tipku miša, na njegovo se mjesto preseli cijeli prozor koji ste aktivirali.

Ako prozor želite pomicati pomoću tipkovnice, slijedite ova tri koraka:

1. Aktivirajte prozor koji želite premjestiti.
2. Kombinacijom tipki Alt+razmagnica otvorite kontrolni izbornik tog prozora.
3. Odaberite naredbu Move. Oko gruba prozora pojavi se sivi iscrtkani okvir. Naredbu Move nećete moći odabrati ako je prozor povećan na maksimalnu veličinu.
4. Strelicama na tipkovnici pomičite iscrtkani okvir prozora.
5. Kad ste iscrtkani okvir postavili na mjesto koje želite, pritisnite Enter. Windowsi 98 će aktivirani prozor prikazati na novoj lokaciji. Ako se predomislite i ne želite premjestiti prozor, u bilo kojem trenutku možete pritisnuti tipku Esc.

Podešavanje veličine prozora

Drugi način za smanjivanje gužve i preklapanje prozora je mijenjanje njihove veličine. Možete, na primjer, smanjiti veličinu manje važnih prozora i povećati veličinu onih prozora u kojima obavljate najveći dio posla.

Promjena veličine prozora na bilo koju stranu obavlja se na granici prozora. Mišem kliknete na rub prozora i povlačite ga prema unutra ili prema van i tako smanjujete ili povećavate prozor samo na toj strani. To se obavlja u sljedeća četiri koraka:

1. Aktivirajte prozor koji želite mijenjati.
2. Mišem pokažite na rub prozora koji želite podesiti. Na primjer, ako prozor želite proširiti na desnu stranu, mišem pokažite na desni rub prozora. Kad je pokazivač točno na rubu, pretvorit će se u strelicu s dvije glave, svaka na suprotnoj strani, koje nam pokazuju u kojem smjeru možemo pomicati rub prozora. U ovom slučaju strelica je vodoravna, a kad pokažete na gornji ili donji rub, ona će biti okomita.
3. Rub prozora povucite do mjesta koje želite. Windowsi 98 će do novog mjesto prikazati iscrtkani okvir prozora (ili će odmah cijeli prozor mijenjati oblik, ovisno o programu).
4. Otpustite tipku miša i Windowsi 98 promijenit će veličinu prozora kako ste podesili.

Za svaki drugi rub istog prozora koji želite pomaknuti ponavljajte korake 2-4.

Ako želite pomicati dva susjedna ruba istovremeno, pokazivač miša postavite na kut prozora gdje se oni dodiruju. Dok povlačite miša, Windowsi 98 istovremeno povlače oba ruba.

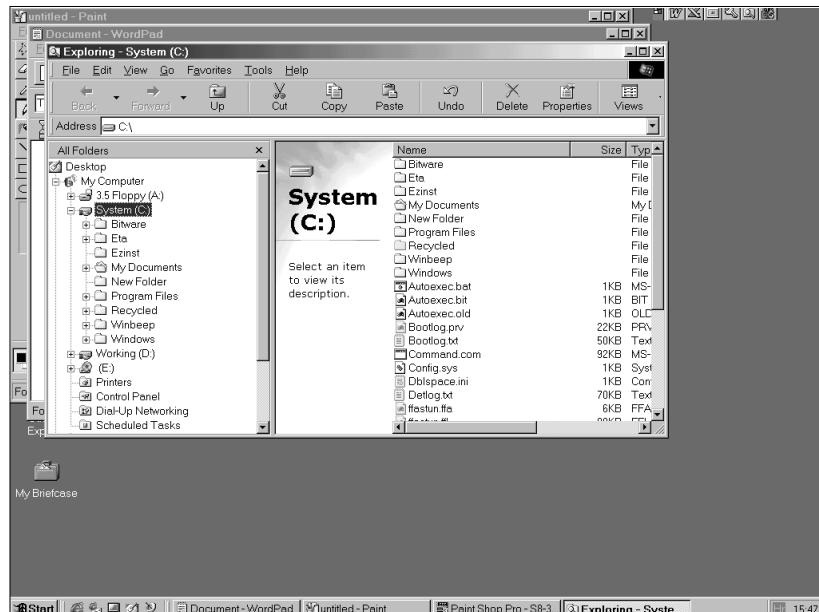
Oni koji koriste samo tipkovnicu trebaju slijediti ove korake za promjenu veličine prozora:

1. Aktivirajte prozor kojem želite promijeniti veličinu.
2. Kombinacijom tipki Alt+razmagnica otvorite kontrolni izbornik prozora.
3. Odaberite naredbu Size. Oko ruba prozora pojavit će se sivi okvir. Naredbu Size nećete moći odabrati ako je prozor maksimalno povećan.
4. Za odabir ruba strane kojoj želite mijenjati veličinu pritisnite odgovarajuću strelicu – znači za desni rub pritisnute tipku s desnom strelicom. Pokazivač miša će se promijeniti u strelicu s dvije glave.
5. Strelicama pomičite rub u željenom smjeru.
6. Kad je rub pomaknut do mjesta koje ste željeli, pritisnite Enter. Windowsi 98 pokazat će prozor promijenjen na upravo podešenu veličinu. Ako ste se predomislili, umjesto Enter pritisnite Esc.

Slaganje prozora poput pločica ili stepenastih slapova

Sve je ovo slaganje i mijenjanje prozora lijepo za ljudе koji imaju vremena. Ostali žele raditi svoj posao i treba im brzo i djelotvorno automatsko slaganje kakvo srećom postoji u Windowsima 98. Možete odaberati naredbu za slaganje prozora poput stepenastih slapova ili poput pločica na zidu.

Ako želite slapove, desnim gumbom miša kliknite na prazni dio trake sa zadaćama i u iskočnom izborniku odaberite naredbu Cascade Windows. Windowsi 98 će prozore poslagati poput stepenastih slapova, kako je prikazano na slici. Ovo će vam odlično poslužiti ako želite uredno poslagane prozore, a ne trebate vidjeti što se nalazi u drugim prozorima.

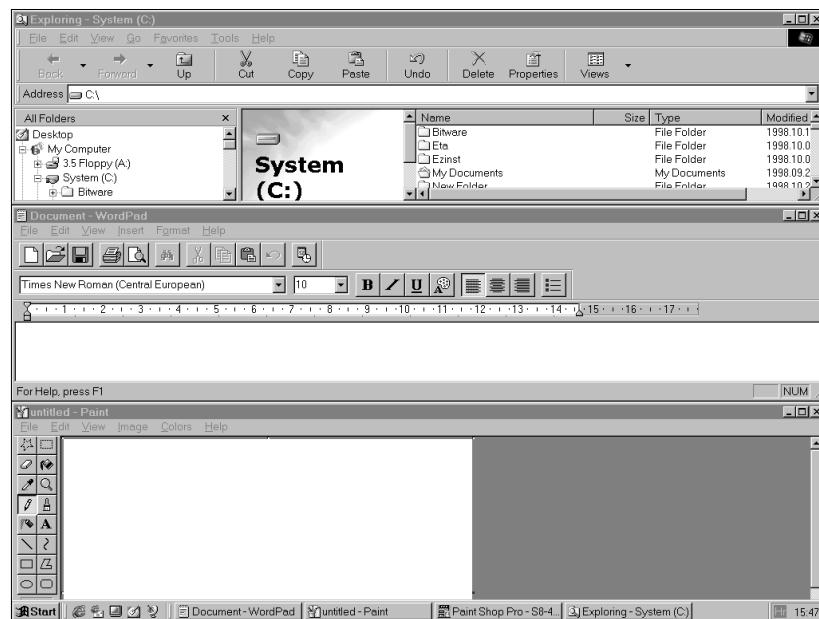

Slika 8.4

Ovako slažete prozore naredbom Cascade.

Naredba Tile razdijeli zaslon na jednake dijelove. Svi su prozori vidljivi i svи su jednake veličine. Ako je želite isprobati, desnim gumbom miša kliknite na prazni dio trake sa zadaćama i odaberite ili Tile Windows Horizontally ako na zaslonu želite imati vodoravne trake prozora ili naredbu Tile Windows Vertically ako prozore želite poredati u okomite stupce. U oba slučaja možete radići u jednom prozoru i istovremeno vidjeti što se nalazi u drugima.

Ako vaš radni stol želite posve očistiti, sve otvorene programe možete smanjiti na minimalnu veličinu ako kliknete na prazni dio trake sa zadaćama i u iskočnom izborniku odaberete naredbu Minimize All Windows.

Slika 8.5

Naredbom Tile
Windows Horizontally
svi se prozori poslažu
u vodoravne trake
jednake veličine i svi
su istovremeno
vidljivi.

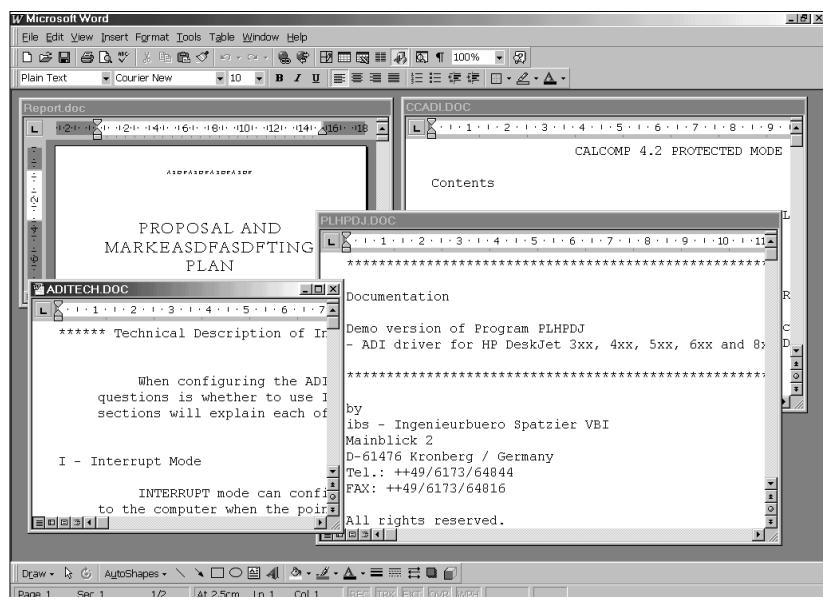
Slaganje prozora pomoću tipkovnice

Dok se mišem ovaj posao može vrlo lako obaviti, u slučajevima kad miš nemate na raspolaganju možete to učiniti i s tipkovnice, ali tu će trebati više posla. Prvo otvorite izbornik Start tipkama Ctrl+Esc i zatim ga zatvorite tipkom Esc. Ovo je potrebno kako ni jedan prozor ne bi bio aktivovan. Zatim pritisnite Tab i nakon njega Shift+F10 i sada se konačno pojavio izbornik prečica trake sa zadaćama. Strelicom za gore ili za dolje istaknite naredbu Cascade ili Tile i zatim pritisnite Enter. No, dobro, malo je složenije, ali tu je rezultat.

Prozori za dokumente

Do sada su u ovom poglavlju opisivani samo postupci koji su se odnosili na programske prozore. Međutim, i u mnogim programima možete otvoriti više prozora za dokumente i s njima se ponavlja isti problem kao i kod programske prozora – neuredan izgled, gužva i preklapanje prozora te zbog toga otežano snalaženje i sporiji rad. Sljedeća slika pokazuje kakva gužva može nastati u Microsoft Wordu kad istovremeno imamo otvoreno više dokumenata.

Srećom, većina tehnika organiziranja prozora koje ste ranije naučili za pro-

Slika 8.6

Otvaranjem više prozora u jednoj aplikaciji možemo vrlo brzo napraviti pometnju u programskom prozoru.

gramske prozore može se jednako primijeniti na prozore za dokumente. Možete ih pomicati, mijenjati im veličinu, smanjiti ih na minimalnu i povećati na maksimalnu veličinu. Rukovanje mišem je jednako kao i za programske prozore. Na tipkovnici se kontrolni izbornik prozora za dokument otvara tipkama Alt+-.

U pravilu se u svakoj aplikaciji za Windows 98 koja vam dopušta otvaranje više prozora na njenoj traci izbornika nalazi izbornik Windows. Ako ga otvorite, na njegovom ćeću dnu naći popis otvorenih dokumenata.

Ako želite aktivirati prozor određenog dokumenta, jednostavno ga odaberete na popisu izbornika Windows. Ako prozor već vidite, dovoljno je samo kliknuti na njega. U izborniku Windows će se vjerojatno nalaziti nekoliko naredbi kojima ćete prozore dokumenata moći uredno poslagati. Tražite naredbe Arrange, Cascade ili Tile i isprobajte ih.

Sažetak

U ovom su poglavlju opisane osnove rada s prozorima po kojima su Windowsi i nazvani. Naglasak je bio na kontroli izgleda i položaja prozora na zaslonu kako biste mogli smanjiti gužvu i zbrku i više pažnje posvetiti svom radu.

Ovime su pokrivene osnovne tehnike svakodnevnog rada u Windowsima 98. Naučili ste osnove koje će vam omogućiti početak rada u bilo kojem programu za Windows 98, bez obzira na njegovu veličinu ili složenost. U nastavku knjige pozabavit ćemo se preostalim, specifičnim svojstvima Windowsa 98.

III. DIO

9. poglavlje

Pregled sadržaja vašeg računala

- Prozor My Computer
- Upoznavanje datoteka, mapa i diskova
- Što se nalazi u prozoru My Computer
- Neke opcije prozora My Computer
- Windows Explorer – drukčiji način pretraživanja nepregledne šume podataka u vašem računalu

U ovom pogлавljiju:

Kada nakon instalacije Windowsa 98 pogledate što se sve nalazi na tvrdom disku vašeg računala, tamo ćete pronaći golemo mnoštvo objekata nerazumljivih naziva i šifriranih podataka. Kako se snaći u tom za nas nepoznatom i krajnje zamršenom svijetu, kako se uopće usuditi napraviti prvi korak unutra?

Srećom, pored nevjerojatne gužve koju su napravili na našem tvrdom disku, Windowsi 98 dolaze s alatima pomoću kojih imamo odličan pregled sadržaja i koji nam omogućuju lako izvođenje važnih poslova poput kopiranja datoteka i baratanja s disketama. U ovom ćete poglavljju upoznati dva glavna alata za rad s datotekama: My Computer i Windows Explorer, saznati što znače pojmovi datoteka, mapa i disk i naučiti najvažnije s njima vezane poslove.

Prozor My Computer

Kod izrade Windowsa 98 mnogo je truda uloženo kako bi vas se zaštito od surove stvarnosti računalnog svijeta. Programe pokrećete pomoću gumba Start, pristup naredbama imate u padajućim izbornicima, izbornicima prečica i trakama s alatima, a za razgovor s Windowsimam 98 imate okvire za dijalog. Sve je to prilično uglađeno za ugodan rad.

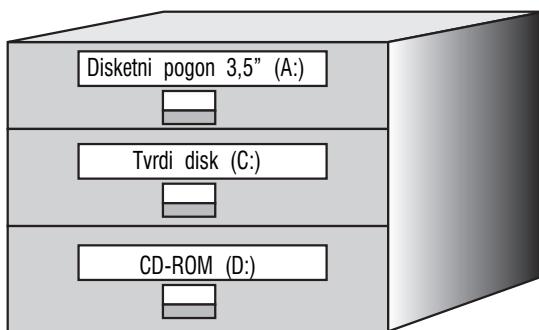
S prozorom My Computer, ugodna okolina za rad u Windowsima 98 je proširena i na inače neuglađene stvari poput datoteka i disketa. Rad s tim petljanicama u DOS-u prepostavljalo je prilično poznavanje tehničkih pojedinosti već i za takve obične poslove poput otkrivanja sadržaja na vašem tvrdom disku. I za takve obične poslove trebali ste upisivati neke čudne znakove koji su više sličili na šifre nego na sasvim bezazlene naredbe, i jao vama ako ste zaboravili ili pogrešno upisali potreban red znakova! My Computer, međutim, ima pregled sveg sadržaja u vašem računalu, a vama ga predočuje u pojednostavljenom vizualnom obliku. Umjesto unošenja tajanstvenih znakova, ovdje posao obavljate jednostavnim odabirom naredbi u padajućim izbornicima ili gumba na traci s alatima. Jednostavno i brzo.

Prije nego se dublje pozabavite radom u My Computeru, vratimo se korak i provjerimo jesu li nam razumljive neke osnove u organizaciji spremanja podataka. U sljedećih se nekoliko članaka daje pojednostavljenio objašnjenje datoteka, mapa i diskova.

Upoznavanje datoteka, mapa i diskova

Vaše računalo – je li to samo lijepo oblikovani ormarić za spise?

U početnim poglavljima o upoznavanju Windowsa govorilo se o radnom stolu te na njemu poslaganim mapama i dokumentima na kojima smo radili. Sada treba zaokružiti uredski inventar i dodati ormarić za spise. Zamislite ormarić s ladicama od kojih svaka predstavlja jedan disk pogon u vašem računalu. Postoji ladica za $3\frac{1}{2}$ – palčani disketni pogon (A), za tvrdi disk – pogon (C) i za CD-ROM pogon (D).

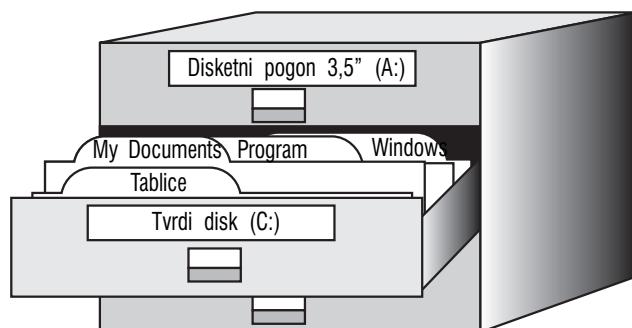

Slika 9.1
Ormarić za spise.
Svaka ladica
predstavlja jedan
disk pogon. ➔

Pogledajmo sadržaj na diskovima: mape

Što ćete pronaći kad otvorite ladicu ormarića za spise? Naravno, mnoštvo mapa. U jednu mapu slažemo dokumente u vezi s nekim projektima, u drugima držimo podatke o svakom zaposlenom, u trećima imamo popise inventara i tako dalje. U svakoj pojedinoj mapi nastojimo držati samo dokumente u nekoj međusobnoj vezi. Imamo na primjer otvorenu mapu za neku tvrtku koja je naš stalni kupac. Sve što se nalazi u toj mapi bit će u nekoj vezi s tom tvrtkom.

Disk pogoni također imaju mnoga mapa koje su spremljene u mnogobrojne odjeljke za čuvanje. Kao i u našim mapama u ormariću, u mapama u računalu se također drže dokumenti koji su u nekoj međusobnoj vezi. Na sljedećoj je slici otvoren sadržaj tvrdog diska i, među ostalima, pokazale su se sljedeće tri mape: My Documents, Program Files i Windows.

Slika 9.2
Bilo da otvorite ladicu
ormarića za spise ili
sadržaj diska u
računalu, u oba ćete
slučaja ugledati
mnoga mapa. ➔

Windows 3.1 – kamo su nestali direktoriji?

Korisnici DOS-a i Windowsa 3.1 možda se pitaju što se dogodilo s direktorijima. Pa, oni su i dalje tu, ali ih Windowsi 98 nazivaju mapama (folders).

Pogled unutar mapa: datoteke

Mogu li se datoteke usporediti sa sadržajem mapa u stvarnim ormarićima za spise? U mapama takvih ormarića obično se nalaze razni izvještaji, fakture, pisma, popisi, ugovori ili pak neka umjetnička djela, sve što je povezano s naslovom mape. Nije teško uočiti njihovu sličnost s datotekama u računalu. One također sadržavaju najrazličitije podatke pa čak i umjetnička djela. U mapama na nekom disku mogu se nalaziti svakakve vrste datoteka koje se mogu svrstati u tri grupe:

- Datoteke koje sadrže vaše programe. One se nazivaju programske datoteke (program files).
- Datoteke koje koriste vaši programi za vrijeme rada. To su datoteke s pomoćnim programskim podacima.
- Datoteke koje stvarate radom u tim programima. To su dokumenti o kojima se govorilo u prijašnjim poglavljima.

U nekim se mapama mogu nalaziti i druge mape koje su u međusobnoj vezi. Na primjer, u mapi nekog programa mogu se nalaziti druge mape koje su u nekoj vezi s tim programom. Mapa Windows koja se nalazi na tvrdom disku, odličan je primjer za to. U mapi Moji dokumenti, na primjer, možete imati mapu za osobna pisma, mapu za poslovna pisma te zasebne mape za svaki pojedini projekt na kojem radite. Te mape u mapama ponekad nazivamo podmape.

Što se nalazi u prozoru My Computer

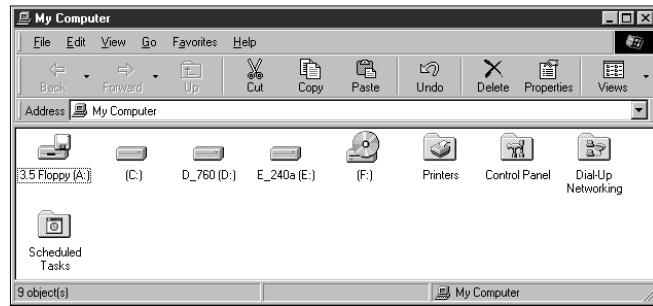

Na diskove, mape i datoteke najlakše ćemo se naviknuti u radu, stoga otvorimo prozor My Computer. Dvostruko kliknite na ikonu **My Computer** u gornjem lijevom kutu radne površine (ako je radna površina prekrivena s nekim pro-

zorom, za njeno prikazivanje kliknite na ikonu **Desktop** na traci s alatima Quick Launch koja se nalazi na traci sa zadaćama). Windowsi 98 otvaraju prozor My Computer, kako je prikazano na sljedećoj slici. Sadržaj prozora će možda biti malo drukčiji od ovog prikazanog, ovisno o računalu.

Slika 9.3

Prozor
My Computer.

Ono što vidite u prozoru su u biti ladice vašeg ormarića za spise! Svi su vaši disk pogoni prikazani ikonama, a tu se nalaze i ikone još nekih drugih objekata. U programu Windows 98 ikona je sličica koja predstavlja neki objekt, poput disk pogona, mape ili datoteke. Možete se uvjeriti da one zaista sliče na objekte koje predstavljaju. Na sljedećoj su tablici prikazane razne ikone na koje ćete vjerojatno naići u radu na računalu i napisano je što svaka od njih predstavlja.

Tablica Ikone u prozoru My Computer

Ikona	[to ona predstavlja
	3½ pal~ani disketni pogon.
	Pogon tvrdog diska.
	CD-ROM pogon.
	Mapa Control Panela. U njemu se nalaze alati za razna pode{avanja va{eg ra~unala o kojoj se govori u V. dijelu ove knjige.
	Mapa pisa~a.
	Mapa najrazli~itijeg sadr'aja.

Tablica Ikone u prozoru My Computer

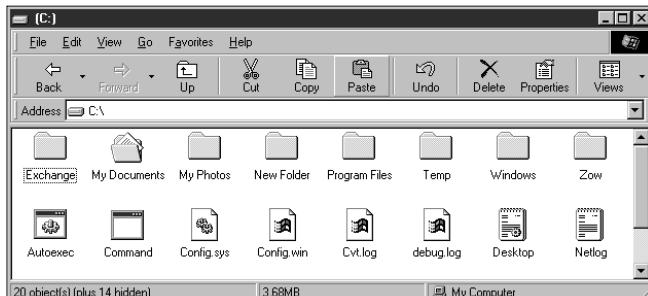
Ikona	[to ona predstavlja
	Mapa Dial-Up Networkinga u kojoj su pohranjene datoteke s podacima o vašim podešenim vezama (na primjer, za Internet).
	Mapa Scheduled Tasks u kojoj je spremljen raspored pokretanja programa za održavanje vašeg računala.

Odabir disk pogona

Iz prozora My Computer se vrlo lako može pogledati sadržaj određenog disk pogona:

- ◆ Mišem dvostruko kliknite na ikonu diska.
- ◆ Ako radite pomoću tipkovnice, strelicama istaknite ikonu željenog pogona i zatim pritisnite **Enter**.

Sljedeća slika prikazuje prozor koji se pojavljuje kad odaberemo tvrdi disk (pogon C). Sadržaj prozora može biti posve drugačiji, ovisno o tome što se nalazi na vašem tvrdom disku. Ovdje su vidljive neke mape na disku – My Documents, Program Files i Windows, kao i neke datoteke.

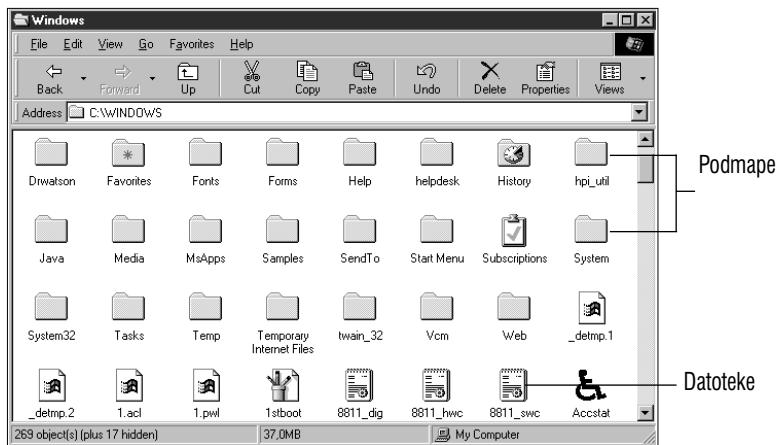
Slika 9.4

Mogući sadržaj tvrdog diska (pogon C).

Pretraživanje sadržaja mapa

Ako želite pogledati sadržaj neke mape, dvostruko kliknite na nju ili je na tipkovnici istaknite strelicama i zatim pritisnite **Enter**. Na primjer, pokušajte otvoriti mapu Windows. Pojavit će se novi prozor, sličan ovom na sljedećoj slici.

Slika 9.5
Sadržaj moje mape
Windows.

Kao što možete vidjeti, u mapi Windows se nalazi još više drugih mapa koje nazivamo podmapama, kao i mnogobrojne ikone najrazličitijeg izgleda. One sve prikazuju datoteke, a prema izgledu ikone vidi se kakvu vrstu datoteke svaka predstavlja.

Prije nego što možete raditi s datotekom, ako joj na primjer želite promijeniti ime ili ju izbrisati, morate ju označiti. To je opet jednostavno: samo na njenu ikonu kliknite mišem ili ju označite strelicama na tipkovnici.

Prozori mapa i podmapa

Dvoklikom na ikonu mape My Computer otvorio se prozor s njenim sadržajem. U njemu smo dvostruko kliknuli na pogon C i otvorio se prozor sa sadržajem tvrdog diska. U njemu smo dvostruko kliknuli na mapu Windows i pojavio se novi prozor sa sadržajem mape Windows. Sada su na radnom stolu otvorena tri prozora. U prozor prethodne mape možemo se vratiti pritiskom na tipku **Bakspace** ili na traci sa zadaćama možemo odabrati njen gumb. Zatvaranje prozora podmapa također nas vraća u prozor prethodne mape. Ako prozor željene mape vidimo na radnoj površini, dovoljno je samo kliknuti na nju i prijeći ćemo u taj prozor, a ostali će i dalje ostati otvoreni.

Neke opcije prozora My Computer

Ako baratanje sadržajem prozora My Computer želimo podešiti kako nama odgovara, postoje neke mogućnosti koje možemo isprobati. O njima se govori u sljedećih nekoliko odlomaka.

Promjena načina prikazivanja datoteka

Unaprijed je podešeno da vam prozor My Computer prikazuje samo ime i ikonu svake mape ili datoteke. Ovaj prikaz možete podešiti tako da vam bude predviđeno više pojedinosti o svakoj stavki.

Ovdje je vaš mogući izbor:

- ◆ Ako u trenutno ovorenom prozoru želite imati prikazano više mapa ili datoteka, otvorite izbornik **View** i odaberite naredbu **Small Icons** (prikazane će ikone biti manje veličine i bit će poredane u redovima s lijeva na desno i prema dolje) ili naredbu **List** koja sadržaj prikazuje u stupcima.
- ◆ Ako želite i prikaz pojedinosti o svakoj datoteci, poput njene veličine, vrste i zabilježenog vremena kad je zadnji put prepravljena, u izborniku **View** odaberite naredbu **Details**.

Prikaz skrivenih datoteka i nastavaka imena datoteka

Unaprijed je podešeno da neke vrste datoteka ne budu prikazane ni u My Computeru niti u Exploreru. Također niti uz imena datoteka nisu prikazani njihovi nastavci. Microsoft očito smatra da se u te vrste datoteka ne trebate petljati i da vam nastavci imena nisu potrebni. Ako vam te datoteke i nastavci ipak zatrebaju, u prozoru My Computer ili Explorer otvorite izbornik **View**, odaberite **Folder Options** i otvorite karticu **View**. Za prikaz nastavaka imena u okviru **Advanced Settings** poništite odabir stavke *Hide file extensions for known file types*, a za prikaz skrivenih datoteka odaberite stavku *Show all files*.

Sortiranje sadržaja prozora

Prozor My Computer datoteke normalno prikazuje po abecednom redu prema njihovom imenu, čime se olakšava njihovo pronalaženje. Međutim, naredba **Arrange Icons** u izborniku View ima izbor od nekoliko mogućih opcija kojima po želji možete odabrat način na koji ikone želite imati poslaganim. U većini slučajeva na raspolaganju imate četiri naredbe:

by Name – slaganje po abecedi prema imenu datoteka (to je unaprijed podešeno)

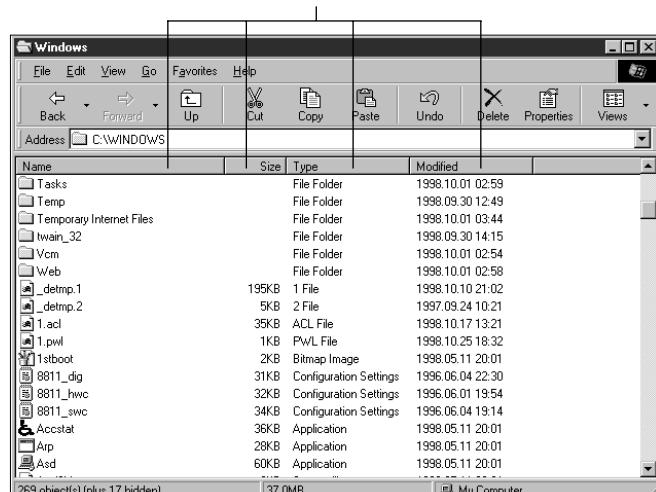
by Type – za slaganje datoteka po abecednom redu prema vrsti datoteka, što u grubo odgovara trima vrstama datoteka o kojima je ranije govoreno – programske datoteke, datoteke s programskim podacima i dokumenti

by Size – datoteke slaže prema njihovoj veličini

by Date – za slaganje datoteka prema datumima

Mišem se sadržaj prozora My Computer može dodatno organizirati ako smo u izborniku View odabrali naredbu Details. Izgled prozora će biti poput onog na sljedećoj slici. Vidjet ćete da su naslovi iznad stupaca zapravo gumbi. Klikanjem na ove gumbe sortiramo sadržaj prema vrsti podataka u njegovom stupcu. Za vraćanje na prijašnje stanje još jednom kliknite na taj gumb. Na primjer, ako datoteke želite imati svrstane prema datumu, kliknite na gumb **Modified**.

Kliknite na ove gumbe za razvrstavanje sadržaja mape.

Slika 9.6

U pogledu Details, možete sadržaj otvorene mape razvrstati klikom na gumb iznad svakog stupca.

Obuzdavanje broja prozora na radnoj površini

Svaki put kad otvorite sadržaj novog diska ili mape, na radnoj se površini pojavi novi prozor. Na ovaj način možete brzo nagomilati prozore i stvoriti si gužvu kao i dodatni posao oko njihovog zatvaranja. Ako to želite spriječiti, možete My Computeru narediti da kod otvaranja nove mape ili pogona ne otvara novi prozor – sadržaj novootvorene mape će se prikazati u starom prozoru (u prijašnju mapu se i dalje možete vratiti tipkom **Bakspace**). Ako ovo želite isprobati, svaki put kad otvarate novu mapu držite pritisnutom tipku **Ctrl**.

Ako vam ovakav način otvaranja mapa u samo jednom prozoru više odgovara, možete podesiti da to Windows radi i bez pritiskanja tipke **Ctrl**:

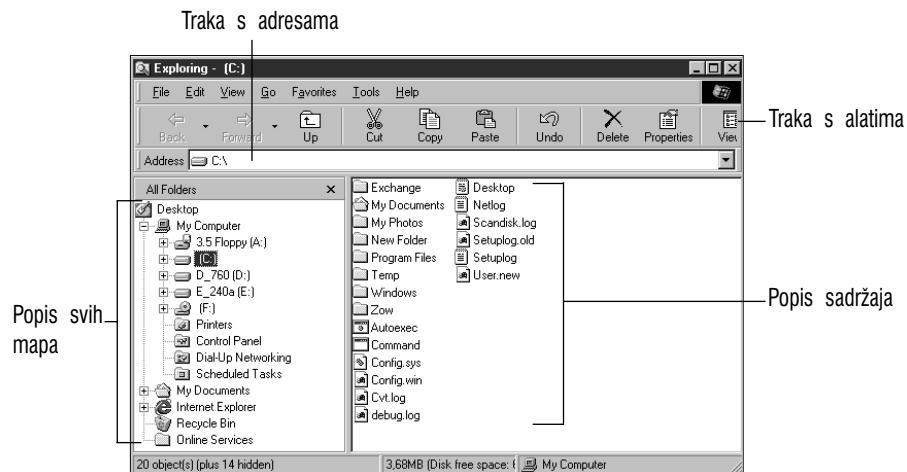
1. Otvorite izbornik **View** i odaberite naredbu **Folder Options**.
2. U okviru za dijalog Folder Options mora biti odabrana kartica **General**. Odaberite stavku **Custom, based on...** i zatim kliknite na gumb **Settings**.
3. Odaberite stavku **Open each folder in same window**.
4. Kliknite na gumb **OK** i zatim na **Close** za vraćanje u prozor My Computer. Probajte otvoriti neku mapu. Sada će se svaka mapa otvarati u ovom prozoru u kojem će zamijeniti prijašnju.

Windows Explorer – drukčiji način pretraživanja nepregledne šume podataka u vašem računalu

Ako želite imati bolji pregled onoga što radite, možda ćete za baratanje datotekama i mapama radije koristiti Windows Explorer. Da biste vidjeli zašto, postavite ga odmah na radnu površinu. Odaberite gumb **Start** kojim ćete otvoriti izbornik Start, otvorite mapu **Programs** i odaberite **Windows Explorer**. Pokazat će se prozor poput ovog prikazanog na sljedećoj slici.

Slika 9.7

Windows Explorer vam omogućava istovremeni pogled na vaše disk pogone, mape i njihov sadržaj.

Glavni je dio prozora Explorera podijeljen na dva okvira popisa: popis svih mapa (All Folders) na lijevoj strani te popis sadržaja odabране mape na desnoj strani. Da biste dobili prikaz sličan ovom prikazanom na prijašnjoj slici, možda ćete prozor trebati povećati klikom na gumb za maksimalnu veličinu (vidi 8.poglavlje).

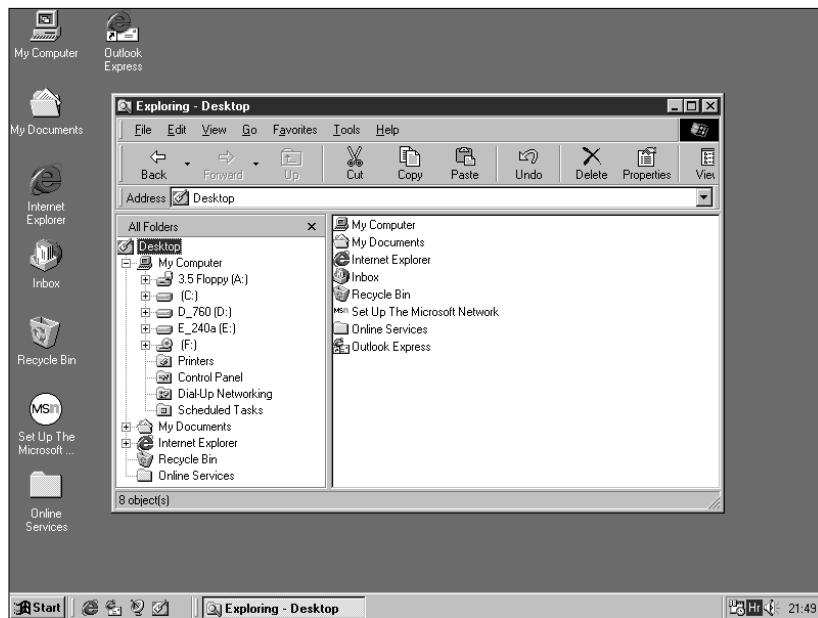
Pretraživanje popisa All Folders (popisa svih mapa)

Kao što možete vidjeti, na vrhu popisa All Folders nalazi se Desktop, a ispod njega se grana nekoliko stavki s popisa. Explorer, dakle, pregled sadržaja vašeg računala prikazuje slično granjanju stabla. Malo se poigrajmo s ovim sustavom kako bismo ga bolje upoznali.

Prvo, kliknite na stavku Desktop na vrhu popisa All Folders (ili na tipkovnici možete pritisnati **Tab** dok ne istaknete neku stavku na popisu All Folders i zatim strelicom prema gore ili prema dolje pomičete oznaku dok ne istaknete Desktop). Kad na popisu All Folders istaknemo neku stavku, njen se sadržaj automatski pojavljuje na popisu u desnom okviru što je vrlo domišljato napravljeno. Na sljedećoj je slici u Exploreru prikazan sadržaj Desktopa. Primijetit ćete kako su u njemu prikazane točno iste stavke koje se pojavljuju na radnoj površini vaših Windowsa 98.

Slika 9.8

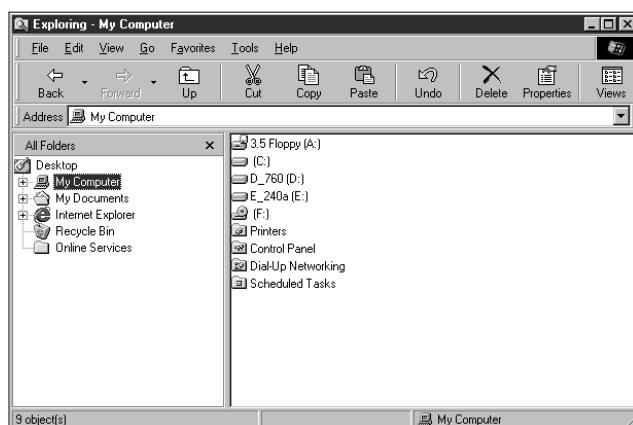
Kad označimo Desktop, u desnom se okviru pojavljuje sadržaj koji točno odgovara stavkama na samoj radnoj površini (Desktopu).

Pokušajmo sada nešto drugo. Vidite li znak minusa (-) lijevo od My Computera na popisu All Folders? Kliknite na njega i pogledajte što će se dogoditi (na tipkovnici označite My Computer na popisu All Folders i na vašoj brojčanoj tipkovnici pritisnite tipku minus (-)). Odjednom je na popisu All Folders nestalo gužve i pojavio se pojednostavljeni popis poput onog prokazanog na sljedećoj slici.

Slika 9.9

Pojednostavljeni popis All Folders.

Primijetit ćete kako je na ovoj slici označena stavka My Computer. Na popisu u desnom okviru možete vidjeti sadržaj mape My Computer koji je posve isti

kao onaj koji je prije bio prikazan u prozoru My Computer. Drugim riječima, Explorer je samo drugčiji način gledanja na istu stvar.

Da biste vidjeli koliko ovaj način može biti praktičan, kliknite na znak plus (+) pored stavke My Computer ili na brojčanoj tipkovnici pritisnite tipku +. To vas vraća u prvobitni prikaz u Exploreru. Kad u Exploreru otvorite My Computer, obratite pažnju na grananje njegovog sadržaja iz stavke My Computer. Ovo je temeljni način na koji se radi u okviru popisa All Folders. Da zaključimo:

- ◆ Za daljnje razgranjavanje neke mape, kliknite na znak plus (+) koji se nalazi lijevo uz mapu. Ako vam je znak plus premali cilj, možete dvostruko kliknuti na ime te mape. Ako to želite učiniti putem tipkovnice, odabranu stavku prvo istaknite i zatim na brojčanom dijelu tipkovnice pritisnite znak plus (+).
- ◆ Za zatvaranje grane kliknite na znak minus (-) pored imena mape ili dvostruko kliknite na ime mape. Na tipkovnici prvo strelicama označite otvorenu stavku (mapu) i zatim na brojčanom dijelu tipkovnice pritisnite tipku minus (-).

Prednost je ovakvog načina rada što za otvaranje određene mape ili podmape ne morate otvarati više prozora u My Computeru kako biste do nje došli. U Exploreru samo u okviru All Folders otvorite odgovarajuću "gralu" i zatim ju označite. Sve će se podmape i datoteke koje se nalaze u toj mapi zatim pojaviti na popisu datoteka u desnom okviru.

Na kraju treba još reći kako većina opcija koje su ranije spomenute za My Computer također postoje i u Exploreru. Na primjer, sadržaj možete u desnom okviru prikazati velikim ikonama, malim ikonama, kao popis i s pojedinostima. Isto tako sadržaj možete razvrstati na razne načine.

Windows 3.1: poboljšani File Manager

Oni koji su se u Windowsima 3.1 rado služili File Managerom vjerojatno će se dobro snalaziti u Exploreru koji mu je uglavnom vrlo sličan. Lijevo se nalaze mape (prije su to bili direktoriji), a desno podmape i datoteke koje se nalaze u odabranoj mapi. U sljedećim čete poglavljima upoznati nove mogućnosti Explorera koje ga čine moćnijim, podatnijim i lakšim za uporabu od File Managera.

Prikaz traka Explorera

U lijevom okviru Explorera možete umjesto popisa All Folders prikazati druge trake Explorera, koje isto tako (osim trake All Folders) možete prikazati i u prozorima My Computera i Internet Explorera. U tu svrhu otvorite izbornik **View**, odaberite **Explorer Bar** i zatim odaberite neku od sljedećih traka Explorera:

Search – u njoj će biti prikazana stranica za pretraživanje Interneta.

Favorites – u njoj je prikazan sadržaj mape Favorites u koju ste postavili prečice do vaših omiljenih lokacija na Internetu, premda u nju po želji možete staviti i prečice do mapa i datoteka u vašem računalu.

History – u ovoj je mapi prikazan popis nedavno posjećenih lokacija na Internetu. Klikom na neku od stavki u popisu prelazite na tu lokaciju.

Channels – traka u koju su postavljene prečice do vaših omiljenih kanala na Internetu.

Treba li koristiti My Computer ili Windows Explorer

Sad kad ste upoznali i My Computer i Windows Explorer, koji od njih biste trebali koristiti? To ovisi o tome što trebate raditi i kojim načinom biste to radije obavili. Možda je najbolje ispočetka raditi podjednako s oba programa kako biste ih bolje upoznali i lakše odlučili koji vam bolje odgovara. Ovdje su navedeni neki razlozi zbog kojih biste trebali koristiti jedan ili drugi:

My Computer koristite u ovim slučajevima:

- ◆ Ako vam ne smeta stalno otvaranje novih prozora i zatvaranje starih (mada, kako je ranije objašnjeno, postoji i mogućnost otvaranja mapa u jednom te istom prozoru).
- ◆ Ako nekoliko prozora želite poslagati jedan uz drugi radi lakšeg kopiranja ili premještanja mapa i datoteka. (Kopiranje i premještanje datoteka mišem u prozorima My Computera objašnjeno je u 10. poglavljju.)
- ◆ Ako u prozoru želite imati prikazan sadržaj samo jedne mape ili pogona.

Windows Explorer koristite:

- ◆ ako svoju radnu površinu ne želite prenatrpati prozorima;
  - ◆ ukoliko je vaše računalo priključeno na mrežu i trebate pristup do drugih računala na mreži;
  - ◆ ako želite imati pristup do drugih stavki na radnoj površini, poput koša (Recycle Bin) i mape My Briefcase;
  - ◆ želite li imati preglednu sliku svega što je postavljeno u vaše računalo.
-

Sažetak

U ovom se poglavlju govorilo o pregledavanju sadržaja u vašem računalu uporabom dva neovisna alata Windowsa 98: My Computera i Windows Explorera. Objasnjena je sličnost dokumenata, mapa i spremišnih prostora – diskova u vašem računalu, s dokumentima, mapama i ormarićima za spise u stvarnim uredima. Ovo će vam uvelike olakšati snalaženje u sljedeća dva poglavlja u kojima se govori o radu s datotekama, mapama, disketama i tvrdim diskom.

---

10. poglavlje

Rad s datotekama, mapama i pogonima

- Kopiranje datoteka
- Premještanje datoteka u druge mape ili diskove
- Poboljšana tehnika "povuci i ispusti"
- Mijenjanje imena datotekama
- Recycle Bin – odbacivanje datoteka u posudu za otpatke
- Odabir više datoteka istovremeno
- Pronalaženje datoteke među tisućama drugih na tvrdom disku
- Rad s datotekama u okvirima za dijalog Open i Save As
- Trake s alatima i prečice na tipkovnici za brži rad s datotekama

U ovom poglavlju:

U ovom će se poglavlju govoriti o najčešćim i najvažnijim poslovima s datotekama – njihovom premještanju, kopiranju, promjeni imena, brisanju datoteka s diska i disketa i traženju negdje zametenih datoteka. Navedeni će se koraci u radu odnositi i na My Computer i na Windows Explorer, dok će njihove osobitosti biti posebno napomenute.

Kopiranje datoteka

Danas je teško zamisliti neki ured bez fotokopirnog stroja. Kopiranje dokumenta je svakodnevni, rutinski posao u uredu. U radu s vašim računalom otkrit ćete kako je kopiranje vaših dokumenta (datoteka) jedan od najčešćih poslova na računalu koje obavljate svakog dana. Datoteke se kopiraju iz jedne u drugu mapu, iz jednog diska na drugi ili na disketu. U sljedećim se naslovima opisuju tri načina kopiranja datoteka: stari način kopiranja pomoću naredbe Copy, brži način kopiranja s tvrdog diska na disketu pomoću naredbe Send To te jednostavan i brzi način kopiranja nazvan "drag-and-drop" (povuci i spusti).

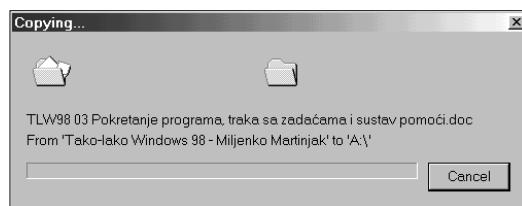
Kopiranje datoteka pomoću naredbe Copy

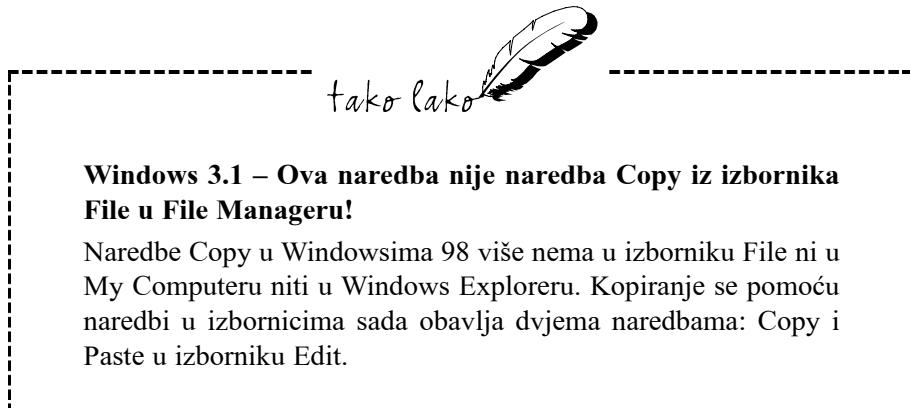
Prije kopiranja datoteku morate označiti, a za to morate otvoriti mapu u kojoj je smještena datoteka i označiti odabranu datoteku. Sad za probu, odaberite jednu datoteku, svejedno koju. Nakon što ste je označili, otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Copy. Naizgled se ništa nije dogodilo, međutim Windowsi 98 su nakon izdavanja naredbe stvarno napravili kopiju datoteke, spremivši je nekamo u memoriju računala. Ovdje smo se već približili tehničkim pojedinostima kojima se mi, obični smrtnici, ne trebamo opterećivati.

Sljedeći je korak odabrati mapu ili disk pogon na koji želite spremiti kopiju odabrane datoteke. Kad ste to obavili, otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Paste. Windowsi 98 će kopiju koju su ranije napravili umetnuti u odabranu mapu. Ovaj je postupak sada i zorno prikazan na zaslonu, kako se vidi na sljedećoj slici. Na animiranoj se slici vidi kako papiri lete iz jedne mape u drugu, a u traci ispod mapa prikazano je kako napreduje postupak, što nam je od osobite koristi ako kopiranje traje duže.

Slika 10.1

Okvir Copying pokazuje nam kako napreduje postupak kopiranja.

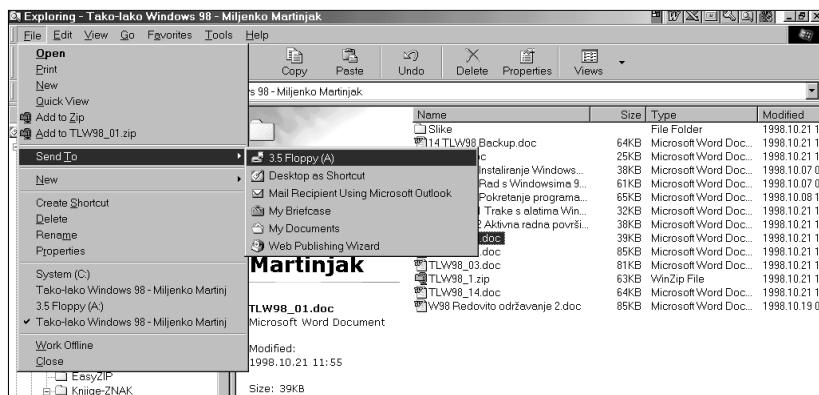

Windows 3.1 – Ova naredba nije naredba Copy iz izbornika File u File Manageru!

Naredbe Copy u Windowsima 98 više nema u izborniku File ni u My Computeru niti u Windows Exploreru. Kopiranje se pomoću naredbi u izbornicima sada obavlja dvjema naredbama: Copy i Paste u izborniku Edit.

Lakši način kopiranja datoteka na diskete

Datoteke ćemo vrlo često kopirati na diskete. One će nam poslužiti za svakodnevno spremanje pričuvnih kopija važnih podataka – u slučaju neke nezgode s tvrdim diskom ili s podacima na njemu. One će dobro poslužiti čak i ako se tvrdi disk ne pokvari, ali nam računalo neće raditi zbog nekog drugog kvara. Podaci će se nalaziti na disketama i moći ćemo ih koristiti na nekom drugom računalu. Diskete će također poslužiti za prenošenje podataka iz kuće u ured i obratno. Kopiranje se podataka na diskete može obaviti i na lakši način od prije navedenih naredbi Copy i Paste. Sve što trebate uraditi je da označite datoteku, otvorite izbornik File i odaberete naredbu Send To. To ide i brže ako na datoteku kliknete desnom tipkom miša – otvorit će se izbornik prečica i na njemu odaberite naredbu Send To. Na sljedećoj se slici vidi kako se odabriom naredbe Send To otvara podizbornik s popisom na kojem se, između ostalih stavki, nalazi i disketni pogon. Odaberite odgovarajuću naredbu – u ovom je slučaju to 3.5 Floppy (A) i Windowsi 98 će datoteku odmah kopirati na disketu.

Slika 10.2

Odaberom naredbe
Send To u izborniku
File otvara se
podizbornik s popi-
som mogućih stavki
među kojima je i
disketni pogon (A).

Što ako u pogonu nema diskete?

Ako u disketnom pogonu nema diskete, a vi ste odabrali naredbu za kopiranje datoteke na disketu, računalo će malo zaružiti, a Windowsi 98 će vam pokazati okvir s porukom o grešci. Umetanje diskete u disketni pogon je objašnjeno u 11. poglavlju.

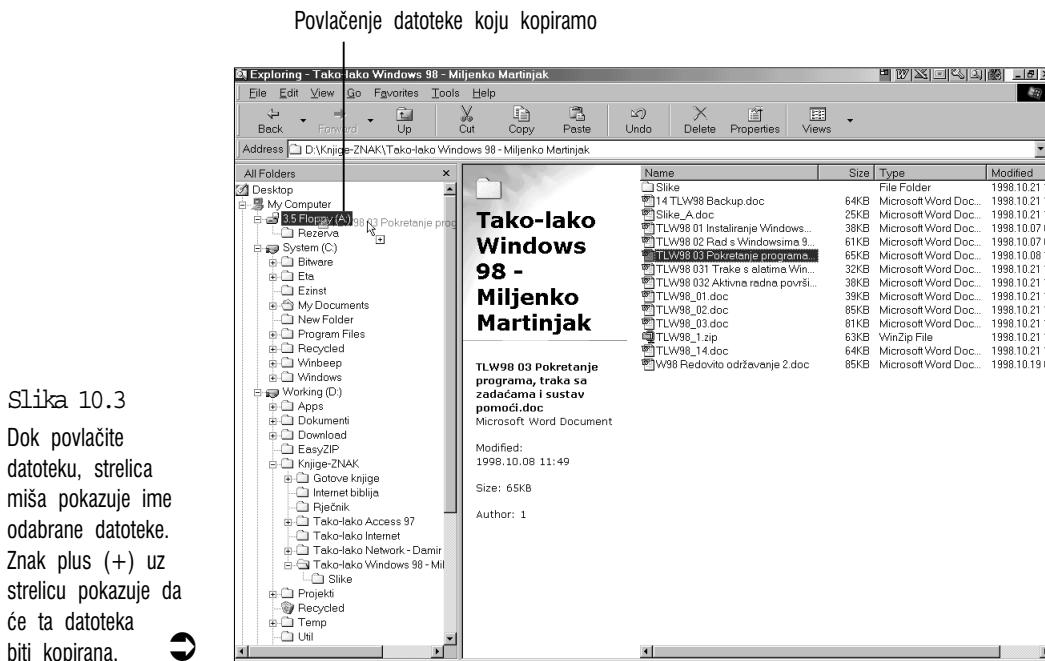
Tehnika kopiranja “povuci i ispusti”

Čini se jednostavnim kao što stvarno i jest. Kod izvođenja ovakvog načina kopiranja pomoću miša sve je zorno prikazano i točno vidite što radite s datotekom i kamo je stavljate, baš onako kako radite sa stvarnim papirima. Prvo, međutim, trebate odgovarajuće organizirati prozore u kojima radite:

- ◆ Ako koristite Explorer, pobrinite se da u okviru Contents bude prikazana datoteka koju želite kopirati i da je na popisu All Folders prikazan ciljni disk pogon, odnosno mapa u koju želite kopirati datoteku. Ponekad je popis mapa prilično dugačak pa ćete se možda morati poslužiti i kliznom trakom kako biste ciljnu mapu mogli vidjeti u okviru.
- ◆ Ako koristite My Computer, prozore trebate poslagati jedan uz drugi (preslagivanje prozora je objašnjeno u 8. poglavlju). U jednom prikažite mapu u kojoj se nalazi datoteka koju želite kopirati, a u drugom prikažite ciljnu mapu ili pogon u koji želite kopirati.

Kad ste mape pripremili u odgovarajuće okvire ili prozore, mišem pokažite na datoteku koju želite kopirati, pritisnite i zadržite lijevu tipku miša, a drugom rukom pritisnite i zadržite tipku Ctrl. Sada pokazivač miša povucite prema odredišnoj mapi i vidjet ćete kako pokazivač sa sobom “vuče” i kopiju ikone i naziva odabrane datoteke uz koju se nalazi mali znak plus (+), što je prikazano na sljedećoj slici. U Windowsima 98 znak plus kod kopiranja datoteke znači da će se na drugom mjestu stvoriti nova, potpuno jednaka datoteka, dok će izvorna datoteka ostati netaknuta.

Pokazivač miša povucite nad ciljnu mapu (i dalje mora biti pritisnuta tipka Ctrl) i zatim "ispustite" kopiju datoteke koja pada u odabranu mapu otpuštanjem lijeve tipke miša, a nakon toga otpustite tipku Ctrl. To je sav posao. Windowsi 98 odabranu datoteku sasvim uredno kopiraju u ciljnu mapu.

Slika 10.3

Dok povlačite datoteku, strelica miša pokazuje ime odabранe datoteke. Znak plus (+) uz strelicu pokazuje da će ta datoteka biti kopirana.

Premještanje datoteka u druge mape ili diskove

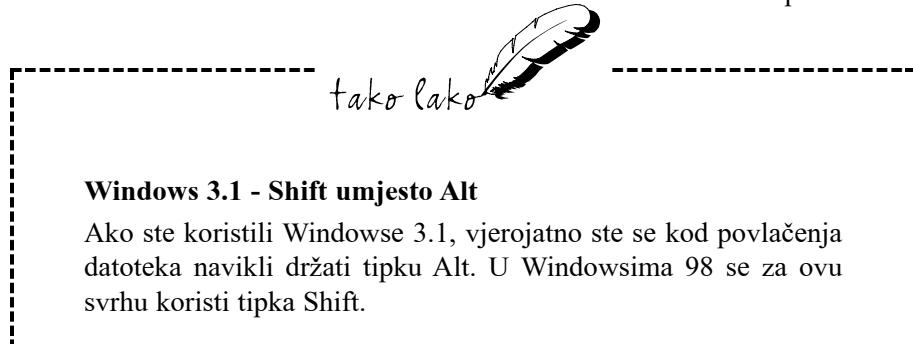
Izvorna će datoteka u kopiranju ostati netaknuta i na svom mjestu, a Windowsi 98 na odredišnom mjestu stvaraju drugu datoteku koja je posve jednaka originalu. Međutim, ako izvornu datoteku ne želite zadržati na prijašnjem mjestu, tada je ne kopirate, nego samo premještate. Za premještanje datoteka u Windowsima 98 postoje dva jednostavna načina:

Korištenje naredbe Cut and Paste

Premještanje datoteka je vrlo slično kopiranju: označite datoteku koju želite premjestiti i otvorite izbornik Edit, ali ovog puta odaberite naredbu Cut. Za sada se još ništa nije dogodilo, osim što je ikona datoteke izblijedjela. Zatim otvorite mapu ili pogon u koji ćete datoteku premjetiti i u izborniku Edit odaberite naredbu Paste. Odabrana će datoteka nestati iz prijašnje mape i pojavit će se na novom mjestu koje smo odabrali.

Premještanje datoteke tehnikom “povuci i ispusti”

Ovo je najlakša tehnika za premještanje datoteka. Koristite istu tehniku koja je opisana za kopiranje datoteka, ali ovaj puta ne držite pritisnutom tipku Ctrl nego tipku Shift. Pritom uz pokazivač nema znaka plus (+). To je siguran znak da datoteku ne kopirate nego premještate. Kad pokazivačem miša datoteku dovučete nad odredišnu manu, otmistite lijevu tisku miša i zatim tipku Shift.

Windows 3.1 - Shift umjesto Alt

Ako ste koristili Windows 3.1, vjerojatno ste se kod povlačenja datoteka navikli držati tipku Alt. U Windowsima 98 se za ovu svrhu koristi tipka Shift.

Poboljšana tehnika “povuci i ispusti”

Ako vam smeta što ponekad kod izvođenja ove radnje pritisnete pogrešnu tipku, tehnika “povuci i ispusti” može se izvesti i samo s mišem, bez korištenja ovih dviju tipki. U Windowsima 98 se za izvođenje tehnike “povuci i ispusti” možete koristiti desnom tipkom miša. Evo kako to radi:

1. Mišem pokažite na datoteku koju želite premjestiti ili kopirati i zatim pritisnite i zadržite desnu tipku miša.
2. Povucite datoteku do njenog novog odredišta i tamo je i spustite. Kad otpustite desnu tipku miša pojavi se izbornik prečica, prikazan na sljedećoj slici.
3. Ako datoteku kopirate, kliknite na naredbu Copy here. Ako je premještate, kliknite na naredbu Move here.

Slika 10.4

Kad datoteku “vučete i ispustite” desnom tipkom miša, pojavi se ovaj izbornik prečica.

Povuci i ispusti samo lijevom tipkom miša

U Windowsima 98 postoje još dvije vrlo jednostavne mogućnosti za izvođenje tehnike "povuci i ispusti" koje treba spomenuti. Obje se izvode samo lijevom tipkom miša:

- ◆ Ako datoteku lijevom tipkom miša povučete u drugu mapu na istom disku ili na radni stol, Windowsi 98 misle kako je želite premjestiti. Dakle, ako datoteku želite premjestiti, ne morate držati stisnutom tipku Shift. Međutim, ako datoteku želite premjestiti na drugi disk pogon, tada tipku Shift morate držati pritisnutom.
- ◆ Ako datoteku povučete na drugi disk pogon, Windowsi 98 misle kako je želite kopirati, pa u tom slučaju nije potrebno držati stisnutom tipku Ctrl. Ako datoteku, međutim, želite kopirati u drugu mapu na istom disku, u tom slučaju tipku Ctrl trebate držati pritisnutom.

Mijenjanje imena datotekama

Ako više niste zadovoljni imenom neke datoteke dokumenta koji ste sami izradili, njeno ime možete lako promijeniti. Na primjer, imate datoteku "Popis inventara u 1997.", a za 1998. niste ništa mijenjali na popisu, naziv datoteke možete promijeniti u "Popis inventara za 1998."

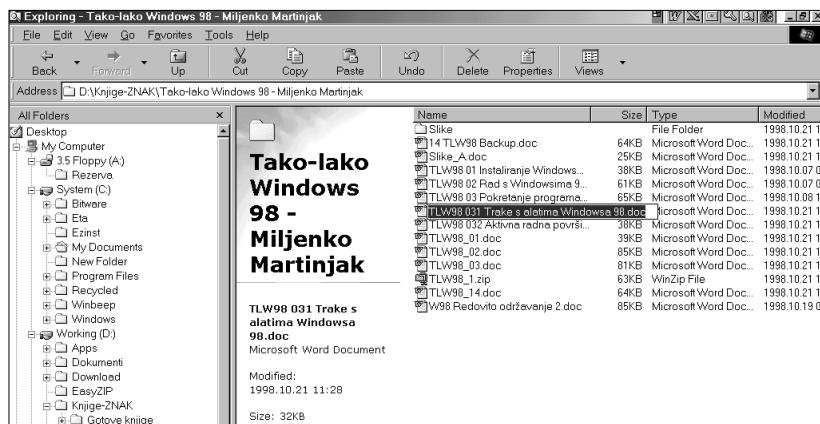
Promijeniti ime datoteke je lako – počinje se jednom od sljedećih tehnika:

- ◆ Označite datoteku i u izborniku File odaberite naredbu Rename.
- ◆ Označite datoteku i zatim za promjenu njenog imena kliknite još jednom na njeno ime (drugi klik ne smije biti prebrzo iza prvog, jer će Windowsi to inače shvatiti kao dvoklik).
- ◆ Označite datoteku i zatim pritisnite F2.

Bez obzira za koji ste se način odlučili, datoteka će biti označena i oko njenog će se imena pojaviti mali okvir i u njemu kurzor za unos teksta (vidi sljedeći sliku). Sada možete mijenjati ime datoteke kao bilo koji tekst u okviru za tekst (o okvirima za tekst govorи se u 5. poglavljу). Kad završite, pritisnите Enter čime potvrđujete unos novog imena.

Slika 10.5

Odaberite ime
datoteke i ako ga
želite
izmijeniti kliknite
na njega još
jednom.

Windowsi 98 primaju imena datoteka duga do 255 znakova, uključujući i razmake. Ove znakove nećete moći unijeti u ime: \ | ? : * " < > x!

Oprezno s mijenjanjem imena

Mijenjajte imena samo onih datoteka koje ste sami napravili. Ostale datoteke koje se nalaze u vašem računalu vjerojatno koriste programi i ako nekoj takvoj datoteci promijenite ime, program je neće moći učitati, a možda zbog toga uopće neće moći raditi.

Recycle Bin - odbacivanje datoteka u posudu za otpatke

Koliko god nam se u početku čini kako tvrdi disk u našem računalu ima golem kapacitet, u stvarnosti se tvrdi diskovi u pravilu pune iznenađujućom brzinom. Mnogi nemilice pune svoj tvrdi disk sadržajima s CD-ROMova i iz drugih izvora: aplikacijama, glazbom, slikama i svekolikim drugim podacima. Međutim, vrlo veliki ne znači i neograničeni kapacitet, pa se brzo javlja potreba za odbacivanjem nekih manje važnih sadržaja s tvrdog diska kako bi se oslobođio prostor za druge potrebe. Ovdje je objašnjeno kako možete oslobođiti prostor na disku brisanjem datoteka koje više ne trebate. Za slučajeve kad greškom izbrišete krivu datoteku opisano je kako iz posude za otpatke možete spasiti odbačenu datoteku.

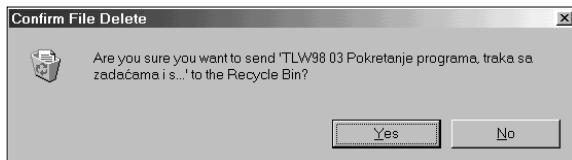
Brisanje datoteke

Brisanje datoteke izvodimo u tri koraka:

1. Označite datoteku koju želite izbrisati.
2. Otvorite izbornik File i odaberite naredbu Delete ili na tipkovnici pritisnite tipku Delete. Da se ne biste kajali kasnije, kad je već gotovo, Windowsi 98 će prije brisanja datoteke obavezno prikazati okvir za dijalog Confirm File Delete u kojem vam je postavljeno pitanje Jeste li sigurni da datoteku (ime datoteke) želite odbaciti u posudu za otpatke (Recycle Bin)? (vidi sliku).

Slika 10.6

Windowsi 98 vas pitaju želite li stvarno odbaciti označenu datoteku.

3. Nakon što ste provjerili jeste li za brisanje označili pravu datoteku, za brisanje datoteke odaberite gumb Yes. Ako ste se predomislili ili ste u posljednji čas primijetili da ste označili pogrešnu datoteku, odaberite gumb No.

Spašavanje datoteka iz posude za otpatke

Ponekad se ipak dogodi da greškom izbrišemo datoteku koja nam treba. Srećom, to “brisanje” datoteke nije nepovratno, jer je zapravo samo premjestite u drugu mapu koja je nazvana Recycle Bin. Ako je naredba za brisanje datoteke bila zadnja izdana naredba, datoteku ne morate tražiti u mapi Recycle Bin. Dovoljno je otvoriti izbornik Menu i odabratи naredbu Undo Delete.

Prvi korak u vraćanju “izbrisanih” datoteka iz posude za otpatke je otvaranje mape Recycle Bin – na radnom stolu dvostruko kliknite na ikonu Recycle Bin. Ako ste u Windows Exploreru, na popisu All Folders odaberite Recycle Bin. Zatim označite datoteku koju želite vratiti, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Restore. Datoteka će iz posude za otpatke odmah biti vraćena na svoje prvobitno mjesto i vi ste uspješno završili akciju spašavanja.

Mapa Recycle Bin ima ograničeni kapacitet! Obično je unaprijed podešeno da posuda za otpatke zauzima 10% spremišnog prostora na vašem tvrdom disku. Kad se posuda prepuni, automatski će se brisati najstarije datoteke – one koje

su prve u nju poslane, kako bi se oslobođio prostor za nove datoteke. Izbrisane su datoteke iz posude za otpatke ovaj put stvarno izbrisane s tvrdog diska.

Veličinu (kapacitet) posude za otpatke i još neke njene postavke možete promjeniti ako desnom tipkom miša kliknete na ikonu Recycle Bin i u izborniku prečica odaberete naredbu Properties.

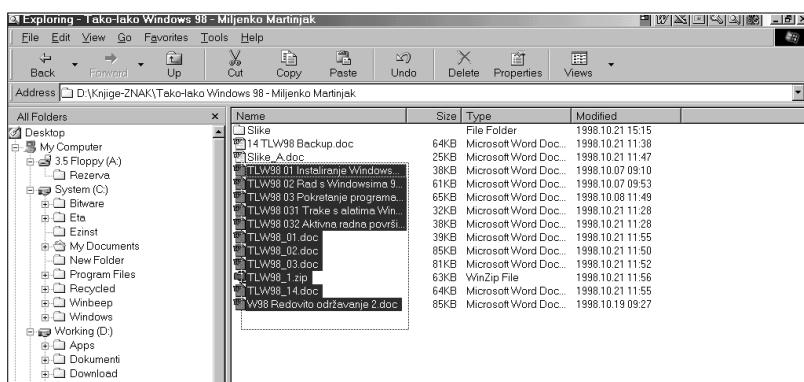
Odabir više datoteka istovremeno

Do sada je govoreno samo o radu s jednom datotekom. Međutim, ako trebate kopirati desetak ili više datoteka, samo biste gubili vrijeme ako biste stalno ponavljali isti postupak za svaku pojedinu datoteku. Rješenje je odabrati više datoteka i zatim posao koji trebamo obavimo samo jednom za sve datoteke istovremeno.

Odabir više datoteka pomoću miša

U radu s mišem postoje tri načina za odabir više datoteka istovremeno:

- ◆ Ako se datoteke koje želite odabrati nalaze u redu jedna ispod druge, kliknite na prvu datoteku, zatim pritisnite i zadržite tipku Shift i kliknite na posljednju datoteku.
- ◆ Ako datoteke koje trebate nisu poslagane po redu, nego su raštrkane među ostalim datotekama, možete ih odabrati ako zadržite pritisnutom tipku Ctrl i zatim kliknete na svaku datoteku koju želite u grupi.
- ◆ Hvatanje datoteka lasom - grupu datoteka možete odabrati ako mišem kliknete pored prve datoteke (pazite da ne kliknete na nju) i tipku zadržite pritisnutom, zatim miša povlačite prema ostalim datotekama i pritom se zajedno s njim širi točkasti okvir. Sve datoteke koje se nalaze unutar točkastog okvira bit će zajedno označene (vidi sljedeću sliku). Kad obuhvatite sve željene datoteke, otpustite lijevu tipku.

Slika 10.7

Povlačenjem miša preko datoteka možete istovremeno odabrati cijelu grupu datoteka. ➔

Odabir više datoteka preko tipkovnice

Za odabir više datoteka na tipkovnici na raspolaganju su nam sljedeća tri načina:

- ◆ Ako želite odabrati sve datoteke u trenutno otvorenoj mapi, pritisnite Ctrl+A.
- ◆ Za odabir više datoteka koje se ne dodiruju (ako se između njih nalaze druge datoteke), strelicom na tipkovnici označite prvu datoteku i zatim pritisnite i zadržite Ctrl. Za svaku drugu datoteku koju također želite odabrati poslužite se strelicama da dođete do nje i zatim pritisnite razmaknicu (Space). Kad odaberete sve datoteke, otpustite tipku Ctrl.
- ◆ Za odabir više datoteka koje su poredane jedna uz drugu, strelicama na tipkovnici označite prvu datoteku, pritisnite i zadržite tipku Shift i zatim strelicama označite ostale datoteke.

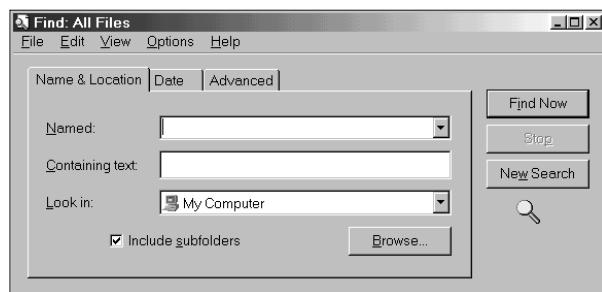
Pronalaženje datoteke među tisućama drugih na tvrdom disku

Današnji tvrdi diskovi odlikuju se vrlo velikim spremišnim prostorom i mogu spremiti stotine i tisuće datoteka. Ako mnogo koristite računalo, onda ste zasigurno svjesni kako se brzo gomilaju datoteke koje i sami stvarate. Gotovo je neizbjježno da s vremena na vrijeme neku datoteku spremite na krivo mjesto i kasnije je morate tražiti. Umjesto da gubite vrijeme sami pretražujući datoteke, prepustite taj posao programu Find koji je sastavni dio Windowsa 98.

Program Find možete otvoriti iz prozora Explorera i My Computera te iz izbornika Start. Za njegovo pokretanje postoje sljedeća tri načina:

- ◆ U Exploreru otvorite izbornik Tools, odaberite Find i zatim odaberite naredbu Files or Folders.
- ◆ U My Computeru označite disk pogon u kojem želite tražiti i zatim u izborniku File odaberite naredbu Find.
- ◆ Odaberite gumb Start za otvaranje izbornika Start, u njemu odaberite mapu Find i zatim odaberite ikonu Files or Folders.

U sva će se tri slučaja na radnom stolu otvoriti prozor Find All Files (vidi sljedeću sliku).

Slika 10.8

Za traženje određene datoteke u vašem računalu upotrijebite program Find.

Prvo trebate u okviru s padajućim popisom Look in (Potraži u...) odrediti gdje bi program Find trebao potražiti vašu zagubljenu datoteku. Ako ste program Find pokrenuli iz Explorera, tada će u okviru Look in unaprijed biti podešena trenutno odabrana mapa u Exploreru. Ako ste Find pokrenuli iz izbornika Start, tada će unaprijed biti podešeno traženje po čitavom računalu (My Computer). Ako želite promijeniti polazište traženja, tada imate dva moguća izbora:

- Ako želite tražiti u određenom disk pogonu, klikom na strelicu prema dolje otvorite popis Look in i na otvorenom popisu odaberite željeni pogon.
- Ako želite da Find počne tražiti u određenoj mapi, odaberite gumb Browse. Pojavit će se okvir za dijalog Browse for Folder i u njemu potražite i odaberite željenu mapu, jednako kako biste to uradili u Exploreru u okviru All Folders i zatim odaberite gumb OK.

Nakon toga u okviru za tekst Named trebate upisati ime datoteke koju tražite. Srećom, ne morate upisati cijelo ime datoteke, dovoljno je i samo nekoliko početnih znakova. Međutim, ako napišete premalo znakova, može vam se dogoditi da nakon traženja bude navedeno mnogo datoteka koje sadrže isti skup znakova. Ako pak napišete dvije riječi iz imena, problem može nastati zbog toga što će program tražiti sve datoteke u kojima se nalazi jedna ili druga riječ.

S druge strane, što učiniti ako niste sigurni kako je nazvana datoteka koju tražite? Pretpostavimo da ste prošlog ljeta napisali popis opreme koju trebate ponijeti na kampiranje. Sada vam je opet zatrebao, ali ste zaboravili kamo ste ga i pod kojim imenom spremili.

Prepostavljate da se u tekstu nalaze riječi šator, peraje, maska... Umjesto imena datoteke, možete programu Find reći da u tekstu potraži, na primjer, riječ **šator**. Da biste to mogli napraviti, u okvir za tekst Containing text unesite riječ **šator**.

Napredne mogućnosti traženja

Ako se želite baviti i ovakvim pojedinostima, možete pogledati i preostale mogućnosti programa Find:

Kartica Date – umjesto da program traži po svim datotekama, na ovoj kartici možete ograničiti traženje na samo one datoteke koje su stvorene ili prepravljene određenog datuma ili u vremenskom razmaku koji ste odredili. Na primjer, za traženje datoteke koju ste jučer stvorili, odaberite opciju during the previous ... day(s) – (prije ... dan(a)) i u brojčaniku te opcije namjestite broj 1. Ako ne znate prije koliko dana, nego samo da je spremljena prije dva mjeseca, odaberite opciju during the previous ... month(s) i u brojčaniku namjestite broj 2.

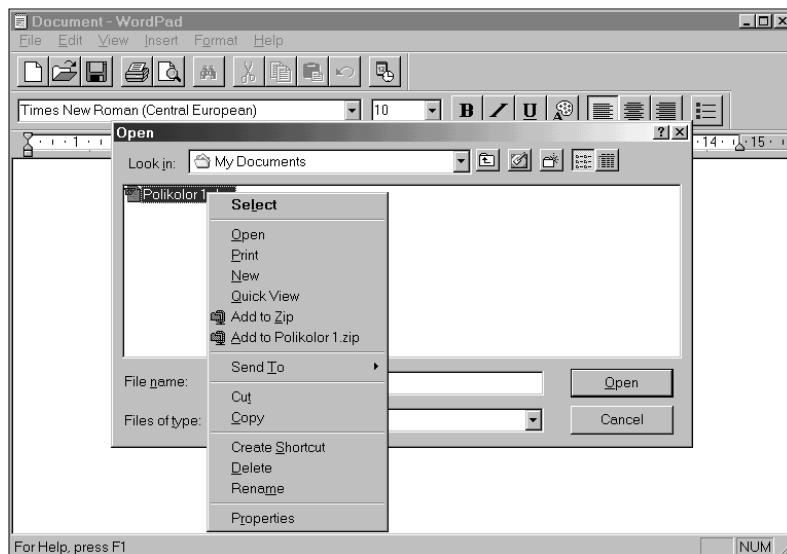
Kartica Advanced - ovdje možete odabratи različite vrste datoteka ili odreditи traženje datoteke prema njenoj veličini (Size is ... At least – Veličina datoteke je najmanje ... kb, At most – najviše ... kb).

Kad ste unijeli podatke prema kojima će program tražiti, odaberite gumb Find Now. Find počinje pretraživati pogon ili mapu koju ste odabrali, a pronađene datoteke prikazat će u okviru na dnu prozora. S pronađenom datotekom nakon toga možete baratiti pomoću naredbi u izbornicima File i Edit u prozoru programa Find. Ako želite da Windowsi 98 otvore mapu u kojoj se nalazi pronađena datoteka, u izborniku File odaberite naredbu Open Containing Folder. Kad ste završili rad u programu Find, možete ga zatvoriti naredbom Close u izborniku File.

Rad s datotekama u okvirima za dijalog Open i Save As

Ako radite u nekoj aplikaciji i trebate na brzinu izvršiti neke poslove s datotekama, poput promjene imena ili brisanja, može vam dosaditi ako zbog toga stalno morate otvarati My Computer ili Explorer i pronaći datoteku koju želite, a zatim odabratи potrebne naredbe. Srećom, Windowsi 98 vam pružaju pogodniji način za izvršenje takvih kratkih poslova.

Ako je aplikacija rađena posebno baš za Windows 98, kao na primjer WordPad i Paint i ako radite s mišem, veliki dio ovih poslova možete obaviti unutar programa u okvirima za dijalog Open i Save (o njima se govori u 6. poglavlju). Za to trebate ovoriti jedan od ovih okvira za dijalog, pronaći datoteku s kojom želite raditi i kliknuti na nju desnom tipkom miša. Pojavit će se izbornik (vidi sljedeću sliku) u kojem se nalaze brojne naredbe za rad s datotekom, među njima Send To (pošalji u...), Cut (odreži), Copy (kopiraj), Delete (izbriši) i Rename (promijeni ime).

Slika 10.9
U okviru za dijalog Open ili Save As kliknite desnom tipkom miša na datoteku i pojavit će se izbornik s naredbama za rad s datotekom.

Trake s alatima i prečice na tipkovnici za brži rad s datotekama

Prethodno je opisano kako Explorer i My Computer olakšavaju rad s datotekama. Međutim, ima i mnogo bržih načina za obavljanje većine poslova s datotekama. Ovdje je prikazano kako možete ubrzati rad koristeći gume na traci s alatima, desnu tipku miša i tipkovnicu.

Kako je objašnjeno u 4. poglavlju, klikom na gumb na traci s alatima dajete izravnu naredbu programu u kojem radite. U Exploreru i My Computeru također imamo trake s alatima. U sljedećoj su tablici navedeni gumbi na traci s alatima koji služe za rad s datotekama, kao i odgovarajuće prečice na tipkovnici.

Gumbi na traci s alatima i prečice na tipkovnici za Windows Explorer i My Computer:

Klikni na ovaj gumb	Ili pritisni tipke	Za ovu naredbu
	Ctrl+X	Određi označenu datoteku
	Ctrl+C	Kopiraj označenu datoteku
	Ctrl+V	Unesni odrezanu ili kopiranu datoteku
	Ctrl+Z	Poništiti posljednju akciju
	Delete	Izbriši označenu datoteku

Desni klik – izbornici prečica

Do uobičajenih naredbi obično možete brže doći ako desnom tipkom kliknete na željeni objekt – pojavit će se izbornik prečica s najčešćim naredbama u vezi s tom vrstom objekata. Tako možete otvoriti izbornik prečica i za mape i pogone.

Sažetak

U ovom je poglavlju prikazano nekoliko načina za rad s datotekama na vašem računalu. U sljedećem ćemo se poglavlju pozabaviti korisnim tehnikama u radu s mapama i diskovima.

---

11. poglavlje

Rad s mapama i disketama

- Stvaranje novih mapa
- Kopiranje i premještanje mapa
- Promjena imena mapa
- Brisanje mapa – u posudu za otpatke
- Rad s više mapa istovremeno
- Diskete
- S disketama treba pažljivo postupati
- Formatiranje disketa

U ovom poglavlju:

Ovo vam poglavlje pokazuje kako možete otkriti svojstva i naredbe u gotovo svakom Windows 98 programu. Upoznat ćete veliki broj alata i tehnika koje će vam olakšati uporabu onih alata koje najčešće koristite.

info

Stvaranje novih mapa

Mape stvaramo radi bolje organizacije i lakšeg pronalaženja datoteka. Zbog toga u istu mapu stavljamo samo datoteke koje su na neki način međusobno povezane.

Programi spremjeni na vašem tvrdom disku vjerojatno su organizirani na isti način. Već kod instalacije oni za sebe stvaraju novu mapu u koju se spremi čitava aplikacija, a neki vam daju mogućnost da sami odlučite kamo ćete ih spremiti i kako ćete nazvati matičnu mapu toga programa.

Njihov primjer biste trebali slijediti i svoje dokumente organizirati na isti način, stvarajući nove mape za određenu vrstu dokumenata, odnosno tema. Na primjer, za spremanje vaših proračunskih tablica možete otvoriti novu mapu koju ćete nazvati Proračunske tablice, vaša pisma možete spremiti u mapu Pisma itd. Ako vaša djeca i bračni partner rade na istom računalu, možete postaviti mape za svakog od njih posebno, u koje će oni postavljati nove dodatne mape za različite teme.

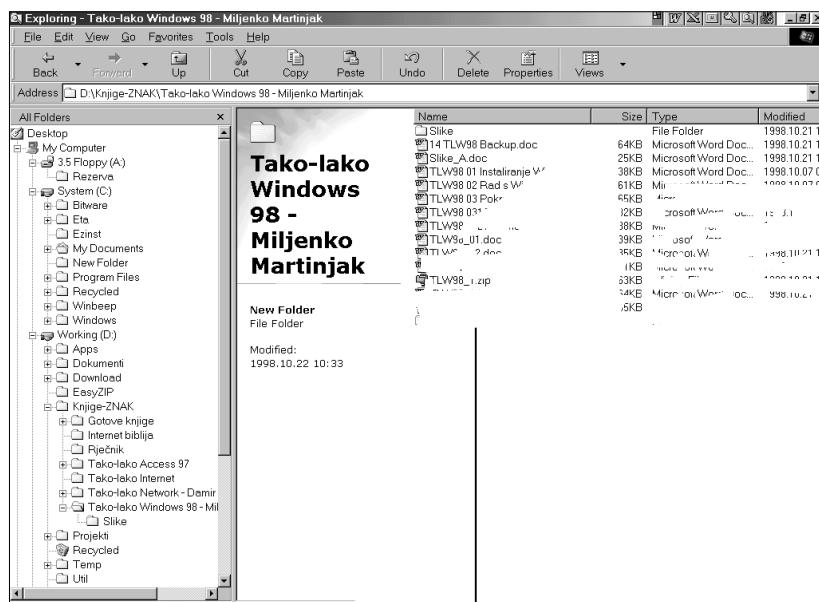
Najbolji je način za to stvoriti svoju matičnu mapu (Moji dokumenti) u koju ćete zatim postavljati druge mape i podmape.

Uobičajeni način stvaranja mapa

Prije nego dodate novu mapu, morate odlučiti gdje je želite postaviti:

- ◆ Želite li da ona bude posebna grana na vašem tvrdom disku? U tom slučaju prvo morate ovoriti prozor svog tvrdog diska u My Computeru ili na popisu All Folders u Exploreru odabratи tvrdi disk.
- ◆ Želite li da nova mapa bude podmapa u nekoj postojećoj mapi? U tom slučaju u My Computeru trebate ovoriti prozor te mape ili u Exploreru označiti tu mapu na popisu All Folders.

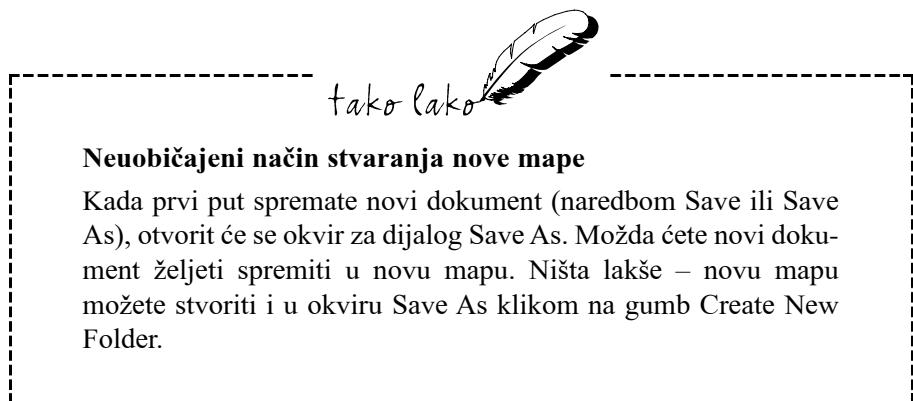
Kad ste odabrali mjesto, otvorite izbornik File, odaberite New i zatim Folder. Windowsi 98 otvaraju novu mapu s imenom New Folder umjesto kojeg upišete ime za koje ste se odlučili. (vidi sljedeću sliku). Naziv mape može imati najviše 255 znakova uključujući razmake. Ne smiju se unositi samo sljedeći znakovi: \ | / ? : * < >. Kad završite, pritisnite Enter.

Slika 11.1

Pored nove mape nalazi se okvir za unos teksta.

U okvir za tekst upišite ime

Kopiranje i premještanje mapa

Kopiranje i premještanje mapa se, srećom, obavlja na potpuno jednaki način kao kopiranje i premještanje datoteka. Također imate mogućnost korištenja naredbi iz izbornika Edit kao i metodu "povuci i ispusti".

Kopiranje i premještanje mapa naredbama iz izbornika Edit

Kopiranje mape obavlja se sljedećim koracima: označite mapu, otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Copy. Zatim odaberite mapu u koju želite smjestiti kopiju, opet otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Paste.

Slično se obavlja i premještanje mape, samo što ovaj put umjesto Copy koristite naredbu Cut: označite željenu mapu, otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Cut. Zatim odaberite mapu u koju izvornu mapu želite premjestiti, opet otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Paste.

Prečice

Načini bržeg rada s datotekama pomoću gumba na traci s alatima i prečicama na tipkovnici, objašnjeni na kraju 10. poglavlja, jednako dobro se primjenjuju i s mapama.

Kopiranje i premještanje mapa načinom “povuci i ispusti”

Metodom “povuci i ispusti” mnogo je jednostavnije raditi s mapama. Kao i u radu s datotekama, prvo morate pripremiti odgovarajuće pogone ili mape tako da istovremeno možete vidjeti izvornu kao i odredišnu mapu.

Za kopiranje mape pritisnite i zadržite tipku Ctrl, povucite mapu do novog odredišta i tamo je ispustite.

Za premještanje mape pritisnite i zadržite tipku Shift, povucite mapu do novog odredišta i tamo je ispustite.

Uporabu tipki Ctrl i Shift za ovu svrhu možete i izbjegići ako koristite desnu tipku miša. Kad mapu spustite na novo odredište, pojavit će se izbornik prečica u kojem odaberite naredbu Copy Here (za kopiranje) ili Move Here (za premještanje).

Promjena imena mapa

Svojim mapama također možete slobodno mijenjati imena, slično kao i datotekama – označite željenu mapu i koristite jednu od sljedećih tehnika:

- ◆ U izborniku File odaberite naredbu Rename
- ◆ Pričekajte sekundu i još jednom kliknite na označenu mapu (to ne smije biti dvoklik)
- ◆ Pritisnite F2

Windowsi 98 će oko imena mape postaviti okvir za unos teksta. Utiskajte novo ime i pritisnite Enter.

Oprez kod premještanja i promjene imena mapa!

Izbjegavajte premještanje ili mijenjanje mapa koje koriste programi. Mnogi su programi velike cijepidlake i odbit će raditi ako ste promjenili makar samo i jedno slovo u mapi koju koriste.

Ako želite izbjjeći nepotrebne probleme, mijenjajte imena samo onih mapa koje ste sami stvorili.

Brisanje mapa - u posudu za otpatke

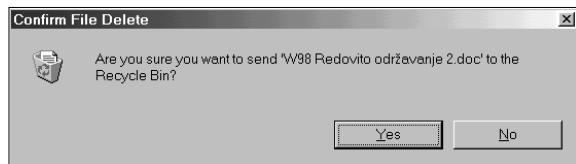
Prije ili kasnije vjerojatno ćete htjeti izbrisati mape koje ste sami stvorili, a koje više ne trebate, kako ne bi bili pretrpani prozori My Computera i Windows Explorera. To možete učiniti na sljedeći način:

Označite mapu koju želite izbrisati i u izborniku File odaberite naredbu Delete ili pritisnite tipku Delete. Na zaslonu će se pojaviti okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici. Windowsi 98 vas u njemu pitaju da li ste sigurni da označenu mapu želite premjestiti u Recycle Bin. Ako je odgovor potvrđan, odaberite gumb Yes i okvir će nestati.

U nekim će se slučajevima pojaviti još neki okviri za dijalog u kojima ćete morati potvrditi brisanje programskih datoteka i nekih drugih “važnijih” datoteka u odabranoj mapi. Ako ste sigurni, također odaberite Yes, a ako niste, odaberite gumb No, što vam je zadnja šansa za odustajanje od brisanja tih posebnih datoteka.

Slika 11.2

Windowsi 98 će prikazati ovaj okvir za dijalog u kojem vas pitaju jeste li sigurni da želite izbrisati datoteku.

Izbrisane mape Windowsi 98 šalju u mapu Recycle Bin. Iz nje ih možete spasiti, barem tako dugo dok i u njoj ne budu izbrisane. Sve što trebate učiniti je otvoriti mapu Recycle Bin, odabrati datoteke koje su bile u mapi te u izborniku File odabrati naredbu Restore. Windowsi 98 će ponovo stvoriti izbrisaniu mapu i datoteke vratiti na njihovo izvorno mjesto.

Rad s više mapa istovremeno

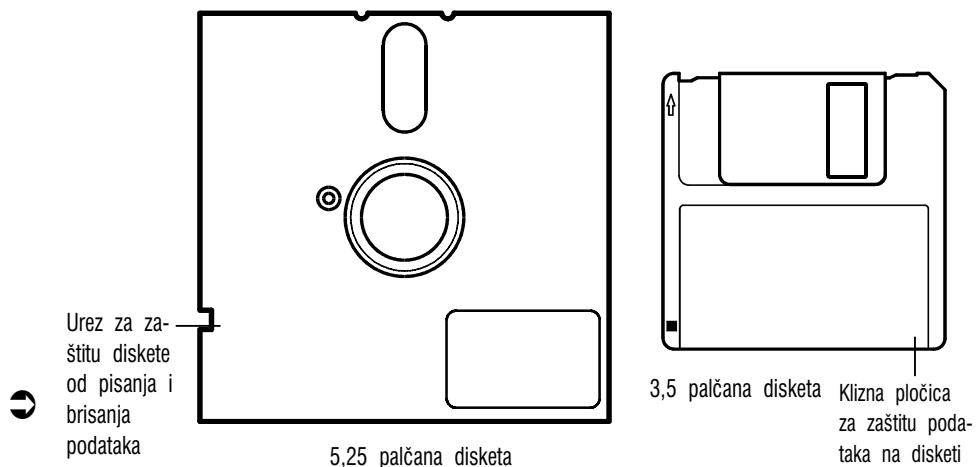
Ako želite kopirati, premjestiti ili izbrisati dvije ili više mapa, taj posao možete obaviti istovremeno za sve odabранe mape, koristeći istu tehniku koja je u 10. poglavljiju opisana za rad s više datoteka. Važno je samo znati da svoje mape u Exploreru trebate odabrati u okviru Contents. U okviru All Folders ne možete odabrati više mapa istovremeno.

Diskete

Veličine disketa

Ovdje se govori o dvije veličine disketa koje su već godinama u širokoj upotrebi. Koriste se diskete veličine 5,25 palaca i 3,5 palaca. U današnja nova računala se standardno ugrađuju pogoni za diskete veličine 3,5 palca.

Diskete od 5,25 palaca su savitljive i čuvaju se u savitljivom plastičnom omotu. 3,5 palčane diskete su nešto bolje zaštićene u tvrdem kućištu. Dovoljno su malene da nam stanu u džep, što se uvelike koristi kad prenosimo podatke iz ureda u svoj dom i obratno. Diskete su na crtežu prikazane smanjeno u odnosu na stvarnu veličinu.

Slika 11.3
5,25 palčane i
3,5 palčane
diskete.

Koju vrstu diskete koristite ovisi o tome kakav je disketni pogon ugrađen u vaše računalo, što lako možete odrediti po veličini utora u koji se stavlja pogon. Pogoni za veće diskete se u pravilu više ne ugrađuju u nova računala, pa ako ste nedavno kupili novo računalo vaš disketni pogon zasigurno prima 3,5 palčane diskete. Posljednjih su se godina pojavili novi disketni pogoni većeg kapaciteta, ali tek treba očekivati masovniju uporabu.

Spremišni kapacitet disketa

Koliku količinu podataka možemo spremiti na jednu disketu? Veća veličina ne mora značiti i veći kapacitet. 5,25 palčane diskete mogu držati manje podataka od 3,5 palčanih disketa s visokom gustoćom zapisivanja podataka (high density - HD). Možda ćete negdje naći i stare 3,5 palčane diskete s označom DD (double density) koje imaju upola manji kapacitet od HD disketa. Da ne ulazimo previše u nepotrebne pojedinosti, dovoljno će biti u tablici prikazati nazive disketa koje još možete pronaći te njihov kapacitet.

Najčeće vrste disketa

Vrsta diskete	Spremišni kapacitet
5,25 palčana DD	360 KB (kilobajta)
5,25 palčana HD	1.2 MB (megabajta)
3,5 palčana DD	720 KB
3,5 palčana HD	1,44 MB

Što je bajt (byte)?

Bajt je mjera za količinu podataka – 1 bajt nosi informaciju o jednom znaku. Tako će rečenica “Ova je rečenica dugačka točno 40 bajtova.” biti stvarno dugačka 40 bajtova (razmak između riječi također zauzima 1 bajt). Jedan kilobajt (KB) zauzima – ne 1000 bajtova nego točno 1024 bajtova, a jedan megabajt (MB) sadrži točno 1024 KB.

Tko koga ovdje zavarava – 1024 a ne 1000? Riječ kilo, koja označava 1000 puta nečega ovdje je uzeta samo zato da bismo se lakše snašli među brojkama. Ona dakle samo približno označava pravu vrijednost. 1 kilobajt je zapravo 1 bajt puta 2 na desetu potenciju ($2 \times 2 \times 1$ bajt = 1024 bajtova). Ovdje faktor kojim se množi nije 10 nego 2 zbog toga što te podatke obrađuju elektronički sklopovi koji stvarno prepoznaju samo dvije veličine: 0 i 1, pa oni koriste binarne (2 broja: 0 i 1), a ne decimalne brojeve (0123456789). Mi obični smrtnici ne trebamo s ovakvim pojedinostima gubiti vrijeme. Možemo se samo diviti što sve današnja računala mogu napraviti samo s ta dva broja.

S disketama treba pažljivo postupati

Ovi će vam savjeti pomoći da izbjegnete nepotrebne probleme s disketama.

Što smijemo ili trebamo uraditi:

- ◆ Diskete čuvajte od prašine – kad nisu u upotrebi držite ih u navlaka-ma ili kutijama.
- ◆ Na disketi napišite njen sadržaj, jer ćete nakon nekoliko mjeseci zab-oraviti što je pohranjeno na kojoj disketi.
- ◆ Za svakodnevnu uporabu možete kupiti i jeftinije diskete istog kapaciteta. Bitno je da su podaci uvijek spremjeni na još nekom mjestu – na tvrdom disku ili na drugoj disketi.
- ◆ Za važne podatke (na primjer, zaštitne kopije podataka s tvrdog diska) kupujte diskete najbolje kakvoće.

Što nikako ne smijemo raditi s disketama:

- ◆ Dirati magnetsku površinu diskete;
- ◆ Diskete izlagati izravnoj sunčevoj svjetlosti ili visokim temperaturama;
- ◆ Stavljati diskete blizu jakog magnetskog ili električkog polja (npr. zvučnici ili transformatori)
- ◆ Savijati ili drukčije mehanički oštećivati diskete;
- ◆ Pisati olovkom ili penkalom po 5,25 palčanim disketama (možemo oštetiti magnetsku površinu);
- ◆ Vaditi disketu iz pogona dok je svjetlo pogona još upaljeno.

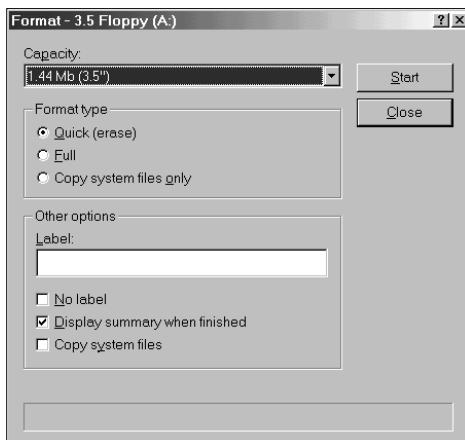
Formatiranje disketa

Neke se diskete mogu kupiti formatirane, dok na drugima to sami moramo učiniti. Diskete moraju biti formatirane da bismo na njih uopće mogli spremati podatke.

Srećom, u Windowsima 98 je formatiranje razmjerno lako obaviti. Sljedeći vam koraci pokazuju kako možete formatirati novu ili već korištenu disketu:

1. Disketu koju želite formatirati umetnите u odgovarajući pogon.
2. U Exploreru ili My Computeru odaberite pogon (ako koristite Explorer, u okviru s popisom All Folders odaberite My Computer i zatim u okviru Contents označite disketni pogon – pogon A).
3. Ako disketa još ni jednom nije bila formatirana, Windowsi 98 će prikazati okvir za dijalog u kojem vas pitaju želite li formatirati umetnutu disketu. U ovom slučaju kliknite na Yes.

Ako je disketa jednom već bila formatirana, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Format. Možete i desnom tipkom miša kliknuti na disketni pogon i u izborniku prečica odabratи naredbu Format. Windowsi 98 će prikazati okvir za dijalog Format, prikazan na ovoj slici:

Slika 11.4
U okviru za dijalog Format možete podesiti način formatiranja.

4. U okviru za dijalog možete podesiti sljedeće opcije:

Capacity – na ovom padajućem popisu odaberite odgovarajući kapacitet za vašu disketu. Unaprijed podešena vrijednost je 1.44 MB (3.5"). Dakle, ako imate HD diskete veličine 3.5 palca, ostavite podešenu vrijednost (1,44 MB).

Format type – za novu disketu odaberite gumb za opciju Full. Ako formatirate korištenu disketu, odaberite opciju Quick (erase). Treću opciju, Copy system files only, nemojte odabirati, jer ona disketu ne izbriše u potpunosti.

Label – ovdje možete unijeti ime diskete. Naziv diskete, odnosno njen sadržaj, mnogo je važnije napisati izvana, na njenoj naljepnici, no, ako baš želite, na raspolaganju vam je 11 znakova. Ovo polje možete ostaviti i prazno.

5. Kada ste način formatiranja podesili po vašoj želji, kliknite na Start za početak formatiranja. Kad Windowsi 98 završe posao s disketom, pokazat će okvir za dijalog s mnoštvom podataka o disketi.
6. Kliknite na gumb Close za zatvaranje ovog okvira za dijalog i vraćanje u okvir za dijalog Format.
7. Kliknite na gumb Close za vraćanje u Explorer ili My Computer.

Brzo formatiranje – Quick (erase)

Kad formatirate rabljenu disketu, odaberite opciju Quick (erase) kojom štedite vrijeme. Ovaj način formatiranja traje samo nekoliko sekundi, za razliku od opcije Full, koja će trajati više od minute. Zašto biste željeli formatirati rabljenu disketu? S jedne strane, to je brzi način brisanja svih datoteka i mapa na disketu. Drugi je razlog što nam formatiranje može pomoći u zaštiti od računalnih virusa (tako su nazvani mali skriveni programi koji su napravljeni da bi vam onemogućili rad ili uništili vrijedne podatke na tvrdom disku). Većina se virusa između računala prenosi upravo disketama. Ako ste dobili neke stare diskete, najbolje ih je prvo formatirati, kako biste uništili sve podatke na disketi, uključujući i sve moguće viruse. Jedini je problem pri brzom formatiranju (Quick) što ono ne provjerava površinu diskete. Ako vam disketa stvara probleme, odnosno ako imate dosta stare diskete, ipak je bolje odabrati opciju Full.

Sažetak

U ovom je poglavlju rečeno sve što trebate znati o radu s mapama i disketama u Windowsima 98. Ovi će vam praktični podaci zasigurno dobro doći u svakodnevnom radu s Windowsima i programima za Windows 98.

Sada ste već dovoljno upoznali vaš sustav i rad s Explorerom i My Computerom. U sljedećem će dijelu biti opisani neki programi koji se nalaze u paketu s Windowsima 98.

IV. DIO

12. poglavlje

Obrada teksta u WordPadu

- Upoznavanje prozora WordPada
- Pisanje teksta u WordPadu
- Kretanje po dokumentu
- Načini označavanja teksta
- Promjena izgleda teksta - formatiranje
- Poravnavanje odlomaka
- Određivanje položaja tabulatora
- Traženje teksta u velikom dokumentu
- Traženje i zamjena teksta
- Napomene o nekoliko osnovnih radnji u WordPadu

tako lako

Gotovo svi koji imaju računalo s vremena na vrijeme ga koriste za pisanje nekog teksta. To može biti pismo rodbini, priateljima, poslovna pisma, ali možete pisati i vaš veliki roman kojim ćete ući u povijest hrvatske književnosti. U mnogim programima imate mogućnost pisanja teksta, ali programi koji su posebno namijenjeni i koji se za to najčešće koriste su programi za obradu teksta u kojima, osim samog pisanja teksta, tekst u njima možete oblikovati i dati mu ljepši izgled.

WordPad je program za obradu teksta koji se nalazi besplatan u paketu zajedno s Windowsima 98. WordPad nema sve mogućnosti divovskih programa za obradu teksta (Word for Windows i WordPerfect for Windows), ali može odlično poslužiti u svakodnevnom pisanju teksta. Veći vam programi trebaju samo ako pisanjem zarađujete za život.

Upoznavanje prozora WordPada

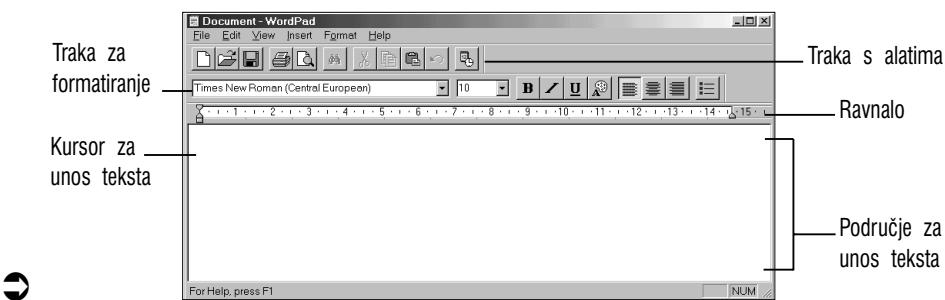
Za pokretanje WordPada odaberite gumb Start, u izborniku Start otvorite mapu Programs, zatim otvorite mapu Accessories i odaberite WordPad.

Što ako WordPad ne možete pronaći u mapi Accessories? U tom slučaju morat ćete ga instalirati u vaše računalo. Dodavanje novih dijelova u Windows 98 objašnjeno je u 22. poglavlju.

Sljedeća slika prikazuje prozor WordPada i neke njegove dijelove.

Slika 12.1

Prozor programa
WordPad.

Ovdje je pregled najvažnijih značajki prozora WordPada:

Traka s alatima – kako je opisano u 4. poglavlju, traku s alatima koristite za pristup do važnih naredbi koje svakodnevno koristite: Open, Save, Cut, Copy i Paste.

Traka za formatiranje teksta – ovo je također traka s alatima, ali se na njoj nalaze alati za brzo i jednostavno formatiranje teksta. O njima će se govoriti u dijelovima “Uredite svoj tekst” i “Poravnavanje odlomaka”.

Ravnalo – ravnalo koristite za određivanje rubova, uvlačenje odlomaka i postavljate oznaće na koja će mjesto skočiti kurzor za tekst kad pritisnemo tipku Tab.

Površina za pisanje teksta – ovo je velika bijela površina koja zauzima najveći prostor u prozoru i u njoj se pojavljuje tekst koji pišete na tipkovnici.

Kursor za unos teksta – pokazuje mjesto na kojem će se pojaviti utipkani znak.

Windows 3.1 - Write i WordPad

Ako ste prije koristili program Write koji je bio u paketu Windowsa 3.1, WordPad će vam se zasigurno svidjeti. Ako samo pogledate traku s alatima i traku za formatiranje teksta, odmah će vam biti jasno da je WordPad bolji program i lakši za uporabu. On ima i još neka poboljšanja, poput Preview, koje vam omogućuje da prije ispisa vidite kako će izgledati tekst.

Pisanje teksta u WordPadu

Za razliku od nekih današnjih golemyh programa za obradu teksta u kojima se početnik teško snalazi i često čak ne može shvatiti kako bi u njima mogao napisati najobičniji, jednostavan tekst, za rad u WordPadu ne trebate položiti doktorat. Nakon što ga učitate u radnu memoriju i, ako je potrebno, otvorite dokument koji ste ranije spremili, sasvim jednostavno i bez ikakvih problema možete dalje nastaviti s pisanjem. Svaki znak koji utipkate pojavit će se na mjestu na kojem se, u trenutku kad ste pritisnuli tipku, nalazio kurzor za unos teksta (desno od crte kursora), a kurzor se pomaknuo za jedno mjesto dalje gdje ćete utipkati sljedeći znak.

Ako ste se navikli pisati na pisaćoj mašini, vjerojatno ćete na kraju reda automatski htjeti pritisnuti tipku Enter. Sasvim nepotrebno! WordPad će taj posao obaviti za vas. Kad dođete do kraja reda, čak i ako ste na sredini riječi, WordPad će cijelu riječ (napisani dio riječi) automatski prebaciti na početak novog reda. Ovo se svojstvo programa zove word wrap (prijelom teksta ili prebacivanje riječi u novi red). Jedini je put kad trebate pritisnuti Enter kad želite početi s pisanjem u novom odlomku. Zaista jednostavno!

Kretanje po dokumentu

U WordPadu možete raditi s dokumentima goleme veličine - onolike koliko mu to dopušta memorija vašeg računala. Kad radite s dokumentom veličine već samo nekoliko stranica ili nekoliko desetaka stranica potreban vam je neki način za brzo kretanje po dokumentu. Za pomicanje kursora po tekstu koji je

vidljiv u prozoru dovoljno je na željeno mjesto kliknuti mišem. Ako želite vidjeti i ostali dio teksta, poslužite se kliznim trakama pomoću kojih možete doći na bilo koji dio dokumenta (o kliznim se trakama govori u 7. poglavlju).

Na tipkovnici se za kretanje po dokumentu možete poslužiti sljedećim tehnikama:

Tablica: Tipke za kretanje po dokumentu u WordPadu

Pritisnite	Za kretanje
Lijevu ili desnu strelicu	jedan znak lijevo ili desno
Ctrl+lijevu ili desna strelicu	za jednu riječ lijevo ili desno
Home	na početak reda
End	na kraj reda
Gornju ili donju strelicu	jedan red gore ili dolje
Ctrl+Page Up	na vrh prozora dokumenta
Ctrl+Page Down	na dno prozora dokumenta
Page Up ili Page Down	gore ili dolje za veličinu prozora
Ctrl+Home	na početak dokumenta
Ctrl+End	na kraj dokumenta

Formatiranje teksta

U WordPadu formatiranjem možemo tekstu dati drukčiji izgled, istaknuti neke riječi i učiniti ga oku privlačnijim. Na primjer, ako želite istaknuti neku riječ, možete obične znakove promjeniti u debele (Bold) i time ćeće je učiniti lakše uočljivom među ostalim tekstom. Riječi možete potcrnati, nakositi, mijenjati veličinu i stil znakova. Vaš tekst može izgledati jednako dobro kao i svaki tiskani materijal.

Načini označavanja teksta

Kad u WordPadu obrađujete dokument često trebate označiti skupinu riječi ili redova koje želite obraditi. Označeni je tekst istaknut u odnosu na pozadinu (bijeli znakovi na tamnoj pozadini).

U 6. su poglavlju u odjeljku “Kako označiti tekst” opisani osnovni načini označavanja teksta i njih čete vjerojatno najviše koristći za označavanje teksta. U WordPadu, međutim, ima još nekoliko načina označavanja koji će vam pomoći u radu:

Za označavanje riječi – dvostruko kliknite na nju.

Za označavanje reda – kliknite na usku traku između reda i lijeve granice prozora WordPada. (To se područje naziva selection area – područje za odabir.)

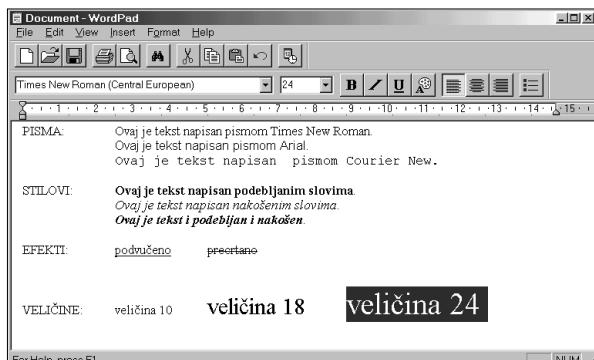
Za označavanje odlomka – dvostruko kliknite lijevo od odlomka ili trostruko kliknite na odlomak (kao da dvostruki klik nije dovoljno nespretan).

Za označavanje cijelog dokumenta – pritisnute i zadržite tipku Ctrl i kliknite bilo gdje unutar područja za odabir (uska traka između teksta i granice prozora).

Sad kad znate kako označiti tekst, možete početi s formatiranjem. Sljedećih nekoliko članaka govore o formatiranju teksta kojim čete svom dokumentu dati profesionalan izgled.

Promjena izgleda teksta – formatiranje

Na sljedećoj je slici prikazan dokument u WordPadu s nekoliko primjera pisama i formatiranja teksta (pisma su opširnije opisana u 19. poglavlju).

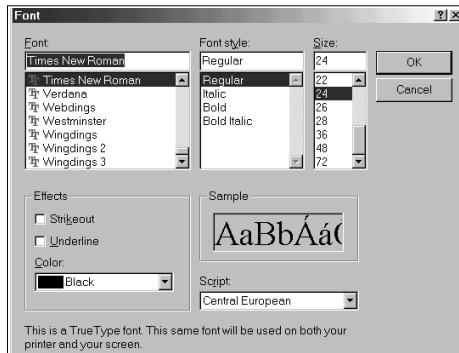

Slika 12.2

Neki od načina koji-
ma možete formatirati
svoj tekst u
WordPadu.

Ovo su koraci koje trebate slijediti u WordPadu kad želite fomatirati određeni tekst:

1. Označite tekst koji želite formatirati (pogledajte prijašnji odjeljak).
2. Otvorite izbornik Format i odaberite naredbu Font. Drugi je način kliknuti desnom tipkom miša na označeni tekst i u iskočnom izborniku odabrati naredbu Font. WordPad će otvoriti okvir za dijalog Font, prikazan na sljedećoj slici.
3. Na popisu pisama u okviru Font odaberite željeno pismo. U okviru Sample možete vidjeti uzorak odabranog pisma.
4. Kad ste završili s biranjem, odaberite OK. WordPad se vraća dokumentu i preformatira označeni tekst.

Slika 12.3

U okviru za dijalog Font možete odabrati najraznovrsnije formatiranje vašeg teksta.

Formatiranje novog teksta

Umjesto da prvo utipkate neki tekst i zatim ga formatirate, neke mogućnosti formatiranja možete primijeniti na tekst koji upravo tipkate – prvo postavite cursor na mjesto gdje ćete unositi novi tekst. Zatim otvorite okvir za dijalog Font, odaberite pismo koje želite, kliknite na OK, čime se vraćate u dokument i zatim počnete tipkati. WordPad novi tekst pokaže već formatiranim, onako kako ste ranije odabrali. Kad ćete htjeti nastaviti pisati s normalno formatiranim tekstrom, opet otvorite okvir za dijalog Font i formatiranje podešite kao ranije.

Ako samo želite podebljati ili nakošiti poneku riječ, nema smisla za to svaki put otvarati okvir za dijalog Font. Ovakvi se česti zadaci u WordPadu mogu obaviti i na kraći način. U sljedećim su tablicama navedeni gumbi na traci za formatiranje i prečice na tipkovnici pomoću kojih imamo brzi pristup do najčešćih naredbi za poboljšavanje izgleda teksta.

Tablica: Gumbi na traci s alatima za formatiranje teksta

Kliknite na	ako želite
	popis pisama
	popis veličina pisama
	podebljani tekst
	nakošeni tekst
	podvučeni tekst
	paletu boja za vaš tekst

Kombinacije tipki za formatiranje teksta

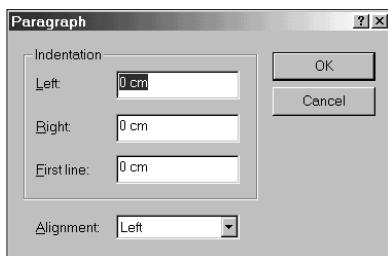
Pritisnite	ako želite
Ctrl+B	podebljani tekst
Ctrl+I	nakošeni tekst
Ctrl+U	podvučeni tekst

Poravnavanje odlomaka

Mada je sadržaj vašeg teksta važan, njegov je izgled također važan a u nekim slučajevima čak i važniji. Ovo su žurna vremena i ljudi se neće obazirati na dokumente neugledna izgleda ili će ih jednostavno baciti u koš.

Ako želite izbjegći ovu sudbinu, poslužite se mogućnostima formatiranja odlomaka u WordPadu kako bi vaš tekst bolje izgledao na papiru. Ako ih želite iskušati, prvo cursor postavite u odlomak koji želite formatirati (ako želite formatirati više odlomaka, označite tekst svakog odlomka). Zatim u izborniku Format odaberite naredbu Paragraph kojom otvarate okvir za dijalog Paragraph, kako je prikazano na sljedećoj slici. Ovaj okvir za dijalog možete pozvati i s radne površine dokumenta ako desnom tipkom kliknete na odlomak i u iskočnom izborniku odaberete naredbu Paragraph.

Okvir za dijalog paragraph sadrži sljedeće naredbe:

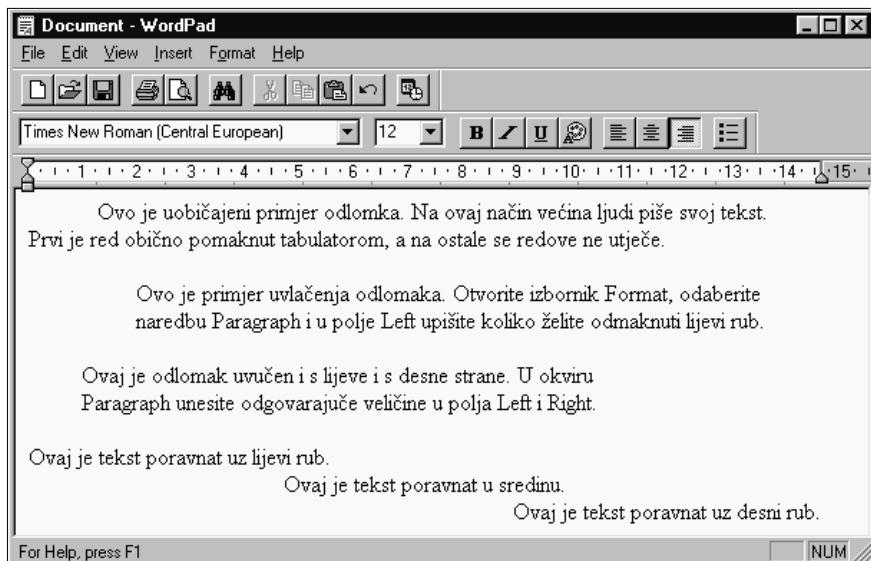
Slika 12.4
Okvir za dijalog
Paragraph koristite za
formatiranje vaših
odломaka.

Left – u ovom okviru za tekst određujete koliko će daleko odlomak biti pomaknut od lijevog ruba teksta (provjerite jesu li kod vas veličine u palcima ili centimetrima). Na primjer, ako utipkate broj 1, odlomak će od lijevog ruba biti pomaknut za 1 cm (ili palac).

Right – u ovom okviru određujete koliko će odlomak od desnog ruba teksta biti pomaknut prema unutra.

First line – (prvi red) u ovom okviru određujete koliko će prvi red odlomka biti odmaknut od lijevog ruba teksta.

Alignment – (poravnanje) u ovom padajućem popisu odaberite kakvo želite poravnanje redova u odlomku. Ako odaberete Left (lijevo), svi će redovi odlomka biti poravnati na lijevom rubu; ako odaberete Right (desno), svi će redovi odlomka biti poravnati s desnim rubom (odmaknuti koliko ste gore odredili); ako odaberete Center (sredina), svi će redovi odlomka biti postavljeni na sredini, između rubova. Na sljedećoj čete slici ovo daleko lakše shvatiti.

Slika 12.5
Moguća formatiranja
odlomka u
WordPadu.

Poravnanje redova možete brže i jednostavnije odabrati na traci za formatiranje, kako je prikazano u tablici:

Gumbi za poravnanje odlomka na traci za formatiranje

Kliknite na	da biste dobili ovo poravnanje
	lijevo
	u sredini
	desno

Određivanje položaja tabulatora

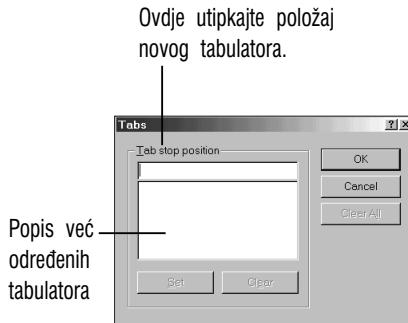
Dokumenti izgledaju mnogo bolje ako su njihovi dijelovi uredno poredani i posloženi. Tabulatori nam olakšavaju postizanje urednog izgleda teksta ako ih koristimo umjesto razmankice kad god je u redu potrebno napraviti neki prazni prostor. Zašto? Pomak kurzora koji dobijemo pritiskom na razmankicu (Space) ovisi o pismu koji koristimo, veličini pisma itd. Ako za odmak teksta koristimo razmankicu, tekst će na kraju biti neuredan. Tabulatori su, s druge strane,

vrlo precizni i tekst će od odlomka do odlomka uvijek biti jednakodmaknut. Kad pritisnete tipku Tab, kurzor se pomakne točno do sljedeće oznake tabulatora, ni više ni manje. (Ako niste sami odredili razmak tabulatora, svaki pritisak na tipku Tab će kurzor za unos teksta pomaknuti točno za pola palca – 12,7 mm).

Ako želite promijeniti razmak tabulatora, to možete učiniti ovim redom:

1. Kurzor postavite u odlomak koji želite formirati. Ako želite iste razmake tabulatora za sve odlomke, odaberite cijeli tekst. Ako tabulatori određujete za odlomak u kojem trenutno pišete, ti će razmaci vrijediti i za sve odlomke ispod njega.
2. Otvorite izbornik Format i odaberite naredbu Tabs. Pojavit će se okvir za dijalog Tabs, prikazan na sljedećoj slici.

Slika 12.6
U okviru za dijalog Tabs možete odrediti jedan ili više tabulatora za trenutni red.

3. U okvir za tekst Tab stop position unesite položaj sljedećeg tabulatora. Na primjer, ako želite da tabulator bude 1 cm udaljen od lijevog ruba, utipkajte broj 1.
4. Kliknite na gumb Set i WordPad će vaš tabulator dodati na popis.
5. Za unos sljedećih tabulatora ponavljajte korake 3 i 4.
6. Kad ste odredili sve tabulatori koje ste htjeli, odaberite OK. WordPad će tabulatori unijeti u dokument i prikazati ih na ravnalu.

Brže postavljanje tabulatora

Umjesto da tabulatora na slijepo postavljate u okvir za dijalog Tabs, možete ih postavljati izravno na ravnalo na kojem možete točno vidjeti što radite. Kursor za tekst postavite u odlomak na kojem radite, zatim mišem kliknite na željeno mjesto na ravnalu – oznaka tabulatora će se odmah pojaviti. Ako oznaku želite pomaknuti negdje drugdje, mišem je povucite lijevo ili desno. Ako oznaku želite maknuti, povucite je izvan ravnala.

Traženje teksta u velikom dokumentu

U malom ćemo tekstu lako pronaći traženu riječ ili izraz, međutim, s vremenom ćete sve bolje poznavati WordPad, a vaši tekstovi će biti sve veći. Pronaći neku riječ ili izraz u tekstu dugom dvadesetak stranica znači izgubiti mnogo vremena.

Srećom, u WordPad je ugrađeno svojstvo automatskog traženja riječi ili izraza koje će vam uštedjeti mnogo vremena. Najbolje ga je odmah isprobati: otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Find (ili pritisnite Ctrl+F). Pojavit će se okvir za dijalog Find, prikazan na sljedećoj slici.

Okvir za dijalog Find možete otvoriti i klikom na ovaj gumb na traci s alatima.

U okvir za tekst Find what utipkajte riječ ili frazu koju želite pronaći. Uporabom sljedećih opcija traženje možete još preciznije odrediti:

Slika 12.7

Za traženje riječi ili izraza u vašem dokumentu koristite okvir za dijalog Find.

Ovdje utipkajte ono što želite potražiti.

Match whole word only – WordPad obično traži sve riječi ili izraze koji sadrže tekst koji ste utipkali za traženje. Na primjer, ako ste u okvir za tekst Find what utipkali stroj, WordPad će pronaći *strojarstvo*, *strojar*, *strojnica*, *ustroj* i, naravno, *stroj* – dakle, sve riječi koje će sadržavati *stroj*. Ako želite da program traži samo točno onu riječ koju ste upisali, potvrđite opciju Match whole word only i WordPad će zanemariti sve ostale riječi koje su djelomično u vezi s traženim tekstom.

Match case – ovu opciju uključite, ako želite da WordPad u traženju pazi na velika i mala slova. Na primjer, ako utipkate riječ Višnja, WordPad se neće obazirati na tu riječ ako počinje s malim slovom (višnja) i tražit će samo ime koje ste upisali: Višnja.

Nastavljanje traženja

Kad WordPad pronađe traženu riječ i vratite se u dokument, možda ćete otkriti da zapravo niste tražili baš to nego jedno drugo mjesto, dalje u tekstu, gdje se tražena riječ također pojavljuje. Za nastavak traženja ne morate ponovo otvarati okvir za dijalog Find. Dovoljno je u izborniku Edit odabratи naredbu Find Next (pronađi sljedeće). WordPad pamti zadnju riječ ili izraz koji ste tražili.

Kad ste utipkali riječ koju tražite, kliknite na gumb Find Next. Ako WordPad pronađe traženi tekst, pomaknut će dokument na to mjesto i istaknuti pronađeni tekst. Ako to nije onaj tekst koji ste tražili, nastavite klikati na Find Next sve dok ne dođete do njega. Kad ga napokon pronađete, kliknite na gumb Cancel za vraćanje u dokument (Oprez! Ako sad utipkate neko slovo, ono će zamijeniti čitav označeni tekst). Ako WordPad ne može pronaći zadanu riječ ili izraz, pojavit će se okvir za dijalog u kojem piše da je WordPad pretražio čitav dokument.

Traženje i zamjena teksta

WordPad ne samo da može pronaći tekst koji tražite, nego ga može i automatski zamijeniti drugim tekstrom. Na primjer, možda ćete riječ šema htjeti promijeniti u shema ili riječ identificirati promijeniti u identificirati.

U tu svrhu otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Replace (ili pritisnite Ctrl+H). Pojavit će se okvir za dijalog Replace, koji je vrlo sličan okviru Find koji je ranije prikazan. Kao i prije, tekst koji želite pronaći utipkajte u okvir za tekst Find what. U okvir za tekst Replace with (zamjeni s) unesite zamjenski tekst. Dalje možete nastaviti na dva načina:

- Ako znate da želite zamijeniti sve što odgovara traženom tekstu, kliknite na gumb Replace All (Zamjeni sve). WordPad će pretražiti cijeli tekst i sve što pronađe zamijeniti.

Kad završi, pojavit će se okvir za dijalog koji će vas o tome obavijestiti (WordPad has finished searching the document.). Odaberite OK za vraćanje u okvir za dijalog Replace i zatim odaberite Close za vraćanje u dokument. Dobro promislite prije nego odaberete naredbu Replace All. Pretpostavimo, na primjer, da riječ lično želite promijeniti u osobno - moglo bi vam se dogoditi da riječ nedolično na kraju ispadne nedeoosobno.

- Ako želite nadzirati koje će se riječi zamijeniti, a koje ne, kliknite na gumb Find Next. Svaki put kad WordPad pronađe riječ koju želite zamijeniti, kliknite na gumb Replace. Ako je ne želite zamijeniti, kliknite na Find Next i program će potražiti sljedeću riječ koja odgovara traženoj.

Napomene o nekoliko osnovnih radnji u WordPadu

U 6. poglavlju opisane su najčešće radnje koje su manje ili više iste u svim Windows aplikacijama i mogu se primjenjivati i u WordPadu. Međutim, WordPad ima i nekih svojih osobitosti za koje biste trebali znati:

- Danas, na žalost, različiti programi za obradu teksta još uvijek svaki na svoj način formatiraju tekst. WordPad formatira tekst jednako kao i Microsoftov profesionalni program za obradu teksta, Word for Windows. Zbog toga, kad u WordPadu želite otvoriti neki dokument, okvir za dijalog Open pokazuje samo one dokumente koji su spremljeni u formatu Word for Windows. Ako želite otvoriti dokument

spremljen u drugčijem formatu, u padajućem popisu Files of type odaberite željeni format.

- ◆ Ako u izborniku File odaberete naredbu New, WordPad će prikazati okvir za dijalog New. Na pripadajućem popisu odaberite u kakvom formatu želite stvarati novi dokument: Word (to je uobičajeni način formatiranja u Wordpadu), Rich Text (to je posebna tekstualna datoteka kojoj možete dodati formatiranje) ili Text Only (čisti tekst koji ne sadrži bilo kakve podatke o formatiranju).
- ◆ WordPadu je dodano svojstvo Print Preview koje vam može uštedjeti mnogo vremena i papira. Ono vam omogućuje da točno vidite kako će vaš dokument izgledati nakon ispisa. Ako želite provjeriti, u izborniku File odaberite naredbu Print Preview.

Klikom na ovaj gumb na traci s alatima otvarate prozor Print Previewa.

- ◆ U prozoru WordPada može se u isto vrijeme nalaziti samo jedan dokument. Ako dio teksta želite kopirati ili premještati između dva dokumenta, program WordPad pokrenite još jednom - sada ćete istovremeno imati otvorena dva prozora WordPada. U drugom prozoru otvorite drugi dokument, željeni dio teksta odrežite ili kopirajte u prvom prozoru, prebacite se u drugi prozor i umetnite tekst (naredba Paste). U 3. poglavlju opisani su načini prebacivanja među otvorenim programima.

Sažetak

U ovom su poglavlju opisane osnove rada u WordPadu, jednostavnom programu za obradu teksta koji se nalazi u zajedničkom paketu s Windowsima 98. Opisani su svi najvažniji poslovi u obradi teksta, uključujući unos teksta, kretanje po dokumentu, formatiranje teksta i odlomaka, postavljanje tabulatora i pronalaženje i zamjena teksta. Stečeno vam je znanje sasvim dovoljno za uspješno bavljenje spisateljstvom.

---

13. poglavlje

Crtanje i bojanje – program Paint

- Pokretanje programa Paint
- Pogled na prozor Paint
- Crtanje u programu Paint
- Dodavanje teksta u crtež
- Rezanje, kopiranje i lijepljenje teksta
- Brisanje dijelova crteža
- Povećanje pogleda na crtež
- Pogled na veći dio slike

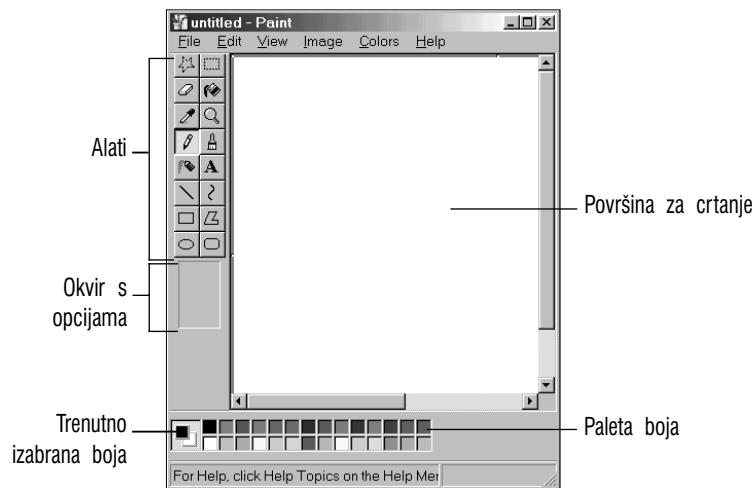
U ovom poglavljiju:

Program Paint je jednostavan program za crtanje koji se isporučuje s paketom Windows 98. Bez obzira na njegovu jednostavnost, s njim se možete lijepo zabaviti, a možete ga i praktično upotrijebiti, na primjer, za izradu logotipa i jednostavnih crteža koje možete ubaciti u tekst.

Pokretanje programa Paint

Odaberite gumb Start, u izborniku Start otvorite mapu Programs, otvorite Accessories i odaberite Paint. Ako programa Paint nema u vašoj mapi Accessories, trebat ćeće ga instalirati u vaše računalo (pogledajte 21. poglavlje). Napokon se pojavljuje prozor programa Paint, poput ovog na sljedećoj slici.

Slika 13.1

Prozor programa
za crtanje Paint.

Windows 3.1 – Neka poboljšanja u programu Paint u odnosu na Paintbrush

Ako ste rado koristili pomoći program Paintbrush u Windowsima 3.1, obradovat ćeće se njegovom nasljedniku Paint koji ima neka manja poboljšanja. Na primjer, neki alati sad imaju više opcija na raspolaganju. Naredba Zoom je sada nešto podatnija. Program Paint nema podrške na tipkovnici, što vjerojatno nikome neće nedostajati.

Pogled na prozor Paint

Kao što možete vidjeti, u prozoru Paint ima mnoštvo igračaka. Pogledajmo pobliže pojedine stavke:

Alati – ovaj okvir sadrži različite alate za crtanje i slikanje. Tu imate olovku (Pencil), kist (Brush), zračni kist (Airbrush), gumicu za brisanje (Eraser) i razni pribor za crtanje raznih likova i povlačenje crta. O svakom će pojedinom priboru kasnije biti više riječi. Nema svrhe da pokušavate zapamtiti čemu služi pojedini alat. Dovoljno je na njegov gumb postaviti pokazivač miša i nakon sekundu – dvije pojavit će se mali okvir u kojem će pisati naziv tog alata.

Okvir s opcijama – za većinu alata postoji izbor između više mogućnosti, na primjer, različite veličine kista, debljina crte i sl. Ovaj se izbor nalazi u okviru ispod kutije s alatima.

Paleta boja – U ovom okviru birate boje koje želite koristiti za crtanje ili ispunjavanje oblika. To je vaša vlastita paleta koja je uvijek puna boja i kojom se nikad nećete zamrljati.

Trenutno izabrana boja – u ovom se okviru nalaze dva manja okvira koji prikazuju trenutno odabranu boju za crtanje i pozadinsku boju. Koristite li boju u prednjem ili u pozadinskom okviru ovisi o alatu s kojim trenutno radite, odnosno, koju tipku miša držite pritisnutom. Za odabir boje u prednjem okviru kliknite na paletu s bojama. Za odabir pozadinske boje na paletu kliknite desnom tipkom miša.

Površina za crtanje – to je velika prazna bijela površina koja zauzima najveći prostor u prozoru programa Paint. To je vaše digitalno platno za crtanje.

Crtanje u programu Paint

Najbolji je način za upoznavanje programa Paint igrati se i isprobavati različite alate, veličine i boje. Oslobođite svoju maštu i narišite što vam god padne na pamet. Samo odaberite alat i počnite crtati.

Obično se svim alatima koristimo na jedan osnovan način u četiri koraka:

1. Odaberite alat s kojim želite raditi kliknuvši na njega u okviru s alatima.

2. U okviru s opcijama kliknite na jednu od ponuđenih mogućnosti (ako postoje za taj alat).
3. Na paleti s bojama odaberite prednju i pozadinsku boju.
4. Pokazivač pomaknite na površinu za crtanje i crtajte što želite.

U sljedećim se člancima pobliže opisuju pojedini alati i mogućnosti koje za njih postoje.

Spremite svoj crtež

Ako ste zadovoljni onim što ste nacrtali, odmah to spremite – u izborniku File odaberite naredbu Save ili pritisnite Ctrl+S. Sad možete nastaviti s risanjem po istom komadu pa ako nešto zabrljate, možete se vratiti na spremljeni crtež. Ako ste nezadovoljni trenutnim crtežom i želite početi ispočetka, u izborniku File možete odabrati naredbu New (novi). U ovom slučaju kad se pojavi okvir za dijalog u kojem vas program pita želite li spremiti vaše promjene, odaberite No.

Ispravljanje pogrešaka

Prije nego počnete, vjerojatno biste trebali znati kako se otarasiti grešaka u crtaju koje će se neizbjegno javljati.

Za rad s bilo kojim alatom u Paintu potrebno je za vrijeme crtanja držati pritisnutom lijevu ili desnu tipku miša. Ako niste zadovoljni s onim što ste napravili, prije nego otpustite tipku kojom crtate pritisnite drugu tipku miša. Time će se izgubiti ovaj posljednji dio crteža.

Što ako ste već otpustili tipku miša kojom ste crtali i taj je dio crteža ostao? U izborniku Edit možete odabrati naredbu Undo ili pritisnuti Ctrl+Z. Naredba Undo vrijedi za tri razine – možete izbrisati najviše tri zadnja lika u crtežu (za svaki trebate ponovo odabrati naredbu Undo). Ako još nešto morate obrisati u crtežu, pokušajte to učiniti s guminicom, za koju možete odabrati više veličina. Pogledajte članak “Brisanje dijelova crteža” u ovom poglavlju.

Ako ste crtež previše zabrljali i nemate ga volje ispravljati, možete ga cijelog izbrisati naredbom Clear Image u izborniku Image (ili pritisnite Ctrl+Shift+N).

Povlačenje crta

Jedan od najjednostavnijih dijelova crteža je ravna crta. Ovaj je alat i najlakše koristiti u Paintu.

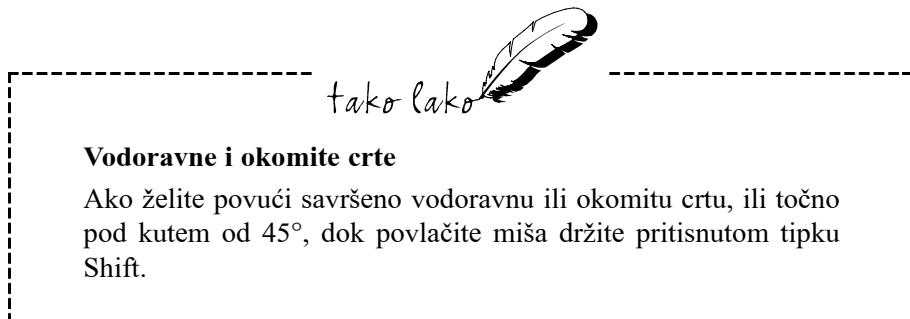
Kliknite na gumb alata za povlačenje crta u okviru s alatima.

Sada kliknite na jednu od ovih crta ispod okvira s alatima i odaberite željenu boju.

Pokazivač pomaknите na površinu za crtanje (pri tome će se pokazivač promijeniti u križić) i postavite ga na mjesto koje će biti početak crte. Pritisnute i zadržite lijevu tipku miša, povucite miša u smjeru kojem želite – time ujedno povlačite i crtu. Kad crta bude željene dužine i pod željenim kutem, otpustite tipku miša. Ako želite da crta ima pozadinsku boju, povucite je desnom tipkom miša.

Vodoravne i okomite crte

Ako želite povući savršeno vodoravnu ili okomitu crtu, ili točno pod kutem od 45° , dok povlačite miša držite pritisnutom tipku Shift.

Crtanje pravokutnika, kružnica i elipsa

Većinu osnovnih likova u vašim crtežima možete stvoriti korištenjem pravokutnika, zaobljenih pravokutnika, kružnica, elipsa i crta. Za sve ove oblike u programu Paint postoje odgovarajući alati:

Alat za crtanje pravokutnika

Alat za crtanje kružnica i elipsa

Alat za crtanje zaobljenih pravokutnika

Ako želite koristiti bilo koji od ovih alata, kliknite na njegov gumb u okviru s alatima i zatim u okviru s opcijama odaberite kakav želite rub iscrtanog lika.

Zatim na paleti s bojama kliknite lijevom i desnom tipkom miša za odabir prve i pozadinske boje.

Nakon toga pokazivač miša pomaknite na površinu za crtanje i postavite ga na mjesto gdje želite započeti s crtanjem novog oblika. Kliknite na to mjesto i povucite miša u suprotnu stranu sve dok objekt koji crtate ne bude željenog oblika i veličine. Zatim otpustite tipku miša.

Savršeni kvadrati i kružnice

Ako želite iscrtati kvadrat ili kružnicu savršenog oblika, dok povlačite miša držite pritisnutom tipku Shift.

Boje koje Paint koristi za crtanje lika ovise o rubu koji ste odabrali u okviru s opcijama i o tipki miša koju držite pritisnutom:

Samo rub – ova odabrana opcija iscrtava samo rub odabranog lika. Ako miša povlačite s pritisnutom lijevom tipkom boja ruba će biti poput trenutno odabrane prednje boje (vidi okvir za trenutno odabranu boju). Ako miša vučete desnom tipkom, boja ruba će biti u trenutno odabranoj pozadinskoj boji.

Rub i površina lika – ovom opcijom također iscrtavate rub, a lik koji crtate je ispunjen bojom. Ako miša vučete lijevom tipkom, rub se pojavljuje u prednjoj boji, a ispuna u pozadinskoj boji, a ako koristite desnu tipku miša, tada je rub u pozadinskoj boji, a ispuna u prednjoj boji.

Bez ruba – ovom opcijom crtate samo lik bez posebnog ruba. Ako miša povlačite lijevom tipkom, oblik će biti u pozadinskoj boji, a ako ga vučete desnom tipkom, lik će biti u prednjoj boji.

Sad ste potpuno zbumjeni, zar ne? Ništa zato. U praksi se to najbrže uči. Isprobajte i vidjet ćete kako je to jednostavno.

Crtanje krivulja

Ovo je najzabavnije. S ovim alatom možete nacrtati najneobičnije krivulje. S njime je nešto složenije raditi pa će trebati malo vježbe. Idite ovim redom:

1. Kliknite na alat Curve (krivulja), nakon toga u okviru s opcijama odaberite debljinu crte i zatim odaberite željene boje za lijevu i desnu tipku.
2. Pokazivač postavite na mjesto s kojeg želite započeti krivulju.
3. Povucite miša dok crta ne bude željene dužine i zatim otpustite tipku (za odabrane boje koristite lijevu ili desnu tipku).
4. Opet povucite miša da biste zakrivili crt. Na primjer, ako ste povukli vodoravnu crtlu, miša povucite gore ili dolje da biste crtlu zakrivili prema gore ili prema dolje. Kad ste dobili zakriviljenost kakvu želite, otpustite tipku miša.
5. Ako crtlu želite dodatno zakriviti, povucite miša još jednom. Kad završite, otpustite tipku.

Crtanje mnogokuta (poligona)

Za crtanje mnogokuta slijedite ove korake:

1. Kliknite na alat Polygon, nakon toga u okviru s opcijama odaberite jedan od ponuđenih stilova i zatim odaberite boje koje želite koristiti.
2. Pomaknite miša na površinu za crtanje, na mjesto s kojega želite započeti s crtanjem. Pokazivač će se promijeniti u križić.
3. Pokazivač povucite lijevom ili desnom tipkom miša (ovisno o boji koju želite) sve dok prva stranica mnogokuta ne bude odgovarajuće dužine i pod kutom koji želite.
4. Otpustite tipku miša.
5. Pokazivač postavite na mjesto na kojem želite kraj druge stranice.
6. Kliknite jednom tipkom miša i Paint će nacrtati drugu crtlu od kraja prve stranice do pokazivača.
7. Za preostale stranice mnogokuta ponavljajte korake 5. i 6. Kad želite završiti lik, kraj posljednje stranice povežite s početkom prve.

Crtanje slobodnom rukom

Kao što ste vidjeli, crtanje pravilnih oblika je u Paintu zaista lako. Pravi umjetnici, naravno, moraju znati crtati i slobodnom rukom, a tako se možete i dobro zabaviti. Isprobajte crtanje s alatima Pencil (olovka) i Brush (kist ili četka).

Kliknite na gumb Pencil ili Brush.

Ako ste odabrali kist, možete odabrati jedan od 12 ponuđenih oblika koji su se pojavili u okviru s opcijama.

Nakon toga na paleti boja odaberite boju za lijevu i desnu tipku miša.

Pokazivač postavite na površinu za crtanje na mjesto s kojeg želite početi. Ako ste odabrali olovku, pokazivač će se promijeniti u olovku, ako ste odabrali kist, pokazivač će se promijeniti u oblik koji ste odabrali. Pritisnite jednu od tipki na mišu i povlačite ga kao da u ruci imate olovku ili kist. Crtu koju rišete prati svaki vaš pokret mišem. Kad završite, otpustite tipku.

Ispunjavanje likova bojom

Recimo da ste nacrtali pravokutnik koristeći opciju koja iscrtava samo rub i sad biste površinu pravokutnika željeli ispuniti nekom bojom. Ili ste, recimo, olovkom ili kistom nacrtali neki zatvoreni lik i sad ga želite ispuniti bojom.

Za ovu svrhu namijenjen je alat Fill With Color (ispuni bojom). Ovim alatom možemo svaki zatvoreni oblik brzo ispuniti bojom koju smo odabrali. Vrlo ga je jednostavno koristiti: samo kliknite na gumb Fill With Color, u paleti boja odaberite boje za lijevu ili desnu tipku i zatim kliknite unutar lika koji želite obojati.

Alat za ispunjavanje bojom ponekad i predobro obavlja svoj posao. Prije nego alat za ispunjavanje bojom primijenite na neki lik, provjerite je li on sigurno zatvoren. Ako na njemu postoji i najsitnija pukotina, boja za ispunu će se razливati u okolini prostora, obično po cijeloj površini crteža! To će vam se i prečesto događati pa je dobro znati što učiniti u tom slučaju. Odmah u izborniku Edit odaberite naredbu Undo (ili pritisnite Ctrl+Z). Zatim zatvorite tu nezgodnu pukotinu u liku (za ovo će vam koristiti mogućnost povećanja, koja se opisuje u dalnjem tekstu).

Zračni kist

Ovaj alat djeluje više poput boje iz limenke pod pritiskom. Njime možete pisati grafite bez straha od policije.

U okviru s opcijama odaberite širinu prskanja vašeg zračnog kista. Nakon toga na paleti boja odaberite boje za lijevu i desnu tipku miša.

Pokazivač pomaknite na površinu za crtanje – pokazivač će se promijeniti u sprej za boju, na mjesto gdje želite započeti prskanje. Do sada ste već naučili kako se to radi: pritisnite lijevu ili desnu tipku miša i povlačite ga po površini za crtanje.

Dodavanje teksta u crtež

U programu Paint postoji i korisna mogućnost dodavanja teksta u crtež. Evo kako se to radi:

1. Kliknite na alat Text, u okviru s opcijama odaberite prozirnu ili neprozirnu opciju (pogledajte primjer na sljedećoj slici) i zatim na paleti odaberite boju za tekst (lijeva tipka) i boju za pozadinu (desna tipka).
2. Pokazivač postavite na mjesto na kojem želite početak teksta, kliknite i povucite miša kako biste napravili okvir za tekst željene veličine. Kad otpustite tipku, unutar okvira za tekst će se pojaviti kurzor za unos teksta.
3. Nakon toga će se pojaviti okvir za dijalog Font. Ako ga ne vidite, desnom tipkom kliknite u okvir za tekst i u iskočnom izborniku odaberite naredbu Text Toolbar.

Slika 13.2

Crtežu možete dodati i tekst čija pozadina može biti prozirna ili neprozirna.

Slika 13.3

U okviru za dijalog

Font možete formati-

4. U okviru za dijalog Font odaberite željeno pismo i veličinu slova, a možete odabrati i podebljani, nakošeni i podvučeni tekst.
5. Utipkajte tekst. Kad završite, opet kliknite na gumb alata Text.

Rezanje, kopiranje i lijepljenje teksta

Naredbe Cut, Copy i Paste koje su opisane u 7. poglavlju možete primijeniti i na svoje crteže, međutim, potrebni su neki dodatni koraci. U sljedećim se članacima opisuje kako izvodite ove tehnike.

Odabir dijelova crteža

Ako dio crteža trebate odrezati ili kopirati i možda ga premjestiti na drugo mjesto u crtežu ili čak u drugi program, prvo trebate odabrati taj dio crteža. Za ovu namjenu u Paintu postoje dva alata:

Select – izrez pravokutnog oblika.

Free-Form Select – izrez slobodnog oblika.

Alat Select koristite za izrez pravokutnih dijelova crteža. Kliknite na alat i pokazivač pomaknite na gornji lijevi kut područja koje želite odabrati. Povucite miša sve dok okvir ne obuhvati cijelu površinu koju ste željeli odabrati i zatim otpustite tipku miša.

Za odabir područja koja nemaju pravokutni oblik koristite alat Free-Form Select. Kliknite na njegov gumb u okviru s alatima, pokazivač pomaknite na crtež i zaokružite područje koje želite odabrati. Kad željeni dio crteža posve zaokružite, otpustite tipku miša.

Lijepljenje odrezanih ili kopiranih dijelova crteža

Nakon što odabrani dio crteža kopirate ili odrežete (naredbe Cut i Copy u izborniku Edit), trebate ga zalijepiti na željeno mjesto (naredba Paste).

Kako je prije objašnjeno, za lijepljenje teksta treba cursor postaviti na mjesto gdje će biti početak teksta koji lijepimo. Na crtežu ne koristimo cursor, pa će se odabrani dio crteža, kad u izborniku Edit odaberete naredbu Paste, pojaviti u gornjem lijevom kutu crteža. Premještate ga tako da na njega kliknete mišem i povučete ga na mjesto koje želite.

Lijepljenje u drugi crtež

U Paintu također možete istovremeno imati otvoren samo jedan dokument pa ako odrezani ili kopirani dio crteža želite premjestiti u drugi Paint crtež, jednostavno otvorite još jedan prozor Painta (ponovo pokrenite program u izborniku Start-Programs-Accessories) i u njega učitajte drugi crtež. Zatim u izborniku Edit odaberite naredbu Paste i kopirani ili odrezani dio prvog crteža postavite na željeno mjesto u drugom crtežu. (U 9. poglavlju je objašnjeno prelaženje iz jedne u drugu aplikaciju).

Brisanje dijelova crteža

Budući da će trebati nešto vremena dok se ne naviknete koristiti alate u Paintu, vjerojatno ćete pri crtanjtu praviti mnogo grešaka koje nećete htjeti zadržati u crtežu. Srećom, sve neželjene dijelove crteža možete ukloniti Paintovom gumicom za brisanje. Alat Eraser (gumica za brisanje) su ustvari dva alata u jednom: obična gumica i gumica za brisanje bojom.

Kao obična gumica za brisanje, alat Eraser čini manje ili više ono što i očekujete – briše sve što mu se nađe na putu pa s njime treba pažljivo raditi.

U okviru s opcijama odaberite željenu širinu gumice za brisanje. Za grubo brisanje većeg dijela crteža odaberite širi oblik. Za preciznije brisanje odaberite sitniji oblik.

Pokazivač premjestite na površinu za crtanje i postavite ga blizu mjesta gdje

želite započeti s brisanjem. (Pokazivač će se promijeniti u mali okvir.) Pritisnite lijevu tipku miša i povucite ga. Sve što se nađe na putu okvira gumice za brisanje bit će izbrisano, odnosno, dobit će boju odabrane pozadinske boje, koju na paleti birate desnom tipkom miša. Kad završite s brisanjem, otpustite tipku.

Gumica za brisanje bojom – kad brišete desnom tipkom tada utječete samo na prvu boju – boju koju na paleti birate lijevom tipkom miša. Dakle, kada brišete desnom tipkom, prednju boju mijenjate u pozadinsku boju, dok na pozadinsku boju i ne utječete.

Povećanje pogleda na crtež

Za precizniji ćete rad dio crteža na kojem radite trebati povećati – “zumirati” ga. Povećanjem crteža dobivate precizniji prikaz dijela crteža na kojem radite. Kod maksimalnog povećanja od 800% možete vidjeti čak i one sićušne točke (pixele) od kojih je sačinjen crtež.

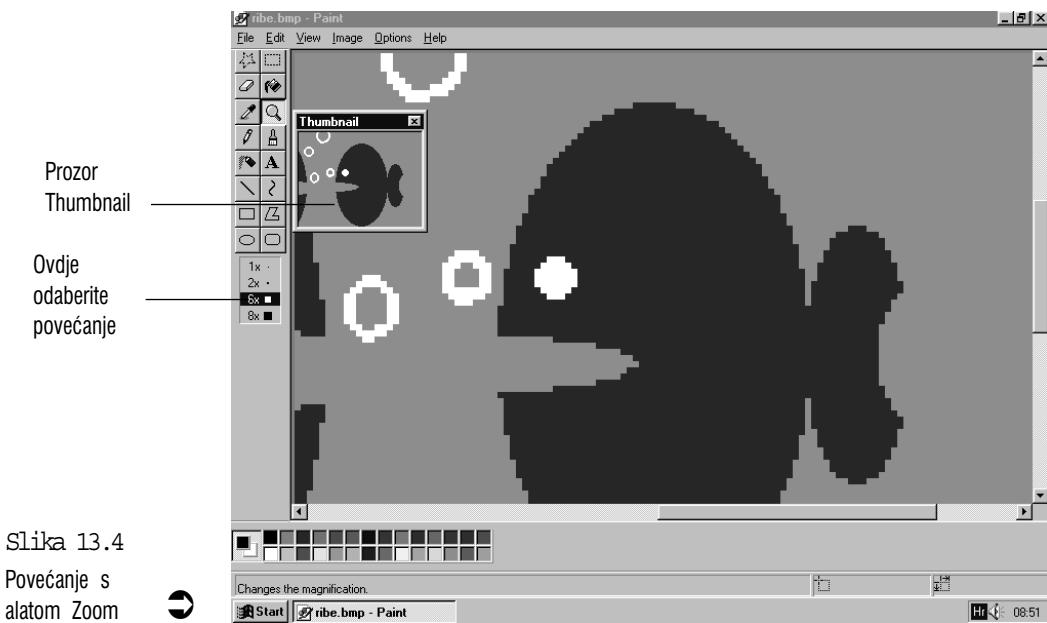

Pikseli

Najsitniji elementi od kojih je sastavljena slika nazvani su pikseli. “Piksel” je kombinacija riječi “picture element” – slikovni element.

Ako prikaz crteža želite povećati, kliknite na gumb alata Magnifier i zatim u okviru s opcijama odaberite povećanje koje želite. Kad pokazivač pomaknete na površinu crteža, on će se promijeniti u okvir. Ovaj okvir pomaknите na dio crteža koji želite povećati i kliknite na njega. Paint će povećati sliku, kako je prikazano na sljedećoj slici.

U malom prozoru (Thumbnail) prikazan je dio slike bez povećanja. U njemu možete vidjeti kako će stvarno izgledati ono što radite na povećanju. Prozor Thumbnail može se isključiti i uključiti u izborniku View – odaberite Zoom i u njegovom izborniku odaberite naredbu Show Thumbnail.

Na povećanom crtežu također imate na raspolaganju sve alate, osim teksta. Kad završite, kliknite na gumb Zoom i zatim u okviru s opcijama kliknite na 1x za vraćanje na normalnu veličinu.

Za povećanje slike na raspolaganju su nam još neki načini:

- ◆ Otvorite izbornik View, odaberite naredbu Zoom i u podizborniku odaberite naredbu Large Size. Na tipkovnici je dovoljno stisnuti samo Ctrl+Page Down. Ova naredba poveća crtež za 400%.
- ◆ U izborniku View odaberite naredbu Zoom i u padajućem podizborniku odaberite Custom. Pojavit će se okvir za dijalog Custom Zoom. Odaberite željeni postotak povećanja i zatim kliknite na OK.
- ◆ Otvorite izbornik View, odaberite naredbu Zoom i u podizborniku odaberite naredbu Normal Size. Umjesto ovog na tipkovnici možete stisnuti Ctrl+Page Up. Ova vas naredba vraća na normalan pogled (1x).

Pogled na veći dio slike

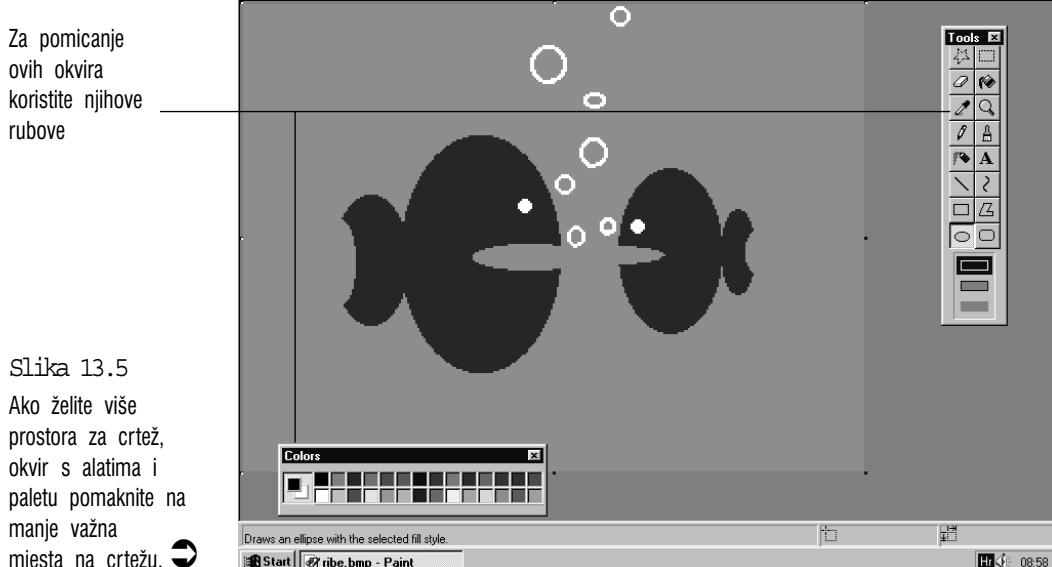
Umjesto da vidite manji dio vašeg crteža, možda ćete htjeti vidjeti cijelu sliku ili barem njen veći dio.

Za proširenje slike na cijeli zaslon otvorite izbornik View i odaberite naredbu View Bitmap (ili pritisnite Ctrl+F). Za vraćanje u Paint kliknite mišem ili pritisnite neku tipku na tipkovnici.

Više prostora za rad možete dobiti i sakrivanjem nekih dijelova prozora Paint:

- ◆ Za sakrivanje okvira s alatima, u izborniku View kliknite na naredbu Tool Box (ili pritisnite Ctrl+T). Za vraćanje okvira s alatima ponovo kliknite na istu naredbu.
- ◆ Za sakrivanje paleta s bojama, u izborniku View kliknite na naredbu Color Box (ili pritisnite Ctrl+A).
- ◆ Za sakrivanje trake s izbornicima, u izborniku View kliknite na naredbu Status Bar.

Ako okvir s alatima i paletu s bojama želite i dalje vidjeti u prozoru, ali vam smetaju na mjestima na kojima se nalaze, možete ih pomaknuti povlačenjem njihovih rubova. Postavljanjem ovih okvira na manje važna mesta u crtežu oslobađate veći prostor za crtež, kako je prikazano na sljedećoj slici.

Sažetak

U ovom je poglavlju pokazano kako se možete zabaviti crtanjem u programu Paint, sastavnom dijelu Windowsa 98. Trebat će vam neko vrijeme da se priviknete na razne alate, no već od samog početka možete napraviti zanimljive crteže. Kad se bolje priviknete na uporabu pojedinih alata, isprobajte najneobičnija iskrivljenja slike koja možete dobiti naredbama u izborniku Image i zadivite svoje prijatelje.

---

14. poglavlje

Backup – sigurnosna pohrana podataka

- Kako si olakšati posao sigurnosne pohrane?
- Koraci za sigurnosnu pohranu podataka
- Savjeti za veću sigurnost i ugodniji rad
- Vraćanje izgubljenih podataka na tvrdi disk

U ovom poglavljiju:

Podaci su srž svega što radite, pa je i njihovo spremanje i čuvanje jedan od najvažnijih zadataka. Stoga će vam ovo poglavlje pomoći u nakani da sigurno spremite svoje podatke koje, po potrebi, kasnije možete vratiti.

info

Kako si olakšati posao sigurnosne pohrane?

Gubljenje podataka na tvrdom disku noćna je mora većini ljudi koji svoj posao obavljaju na računalu. Neprestano se čuju mračne priče o katastrofama s podacima na tvrdom disku koje su se dogodile zbog virusa, udara munje, nestanka struje, loših programa ili kvarova tvrdog diska.

Sve nas ove priče vode do neizbjegnog zaključka: naše vrijedne podatke treba dodatno zaštititi. Najbolji je način za zaštitu podataka pravljenje sigurnosne kopije važnih datoteka u redovitim razmacima. U Windowsima 98 se nalazi pomoći program namijenjen za tu svrhu – Microsoft Backup. Njime se dodatno spremanje podataka sasvim jednostavno obavlja. Samo odaberete datoteke koje želite dodatno zaštititi i program ih kopira na diskete. Ako se ti podaci zbog neke nesreće izgube s tvrdog diska, pomoću Microsoft Backupa ih lako možete vratiti s disketa.

Prije nego što počnete, dobro je promisliti koje datoteke želite uključiti u *sigurnosnu pohranu*. Naizgled najjednostavnije bi bilo spremiti ih sve, međutim, problem je što se na tvrdom disku nalaze tisuće datoteka koje zauzimaju stotine megabajta. Za njihovo bi spremanje trebalo stotine disketa i svaku bi trebalo umetnuti i izvaditi iz pogona, što bi moglo potrajati satima. Ovakav bi vam način spremanja ubrzo postao vrlo nepopularan, blago rečeno. Oni koji smatraju da im to ipak treba, kupit će neki od skupljih dodatnih uređaja za pohranu podataka, poput tračnog pogona, CD upisivača (*pržilice*) ili izmjenjivog tvrdog diska. Sigurnosnu pohranu, dakle, treba prilagoditi stvarnim potrebama i mogućnostima:

- ◆ Na tvrdom disku se nalaze i svi programi koje ste na njega instalirali. Sve te programe vjerojatno već imate na drugim diskovima – na instalacijskim disketama ili CD-ROM-u. Zbog toga nemate potrebu praviti sigurnosnu kopiju tih programske datoteka. Ako se i dogodi da ih izgubite iz tvrdog diska, uvijek ih možete ponovno instalirati, uključujući i same Windows 98.
- ◆ CD-ROM disk je prilično siguran i trajan medij za pohranu podataka ako ga držite u njegovom kućištu. Diskete su, međutim, osjetljive na prašinu, magnetska i električna polja, toplinu. Ako neke programe imate na instalacijskim disketama, dobro je napraviti njihovu kopiju na drugim disketama, barem za najvažnije programe. Dovoljno će biti učiniti to samo jednom, po mogućnosti prije instalacije programa.

Kopiranje disketa

Za kopiranje cijele diskete u Windowsima 98, slijedite ove korake:

1. Disketu koju želite kopirati umetnite u disketni pogon. Ako u računalu imate još jedan disketni pogon, u njega umetnite ciljnu disketu na koju želite spremiti sigurnosnu kopiju.
2. Označite disketni pogon u kojem se nalazi izvorna disketa (u Exploreru to učinite u desnom okviru) i u izborniku File odaberite naredbu Copy Disk. Pojavit će se okvir za dijalog Copy Disk.
3. U okviru Copy from označite disketni pogon u kojem se nalazi izvorna disketa (vjerojatno pogon A).
4. U okviru Copy to označite pogon u kojem se nalazi ili će se nalaziti ciljna disketa. Ako imate samo jedan disketni pogon, također ćete označiti pogon (A). Ako imate dva disketna pogona, označite pogon (B). (Ako je pogon A za 3,5 palčane diskete, a pogon B za zastarjele 5,25 palčane diskete, u okviru Copy to označite pogon A.)
5. Odaberite Start. Windowsi 98 čitaju podatke s izvorne diskete. Ako ste za ciljnu disketu odabrali isti pogon, kad završi, tražit će da umetnete ciljnu disketu.
6. Umetnite ciljnu disketu i odaberite OK. Windowsi 98 će podatke kopirati na ciljnu disketu.
7. Kad je kopiranje završeno, odaberite Close.

- ◆ Glavni razlog za sigurnosnu pohranu podataka je zaštita vaših dokumenata jer su oni, za razliku od programa, obično nenadomjestivi. Osim toga, vrijednost vaših dokumenata često može biti veća od cijene programa i vašeg računala. Da biste čitav posao učinili jednostavnijim, najbolje je stvoriti posebne mape u kojima će se nalaziti samo vaši dokumenti (kako je objašnjeno u 12. poglavlju). Tada ćete trebati napraviti sigurnosnu pohranu samo tih mapa.

- ♦ Iskoristite prednost dva načina sigurnosne pohrane u programu Backup: puni i dodatni. Puni pravi sigurnosnu kopiju svih datoteka koje ste odabrali; dodatni, s druge strane, pohranjuje samo one datoteke koje su se promijenile od zadnje pune izrade sigurnosne kopije podataka, što može značajno smanjiti broj datoteka koje će se pohranjivati. Vaša bi cjelokupna strategija sigurnosnog pohranjivanja podataka trebala biti otprilike ovakva:
  1. Jednom mjesечно izvršite punu sigurnosnu pohranu svojih dokumenta.
  2. Ako većinu svog posla obavljate u jednom ili dva programa, izvedite punu sigurnosnu pohranu dokumenata tih programa svakih tjedan ili dva.
  3. Dodatnu sigurnosnu pohranu promijjenjenih datoteka obavite svakih nekoliko dana, mada neće biti previše ako sigurnosnu pohranu stvarno važnih dokumenata na kojima radite uradite svakog dana.
- ♦ Ako nakon svega ovoga imate još nekoliko megabajta podataka za sigurnosnu pohranu, razmislite o kupovini tračne jedinice ili nekog od novijih diskovnih pogona s izmjenjivim disketama kapaciteta 100 MB ili više. Oni koštaju nešto više, ali ne gubite vrijeme za stalno mijenjanje disketa.

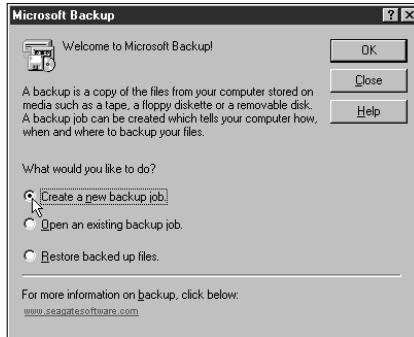
Izrada sigurnosne kopije datoteka s diska

1. Ako je potrebno, zatvorite sve dokumente čiju sigurnosnu kopiju želite izraditi (ili naprsto zatvorite sve programe). Odaberite gumb **Start**, zatim otvorite mapu **Programs**, zatim mapu **Accessories** i zatim mapu **System Tools** na kojoj odaberite naredbu **Backup**. Ako Backupa nema u izborniku Start, morat ćete ga instalirati s CD-ROM-a za instalaciju Windowsa 98. U 22. poglavlju je opisano dodavanje komponenti Windowsa 98.
2. Windowsi 98 će pri prvom pokretanju Microsoft Backupa provjeriti je li instaliran neki od pogona namijenjenih za sigurnosnu pohranu podataka, poput tračnog pogona. Ako takav pogon nemate ili nije instaliran, a nije usklađen s *umetni-i-radi* zahtjevima, Windowsi 98 će vas u posebnom okviru obavijestiti da takav pogon nisu pronašli. Od vas će zatražiti da kliknete na **Yes** ako takav pogon imate, ili na **No**, ako ga nemate. Ako kliknete na Yes, otvorit će se prvi okvir čarobnjaka Add New Hardware Wizard u kojem slijedite upute za instalaciju upravljačkog programa za vaš pogon. Nakon što pomoću

Microsoft Backupa spremite svoju prvu sigurnosnu kopiju, ovaj će korak pri njegovom sljedećem pokretanju biti preskočen.

Slika 14.1

Okvir za dijalog
Welcome to Microsoft
Backup.

- Pojavit će se okvir za dijalog Microsoft Backup s naslovom Welcome to Microsoft Backup. Imate dvije mogućnosti:

- ♦ **Create a new backup job** – ova opcija treba biti odabrana ako datoteku sigurnosne pohrane spremate prvi put. Kliknite na **OK**.
- ♦ **Open an existing backup job** – ovu opciju odaberite ako želite iskoristiti datoteku s podacima o sigurnosnoj pohrani koju ste prije izvršili i tako si uštedjeti vrijeme potrebno za odabir svih datoteka ispočetka. Kliknite na **OK**. Pojavit će se okvir za dijalog Open Backup Job u kojem odaberite datoteku s podacima o prije izvršenoj sigurnosnoj pohrani i kliknite na **Open**. Pojavit će se prozor Microsoft Backup u kojem možete unijeti još neke promjene. Ako sigurnosnu pohranu vršite na disketu, umetnите praznu disketu, kliknite na gumb **Start** i prijedite na 10. korak.

Slika 14.2

Okvir za dijalog
Microsoft Backup.

4. Pojavit će se prvi okvir za dijalog Backup Wizarda. U njemu trebate odabrati jednu od dvije stavke:

- ◆ **Backup My Computer** – za sigurnosnu pohranu svih datoteka na svim tvrdim diskovima u vašem računalu. Kliknite na **Next >** i prijedite na 6. korak.
- ◆ **Backup selected files, folders and drives** – za sigurnosnu pohranu mapa i datoteka po vašem odabiru. Tako čuvate samo najvažnije datoteke i štedite vrijeme i potreban prostor – za vaše će vam podatke vjerojatno biti dovoljno tek nekoliko disketa. Kliknite na **Next >**.

5. Odaberite datoteke za sigurnosnu pohranu – sljedeći je okvir

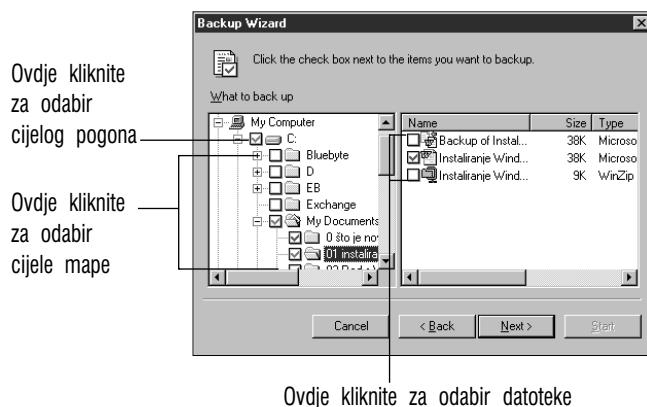
Backup Wizarda dosta sličan prozoru Explorera, s popisom mapa u lijevom okviru i popisom njihovog sadržaja u većem, desnom okviru. U njemu trebate odabrati pogone, mape i datoteke koje želite dodati u datoteku sigurnosne pohrane.

Uz sve se disk pogone, mape i datoteke u prozoru Backup nalaze potvrđni okviri, kako je prikazano na sljedećoj slici.

Slika 14.3

Za lakši odabir za sigurnosnu pohranu, uz sve pogone, mape i datoteke u prozoru

Backup postavljeni su potvrđni okviri.

Za svaki pogon, mapu i datoteku koju želite uključiti u sigurnosnu pohranu, aktivirajte njen potvrđni okvir (u njemu će se pojaviti potvrđna kvačica). Možete ih aktivirati klikom na njih, ili tako da odaberete pogon, mapu ili datoteku i zatim pritisnete razmaknicu. Evo pojedinosti:

- ◆ Ako želite pohraniti sve datoteke na nekom disku, kliknite na pogon tog diska.

- ◆ Ako želite sigurnosnu pohranu svih datoteka u nekom mapi, kliknite na potvrđni okvir te mape. Na primjer, pogledajte mapu My Documents na slici. Sada vidite zašto je dobro imati sve vaše dokumente u jednoj mapi.

- ◆ Za sigurnosnu pohranu datoteke, aktivirajte njen potvrđni okvir.

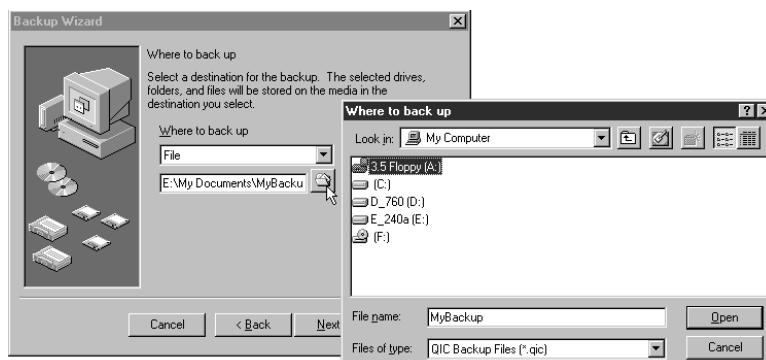
Ako odabir neke stavke želite poništiti, još jednom kliknite na njen potvrđni okvir radi uklanjanja potvrđne kvačice. Kada s odabirom završite, kliknite na **Next >**. Ako se u ovom i u sljedećim okvirima Backup Wizarda želite vratiti korak unatrag i nešto promijeniti, kliknite na gumb **< Back**.

6. Odabir vrste sigurnosne pohrane – u sljedećem okviru Backup Wizarda odaberite način pohrane i zatim kliknite na **Next >**:

All selected files – pohrana svih datoteka koje ste odabrali u prethodnom koraku.

New and changed files – od svih datoteka koje ste odabrali u prethodnom koraku ovim se načinom pohranjuju samo nove i one datoteke koje su promijenjene od posljednje sigurnosne pohrane. Time skraćujete postupak, međutim, za ovu pohranu koristite nove diskete, a diskete od pune sigurnosne pohrane sačuvajte.

7. Odaberite pogon za sigurnosnu pohranu – u sljedećem okviru Backup Wizarda kliknite na gumb s ikonom mape, pojavit će se okvir za dijalog *Where to backup* u kojem označite pogon i mapu u koju želite pohraniti sigurnosne kopije vaših dokumenata. Za sigurnosnu pohranu obično koristite disketni ili tračni pogon. Kliknite na **Open** i zatim kliknite na **Next >**.

Slika 14.4

U ovom okviru odaberite kamo želite spremiti sigurnosne kopije svojih dokumenata.

8. U sljedećem su okviru Backup Wizarda dvije stavke. Prva je za provjeru ispravnosti sigurnosne kopije, a druga za sažimanje sigurnosne kopije. Preporučljivo je obje stavke ostaviti odabranima. Kliknite na **Next >**.
9. **Spremite podešene vrijednosti u prethodnim koracima** – vaše vrijednosti podešene u prethodnim koracima (odabrani dokumenti za spremanje, puno ili dopunsko spremanje, ciljni pogon) zajednički čine skup podešenih vrijednosti koje nazivamo *backup job*. U polje za tekst utipkajte ime za tu datoteku koju kasnije možete iskoristiti za izbjegavanje ponavljanja prethodnih koraka. Ako datoteku sigurnosne kopije spremate na diskete, u disketni pogon umetnите *praznu* disketu i zatim kliknite na **Start**.
10. **Spremanje datoteke sigurnosne pohrane** – Microsoft Backup će datoteke odabранe za sigurnosnu pohranu spremiti sve zajedno u jednu datoteku. Ovisno o broju i veličini datoteka koje ste odabrali, Backup može povremeno od vas zatražiti da umetnete još jednu praznu disketu (ako za to koristite diskete). U tom slučaju punu disketu izvadite iz pogona, umetnите drugu disketu i odaberite **OK**. Punu biste disketu trebali označiti, na primjer, s Backup disketa br. 1. Ako umetnete disketu na kojoj se nalazi prije spremljena datoteka sigurnosne pohrane (isto važi i za druge vrste medija za pohranu), pojavit će se okvir u kojem ćete trebati odabrati upis datoteke sigurnosne pohrane preko one postojeće (kliknite na **Overwrite**) ili možete poništiti cijeli postupak (kliknite na **Cancel** i zatim na **Yes**). Kada je sigurnosna pohrana završena, pojavit će se okvir koji će vas o tome obavijestiti. Kliknite na **OK**.
11. **Zatvaranje programa** – u okviru Backup Progress možete kliknuti na gumb **Report** ako vas zanimaju zabilježene pojedinosti tijekom postupka sigurnosne pohrane ili za zatvaranje ovog okvira kliknite na **OK**. Za zatvaranje Microsoft Backupa kliknite na gumb zatvaranja (**X**) u gornjem desnom kutu prozora.

Slika 14.5

U ovom se okviru za
dijalog vidi kako
napreduje pohrana
podataka.

Savjeti za veću sigurnost i ugodniji rad

Evo nekih savjeta i prijedloga kako sigurnosnu pohranu učiniti jednostavnijom i sigurnijom:

Učinite to:

- ◆ Odlučite se za redovitu sigurnosnu pohranu podataka i toga se držite. Inače ćete pasti kao žrtva jednog od najvažnijih zakona u informatici: havarija tvrdog diska događa se samo ako se na njemu nalaze nezamjenjivi podaci neprocjenjive vrijednosti za koje nije napravljena sigurnosna kopija.
- ◆ Koristite svoj spremljeni *backup job* za brži rad.
- ◆ Prije pune sigurnosne pohrane pokrenite program ScanDisk i provjerite ima li kakvih problema s tvrdim diskom (program ScanDisk se opisuje u 15. poglavljju).

Nemojte:

- ◆ za sigurnosnu pohranu rabiti 5,25 palčane diskete ako imate pogon za 3,5 palčane diskete. Manje diskete imaju veći kapacitet i bolje su zaštićene u svom tvrdom kućištu;
- ◆ držati sve svoje diskete na jednom mjestu. Ako vam provale u kuću, mogli biste ostati bez njih (kao i računala). Neki ljudi zbog toga svoje sigurnosne kopije pohranjuju u bankovnom pretincu;

- ♦ za pohranu rabiti jeftine, neoznačene diskete. Za ovu namjenu koristite diskete najbolje kakvoće;
- ♦ biti lijeni i odgađati sigurnosnu pohranu. Spremite svoju sigurnosnu kopiju odmah!

Vraćanje izgubljenih podataka na tvrdi disk

Ako vam se ipak dogodi havarija tvrdog diska, podatke s disketa ćete trebati učitati na disk. Poželjno je najprije zatvoriti programe u kojima radite i zatim slijedite ove korake:

1. Pokrenite Microsoft Backup kako je objašnjeno na početku ovog poglavlja.
2. U okviru za dijalog Microsoft Backup odaberite **Restore backed up files** i kliknite na **OK**.
3. Pojavit će se okvir za dijalog Restore Wizard. Kliknite na gumb ikonom mape. Pojavit će se okvir za dijalog Restore From u kojem pronađite i zatim odaberite datoteku sigurnosne pohrane koju želite koristiti za povrat podataka (datoteka s nastavkom *qic*). Kliknite na **Open** i zatim kliknite na **Next >**.

Slika 14.6

Polazni prozor okvira za dijalog Restore Wizard.

4. Pojavit će se okvir za dijalog Select Backup Sets. Željeni skup datoteka sigurnosne pohrane odaberite postavljanjem potvrđne kvačice uz njega i zatim kliknite na **OK**.
5. **Odabir datoteka** – u sljedećem okviru Restore Wizarda postavljanjem potrdnih kvačica odaberite mape i datoteke koje želite vratiti na tvrdi disk i zatim kliknite na **Next >**. (Ako želite vratiti sve

datoteke, potvrdu kvačicu postavite uz slovo pogona u lijevom okviru.)

6. **Odabir lokacije** – u sljedećem okviru Restore Wizarda trebate odabrati lokaciju na koju odabrane datoteke želite vratiti. Imate dvije mogućnosti:

Original Location – za vraćanje na izvornu lokaciju. Ova je opcija unaprijed odabrana pa samo trebate kliknuti na **Next >**.

Alternate Location – ako datoteke želite vratiti na drugu lokaciju, kliknite na gumb sa strelicom prema dolje i odaberite ovu stavku. Zatim kliknite na gumb s ikonom mape i pojavit će se okvir za dijalog Browse for Folder. Odaberite pogon ili mapu u koju želite vratiti datoteke, kliknite na **OK** i zatim na **Next >**.

7. **Način vraćanja datoteka** – u sljedećem okviru Restore Wizarda možete birati između tri načina vraćanja datoteka:

Do not replace the file on my computer – Microsoft preporučuje ovaj način. Vratit će se samo datoteke kojih trenutno nema u vašem računalu.

Replace the file on my computer only if the file is folder – vraćanje onih datoteka kojih trenutno nema u računalu te onih koje su novije od istoimenih koje se nalaze u računalu. Datoteke s novijim datumom će zamijeniti stare koje će biti izbrisane.

Always replace the file on my computer – vraćanje svih datoteka iz sigurnosne pohrane. Datoteke iz sigurnosne pohrane će zamijeniti istoimene datoteke koje se nalaze u računalu, premda su one u računalu vjerojatno novijeg datuma.

Za početak vraćanja datoteka kliknite na gumb **Start**.

8. **Umetnите medij s datotekom sigurnosne pohrane** – pojavit će se okvir Media Required koji će vas obavijestiti koji je medij potreban za početak vraćanja datoteka iz sigurnosne pohrane. Ako je potrebno, umetnite navedeni medij (na primjer, disketu) i kliknite na **OK**.
9. Microsoft Backup će odabrane sigurnosno pohranjene datoteke vratiti na odabranu lokaciju. Kada završi, pojavit će se okvir u kojem kliknite na **OK**. U okviru za dijalog **Restore Progress** možete pogledati izvještaj o izvršenom vraćanju datoteka. Zatvorite ga klikom na gumb **OK**, a zatim prozor Microsoft Backupa zatvorite klikom na gumb zatvaranja (**X**) u gornjem desnom kutu prozora.

Sažetak

U ovom je poglavlju opisano kako koristiti Microsoft Backup za sigurnosnu pohranu vaših vrijednih podataka s tvrdog diska.

Za dodatnu sigurnost vašeg računala, u sljedećih se nekoliko poglavlja opisuju drugi sistemski alati Windowsa 98 koji mogu pronaći i otkloniti probleme s vašim tvrdim diskom.

- ScanDisk – izbjegavanje problema s tvrdim diskom
- Disk Cleanup – brisanje nepotrebnih datoteka
- Disk Defragmenter – uredno slaganje datoteka
- Povećanje prostora na disku – DriveSpace i FAT32 Converter
- Maintenance Wizard – vaš majstor za održavanje
- Task Scheduler – raspoređivanje zadaća

Slobodno se može reći da je tvrdi disk najosjetljiviji dio vašeg računala. Ostali se dijelovi računala (procesor, memorija, disketni pogon...) mogu zamijeniti bez posljedica za vaše podatke. Kupovinom novog procesora za isti novac dobivate jednaki ili još bolji procesor. Na tvrdom disku, međutim, držite spremljene vaše programe i datoteke s vrijednim podacima. Vi možete kupiti novi tvrdi disk, ali u dućanu ne drže vaše izgubljene dokumente.

U ovom se poglavlju govori o programima koji će vaš tvrdi disk održavati uvijek u najboljoj formi. ScanDisk traži moguća oštećenja i probleme s vašim tvrdim diskom, Disk Defragmenter pazi da su mape i datoteke na vašem disku uredno posložene, a DriveSpace omogućava podvostručenje kapaciteta vašeg tvrdog diska!

Instaliranje alata

Ako ustanovite da neki od ovih programa nisu instalirani u vaše računalo, trebat ćeće ih učitati s originalnog CD-ROM-a Windows 98. Dodavanje je komponenata Windowsa 98 opisano u 22. poglavlju.

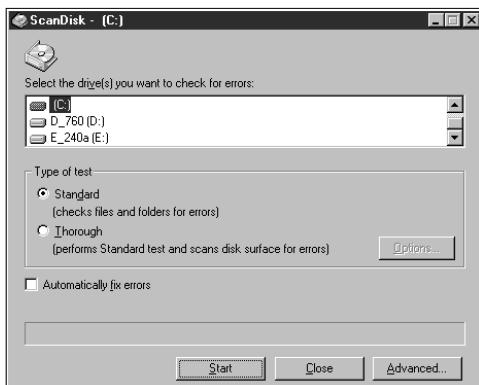
Izbjegavanje problema s tvrdim diskom: ScanDisk

Računala su osjetljivi i svojeglavi strojevi koji se često čudno ponašaju ili čak odbijaju svaki rad. Većina se dijelova računala može lako zamijeniti (mada to, doduše, košta) ako se pokvare. Međutim, ako se dogodi kvar na vašem tvrdom disku, možete izgubiti nenadomjestive podatke i pitati se gdje je nestao vaš rad od posljednjih nekoliko mjeseci.

Naravno, kao odgovorni korisnik računala vi obavljate redovnu sigurnosnu pohranu svojih dokumenata? Ipak, mijenjanje tvrdog diska, ponovno instaliranje i podešavanje vaših programa i zatim očitavanje podataka iz sigurnosnih kopija traži dosta vremena i truda. Da biste izbjegli ovakav nezgodan slučaj, možete koristiti ScanDisk, pomoćni program Windowsa 98 za redovite provjere vašeg tvrdog diska.

ScanDisk obavlja niz provjera tvrdog diska da bi ustanovio jesu li se pojavile kakve greške na disku. Ako pronađe bilo kakve sitnije probleme, ScanDisk će ih odmah ispraviti ili vas o tome obavijestiti i odmah ponuditi njihovo ispravljanje. Ako pronađe kakav ozbiljniji problem, program će vas upozoriti da je havarija diska, ako ne neizbjježna, onda barem vjeratna u bliskoj budućnosti.

- ◆ **Pokretanje ScanDiska** – ScanDisk je jednostavan za korištenje. Za njegovo pokretanje odaberite gumb **Start**, u izborniku Start otvorite mapu **Programs**, otvorite mapu **Accessories** i zatim mapu **System Tools**. Odaberite **ScanDisk** i pojavit će se prozor ScanDisk sličan ovom prikazanom na sljedećoj slici.

Slika 15.1

U prozoru ScanDisk odaberite koji disk želite provjeriti i pokrenite provjeru. ➔

- **Odabir diska za provjeru** – Na popisu *Select the drive(s) you want to check for errors*: odaberite pogon koji želite provjeriti. Program je inače već automatski izabrao tvrdi disk na kojem su instalirani Windowsi 98, ali ako želite, možete odabrati i disketni pogon ili drugi tvrdi disk ako ga imate.

Za odabir diska koji želite provjeriti, dovoljno ga je označiti na popisu. Ako želite provjeriti neku disketu, ubacite je u disketni pogon prije nego što pogon odaberete na popisu.

- **Odabir načina provjere** – ScanDisk može provjeru izvršiti na dva načina: standardni ili temeljit (Thorough). Koju ćete od ove dvije odabrati ovisi o tome koliko vam je vremena na raspolaganju, kada ste posljednji put izvršili provjeru i koliko se brinete za zdravlje svog tvrdog diska.

Standard vrši razne provjere cjelovitosti datoteka i mapa na vašem tvrdom disku. Provedba ovog testa ne bi trebala trajati duže od nekoliko sekundi.

Temeljita (**Thorough**) obuhvaća ne samo datoteke i mape na vašem tvrdom disku, nego također i površinu samog diska. Ovaj test može potrajati i dulje od 10 minuta, ovisno o veličini vašeg tvrdog diska.

Koju biste provjeru trebali odabrati? Ako ScanDisk niste koristili ranije, vjerojatno biste trebali izvršiti temeljitu provjeru, zbog dodatne sigurnosti koju vam ona pruža. Nakon toga možete odrediti raspored rada za ScanDisk. Na primjer, izvođenje standardne provjere možete podesiti za svaki dan, a temeljite jednom tjedno.

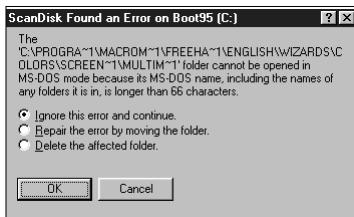
Provjera diska programom ScanDisk

Prije nego što počnete s provjerom trebate odlučiti želite li da ScanDisk automatski ispravlja greške koje pronađe. Ova je mogućnost dobrodošla ako ste odabrali sporu, temeljitu provjeru i za vrijeme dok ona radi želite otići na ručak ili obaviti nešto drugo. U tom slučaju odaberite **Automatically fix errors**.

Provjeru diska pokrećete odabirom gumba **Start** u prozoru ScanDiska. ScanDisk započinje provjeru i pri dnu prozora pokazuje kako napreduje postupak. Ako pronađe neku grešku, a nije podešeno automatsko ispravljanje, pojavit će se okvir za dijalog koji vam pruža izbor jedne od tri mogućnosti. U primjeru prikazanom na sljedećoj slici ScanDisk je pronašao dijelove neke "izgubljene datoteke" (lost file fragments) i čeka vaš odgovor što učiniti s njima.

U ovom je slučaju izgubljene dijelove najbolje izbrisati. Odaberite opciju **Discard lost file fragment(s) and recover disk space** i zatim odaberite OK. Ako stvarno niste sigurni što učiniti, probajte odabrati gumb More Info... i pojavit će se okvir za dijalog s nešto dodatnih pojedinosti. Kad ih pročitate, kliknite na **OK** za vraćanje u prijašnji okvir. Ako i dalje niste sigurni, samo kliknite na **OK** i prepustite ScanDisku neka sam odluči.

Kada ScanDisk završi rad, prikazat će okvir za dijalog ScanDisk Results u

Slika 15.2

Kad ScanDisk pronađe grešku na disku, pojavit će se ovakav okvir za dijalog.

kojem će biti kratak izvještaj o pronađenom stanju. Ako se razumijete u računala, možda vam ove brojke nešto i znaće. U svakom slučaju, ako se u blizini nalaze znatiželjnici, znalački recite "Aha!" i odaberite **Close** za vraćanje u ScanDisk.

Disk Cleanup – brisanje nepotrebnih datoteka

Za čišćenje vašeg tvrdog diska od nepotrebnih datoteka slijedite ove korake:

1. Kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs** ⇔ **Accessories** ⇔ **System Tools** ⇔ **Disk Cleanup**.
2. Pojavit će se okvir za dijalog Select Drive. U padajućem popisu odaberite diskovni pogon koji želite pročistiti i kliknite na **OK**.
3. Pojavit će se okvir za dijalog Disk Cleanup, s tri kartice:

Disk Cleanup – u okviru *Files to delete* postavljanjem potvrđnih kvačica odabirete stavke koje želite očistiti. Ispod okvira će biti prikazan točan iznos megabajta koje ćete na taj način uštedjeti.

Klikom na gumb **View Files** možete provjeriti koje se datoteke u toj stavci nalaze.

Za početak čišćenja kliknite na **OK**.

More Options – na ovoj kartici možete odabrati dodatne načine za oslobađanje prostora na disku: uklanjanje komponenti Windowsa 98 koje vam ne trebaju, uklanjanje drugih programa koje ne koristite, te pretvaranje vašeg tvrdog diska u FAT32 adresni sustav što je opisano kasnije u ovom poglavlju. Klikom na **OK** pokrećete čišćenje.

Settings – ovdje možete potvrditi ili poništiti automatsko pokretanje Disk Cleanupa kada na vašem tvrdom disku ponestane prostora.

Klikom na gumb **OK** pokrećete čišćenje.

Ostale datoteke koje vam ne trebaju možete ručno izbrisati u My Computeru ili Exploreru.

Disk Defragmenter – uredno slaganje datoteka

Djelići se nekih datoteka na vašem tvrdom disku ne nalaze uredno složeni jedan uz drugi već su porazbacani na raznim mjestima na disku. Defragmentacijom Windowsi 98 vaš tvrdi disk dovode u red i porazbacane dijelove uredno poslože. Disk Defragmenter ne mijenja sadržaj datoteka, one se i dalje pojavljuju na istim mjestima kada ih potražite u Exploreru ili My Computeru.

Što je defragmentacija?

Ako su datoteke i dalje na istom mjestu u Exploreru i My Computeru i Windowsi 98 ih uredno čitaju, što nas je onda briga kako su one porazmještene na tvrdom disku? Zamislite da ste sam svoj majstor i za popravak nekog stroja u kući vam treba kutija s alatima. Međutim, dio se alata nalazi u kutiji, dio se nalazi u vašem automobilu, dio u garaži, dio u podrumu, a neki dijelovi na tavanu. Koliko bi vam vremena trebalo za sakupljanje svih tih alata? Spremanje alata u jednu kutiju očito bi vam uštedjelo mnogo vremena.

Defragmentacija radi isto to s vašim datotekama. Vidite, Windowsi 98 datoteke ne spremaju uredno, po redu. Kada datoteke spremaju na vaš tvrdi disk, često njihove dijelove stavljuju svugdje gdje pronađu prazan prostor. Sljedeći put kad budete htjeli učitati datoteku tvrdi disk to neće moći obaviti u jednom potezu, već će glava za čitanje stalno skakutati tražeći porazbacane dijelove. Zbog ovog čitanje datoteke može potrajati mnogo duže nego što bi bilo potrebno da je uredno složena.

Stručni izrazi – cluster i FAT

Windowsi 98 spremaju datoteke na tvrdi disk u svežnjeve ne-promjenjive veličine, nazvane *clusteri* ili *sektori*. Budući da je većina datoteka veća od pojedinog *cluster-a*, svaka je datoteka podijeljena na mnogo različitih *cluster-a*. Windows 98 imaju adresu svakog *cluster-a* na disku zapisanu u tablici nazvanoj file allocation table (FAT). Kada Windowsi 98 trebaju spremiti datoteku, pogledat će na FAT kako bi otkrili gdje se nalaze prazni *clusteri* i zatim će podatke spremati redom u svaki prazni *cluster* koji su pronašli. Dijelovi datoteke tako završe na raznim mjestima na tvrdom disku i posljedica je razdijeljena ili fragmentirana datoteka. Zadaća je Disk Defragmentera cijeli disk presložiti tako da se *clusteri* svake datoteke nalaze jedan uz drugi.

Obavljanje defragmentacije

Prije nego što pokrenete Disk Defragmenter trebate obaviti neke pripreme:

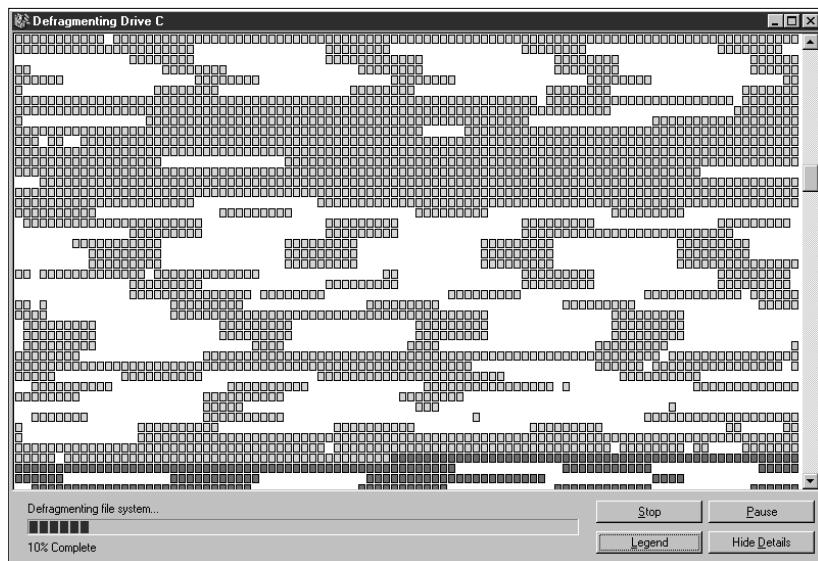
- ◆ Izbrisite sve datoteke koje na tvrdom disku više ne trebate. Defragmentacija nepotrebnih datoteka samo usporava cijeli postupak.
- ◆ Provjerite moguće greške na tvrdom disku pomoću programa ScanDisk, kako je objašnjeno ranije u ovom poglavlju. Vjerojatno biste zbog sigurnosti trebali provesti temeljni (Thorough) test.
- ◆ Poželjno je zatvoriti sve druge programe jer bi zapisivanje datoteke na tvrdi disk tijekom njegovog defragmentiranja bilo uzrokom vraćanja rada Disk Defragmentera na početak. Defragmentiranje tvrdog diska može potrajati dosta minuta pa ga je najbolje pokrenuti kada se želite odmoriti od rada u drugim programima.

Kada obavite ove pripremne radnje i spremni ste za pokretanje Disk Defragmentera, krenite ovim redom:

1. Otvorite izbornik **Start**, otvorite mapu **Programs**, otvorite mapu **Accessories**, otvorite mapu **System Tools** i odaberite **Disk Defragmenter**. Pojavit će se okvir za dijalog Select Drive u kojem birate pogon koji želite defragmentirati.
2. Na padajućem popisu *Which drive do you want to defragment?* odaberite željeni pogon i zatim odaberite **OK**. Disk Defragmenter će započeti uređivanje vašeg tvrdog diska i prikazat će okvir za dijalog u kojem možete vidjeti kako napreduje postupak.
3. Ako želite slikovni prikaz rada Disk Defragmentera, odaberite gumb Show Details. Prozor koji će se pojaviti izgledat će slično ovom na sljedećoj slici. Ako želite znati što svaki od ovih kvadratića znači, odaberite gumb Legend i pojavit će se okvir za dijalog Defrag Legend.

Slika 15.3

Ako želite vidjeti što radi Disk Defragmenter, odaberite gumb Show Details.

4. Kada Disk Defragmenter završi svoj posao (što može potrajati i više od 60 minuta, ovisno o veličini vašeg diska, porazbacanosti datoteka i brzini vašeg računala), pojavit će se okvir za dijalog u kojem piše da je defragmentacija završena i pita vas želite li izaći iz Disk Defragmentera. Ako želite, odaberite Yes. Ako ne, odaberite No za nastavak rada u Disk Defragmenteru.

Koliko često treba defragmentirati?

Potrebna učestalost defragmentiranja vašeg tvrdog diska ovisi o tome koliko često koristite vaše računalo. Ako vaše računalo ne radi neprestano, defragmentacija vam je vjerojatno potrebna otprilike jednom mjesечно.

Povećanje prostora na disku

Mada proizvođači iz godine u godinu prave tvrde diskove sve većeg kapaciteta, ipak nisu uspjeli pratiti nagli porast zahtjeva za prostorom na tvrdom disku otkad su proizvođači softvera svoje proizvode počeli isporučivati na CD-ROM-ovima. Bez obzira koliko se tvrdi disk činio golemin u trenutku kupovine računala, većina korisnika već nakon nekoliko mjeseci požali što nisu kupili barem dvostruko veći. Prije opisanim programom Disk Cleanup možete izbrisati nepotrebne datoteke. Programi Drive Space 3 i Drive Converter (FAT32) mogu na vašem tvrdom disku napraviti mjesta za nekoliko stotina dodatnih megabajta.

Neusklađenost programa

DriveSpace 3 i *Drive Converter* (FAT32) nisu usklađeni. Možete se odlučiti za uporabu jednog ili drugog, ali ne možete koristiti oba. Osim toga, ni jedan niti drugi nisu usklađeni s drugim operativnim sustavima, poput Windowsa NT, OS/2 ili UNIX-a. *DriveSpace* 3 može raditi i sa starijim inačicama Windowsa 95, dok je *Drive Converter* (FAT32) usklađen samo s posljednjom inačicom Windowsa 95 – OSR2.

Kada se odlučiti za *DriveSpace* ili FAT32?

- ◆ Ako je vaš tvrdi disk manji od 500 MB *FAT32* vam neće biti od koristi. Na takvim će vam manjim tvrdim diskovima najviše dodatnog prostora pružiti *DriveSpace*.
- ◆ Ako je vaš tvrdi disk veći od 2 GB i koristite ga kao jednu cjelinu ili ste ga razdijelili na particije veće od 2 GB, nemate drugog izbora nego koristiti *FAT32* jer stariji sustav (FAT ili FAT16) na jedan disk može adresirati najviše 2 GB podataka.

Drive Space 3

DriveSpace 3 zapravo ne povećava spremišni prostor tvrdog diska, nego datoteke na disku sažima tako da one zauzimaju dvostruko manje mesta. To znači da na svoj tvrdi disk možete spremiti dvostruko više podataka pa je njegova veličina pratkički, mada ne i stvarno, udvostručena. Njegov će učinak biti bitno slabiji ako na tvrdom disku imate mnogo stotina megabajta datoteka nad kojima je sažimanje već provedeno (datoteke s nastavkom *.jpg*, *.zip*, *.lzh*, *mpg* i druge).

Najvažnije je u svemu tome da svoje datoteke i dalje možete koristiti kao da se s njima nije ništa događalo. I dalje imaju ista imena, i dalje se javljaju u istim mapama. Izgledaju i djeluju isto kao i prije i za sve praktične namjene, to su i dalje iste datoteke.

Sažimanje je podataka vrlo složena matematička operacija koja u datoteci traži nizove znakova koji se ponavljaju i umjesto njih stavlja kraću zamjensku informaciju. Srećom, mi nimalo ne moramo poznavati sam postupak, program to radi u pozadini. Za nas je važno da je postupak posve siguran.

Sažimanje diska

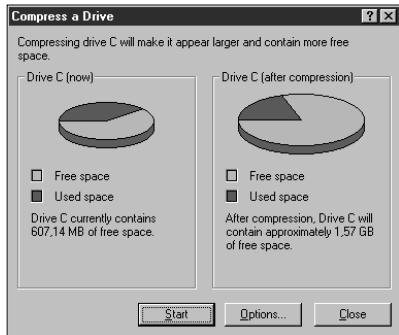
S ovim je programom također jednostavno raditi ako ne koristite njegove dodatne mogućnosti koje su presložene za ovu knjigu i samo bi vam komplikirale život. Prije nego što pokrenete DriveSpace 3 trebali biste obaviti neke pripremne poslove:

- ◆ Budući da DriveSpace 3 ne možete koristiti ako vaš tvrdi disk koristi datotečni sustav FAT32, to je najbolje odmah provjeriti. U Exploreru ili My Computeru desnom tipkom kliknite na ikonu tvrdog diska i u izborniku prečica koji će se pojaviti odaberite **Properties**. Pojavit će se okvir za dijalog Properties i na njegovoj kartici General provjerite piše li uz stavku *File system* FAT ili FAT32. Ako piše FAT, možete ga koristiti.
- ◆ Pomoću Disk Cleanupa, Explorera ili My Computera izbacite sve datoteke koje vam ne trebaju, a samo smetaju.
- ◆ Pokrenite ScanDisk i provjerite ima li neispravnosti na tvrdom disku.
- ◆ Napravite sigurnosnu kopiju vaših važnih dokumenata za slučaj neke nezgode u tijeku sažimanja. (Sigurnosna je pohrana podataka opisana u 14. poglavljju.)

Za sažimanje diska slijedite ove korake:

1. Kada ste sve pripremili, otvorite izbornik **Start**, otvorite mapu **Programs**, zatim mapu **Accessories**, zatim mapu **System Tools** i odaberite **DriveSpace**. Nakon sekundu – dvije pojavit će se prozor DriveSpace 3 u kojem možete odabratи disk pogon s kojim želite radi ti. (Ako se DriveSpace 3 ne nalazi u mapi System Tools, u 22. poglavljju možete saznati kako ga instalirati u vaše računalo.)
2. Na popisu Drives on this computer odaberite pogon koji želite sažimati, zatim otvorite izbornik **Drive** i odaberite **Compress**. DriveSpace 3 pregleda disk i zatim pokaže okvir za dijalog Compress a Drive u kojem je prikazana procjena slobodnog prostora na disku nakon sažimanja.
3. Kliknite na gumb **Start**. Sada se možda pojavi okvir *Create Startup Disk*.

Slika 15.4
Okvir za dijalog Compress a Drive.
U desnom okviru možete vidjeti procjenu slobodnog prostora na disku nakon sažimanja.

Disk koji će vas upozoriti da biste trebali napraviti noviju inačicu vaše diskete za podizanje sustava u slučaju nužde. U disketu pogon umetnite disketu koju ste prije označili s *Windows 98 Startup disk* i kliknite na **Yes**. Pojavit će se okvir za dijalog *Add/Remove Programs Properties* s otvorenom karticom *Startup Disk*. Kliknite na gumb **Create Disk....**. Zatim će se pojaviti okvir *Insert Disk*. Ako ste disketu već umetnuli, kliknite na **OK**. Kada izrada Startup diskete završi, kliknite na **OK** za zatvaranje okvira *Add/Remove Programs Properties*.

4. Pojavit će se okvir za dijalog *Are you sure?* u kojem vas program pita jeste li sigurni da hoćete započeti sažimanje tvrdog diska. (Ovaj vam okvir za dijalog također pruža mogućnost za sigurnosnu pohranu vaših datoteka – kliknite na gumb **Back Up Files** i pokrenut će se program Microsoft Backup.) Ako ste sigurni, odaberite **Compress Now**. DriveSpace 3 će prvo provjeriti ima li grešaka na tvrdom disku

i zatim započeti sažimanje, koje na većim diskovima može poprilično potrajati.

Kada DriveSpace 3 sažima vaše podatke na tvrdom disku, ne sažima svaku datoteku posebno, nego sve datoteke slaže u jednu golemu datoteku koju sažima. Ta je datoteka nazvana Compressed Volume File (CVF). Međutim, ako otvorite, primjerice, Explorer, nećete vidjeti datoteku CVF, nego će sadržaj vašeg tvrdog diska biti prikazan kao i prije sažimanja.

DriveSpace 3 će vaš tvrdi disk podijeliti na sažeti dio (CVF) i preostali (nesažeti) dio. U Exploreru se sažeti dio (CVF) pojavljuje kao pogon C, a nesažeti dio (host drive) kao dodatni pogon sa zasebnim slovom. Windowsi 98 mogu tom sažetom dijelu pristupiti samo nakon što je DriveSpace 3 učitan u memoriju i zato je taj nesažeti dio potreban za držanje datoteka sustava koje su neophodne za čitanje glavnog, sažetog dijela.

5. Kada završi sažimanje diska, program će ponovo prikazati okvir za dijalog Compress a Drive u kojem će biti prikazana točnija informacija o praznom prostoru na disku od one koja je bila prikazana prije sažimanja. Kliknite na gumb **Close** i program će vas vratiti u okvir za dijalog DriveSpace 3.

Dekompresija – vraćanje diska u normalno stanje

Ako disk nad kojim ste proveli sažimanje kasnije poželite vratiti u stanje prije sažimanja, slijedite ove korake:

1. Pokrenite DriveSpace 3 – kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs** $\Rightarrow$ **Accessories** $\Rightarrow$ **System Tools** $\Rightarrow$ **DriveSpace**.
2. U prozoru DriveSpace 3 kliknite na pogon koji želite vratiti u normalno stanje.
3. Otvorite izbornik **Drive**, kliknite na **Uncompress** i zatim kliknite na gumb **Start**.
4. Kliknite na gumb **Back Up Files**. Pokrenut će se program Microsoft Backup pomoću kojeg napravite sigurnosnu kopiju važnih datoteka.
5. Kada završite sigurnosnu pohranu, kliknite na gumb **Uncompress Now** za početak dekompresije. Ako se kasnije pojavi okvir koji će zatražiti da ponovo pokrenete vaše računalo, kliknite na **Yes**.

Uporaba datotečnog sustava FAT32

Kao što je već rečeno, stari datotečni sustav FAT (ili FAT16) ne može adresirati više od 2 GB podataka na jedan disk (to može biti cijeli disk ili njegov dio – particija koji se ponaša kao zaseban disk). Osim što je sustav FAT32 neophodan za veće diskove, njegovom uporabom na diskovima većim od 500 MB dobivate više prostora.

Datotečni sustav FAT tvrdi disk dijeli na mnogo manjih jedinica za pohranu – *allocation units*, koje će nazivati *pretincima*. Broj je takvih pretinaca ograničen pa je na disku od 500 MB njihova veličina 8 kb, a na disku od 2 GB im je veličina 32 kb. Ako je datoteka veća od veličine *pretinca*, ona će biti spremljena u više pretinaca, međutim u isti pretinac ne može biti pohranjeno više manjih datoteka već samo jedna. To znači da datoteka od samo jednog bajta na disku od 2 GB zauzima prostor od 32 KB – 32 000 puta više prostora od onog koji joj je potreban.

Datotečni sustav FAT 32 dijeli disk na mnogo veći broj *pretinaca (allocation units)* pa je na tvrdom disku od 2 GB njihova veličina 4 KB. Zbog toga se na male datoteke gubi mnogo manje prostora i tako možete uštedjeti nekoliko stotina megabajta prostora.

Prije pretvaranja vašeg diska za uporabu datotečnog sustava FAT32 trebate znati sljedeća ograničenja:

- ◆ FAT32 ne možete koristiti na tvrdom disku koji je komprimiran programom DriveSpace, a niti disk koji koristi. FAT32 ne možete sažimati programom DriveSpace.
- ◆ FAT32 mogu koristiti samo Windowsi 98 i posljednja inačica Windowsa 95 (OSR2). S takvog diska ne možete pokrenuti druge operativne sustave poput starih Windowsa, Windowsa NT, OS/2 ili UNIX.
- ◆ Disk preuređen za uporabu FAT32, ne možete vratiti na uporabu starog datotečnog sustava bez njegovog formatiranja i gubljenja svih podataka na njemu.

Za uporabu Drive Convertera (FAT32) koji će vaš disk preuređiti za uporabu datotečnog sustava FAT32 slijedite ove korake:

1. Zatvorite sve programe koji su trenutno otvoreni.
2. Kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs** ⇔ **Accessories** ⇔ **System Tools** ⇔ **Drive Converter (FAT32)**.

3. Pojavit će se okvir za dijalog Drive Converter (FAT32). Kliknite na **Next >**.
4. Odaberite tvrdi disk koji želite pretvoriti i kliknite na **Next >**. (Ako odabrani tvrdi disk već koristi FAT32, ili ako je disk manji od 500 MB, nećete moći dalje nastaviti, niti bi to imalo smisla.)
5. Pojavit će se upozorenje o potrebi uklanjanja antivirusnog softvera koji nije usklađen s FAT32. Ako je potrebno, uklonite ga i kliknite na **OK**. Zatim će se pojavit upozorenje o neusklađenosti FAT 32 sa starijim operativnim sustavima. Kliknite na **OK**.
6. U sljedećem će okviru Drive Converter (FAT32) biti prikazan popis pronađenih instaliranih programa koji nisu usklađeni s FAT32. Te biste programe trebali ukloniti i zatim kliknuti na **Next >** ili, ako je popis prazan, samo kliknute na **Next >**.
7. U sljedećem okviru Drive Converter (FAT32) kliknite na gumb **Create Backup** ako prije pretvaranje diska želite stvoriti sigurnosnu kopiju vaših datoteka. Otvorit će se prozor Microsoft Backup. Kada završite, vratit ćete se u isti okvir. Kliknite na **Next >**.
8. Sljedeći će vas okvir za dijalog upozoriti da će Drive Converter zatvoriti Windows i sustav podignuti u MS-DOS načinu. Za nastavak kliknite na **Next >**. Pretvaranje diska može potrajati i nekoliko sati.

Maintenance Wizard – vaš majstor za održavanje

Glavna je namjena Maintenance Wizarda automatsko pokretanje programa za održavanje tvrdog diska (Disk Defragmenter, ScanDisk i Disk Cleanup) prema unaprijed zadanim vremenu. Odredite obavljanje tih poslova preko noći, računalo ostavite uključenim i ujutro će vaš tvrdi disk biti u najboljoj formi, a vi niste gubili vrijeme na te dugotrajne poslove.

Osim toga možete isključiti automatsko pokretanje nekih programa koji se inače pokreću pri pokretanju Windowsa 98 pa će vaše računalo biti brže spremno za rad.

Za pokretanje i podešavanje Maintenance Wizarda slijedite ove korake:

1. Kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs** ⇨ **Accessories** ⇨ **System Tools** ⇨ **Maintenance Wizard**.

Ako ste Maintenance Wizard prije koristili, pojavit će se okvir u kojem možete birati između dvije opcije:

- ◆ **Perform maintenance now** – za trenutno pokretanje uobičajenih poslova održavanja.
- ◆ **Change my maintenance settings or schedule** – za promjenu prijašnjih podešenja.

Odaberite željenu stavku i kliknite na **OK**.

2. Pojavit će se okvir za dijalog Maintenance Wizard. Imate dvije mogućnosti za odabir:

Express – za brzi odabir uobičajenih zadaća.

Custom – ako želite unijeti dodatna podešenja.

Kliknite na **Next >**.

3. Odaberite vrijeme za održavanje tvrdog diska:

Nights – po noći, od 00 do 03 h

Days – po danu, od 12 do 15 h

Evenings – na večer, od 20 do 23 h

Custom – ako želite koristiti prije podešena vremena

Kliknite na **Next >**. Ako ste u 2. koraku odabrali Express, prijeđite na 8. korak.

4. Ako ste u 2. koraku odabrali Custom, u sljedećem okviru Maintenance Wizarda možete ubrzati pokretanje Windowsa 98 isključivanjem automatskog pokretanja nekih programa. To ćete učiniti klikom na potvrđni okvir uz ime programa, čime uklanjate potvrđnu kvačicu. Kasnije na isti način možete ponovo uključiti automatsko pokretanje tog programa. Kliknite na **Next >**.
5. Za automatsko defragmentiranje tvrdog diska u sljedećem okviru odaberite stavku **Yes, defragment my disk regularly**. Ako ne želite automatsko izvršavanje defragmentiranja, odaberite **No, do not defragment my disk**. Tu su još dva gumba za dodatna podešenja:

- ◆ Klikom na gumb **Settings** možete u okviru s padajućim popisom odabrati defragmentaciju svih tvrdih diskova (**All Hard Drives**) ili odabrati samo jedan od diskova. Kliknite na **OK**.

- ◆ Klikom na gumb **Reschedule...** otvarate okvir u kojem imate bezbrojne mogućnosti podešavanja vremena za početak izvršavanja defragmentacije. Kada završite, kliknite na **OK**.

Kliknite na **Next >**.

6. Za automatsko pokretanje ScanDiska odaberite **Yes, scan my hard disk for errors regularly**. Ostali gumbi imaju sličnu namjenu kao u prethodnom koraku:

Reschedule – za podešavanje vremena.

Settings – odaberite diskove nad kojima želite izvršiti provjeru te želite li standardnu ili temeljitu (Thorough) provjeru diska. Obavezno odaberite i **Automatically fix errors**.

Kliknite na **OK** i zatim na **Next >**.

7. Za brisanje nepotrebnih datoteka treba biti odabранo **Yes, delete unnecessary files regularly**. Gumb **Reschedule** služi za promjenu vremena, a klikom na gumb **Settings** otvarate okvir u kojem možete odabrati vrste datoteka koje će biti izbrisane. Klikom na **OK** zatvarate taj okvir, a klikom na **Next >** prelazite na sljedeći okvir Wizarda.
8. Pojavit će se završni okvir za dijalog koji će prikazati koji će se zadaci izvršiti u zadano vrijeme. Klikom na potvrdni okvir uz *When I click Finish...* možete odabrati da se prvo održavanje tvrdog diska provede odmah nakon što kliknete na gumb **Finish**. Ako nešto želite promijeniti, kliknite na gumb **< Back**, a ako ste gotovi, kliknite na gumb **Finish**.
9. Pri prvoj će se uporabi Maintenance Wizarda na kraju pojaviti i okvir koji će vam ponuditi pretvaranje vaših tvrdih diskova na datotečni sustav FAT32. Klikom na **Yes** pokrećete Drive Converter (FAT32), klikom na **No** to odbijate, a ako kliknete na **Remind me** taj će se okvir ponovo pojaviti i sljedeći put.

Ne zaboravite računalo ostaviti uključenim! U vrijeme koje ste odabrali za pokretanje ovih programa nemojte ništa raditi na računalu.

Task Scheduler – raspoređivanje zadaća

Microsoft je ponudio još jedan program koji će nam poslužiti za istu namjenu kao i Maintenance Wizard, samo što je obavlja na drugčiji način.

Raspored u Task Scheduleru možete pogledati sljedećim koracima:

1. Kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs** ⇔ **Accessories** ⇔ **System Tools** ⇔ **Scheduled Tasks**. Pojavit će se prozor mape Scheduled Tasks u kojem će biti prikazan raspored zadaća koje ste odredili i podesili u Maintenance Wizardu.
2. Dvostruko kliknite na neku od zadaća na popisu ako želite pogledati ili promijeniti podešenja za njeno izvršavanje.
3. Za dodavanje novih zadaća dvostruko kliknite na **Add Scheduled Task**. Pojavit će se Scheduled Task Wizard pomoću kojeg možete odabrati automatsko pokretanje nekog drugog programa i podesiti njegov rad.

Sažetak

U ovom je poglavlju objašnjena uporaba sistemskih alata Windowsa 98. Naučili ste kako provjeriti ispravnost vašeg tvrdog diska, kako izbrisati nepotrebne datoteke, kako koristiti Disk Defragmenter za uredno slaganje podataka na tvrdom disku, kako povećati kapacitet vašeg tvrdog diska i kako te poslove možete izvršiti automatski, dok vi niste prisutni uz računalo.

U sljedećem se poglavlju nastavlja pregled nekih od mnogih pomoćnih programa Windowsa 98.

---

16. poglavljje

Drugi pomoćni programi

- Čitanje i pisanje tekstualnih datoteka u Notepadu
- Računanje Calculatorom
- Podešavanje vremena i datuma

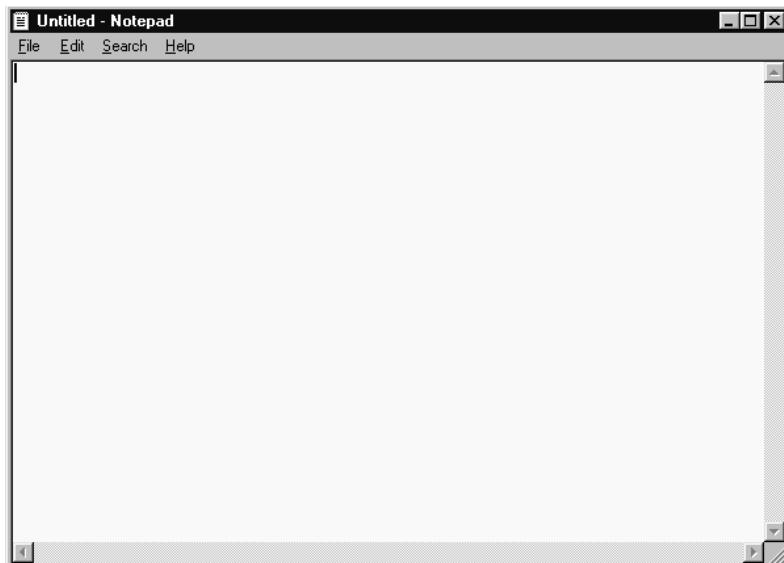
U ovom se poglavlju govori o dodatnim programima koji se nalaze u paketu s Windowsima 98. Ako neke od ovih programa ne možete pronaći u izborniku Start, možete ih lako instalirati s instalacijskih disketa ili CD-ROM-a Windowsa 98 (dodavanje komponenti Windowsa 98 je opisano u 21. poglavlju).

Čitanje i pisanje tekstualnih datoteka u Notepadu

Notepad je mali pomoći program posebno namijenjen za pisanje i čitanje čistih tekstualnih datoteka, bez onih zgodnih mogućnosti za davanje ljepšeg izgleda tekstu kakve ima WordPad koji je opisan u 12. poglavlju. Mnogi su dokumenti u vašem računalu čiste tekstualne datoteke, što znači da sadržavaju samo utipkane znakove i nisu im potrebne mogućnosti formatiranja kakve ima WordPad (mada ih, ako želite, možete obraditi i u WordPadu).

Pokretanje Notepada

Odaberite gumb Start, u izborniku Start odaberite mapu Programs, zatim mapu Accessories i u njoj odaberite Notepad. Pojavit će se prozor Notepada prikazan na sljedećoj slici.

Slika 16.1

Jednostavan prozor
malog Notepada

Nema baš mnogo vidjeti, zar ne? Notepad je napravljen da bude jednostavan. Namijenjen je brzoj obradi i pisanju čistih tekstualnih dokumenata. Nitko ne očekuje da ćete ga koristiti za pisanje romana od nekoliko stotina stranica.

Neke osobitosti Notepada

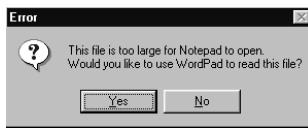
U skromnom se prozoru Notepada nalazi odgovarajuće oskudan izbor naredbi i mogućnosti. Kad otvorite njegove izbornike vidjet ćete da se u njima uglavnom nalaze uobičajene naredbe koje nalazimo u svim programima: New, Open, Save, Save As i Print u izborniku File i Undo, Cut, Copy, Paste i Delete u izborniku Edit. Sve su ove naredbe objašnjene u 6. poglavlju.

Upoznajmo sada neke od posebnih značajki Notepada:

- ◆ Notepad prepostavlja da su dokumenti koje otvarate tekstualne datoteke čija imena završavaju s “.txt”. Ako želite otvoriti tekstualnu datoteku koja nema taj nastavak, u padajućem popisu Files of type (u okviru za dijalog Open) odaberite All Files (*.*).
- ◆ Jedno je od najvećih ograničenja Notepada što ne može otvoriti veće dokumente – u tom će se slučaju pojaviti okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici. Ako odaberete Yes, dokument će se otvoriti u WordPadu.
- ◆ Kad tipkanjem dođete do kraja prozora, Notepad možda neće prebaciti

Slika 16.2

Neki su dokumenti preveliči za Notepad pa ih možete otvoriti u WordPadu.

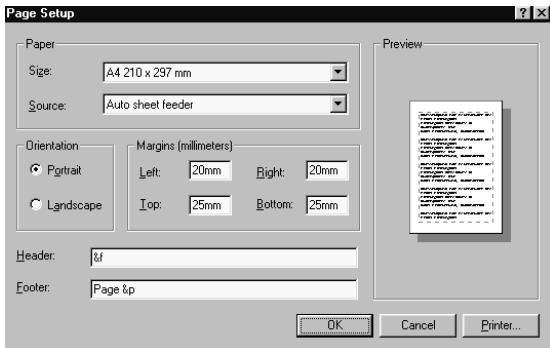

vati riječi u sljedeći red nego će nastaviti dalje u istom redu (do oko 1000 znakova). Vjerovatno ćete ipak htjeti da program automatski prelama tekst u sljedeći red - u tom slučaju u izborniku Edit odaberite naredbu Word Wrap.

- ◆ Naredbom Print (u izborniku File) neće se pojaviti okvir za dijalog Print. Dokument će bez pitanja odmah biti poslan na ispis.
- ◆ Za podešavanje stranice i pisača u izborniku File odaberite naredbu Page Setup. Pojavit će se okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici. U ovom okviru možete podesiti veličinu stranice (Size), hoće li biti okomita (Portrait) ili vodoravna (Landscape), rubove (Margins) i tekst koji će se pojavljivati na svakoj stranici pri vrhu (Header) ili pri dnu (Footer).

U okvirima za tekst Header i Footer možete koristiti sljedeće kratice:

- &f - ispis naziva dokumenta
- &p - ispis broja stranice
- &d - ispis trenutnog datuma
- &t - ispis trenutnog vremena
- &l - lijevo poravnanje teksta u okviru Header ili Footer
- &c - tekst u okviru Header ili Footer će biti ispisana sredini
- &r - desno poravnanje teksta u okviru Header ili Footer

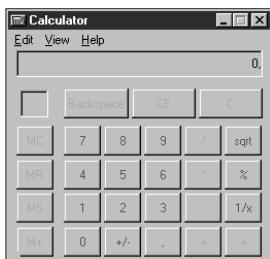
Slika 16.3

U okviru za dijalog Page Setup možete podešiti razne parametre za ispis stranice.

Računanje Calculatorom

Za pokretanje kalkulatora otvorite izbornik Start, mapu Programs, mapu Accessories i odaberite Calculator. Nakon sekundu - dvije pojavit će se prozor Calculator prikazan na sljedećoj slici. Kao što možete vidjeti, on izgleda poput najobičnijeg kalkulatora i odlično će poslužiti za jednostavna računanja putem zbrajanja, oduzimanja, množenja i dijeljenja.

Slika 16.4

Standardni izgled prozora Calculatora.

Upute za rad

Uporaba Calculatora je logička i jednostavna. Samo trebate utipkati odgovarajuće brojeve i matematičku operaciju koju trebate i zatim kliknete na znak = kako bi na zaslonu kalkulatora (ispod trake s izbornicima) dobili rješenje. Na primjer, za zbrajanje 3 plus 2 učinite sljedeće:

1. Kliknite na gumb 3. Na zaslonu kalkulatora će se pojaviti 3.
2. Kliknite na gumb +.
3. Kliknite na gumb 2. Na zaslonu će se pojaviti 2.
4. Kliknite na gumb =. Zaslon kalkulatora će prikazati 5.

Sve ove podatke možete unijeti i preko brojčanog dijela tipkovnice. (Uz oznaku Num Lock treba svijetliti dioda, ako imate tu tipku). Rezultat će biti prikazan nakon pritiska na tipku “=” ili “Enter”. Na sljedećoj su tabeli navedeni ostali gumbi na Calculatoru i njihova namjena.

Gumb	Na tipkovnici	Namjena
sqrt	Ž	Izračunava kvadratni korijen vrijednosti prikazane za zaslonu kalkulatora.
%	%	Izračunava postotke.
1/x	r	Izračunava recipročnu vrijednost brojke na zaslonu.
+/-	F9	Mjenja predznak brojke prikazane na zaslonu.
C	Esc	Briše trenutni račun.
CE	Delete	Briše vrijednost koja je prikazana na zaslonu.
Back	Backspace	Briše zadnji uneseni broj.
MC	Ctrl+L	Briše memoriju kalkulatora.
MR	Ctrl+R	Trenutnu vrijednost u memoriji prikaze na zaslonu.
MS	Ctrl+M	Vrijednost prikazanu na zaslonu spremi u memoriju.
M+	Ctrl+P	Vrijednost prikazanu na zaslonu dodaje vrijednosti spremljenoj u memoriju kalkulatora.

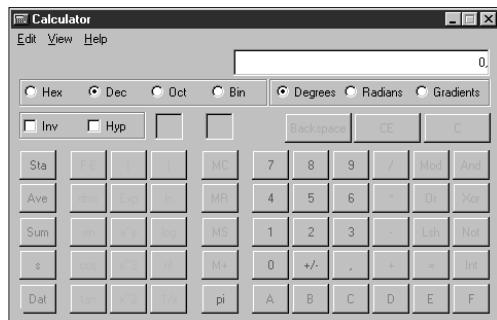

Što učiniti s dobivenim rezultatom?

Kad kalkulator rezultat izračunavanja prikaže na svom zaslonu, dobivenu vrijednost možete upotrijebiti u drugoj aplikaciji. Evo kako se to radi - otvorite izbornik Edit i odaberite naredbu Copy (ili na tipkovnici pritisnite Ctrl+C), prebacite se u drugu aplikaciju i tamo u izborniku Edit odaberite naredbu Paste ili na tipkovnici pritisnite Ctrl+V.

Znanstveni kalkulator (Scientific Calculator)

Ako su vam potrebna neka teža izračunavanja, u izborniku View možete odabrati Scientific. Calculator će dobiti izgled prikazan na sljedećoj slici. Meni i vama je ovakav izgled Calculatora možda presložen, ali ovo će koristiti osobe koji vole računati s logaritmima, funkcijama i heksadecimalnim brojevima. Ako vam ove proširene mogućnosti samo smetaju, opet možete otvoriti izbornik View i odabratи Standard.

Slika 16.5
Scientific izgled
Calculatora, za one
koji to znaju
iskoristiti.

Podešavanje vremena i datuma

Kao što znate, Windowsi 98 na desnoj strani trake sa zadaćama prikazuju koliko je sati. Međutim, tu možete dobiti i prikaz trenutnog datuma i podešavati vrijeme i datum.

Prikaz datuma možete dobiti vrlo jednostavno – mišem pokažite na vrijeme na traci sa zadaćama i nakon sekundu – dvije pojavit će se mali okvir s datumom (vidi sljedeću sliku).

Slika 16.6

Za prikaz datuma pokazivač miša postavite na vrijeme.

Podešavanje vremena i datuma traži malo više truda. Kliknite na gumb Start, otvorite mapu Settings i odaberite Control Panel. U prozoru Control Panela dvostruko kliknite na ikonu Date/Time (ili strelicama na tipkovnici označite ikonu i zatim pritisnite Enter). Windowsi 98 će prikazati okvir za dijalog Date/Time Properties, prikazan na donjoj slici.

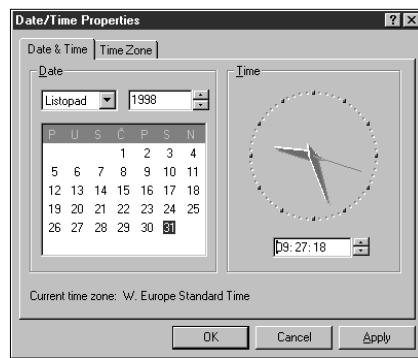
Bržim putem do podešavanja vremena i datuma

Za izravan pristup do okvira za dijalog Date/Time Properties dvostruko kliknite na vrijeme na traci sa zadaćama.

S kontrolama Date i Time podesite datum i vrijeme i zatim odaberite OK kako bi Windowsi 98 prihvatali podešene vrijednosti.

Slika 16.7

U okviru za dijalog Date/Time Properties možete podesiti točno vrijeme i datum.

Sažetak

U ovom su poglavlju opisani još neki od pomoćnih programa iz paketa Windowsa 98. Upoznali ste Notepad, Calculator, te podešavanje vremena i datuma.

- CD-ROM pogon
- Baratanje zvukovima u Windowsima 98
- Sviranje glazbenih CD-a u vašem CD-ROM čitaču
- Media Player – za različite vrste zapisa

Današnja su nam računala sposobna pružiti mnogo zabave svojim zvukovnim mogućnostima i prikazom slika u milijunima boja, a na zaslone naših monitora stižu čak i pokretnе slike. Ako želite iskoristiti sve te multimedijalne mogućnosti vašeg računala o kojima ste čuli, ovo je pravo poglavlje za vas. Tu ćete saznati osnove multimedijalnih sposobnosti Windowsa 98.

U ovom će poglavlju biti riječi o raznim pomoćnim programima Windowsa 98. Ako neke od njih nećete moći pronaći u izborniku Start, trebat ćete ih instalirati s CD-ROM-a Windowsa 98. Instaliranje je dijelova Windowsa 98 opisano u 21. poglavlju.

CD-ROM pogon

Ako ste prilikom instalacije Windowsa 98 u vašem računalu već imali ugrađen CR-ROM čitač, program Setup ga je gotovo sigurno prepoznao i automatski pripremio za njegovu uporabu s Windowsima 95.

Međutim, u slučaju da kasnije dodajete CD-ROM pogon u vaše računalo, način instalacije u Windows 98 ovisi o vrsti pogona koji instalirate:

- Ako je CD-ROM čitač sposoban za "umetni i radi" instalaciju, Windows 98 će ga prepoznati čim ga priključite i uključite računalo.
- Za sve druge CD-ROM čitače trebat će provesti postupak za usklađivanje Windowsa 98 za rad s novim uređajem pomoću programa Add New Hardware u Control Panelu, što je opisano u 21. poglavljtu.

Plug and Play

Plug and Play (umetni i radi) je novi standard koji bi uvelike trebao olakšati dodavanje novih uređaja u računala ili nadogradnju postojećih.

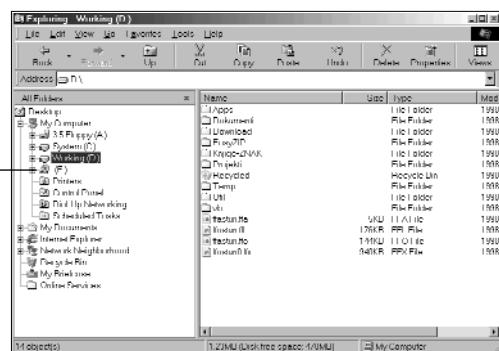
U sustavu koji ne podržava Plug and Play instaliranje uređaja može postati prava noćna mora (osim, naravno, ako niste od onih tipova koji vole rastavljati svoja računala i igrati se raznim podešavanjima na pločama s elektroničkim sklopljjem).

Uvođenjem Plug and Playa u novije inačice Windowsa (95 i 98) ova su mukotrpna podešavanja postala stvar prošlosti. Sada uistinu dolovce možete utaknuti svoj uređaj i sve ostalo prepustiti Windowsima. Windowsi 98 će novi uređaj, poput zvučne kartice ili CD-ROM-a smjesti prepoznati. Kako možete znati podržava li uređaj Plug and Play? Pogledajte na njegovu kutiju ili u upute (tražite Plug and Play, Plug & Play ili PnP) ili samo ugradite uređaj i molite se da sve ispadne kako treba.

Kako iz Windowsa 98 pristupiti sadržaju CD-ROM-a? Jednostavno. Provojte Explorer ili My Computer i potražite ikonu CD-ROM pogona (ikonu CD-ROM pogona se može promijeniti ovisno o CD-disku koji ste stavili u pogon). Na primjer, u prozoru Explorera prikazanom na sljedećoj slici, CD-ROM je prikazan kao pogon (D).

CD-ROM pogon.

Slika 17.1

Explorer prikazuje CD-ROM pogon poput svih ostalih disk pogona.

CD-ROM čitač izgleda i radi poput svakog drugog disk pogona u vašem računalu, s dvije bitne razlike: na CD diskove ne možete kopirati datoteke, a također ih ne možete niti brisati. To se vidi i u kratici ROM, koja znači Read Only Memory (memorija samo za čitanje). Dakle, CD-ROM diskovi dolaze s već nasnimljenim materijalom (poput instalacijskog CD diska za Windows 98) i na njih više ne možete ništa snimati niti možete brisati ili mijenjati njegov sadržaj.

tako lako

Ne zaboravite staviti disk!

Neki programi s CD-ROM-a neće raditi ako se u CD-ROM čitaču ne nalazi njihov disk. Ako želite izbjegići pojavljivanje okvira s upozorenjem da umetnete disk, prije njihovog pokretanja u CD-ROM pogon svakako stavite njihov disk.

Mnogi CD-ROM diskovi imaju Setup (ili Install) programe koji automatski instaliraju ikone u izbornik Start radi lakšeg pristupa. Windowsi 98 podržavaju i svojstvo CD-ROM-ova nazvano AutoPlay koje uvelike olakšava njihovo korištenje. Ako već prije niste instalirali disk, Autoplay će automatski pokrenuti program za instalaciju, čim CD-ROM disk stavite u pogon. Ako imate CD-ROM Windows 98, možete vidjeti kako radi AutoPlay. Samo umetnite disk u CD-ROM pogon i nakon nekoliko sekundi će se pojaviti veliki prozor Windows 98 CD-ROM. Poput škrinjice s blagom, tu ćete naći mnogo blaga koje će vam se svidjeti. Dovoljno je kliknuti na željenu ikonu.

Baratanje zvukovima u Windowsima 98

Ako vam je dosadilo jednosmjerno pričanje s vašim nijemim računalom, danas ga za male novce možete opremiti zvukovnom karticom (najčešće su to Sound Blaster kartice, koje su postale standardom, ili neke druge, uskladene sa Sound Blasterom). Većina današnjih zvukovnih kartica može ne samo svirati i proizvoditi zvukove, nego i vrlo kvalitetno snimati (pogledajte naslov u ovom poglavlju: "Snimanje zvukova"). Kad kupujete zvučnu karticu dobro je provjeriti je li uskladena za Plug and Play. Uz zvukovnu karticu je najpraktičnije odmah kupiti i par vanjskih zvučnika za računala.

U nastavku teksta opisuje se kako možete iskoristiti zvukovni sustav u vašem računalu za sviranje zvukova, podešavanje glasnoće i snimanje vlastitih zvukova.

Sviranje zvukova

Zvukovi koje slušate u Windowsima 98 spremjeni su kao zvukovne datoteke (Wave Sound). Windowsi 98 su opremljeni malom kolekcijom zvukova koji su spremjeni u mapi Windows – pogledajte podmapu Media. Međutim, danas u trgovinama možete pronaći obilje zvukova spremljenih na CD-ROM-ove – najrazličitije zvučne efekte, isječke iz poznatih filmova i drugo.

U Windowsima 98 možete na nekoliko načina svirati zvukove, ali dva najčešća su putem Sound Recordera i Media Playera. Uporaba Media Playera se opisuje malo kasnije, a sada ćemo pogledati kako se rukuje Sound Recorderom:

- Odaberite gumb **Start** za otvaranje izbornika Start, otvorite mapu **Programs**, zatim mapu **Accessories** i nakon nje mapu **Entertainment** u kojoj odaberite **Sound Recorder**. Pojavit će se prozor Sound Recorder, poput ovog na sljedećoj slici.

Slika 17.2

Prozor Sound
Recorder
spreman za rad.

- Otvorite izbornik **File** i odaberite **Open**. Otvorit će se okvir za dijalog **Open**.
- Pronađite i označite datoteku koju želite slušati (otvorite mapu **Windows** i zatim podmapu **Media**) i zatim kliknite na **Open**.
- Kliknite na gumb **Play** (sviraj). Ako želite početi negdje oko sredine snimke, mišem povucite klizač do željenog mesta i zatim odaberite **Play**. Gumb **Seek to Start** vraća snimku na početak, a gumbom **Seek to End** dolazite na kraj snimke.

Podešavanje glasnoće

Glasni zvukovi iz vašeg računala nakon pola noći neće baš oduševiti vaše ukućane i susjede. S druge strane, ponekad ćete htjeti poboljšati ugođaj malo „jačim“ zvukom. Za ovakve je slučajeve u Windowsima 95 namijenjen program Volume Control. Program Volume Control možete otvoriti na dva načina:

- U izborniku **Start** odvorite mapu **Programs**, zatim mapu **Accessories** i mapu **Entertainment** – u njoj odaberite **Volume Control**.
- Dvostruko kliknite na ikonu Volume na traci sa zadaćama (u desnom okviru s informacijama, uz vrijeme).

U oba će se slučaja pojaviti prozor Volume Control. Njegov izgled ovisi o ugrađenom zvučnom sustavu, ali u većini će slučajeva imati četiri odsječka, poput ovog prikazanog na sljedećoj slici:

Volume Control – za regulaciju glasnoće svih zvukova koje proizvodi zvučna kartica.

Wave – za regulaciju glasnoće zvukova iz Wave datoteka.

MIDI – za regulaciju glasnoće kod sviranja MIDI datoteka.

CD Audio – za regulaciju glasnoće prilikom sviranja glazbenih CD-a.

Ukratko o MIDI-ju

MIDI je kratica za Musical Instrument Digital Interface (digitalno sučelje za glazbene instrumente). MIDI je namijenjen za vezu između računala i električnih glazbenih instrumenata. Računalo tako može upravljati raznim parametrima u instrumentu kao i svirati na njemu slanjem podataka iz MIDI datoteke. MIDI datoteke su električni zapisi nota, ali one su i daleko više od toga. U njima su sadržani podaci o visini i trajanju tona, dinamici, tempu, ali i nalozi za mnogobrojne zvukovne efekte poput natezanja žice, vibrata, promjene boje i dinamike tona, jeke i mnogih drugih efekata.

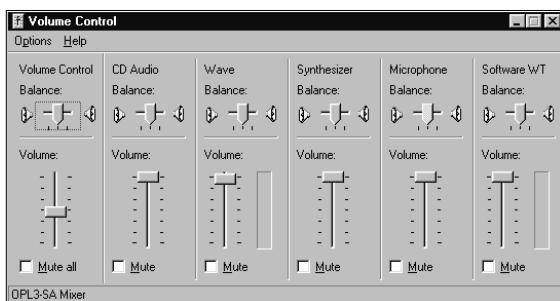
Svaki odjeljak ima dva klizača za regulaciju (koje vučete mišem):

Balance – služi za podešavanje odnosa glasnoće u lijevom i desnom zvučniku.

Volume – za podešavanje razine glasnoće.

Ako želite, možete dodati još neke kontrole ili maknuti one koje vam ne trebaju – otvorite izbornik **Options** i odaberite naredbu **Properties**. Na popisu *Show the following volume controls* aktivirajte one dijelove koje želite vidjeti i zatim odaberite **OK**.

Nakon što podestite glasnoću, otvorite izbornik **Options** i odaberite naredbu **Exit** za zatvaranje kontrole glasnoće.

Slika 17.3

Programom Volume Control možete podešiti glasnoću zvukova na svom računalu.

Snimanje zvukova

Ako zvučna kartica u vašem računalu ima mogućnost snimanja zvukova, priključite mikrofon na nju i možete se satima dobro zabavljati stvarajući vlastite zvukovne datoteke. Možete snimati zvukove zbog kojih će se vaše društvo valjati od smijeha, ali isto tako možete snimati poruke za poslovnu namjenu i umetnuti ih u vaše dokumente ili pridružiti porukama e-pošte.

Snimanje zvukova odvija se ovim koracima:

1. Pokrenite Sound Recorder kako je ranije opisano.
2. Ako je u Sound Recoredru već otvorena neka zvučna datoteka, a vi želite stvoriti novu, otvorite izbornik **File** i odaberite naredbu **New**.
Ako zvuk koji snimate želite dodati postojećoj datoteci, otvorite je i klizačem odredite mjesto na kojem ćete početi snimanje dodatka.
3. Ako želite podesiti kakvoću snimanja, otvorite izbornik **Edit** i odaberite **Properties**. Pojavit će se okvir za dijalog *Properties for Sound*. Kliknite na gumb **Convert Now**.
4. Pojavit će se okvir **Sound Selection**. U okviru s padajućim popisom **Name** kliknite na gumb sa strelicom prema dolje, odaberite željenu kakvoću snimanja i zatim kliknite na **OK**. Možete birati između tri razine kakvoće:

CD Quality – snimanje visoko kvalitetnog stereo zvuka. Ovu razinu koristite samo ako uistinu trebate najbolju moguću kakvoću zvuka i imate na raspolaganju golemi prostor na tvrdom disku. Jedna sekunda ove snimke zauzima 175 KB prostora.

Radio Quality – Ova mono snimka za većinu namjena daje dovoljno kvalitetan zvuk, a zauzima “samo” 22 KB po sekundi.

Telephone Quality – daje mono zvuk najlošije kakvoće, ali zauzima samo 10 KB po sekundi. Dobro će poslužiti za vaše osobne potrebe i isprobavanja.

5. Pripremite mikrofon i ono što namjeravate snimati.
6. Odaberite gumb **Record**. Snimanje počinje istog trena.
7. Sad počnite s čitanjem teksta koji ste namjeravali snimiti, ili snimite svoju papigu ili što god ste već namjeravali snimiti. Sound recorder pokazuje koliko sekundi već snimate i koliko najviše sekundi snimka može trajati (što obično nije duže od 60 sekundi).

8. Kad završite snimak, pritisnite gumb **Stop**.
9. Odaberite gumb **Seek to Start** za vraćanje na početak i zatim pritisnite gumb **Play** kako biste provjerili snimak. Ako ste snimkom zadovoljni, u izborniku **File** odaberite naredbu **Save**, u okviru za dijalog **Save As** unestite ime datoteke i odaberite **Save**.

Osim čistog snimanja zvukova, Sound Recorder vam omogućava stvaranje dodatnih zvučnih efekata:

Miješanje zvukovnih datoteka – dvije ili više zvukovnih datoteka možete pomiješati u jednu i svirati ih istovremeno. Možete, na primjer, pomiješati čitanje teksta s glazbom. Ako to želite isprobati, otvorite izbornik **Edit**, odaberite **Mix with File**, u okviru za dijalog Mix with File označite drugu zvukovnu datoteku i odaberite **Open**.

Promjena glasnoće na snimci – ako je snimljeni materijal preglasan ili pretih, otvorite izbornik **Effects** i odaberite ili **Increase Volume** (za pojačanje glasnoće od 25%) ili **Decrease Volume** (za stišavanje snimke za 25%).

Promjena brzine reprodukcije (sviranja) – snimke ljudskih glasova možete usporiti pa će zvučati duboko kao iz bačve ili pak ubrzati pa će zvučati poput patka. Otvorite izbornik **Effects** i odaberite **Increase Speed** za dvostruko ubrzanje ili **Decrease** za usporenje na pola brzine.

Dodavanje jeke...eke..eke – jeku možete dodati odabirom naredbe **Add Echo** u izborniku **Effects** i vaše će snimke zvučate kao da ih slušate u dubokoj pećini ili podrumu.

Sviranje od kraja prema početku – preslušavanje snimke naopake može stvoriti zanimljive efekte. Otvorite izbornik **Effects** i odaberite naredbu **Reverse**.

Sviranje glazbenih CD-a u vašem CD-ROM čitaču

Dodata je prednost zvukovne kartice što svoje glazbene CD-e možete preslušavati pomoću ugrađenog CD-ROM pogona.

Za slušanje glazbenih CD-a služi nam program CD Player. Prije nego što ga pokrenete, u CD-ROM pogon umetnite jedan od vaših glazbenih CD-a. Nakon

toga program CD Player možete pokrenuti na jedan od sljedećih načina:

- ◆ Windowsi 98 će nakon umetanja glazbenog CD-a vjerojatno automatski učitati program CD Player i odmah započeti sviranje prvog glazbenog zapisa. U tom slučaju kliknite na gumb CD Player na traci sa zadaćama.
- ◆ Ako Windowsi 98 ne počnu automatski svirati glazbeni CD, odaberite gumb **Start**, u izborniku Start otvorite mapu **Programs**, zatim mapu **Accessories**, zatim mapu **Entertainment** i u njoj odaberite **CD Player**.

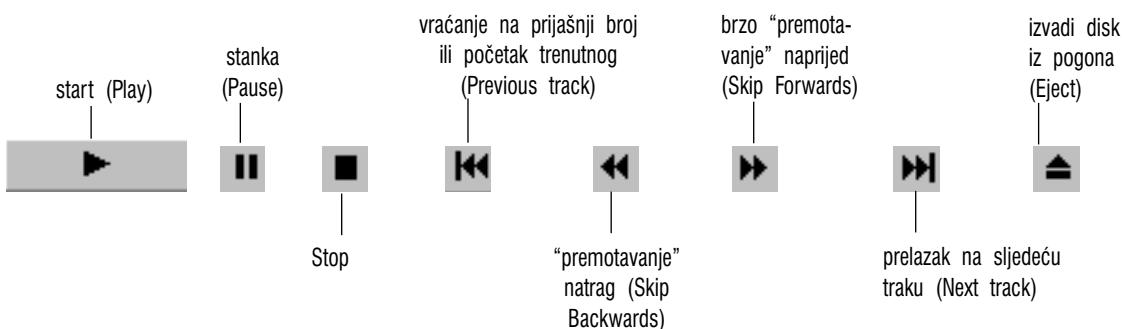
Pojavit će se prozor CD Player prikazan na sljedećoj slici (ako ne vidite traku s alatima, otvorite izbornik **View** i aktivirajte naredbu **Toolbar**).

Slika 17.4
Pomoću programa CD Player i CD-ROM pogona možete preslušavati vaše omiljene skladbe na CD-u.

Rad s CD Playerom

Prozor programa CD Player ima manje ili više uobičajen izgled stvarnih CD playera. Veći crni okvir u uglatim zagradama pokazuje broj pjesme koja trenutno svira i koliko se dugo taj broj svira. Pored ovog okvira su kontrole za rukovanje s CD-om. Sljedeća slika prikazuje kontrole koje su vam na raspolaganju.

Program CD Player vam još ponešto omogućava, što inače nalazite samo na skupljim CD playerima:

Ako želite preslušati točno određeni broj, odaberite ga na padajućem popisu Track.

Ako želite vidjeti koliko je vremena preostalo do kraja trenutne skladbe, na traci s alatima kliknite na gumb **Track Time Remaining** ili u izborniku **View** odaberite naredbu **Track Time Remaining**.

Klikom na gumb **Disc Time Remaining** na traci s alatima bit će prikazano preostalo vrijeme do kraja cijelog diska (također možete u izborniku **View** odabrati **Disc Time Remaining**).

Za sviranje brojeva po slučajno odabranom redu, kliknite na gumb **Random Track Order** ili u izborniku **Options** odaberite naredbu **Random Order**.

Za neprekidno sviranje diska (znači, kad sve odslušate, program automatski počinje opet svirati od prvog broja prema kraju) kliknite na gumb **Continuous Play** ili u izborniku **Options** odaberite naredbu **Continuous Play**.

Ako želite brzo pregledati sadržaj, kliknite na gumb **Intro Play** ili u izborniku **Options** odaberite naredbu **Intro Play** – program će odsvirati samo prvih deset sekundi svakoga glazbenog broja.

Play list – redoslijed sviranja po želji

Kada glazbeni CD prvi put umetnete u CD-ROM pogon, program CD Player će u okviru Artist (ime umjetnika) pokazati New Artist a u okviru Title (naslov) će pisati New Title. Na ta mjesta, ako želite, možete upisati stvarno ime umjetnika i naziv skladbe, za svaki glazbeni broj na tom CD-u. Osim toga, možete sami sastaviti svoj popis za sviranje (play list). To je popis glazbenih brojeva koje želite slušati, kao i redoslijed slušanja, koji po želji možete mijenjati. Divno je što CD Player “pamtí” ove podatke i sljedeći put kad stavite isti CD automatski ih učita!

Za probu, kliknite na gumb **Edit Play List** (ili otvorite izbornik **Disc** i odaberite **Edit Play List**). Pojavit će se okvir za dijalog Disc Settings, prikazan na sljedećoj slici.

U okvir za tekst Artist unesite ime grupe ili pjevača, a u okvir za tekst Title unešite naziv diska. Nazive pojedinih glazbenih brojeva unosite sljedećim redom:

1. Na popisu Available Tracks odaberite glazbeni broj.
2. U okvir za tekst Track unesite naslov skladbe.
3. Odaberite gumb **Set Name**.
4. Za preostale glazbene brojeve ponavljajte korake 1–3.

Okvir Play list pokazuje trenutne glazbene brojeve na popisu koji ste odabrali za taj disk (u početku se svi brojevi nalaze na popisu). Za promjenu brojeva i redoslijeda na popisu koristite sljedeće tehnike:

- ◆ Za uklanjanje broja s popisa označite ga na popisu Play List i kliknite na **Remove**.
- ◆ Za dodavanje glazbenog broja na popis za sviranje (Play List) odaberite ga na popisu raspoloživih skladbi (Available Tracks) i kliknite na **Add**.
- ◆ Za brisanje svih brojeva s Play Liste kliknite na **Clear All**.
- ◆ Za promjenu redoslijeda sviranja odabranu traku na popisu Play List mišem povucite gore ili dolje.
- ◆ Za vraćanje svih glazbenih brojeva i redoslijeda kako su složeni i na disku kliknite na **Reset**.

Kad završite, odaberite **OK** i program će prihvati vaš redoslijed. Sljedeća slika prikazuje primjer podešenog popisa u okviru za dijalog Disc Settings.

Slika 17.5

Primjer popisa za sviranje u CD Playeru.

Media Player – za različite vrste zapisa

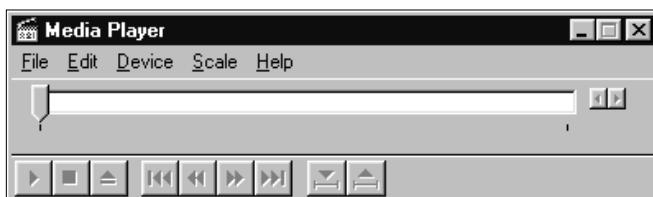
Media Player je program namijenjen sviranju zvučnih zapisa, glazbenih CD-a, MIDI datoteka, prikazivanju video datoteka i drugog.

Da biste vidjeli što je što, slijedite ove korake u upoznavanju Media Playera:

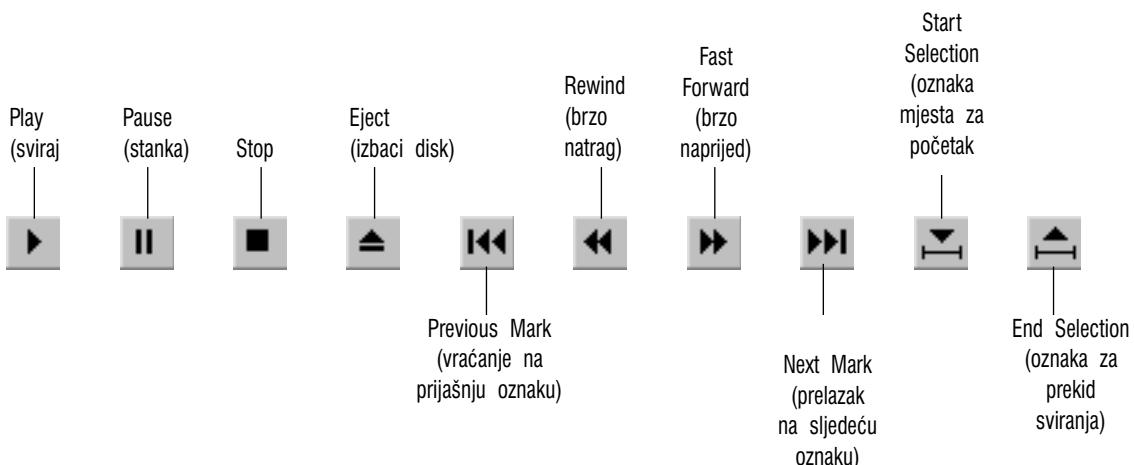
- Odaberite gumb **Start**, otvorite mapu **Programs**, otvorite mapu **Accessories**, zatim mapu **Entertainment** i u njoj odaberite **Media Player**. Pojavit će se prozor Media Player poput ovog na slici.

Slika 17.6

Prozor programa
Media Player.

- Otvorite izbornik **Device** i odaberite vrstu uređaja koji želite koristiti, na primjer, **Video for Windows** (ako želite odabrati CD Audio, prvo u CD-ROM pogon stavite glazbeni CD). U većini će slučaječva Media Player prikazati okvir za dijalog Open u kojem možete odabrat datoteku koju želite preslušati ili pregledati.
- Odaberite željenu datoteku i kliknite na **Open**.
- Za početak sviranja ili prikazivanja odaberite gumb **Play**. Na sljedećoj su slici prikazani gumbi koje možete koristiti u Media Playeru. Kao i u Sound Recorderu, pomicanjem klizača se možete prebaciti na bilo koje mjesto u zvukovnom ili video zapisu.

Sažetak

U ovom ste poglavlju upoznali razne multimedijalne mogućnosti Windowsa 98. Upoznali ste CD-ROM, sviranje i snimanje zvukova Sound Recorderom, podešavanje glasnoće programom Volume Control, sviranje glazbenih CD-a CD Playerom i sviranje MIDI datoteka, videa i ostalih zapisa Media Playerom.

- Što su to pisma?
- TrueType – pisma promjenjive veličine
- Odabir različitih pisama u programima
- Dodavanje novih pisama

Za dokument koji ćete predstaviti drugim ljudima ponekad je važniji njegov izgled nego sam sadržaj. Ljudi često znaju dokumente neugledna izgleda odbaciti u koš, bez da se imalo osvrnu na njihov sadržaj.

Pisma su vrlo važna za izgled vašeg dokumenta. Ovo je poglavlje stoga posebno namijenjeno pismima i njihovoj uporabi.

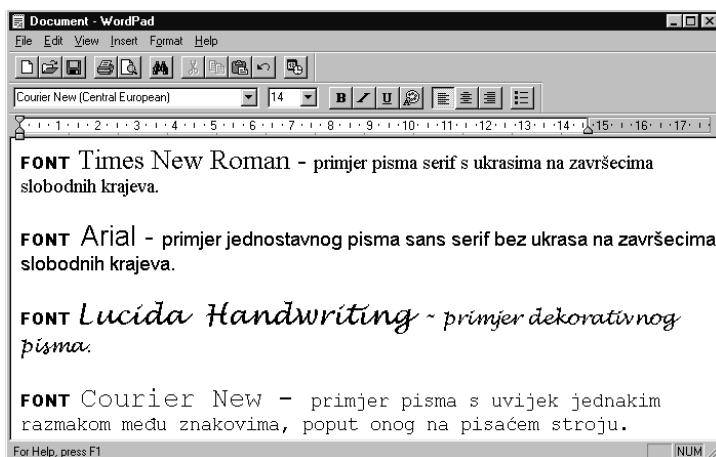
Što su to pisma?

Ni znakovi više nisu ono što su nekad bili. U Windowsima sada obično veliko slovo A može, ako to želimo, postati stvarno veliko A ili podebljano (bold) A, ili nakošeno (italic) A.

Svako pismo sadrži skup svih znakova koje koristimo – slova, brojke i ostale znakove. Svaki je pojedini znak u pismu posebno konstruiran, ali na karakterističan način jednak svim ostalim znakovima u istom pismu po kojem se ti znakovi razlikuju od istih znakova nekog drugog pisma, poput različitih stilova u arhitekturi. U razlikovanju pisama obično tražimo četiri karakteristične značajke: karakteristični oblik pisma, veličina slova, stil pisma i razmak među znakovima.

Karakterističan oblik pisma

Svako pismo, kao povezani skup slova, brojeva i drugih znakova ima svoj karakterističan oblik. Oblici istog znaka u različitim pismima mogu se značajno razlikovati prema debljini, karakterističnim završecima crta, zaobljenjima, razmakom i umjetničkom nadahnuću konstruktora pojedinog pisma.

Slika 18.1
Neki primjeri
oblika pisma.

Razlikujemo tri glavne vrste oblika pisma:

Serif – s ukrašenim završecima slobodnih krajeva – Times New Roman je karakteristični primjer ovakvog pisma.

Sans serif – bez ukrasa na krajevima pa pismo izgleda urednije. Arial je karakteristični predstavnik takvog pisma.

Dekorativna – ovo su pisma najrazličitijih mogućih oblika, ovisno za koju su namjenu napravljeni. Ovakva pisma vjerojatno nećete naći instalirana u vašim Windowsima 98. Ona su obično dodaci profesionalnim programima ili se kupuju odvojeno. Na tržištu postoje goleme kolekcije ovakvih pisama na CD-ROM-ovima.

Veličina i stil

Veličina pisma se mjeri u točkama. Na jedan palac (25,4 mm) dolaze 72 točke pa veličina jedne točke iznosi oko 0,35 mm. Na primjer, slovo A veličine 16 točaka je dvostruko veće od slova A od 8 točaka. Veličina pisma mjeri se od najviše točke visokog slova (na primjer Š) do najniže točke slova ispod crte, poput slova j.

Stil pisma – stilovima **bold**, *italic*, i podvučeno služimo se za isticanje dijelova teksta na koje čitaocima želimo obratiti pažnju.

Razmak između znakova

Razlikujemo dvije vrste razmaka između znakova: neproporcionalni i proporcionalni.

Neproporcionalni – svaki znak, bilo da je vrlo uzak (i) ili vrlo širok (m) zauzima jednak prostor, baš poput znakova na mehaničkom pisaćem stroju. Curier New je karakteristični primjer pisma s takvim razmakom.

Proporcionalni – pisma s proporcionalnim razmakom mnogo bolje izgledaju na papiru i lakše ih je čitati. Razmak dodijeljen nekom znaku ovisi o njegovom obliku i veličini. Arial i Times New Roman su karakteristični primjeri takvih pisama.

TrueType – pisma promjenjive veličine

Prije izuma vektorskog pisama čiju veličinu možemo po volji mijenjati – od sasvim sićušnih znakova do znakova koji su veći od cijele stranice, u računalima su se koristila točkasta pisma.

Točkasta su pisma, kako se vidi po njihovom nazivu, sastavljena od sitnih točkica. Povećanje takvih znakova nije bilo praktično, jer bi točkice od kojih su sastavljeni postale vidljive i slova bi bila ružna. Osim toga, ako smo, na primer, za Courier htjeli osim običnih znakova imati i masne, i nakošene znakove, trebali ste imati još dvije datoteke sa svim znakovima pisma Courier u **bold** i **italic** stilu i to samo za jednu veličinu. Sad zamislite, ako ste trebali veličine od 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 18 i 20 točaka puta tri stila – to je 33 datoteke samo za Courier! Koliko su prostora te datoteke zauzimale! S porastom veličine pisma još je više rastao broj točkica potrebnih za oblikovanje znakova pa su velika pisma zauzimala goleme količine prostora, što, jasno, nije bilo nimalo praktično. Da bude veselije, za svako je pismo zapravo trebalo imati dvije datoteke – jedan za prikaz na zaslonu monitora, a drugi za ispis na pisaču. Dakle, ako niste imali dovoljno soba za držanje svih tih pisama, morali ste se zadovoljiti znatno skromnijim izborom.

Spas u vektorskim pismima

Za razliku od točkastih, vektorska pisma zauzimaju mnogo manje prostora. Na jednom jedinom CD-ROM-u možete držati 2000 posve različitih pisama čije znakove možete povećati i na veličinu od nekoliko metara i za svaki od njih su vam na raspolaganju svi mogući stilovi – masno, nakošeno, zasjenjeno, porubljeno i dr.

Kako je to moguće? Vektorska pisma nemaju za svaku veličinu i stil posebnu datoteku. Pojednostavljeni rečeno, oni uopće nemaju zapisanu veličinu, nego samo oblik slova i međusobni razmak, a za to je dovoljna jedna jedina datoteka skromne veličine. Svakom vektorskому pismu možemo proizvoljno određivati veličinu i stil, praktički neograničeno.

TrueType pisma su vektorska pisma

TrueType je tehnologija vektorskog pisama ugrađena u same Windows 98. Na raspolaganju vam je program za upravljanje pismima i manja kolekcija TrueType pisama, dovoljna za svakodnevne potrebe. Evo još nekih pogodnosti TrueType tehnologije.

- ◆ Nemate dodatni trošak za nju, jer je već ugrađena u Windows 98.
- ◆ TrueType pisma izgledaju odlično i ako se koriste za vrlo velike veličine slova.

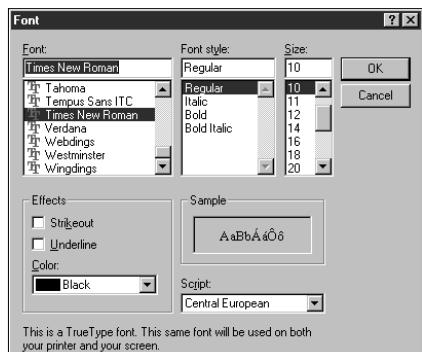
- Svoje datoteke možete bez ikakvih problema razmjenjivati s drugim korisnicima Windowsa. S nekim drugim pismima ne možete biti sigurni hoće li ih na drugom računalu moći vidjeti i pravilno ispisati.
- TrueType pisma se mogu ispisivati na svim pisačima koje podržavaju Windowsi 98. Neka druga pisma su specifično napravljena za neke pisače, pa ako promijenite pisač, morate promjeniti i pisma.

Odabir različitih pisama u programima

Vrijeme je da se napokon pozabavimo praktičnom primjenom pisama – odabirom u vašim programima.

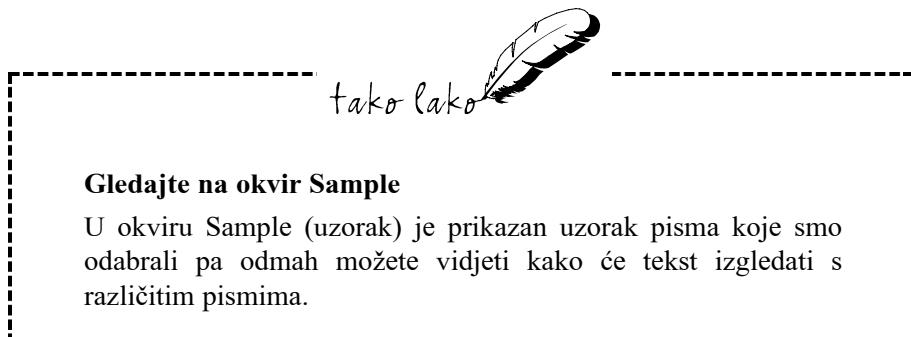
Način odabira pisma ovisi o aplikaciji koju koristite. Većina programa koji koriste pisma imaju izbornik Format s naredbom Font. Ako ne vidite izbornik Format, potražite izbornik Layout ili nešto slično. Ako ne možete pronaći naredbu Font, potražite naredbu Text ili Character. U svakom slučaju, kad nađete odgovarajuću naredbu i odaberete je, pojavit će se okvir za dijalog sličan okviru Font iz WordPada, prikazan na sljedećoj slici.

Dalje je željeno pismo lako odabrati. Prvo, u popisu s Font odaberite željeno

Slika 18.2
Okvir za dijalog
Font u
WordPadu.

pismo (pisma uz koje stoji znak “dvostruki T” su TrueType pisma.

Gledajte na okvir Sample

U okviru Sample (uzorak) je prikazan uzorak pisma koje smo odabrali pa odmah možete vidjeti kako će tekst izgledati s različitim pismima.

Nakon što odaberete pismo, u okviru s popisom Font style odaberite stil. U okviru Effects možete odabratи dodatne efekte: u WordPadu su vam na raspolaganju Strikeout (precrtan) i Underline (podvučen).

Okvir za dijalog Font u WordPadu ima još dvije mogućnosti:

- ♦ Na padajućem popisu Color možete mijenjati boju vašeg teksta.
- ♦ Na padajućem popisu Script možete odabratи raspored slova za različite jezike (ili grupe jezika), ako ih vaš sustav podržava.

Kad završite s odabirom, odaberite OK za vraćanje u program.

Ako prvo označite neki tekst i zatim promijenite pismo, odabrani će tekst dobiti izgled novo odabranog pisma. Ako niste označili niti jedan dio teksta i promijenite pismo, sve što napišete iza trenutnog položaja kursora bit će prikazano u tom novom pismu. Za vraćanje na pismo s kojim ste počeli pisati opet otvorite okvir za dijalog Font i odaberite prvobitno pismo.

Character Map – skup svih znakova u pismu

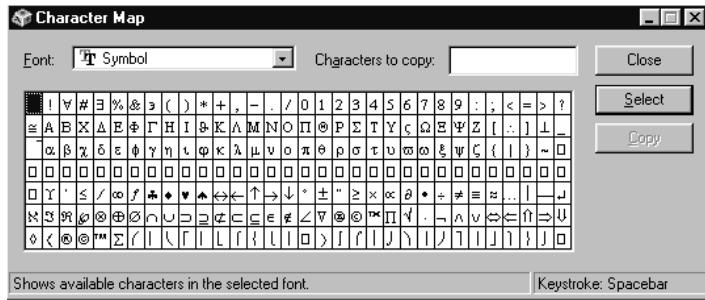
U ovim se pismima ne nalaze samo znakovi koje vidite na svojoj tipkovnici. Svako pismo sadrži 256 različitih znakova, ali dio njih nije prikazan na tipkovnici. Postoje načini kojima u tekst možete unijeti i te znakove koji se rjeđe koriste.

U prozoru programa Character Map prikazani su svi znakovi nekog pisma koje možete unijeti u svoj tekst. Kliknite na gumb Start i zatim odaberite Programs ➔ Accessories ➔ System Tools ➔ Character Map. Ako u mapi System Tools nema Character Mapa možete ga naknadno instalirati (pogledajte u 21. poglavlju “Dodavanje komponenti u Windows 98”). Na sljedećoj je slici prikazan otvoren prozor programa Character Map.

U okvirićima su prikazani svi znakovi raspoloživi u trenutno odabranom pismu. Na padajućem popisu Font možete odabrati neko drugo pismo s popisa.

Slika 18.3

U prozoru Character Map imate pristup do svih raspoloživih znakova odabranog pisma. ➔

Znak koji želite upotrijebiti u svom tekstu prvo odaberite dvostrukim klikom ili ga označite strelicama na tipkovnici i zatim pritisnite Enter. Odabrani će se znak pojaviti u okviru Characters to copy. Kad završite s odabirom, kliknite na gumb Copy za kopiranje znakova u Clipboard (privremeno spremište za kopirane objekte u Windowsima 98). Vratite se u program u kojem radite, kurzor postavite na mjesto gdje želite umetnuti odabrane znakove i u izborniku Edit odaberite naredbu Paste.

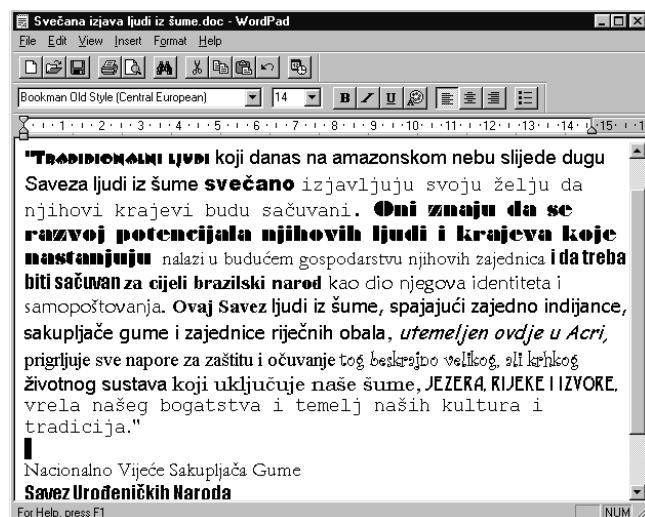
Simboli i strani znakovi

Mogućnost pisanja znakovima drugih naroda samo je jedna od koristi Character Mapa. Na padajućem popisu pogledajte i pisma Wingdings i Symbol i imat ćete na raspolaganju mnoštvo simbola kojima ćete unaprijediti svoj tekst. Neki programi, poput Microsoft Worda za Windows imaju u sebi naredbe za pristup tim simbolima.

Izbjegavajte uporabu previše pisama

Lak pristup do različitih pisama mogao bi vas potaknuti na prečesto mijenjanje istih u tekstu. Posljedica može biti, kako je prikazano na sljedećoj slici, neuredan izgled, ma koliko svečan i dostojanstven bio sadržaj teksta.

U takvim je tekstovima naprosto previše različitih pisama. Evo nekoliko savje-

Slika 18.4

Pretjeranim
mijenjanjem
pisama vaš će tekst
izgledati previše
neuredno.

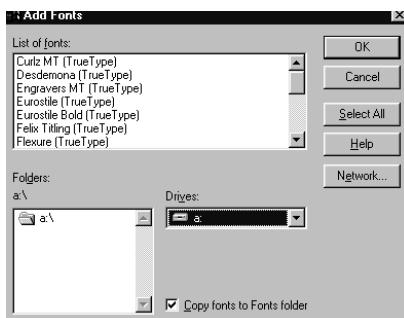
ta za izbjegavanje pretjerivanja:

- ◆ U istom tekstu koristite tek nekoliko pisama. Sve što je više od toga vašem će tekstu dati amaterski izgled i samo će ometati čitatelje.
- ◆ Ako nešto trebate istaći, u istom pismu upotrijebite stilove masno ili nakošeno. Izbjegavajte podvlačenje teksta koji želite istaći.
- ◆ Veću veličinu pisma rabite samo za naslove i podnaslove.
- ◆ Izbjegavajte dekorativna pisma čudnovatog izgleda za veće dijelove teksta. Čitanje takvih pisama je patnja za oči već nakon nekoliko riječi. Pisma tipa Serif (s oblikovanim slobodnim krajevima, poput pisma Times New Roman) su obično vrlo lako čitljiva pa su dobar izbor za duže dijelove teksta. Čisti izgled sans serif fontova (ravni, bez ukrasa na krajevima) čini ih dobrim izborom za naslove.

Dodavanje novih pisama

Windowsi 98 dolaze s nekoliko različitih pisama, uključujući pet kolekcija TrueType pisama (Arial, Courier New, Symbol, Times New Roman i Wingdings). To je obično sasvim dovoljno za uobičajena pisanja, ali danas na tržištu postoje jeftine kolekcije s mnogo pisama. Ako kupite jednu takvu kolekciju, evo kako nova pisma možete dodati u vaš sustav:

1. Odaberite gumb Start, u izborniku Start otvorite mapu Settings i odaberite ikonu Control Panel. Windowsi 95 će prikazati prozor Control Panel.
2. Odaberite ikonu Fonts. Control Panel će otvoriti mapu Fonts.
3. Otvorite izbornik File i odaberite naredbu Install New Font. Pojavit će se okvir za dijalog Add Fonts.
4. Umetnите disk s datotekama novih pisama i zatim na popisu Drives odaberite odgovarajući pogon. Ako su pisma raspoređena u mape, u okviru Folders ćete trebati otvoriti mapu koja sadrži pisma. Windowsi 98 će s diska pročitati imena pisama i prikazati ih na popisu List of Fonts, kako je prikazano na sljedećoj slici.

Slika 18.5

Pomoću okvira za
dijalog Add Fonts
dodajete nova pisma
u vaš sustav.

5. Ako želite instalirati sva pisma s diska, odaberite gumb Select All. Ako pisma želite pojedinačno birati, koristite jednu od sljedećih tehnika:
  - ♦ Držite pritisnutom tipku Ctrl i mišem kliknite na svako željeno pismo.

- ◆ Na tipkovnici pritišćite Tab dok ne dođete do popisa pisama
Zatim pritisnite Shift+F8 i pomoću strelica se krećite do svakog željenog pisma – za njihov odabir pritisnite razmaknicu. Kad završite, opet pritisnite Shift+F8.

6. Kad završite odabir, odaberite OK za vraćanje u okvir za dijalog Font.

Iz mape Fonts možete odmah pogledati kako izgledaju vaša nova pisma. Označite pismo koje želite pogledati i u izborniku File odaberite naredbu Open (ili desnom tipkom kliknite na pismo i u izborniku prečica odaberite Open). Windowsi 98 će u prozoru poput ovog prikazanog na sljedećoj slici prikazati neke informacije o pismu i uzorke raznih veličina. Kad završite pregled, odaberite Done.

Slika 18.6

Kad "otvorite" pismo, Windowsi 98 će uzorak pisma prikazati u ovakovom okviru. ↗

Sažetak

U ovom ste poglavlju ukratko upoznali pisma koja se koriste u Windowsima 98. Nakon uvoda, saznali ste kako ih koristiti u različitim programima, kako izdvojiti posebne znakove iz prozora Character Map i kako u vaš sustav dodati nova pisma.

19. poglavlje

Rješavanje najčešćih problema u Windowsima 98

- Rješavanje problema s pokretanjem Windowsa 98
- Izbjegavanje pogubnih grešaka i rušenja sustava
- Problemi s Explorerom
- Rješavanje problema zbog premalo memorije
- Problemi s mišem
- Problemi s ispisom i njihovo rješavanje

Naša računala, koja često znamo zavoljeti zbog njihovih sjajnih mogućnosti, ponekad nam zadaju velike probleme. Ovo se poglavlje bavi najčešćim problemima s kojima se možete suočiti zbog nesavršenosti programa koje koristite i pruža vam za njih razmerno jednostavna i bezbolna rješenja.

Rješavanje problema s pokretanjem Windowsa 98

Već vjerojatno znate da se ovakvi problemi u pravilu javljaju baš kad vam računalo najviše treba. U ovom četu dijelu poglavlja naći nekoliko vještina za rješavanje problema s pokretanjem Windowsa 98.

Mogući izbor kod pokretanja računala

Ako se Windowsi 98 neće učitati kad upalite računalo, na raspolaganju vam je nekoliko mogućnosti s kojima možete pokušati riješiti problem. Prvo trebate ponovo pokrenuti računalo na jedan od sljedećih načina:

- ◆ Držite pritisnutim tipke Ctrl i Alt i zatim pritisnite tipku Delete.
- ◆ Na kućištu računala pritisnite gumb Reset.
- ◆ Kao krajnju moguću mjeru, ugasite računalo i zatim ga ponovo upalite.

Kad računalo opet počne učitavati program, pripremite prst iznad tipke F8, ali je još nemojte pritisnuti. Čekajte da se na zaslonu monitora pojavi slijedeće:

Verifying DMI Pool Data

Čim ugledate ovaj redak, pritisnite tipku F8 – za to vam je na raspolaganju otprilike dvije sekunde. Ako ste tipku F8 pritisnuli na vrijeme, pojavit će se izbornik sličan ovome:

Microsoft Windows 98 Startup Menu

---

1. Normal
2. Logged (\BOOTLOG.TXT)
3. Safe mode
4. Step-by-step confirmation
5. Command prompt only
6. Safe mode command prompt only
7. Previous version of MS-DOS

Pritisnite tipku s brojem vašeg izbora i zatim pritisnite Enter. Evo pregleda značenja svake od ovih mogućnosti:

Normal – pokreće Windowse 98 na uobičajeni način.

Logged (\BOOTLOG.TXT) – pokreće Windows 98 i sve događaje u tijeku pokretanja zapisuje u tekstualnu datoteku nazvanu BOOTLOG.TXT u korijenskom direktoriju vašeg tvrdog diska (C:\>). Ako pokretanje Windowsa 98 ne uspije, u datoteci BOOTLOG.TXT će biti zapisan razlog. Ovaj zapis možete pregledati tako da ponovo pokrenete računalo, kad se pojavi poruka Starting Windows 98... pritisnete F8 i zatim odaberete opciju Safe mode command prompt only. Na prompt C:\> utipkajte edit boot-log.txt. Ključne riječi koje tražite su LoadFailed, Error i Fail. Poruka o grešci može izgledati otprilike poput ove:

[000A94C1] Loading Device = C:\DOS\ATDOSHC.SYS

[000A94C1] LoadFailed = C:\DOS\ATDOSHC.SYS

Prema ovome možete otkriti koja je datoteka zapriječila pokretanje Windowsa 98.

Safe mode – pokreće Windowse 98 samo s minimalnom konfiguracijom. Vaš miš i tipkovnica će raditi, a video prikaz će biti podešen na VGA (640 x 480). Mnoge vam dodatne mogućnosti neće biti na raspolaganju, na primjer, CD-ROM pogon i rad u mreži. Uvijek prvo pokušajte pokrenuti Windowse 98 u Safe modu. Ako se Windows 98 Safe mode učita (vidi sljedeću sliku), problem možete pokušati riješiti s Windowsima (pogledajte malo kasnije naslov "Otkrivanje i rješavanje problema u Safe modu").

Step-by-step confirmation (pokretanje korak po korak) – pokreće Windowse 98 i prije svakog koraka želi vašu potvrdu za nastavak ili odustajanje od tog koraka, slično sljedećoj rečenici:

Process the system registry [Enter=Y,Esc=N]?

Za prihvatanje predloženog koraka pritisnite Enter i na zaslonu pratite poruke o greškama. Ako uočite grešku, zabilježite gdje se dogodila. Sad kad znate u čemu je greška, moći ćete pokrenuti Windowse 98 ponovnim pokretanjem; kad se pojavi poruka Starting Windows 98... pritisnite F8 i opet odaberite opciju Step-by-step confirmation. Kad najdete na korak na kojem se zadnji put dogodila greška, pritisnite Esc za zaobilazeњe tog koraka.

Command prompt only – umjesto radne površine Windowsa 98 prikazuje samo naredbeni redak (C:\>). Iz naredbenog retka pokušajte pokrenuti Windows 98 utipkavši jednu od sljedećih naredbi i pritisnuvši Enter:

win /d:f

win /d:s

win /d:v

win /d:x

Slika 19.1

Oznake "Safe mode" u kutevima radnog stola Windowsa 98 podsjećaju vas da se nalazite u Safe modu.
/ Trenutno ste u Safe modu s minimalnom konfiguracijom.

Ako neka od ovih naredbi uspješno pokreće Windows 98, nazovite dobavljača računala i recite koja je naredba bila uspješna. Oni će vam reći što možete dalje učiniti.

Safe mode command prompt only – pokreće Windows 98 u Safe modu i prikazuje samo naredbeni redak umjesto radne površine. Ovaj način odaberite samo ako se Windows 98 ne pokrenu uspješno u Safe modu. Nakon toga pokušajte pokrenuti Windows 98 s jednom od četiri naredbe navedene za opciju Command prompt only.

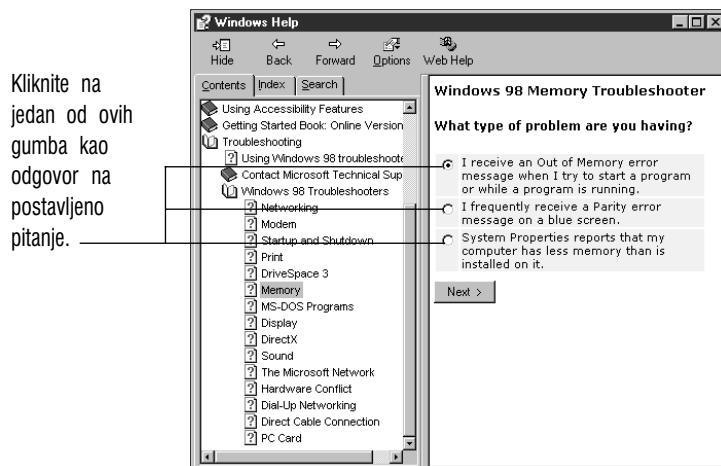
Previous version of MS-DOS – pokreće inačicu MS-DOS-a koja je prije bila instalirana u vašem računalu.

Ako vaši Windowsi 98 rade na mreži, vidjet ćete još jednu mogućnost – Safe mode with network support – Windowsi 98 će biti pokrenuti u Safe modu, ali ćete moći raditi na mreži.

Otkrivanje i rješavanje problema u Safe modu

Kako je ranije spomenuto, u slučaju neuspješnog pokretanja Windowsa 98, prvo ga uvijek pokušajte pokrenuti u Safe modu. Ako ga uspijete pokrenuti u tom sigurnosnom načinu, Windowsi 98 imaju nekoliko alata koje možete iskoristiti za istraživanje problema – Troubleshooteri u sustavu Help, Control Panel, Device Manager i ScanDisk.

Troubleshooter u sustavu Help – sustav Help za pomoć u radu s Windowsima 98 ima ugrađen sustav Troubleshooters za pomoć u rješavanju problema. Troubleshooteri vode korak po korak kroz predviđene postupke u rješavanju problema. Možete ih pokrenuti tako da odaberete gumb Start i u izborniku Start odaberete Help. Pojavit će se prozor Help Topics – u njemu odaberite Troubleshooting i među prikazanim temama odaberite onu koja vam treba. Na primjer, problemi s uređajima su čest razlog problema prilikom pokretanja Windowsa 98 pa za početak možete odabratи temu If you have a hardware conflict. Odabirom ove teme pojavit će se Hardware Conflict Troubleshooter, prikazan na sljedećoj slici.

Slika 19.2

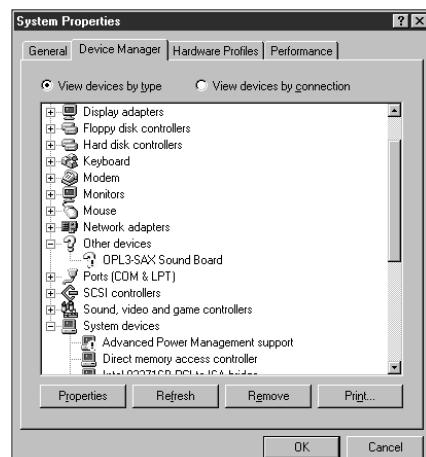
Troubleshooteri sustava Help vam pomažu u otkrivanju i rješavanju mnogih problema s Windowsima.

Način rada je jednak u većini Troubleshootera: prvo će biti prikazan uvodni tekst u kojem se objašnjava namjena Troubleshootera i što trebate uraditi. Zatim vam postavlja pitanje što želite uraditi od ponuđenih mogućnosti. Mogući se odgovori nalaze na dnu prozora, a odabirete ih klikom miša ili na tipkovnici pritisnite tipku Tab dok ne označite željeni odgovor i zatim pritisnite Enter. Ako se nakon toga želite vratiti za korak, odaberite gumb Back.

Control panel – za otvaranje Control Panela odaberite gumb Start, otvorite mapu Settings i odaberite Control Panel. Preko ikona u Control Panelu otvarate prozore sa podešavanje svih mogućih uređaja u vašem računalu (poput grafičke kartice za prikaz slike na monitoru, zvučne kartice, mrežnog prilagodnika i svih drugih uređaja). Ako ti uređaji nisu ispravno podešeni, to može izazvati probleme u radu Windowsa 98 ili pri njihovu pokretanju. Ako sumnjate na neki uređaj, kliknite na njegovu ikonu i u njegovom prozoru provjerite kako je podešen.

Device Manager – ovaj alat prikazuje sve uređaje na jednom mjestu pa je nastale probleme moguće brže otkriti. Device Manager otvarate iz Control Panela – kliknite na ikonu System i u okviru za dijalog System Properties odaberite jahač Device Manager.

Ako postoji problem s nekim od uređaja, Windowsi će preko ikone tog uređaja u Device Manageru staviti žuti uskličnik (vidi sljedeću sliku). Za rješavanje problema u Help sustavu odaberite Hardware Conflict Troubleshooter koji će vam ponuditi moguća rješenja.

Slika 19.3

Prema ikonama u Device Manageru možete vidjeti koji uređaj uzrokuje probleme.

ScanDisk – ako se u nekim datotekama na vašem tvrdom disku pojavila greška ili ako je sićušni dio magnetskog sloja na tvrdom disku oštećen, to bi moglo izazvati svekolike probleme u radu i pri pokretanju Windowsa 98. Programom ScanDisk provjeravate je li s površinom tvrdog diska i datotekama na njemu sve u redu (za više pojedinosti o ScanDisku pogledajte 15. poglavlje).

Ako se Windowsi 98 neće pokrenuti čak ni u Safe modu, ScanDisk možete sljedećim koracima pokrenuti i iz naredbenog retka:

1. Ponovno pokrenite vaše računalo. Kad ugledate poruku Starting Windows 98..., pritisnite F8.
2. Od ponuđenih mogućnosti odaberite Safe mode command prompt only.
3. Kad dođete u naredbeni redak (C:\>), utipkajte cd\windows\command i pritisnite Enter.
4. Za pokretanje ScanDiska utipkajte scandisk i pritisnite Enter. Ako ScanDisk pronađe grešku, na pitanje želite li da je popravi svakako odaberite Yes ili pritisnite Y (ili što vam predlaže – dovoljno je pritisnuti Enter).
5. Kad vas ScanDisk upita želite li surface scan (pretragu površine diska), odaberite Yes.
6. Kad ScanDisk završi sa svojim poslovima, odaberite Exit za vraćanje u naredbeni redak.
7. Ponovo pokrenite računalo i pogledajte hoće li se Windows 95 uspješno učitati.

Posljednja mogućnost: Startup disketa

Ako se Windowsi 98 ne mogu pokrenuti u Safe modu, a niti u bilo kojem drugom modu, moguće je da su zbog greške na tvrdom disku oštećene datoteke potrebne za pokretanje Windowsa. U ovom je slučaju vaša jedina nada pokrenuti računalo s umetnutom disketom za pokretanje Windowsa (Windows 98 Startup disk – kako stvoriti Startup disketu objašnjeno je u 1. poglavlju).

Startup disketu umetnite u pogon A i ponovo pokrenite vaše računalo. Kad ugledate naredbeni redak A:\> utipkajte scandisk c: i pritisnite Enter. ScanDisk će provjeriti stanje na vašem tvrdom disku (ovdje se pretpostavlja da ste Windows 98 instalirali u pogon C), obavijestiti vas u čemu je problem i pokušati ga popraviti. Svakako odaberite pretragu površine diska (surface scan) kad vas ScanDisk to upita.

Izbjegavanje pogubnih grešaka i rušenja sustava

General Protection Faults (GPF) je naziv za vrlo neugodne greške koje mogu oštetiti vaše podatke i zapriječiti rad računala. Ako ste dovoljno često koristili Windows 3.1, vjerojatno ste i vi imali neugodnosti s njima. Zbog čega se one događaju? Svaki program koji ste učitali u radnu memoriju zauzima svoj vlastiti dio memorije. GPF se događa kad jedna aplikacija upadne u "osobni" prostor druge aplikacije.

Windowsi 98 su u tome dodatno poboljšani u odnosu na Windows 95, te je aplikacijama otežano, ako ne onemogućeno, upadanje u prostor druge aplikacije. Ovakve se greške ipak događaju, mada znatno rjeđe, a Windowsi 98 ih nazi-vaju "illegal operations".

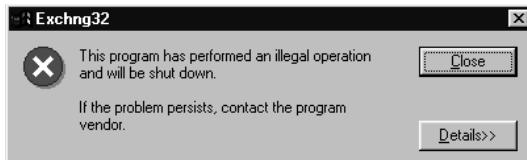
Što učiniti kad se dogodi GPF

Kad Windowsi 98 otkriju ilegalnu operaciju, uključit će sve moguće alarme i pokušati smanjiti moguću štetu na minimum. Kad nastalu štetu popravi najbolje što može, prikazat će okvir za dijalog poput ovog prikazanog na sljedećoj slici. Odaberite gumb Close za gašenje opakog programa.

Međutim, ako je pokvareni program jako zabrlja stanje, najednom će sve na vašem zaslonu stati kao zamrznuto i možete klikati koliko hoćete, ništa se neće promijeniti. U ovakvoj situaciji pritisnite Ctrl+Alt+Delete za prikaz okvira za dijalog Close Program (za zatvaranje programa). Zatim označite griješnu

Slika 19.4

Kad Windowsi 98 neki program uhvate u nedozvoljenoj radnji, pojavit će se ovakav okvir za dijalog. ➔

aplikaciju (uz njeno ime bi trebalo stajati Not responding) i odaberite gumb End Task. Windowsi 98 prilično dobro sprečavaju griješne aplikacije u zamrzavanju cijelog sustava i kad jednom zatvorite program koji je uzrokovao probleme, često možete dalje normalno nastaviti s radom. Međutim, moguće je da će zbog tog događaja cijeli sustav biti nestabilan pa je dobro ugasiti i ostale programe i ponovo pokrenuti računalo.

Kako izbjegnuti pogubne greške

Ovi će vam savjeti pomoći da smanjite mogućnost pojave pogubnih grešaka.

- ◆ Ako radite s aplikacijom pisanim za raniju inačicu Windowsa, nadogradite je na novu inačicu. Programi koji su napravljeni baš za Windows 95/98 najbolja su zaštita od pojave nedozvoljenih radnji. Ako je moguće, svoj postojeći softver za Windows nadogradite inačicama za Windows 98.
- ◆ Koristite ScanDisk za pronalaženje grešaka na tvrdom disku. Promjenjene ili oštećene datoteke još su jedan izvor pogubnih grešaka. Za provjeru diska i popravak mogućih grešaka koristite pomoćni program ScanDisk, kako je opisano u 15. poglavlju.
- ◆ Pratite zauzetost resursa (system resources) vašeg računala. Ako slobodni sistemski resursi padnu ispod 20%, veća je vjerojatnost pojave pogubnih grešaka. Na ovo posebno pazite kad radite s aplikacijama koje zauzimaju više memorije.

Problemi s Explorerom

Kad se jednom naviknete na korištenje Explorera (što je objašnjeno u 9, 10, i 11. poglavlju), to će vjerojatno biti jedna od aplikacija Windowsa 98 koju ćete najviše koristiti. Naravno, što ga češće koristite, to je veća vjerojatnost zastoja usred neke operacije. U sljedećim su poglavljima opisani najčešći problemi s Explorerom.

Explorer ne pokazuje točne podatke

Ponekad se može dogoditi da Explorer pokazuje neku datoteku u mapi ili na disku, a nje tamo zapravo nema. Ovo je lako riješiti – u izborniku View odaberite naredbu Refresh ili pritisnite F5.

Imate problema pri kopiranju, premještanju, brisanju ili preimenovanju datoteke na disketu

Kako je u 10. poglavlju objašnjeno, u Exploreru je lako kopirati ili premještati datoteke na i s disketa. Međutim, u sljedećim slučajevima možete naići na probleme:

Disketa je puna

Explorer vam, naravno, neće dopustiti kopiranje ili premještanje datoteke na disketu ako na njoj nema dovoljno mesta. Ako je disketa puna, izbrišite datoteke koje ne trebate ili uzmete drugu disketu.

Disketa je zaštićena od upisivanja ili brisanja

Kad je disketa zaštićena od pisanja i brisanja, na nju ne možete kopirati ili premeštati datoteke ili postojeće datoteke izbrisati ili im mijenjati imena. Evo kako možete provjeriti je li disketa zaštićena od pisanja i brisanja:

- ◆ Kad 5¼ palčana disketa nije zaštićena od pisanja i brisanja, sa strane diskete ćete vidjeti mali urez. Ako je urez prekriven ljepljivom trakom, samo odstranite traku i uklonili ste zaštitu od pisanja i brisanja podataka.
- ◆ Na 3½ palčanim disketama za zaštitu od upisivanja i brisanja podataka služi mala klizna pločica u jednom kutu na stražnjoj strani diskete. Disketa je zaštićena kad je ta pločica podignuta do ruba diskete – ispod nje se nalazi otvorena kvadratna rupica. Kad pločicu spustimo, rupica je pokrivena i na disketu se mogu upisivati podaci ili što već s njom trebate raditi.

Ne znate gdje se nalazi trenutna mapa

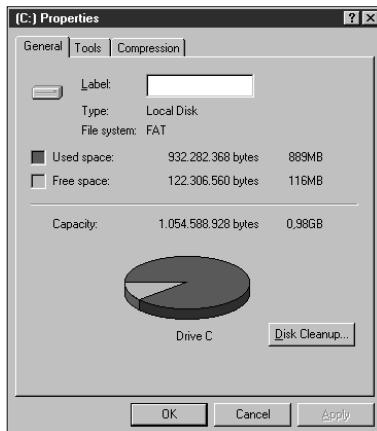
Kad pootvarate brojne podmape, možda ćete zaboraviti naziv glavne mape ili čak s kojim diskom ili disketom radite. Mada Explorer obično pokazuje samo ime trenutne mape, to možete promijeniti otvorivši izbornik View i odabравši naredbu Folder Options. U okviru za dijalog Folder Options otvorite karticu View i aktivirajte okvir Display the full path in the title bar i zatim odaberite OK. Naslovna traka pokazivati će trenutni pogon i mape koje vode do trenutne mape.

Ne znate koliko je slobodnog prostora ostalo na vašem tvrdom disku

S današnjim sve većim aplikacijama možete za kratko vrijeme napuniti tvrdi disk. Ako niste sigurni koliko je prostora još ostalo na tvrdom disku, to možete otkriti jednom od sljedećih tehnika:

- ◆ Na popisu All Folders u Exploreru označite vaš tvrdi disk i zatim u izborniku File odaberite naredbu Properties.
- ◆ Desnom tipkom kliknite na tvrdi disk i u iskočnom izborniku odaberite Properties.
- ◆ Označite tvrdi disk i zatim kliknite na gumb Properties na traci s alatima u Exploreru.

Pojavit će se okvir za dijalog Properties i na kartici General možete pročitati koliko još slobodnog prostora ima na tvrdom disku (vidi sljedeću sliku).

Slika 19.5

Na kartici General možete vidjeti koliko je slobodnog prostora ostalo na vašem tvrdom disku. ➔

tako lako

Nadimak za vaš tvrdi disk

U kartici General možete i promijeniti ime vašem tvrdom disku. Dovoljno je u okvir za tekst Label utipkati ime (11 ili manje znakova) i pritisnuti Enter.

Rješavanje problema zbog premalo memorije

Što više memorije imate na raspolaganju, to više poslova možete istovremeno obavljati ili raditi na većim poslovima. Međutim, ako nemate dovoljno memorije, neke ćete svoje želje morati obuzdati. U ovom su članku navedena neka moguća rješenja za slučajeve kad nećete imati dovoljno memorije.

Zatvorite programe koje ne trebate – ovo je najočitije rješenje, mada ne i najpogodnije. Što veću aplikaciju zatvorite, to ćete uštedjeti više memorije.

Izbrisite sadržaj Clipboarda – rezanje ili kopiranje neke slike može značajno povećati veličinu Clipboarda. Ako vam ponestane memorije, brisanje sadržaja Clipboarda moglo bi pomoći. To možete izvesti na jedan od sljedećih načina:

- ◆ Ako radite u nekoj aplikaciji, označite mali dio teksta (samo jedan znak ili riječ) i u izborniku Edit odaberite naredbu Copy. Time ćete trenutni sadržaj Clipboarda zamijeniti mnogo manjim sadržajem.
- ◆ Odaberite gumb Start, otvorite mapu Programs, otvorite mapu Accessories, otvorite mapu System Tools i odaberite ikonu Clipboard Viewer (ako je Clipboard s vašeg CD-ROM-a Windows 98). Kad se otvori prozor Clipboard Viewer, u izborniku Edit odaberite naredbu Delete.

Oslobodite neke sistemske resurse – mada je u Windowsima 98 poboljšan način korištenja sistemskih resursa, s nekim aplikacijama još uvijek možete naići na probleme. U tom slučaju isprobajte ove savjete za čuvanje vaših sistemskih resursa:

- ◆ Kad radite s aplikacijama za Windows 98, ne ostavljajte otvorenima prozore dokumenata koji nisu neophodni.
- ◆ Isključite neka svojstva programa koja ne koristite, poput trake s alatima, ravnala, statusne trake i dr.
- ◆ DOS programe izvodite na punom zaslonu umjesto u prozoru.
- ◆ Isključite zidnu tapetu (wallpaper) na vašem radnom stolu (pogledajte 20. poglavlje).

Mršavi sistemski resursi

Sistemski resursi su mala područja memorije koja Windowsi 98 koriste za bilježenje podataka poput položaja i veličine otvorenih prozora, okvira za dijalog i rasporeda i uređenja vašeg radnog stola (na primjer, zidne tapete). Možete imati megabajte slobodne memorije i ipak dobiti poruku o nedovoljnoj memoriji (Insufficient Memory) ako nemate dovoljno sistema memorije. Kako možete znati jesu li resursi u vašem sustavu previše zauzeti? U Exploreru otvorite izbornik Help i odaberite naredbu About Windows 98. Otvorit će se okvir za dijalog About Windows (prikazan na sljedećoj slici) koji vam pokazuje postotak preostalih raspoloživih sistemskih sredstava. Kad broj padne ispod 30%, trebali biste se početi brinuti, a ako padne ispod 20%, mogli bi početi problemi.

Slika 19.6
U okviru za dijalog About Windows možete vidjeti postotak raspoloživih sistemskih resursa.

Prvo učitajte veće aplikacije – zbog načina na koji Windowsi 98 koristi memoriju, često možete pokrenuti više programa ako prvo učitate veće aplikacije za Windows 98 i tek onda ostale manje.

Pokrenite Memory Troubleshooter u sustavu Help – Memory Troubleshooter vam može pomoći riješiti neke probleme s memorijom. Odaberite gumb Start i zatim odaberite Help – otvorit će se prozor Help topics; odaberite Troubleshooting i zatim odaberite temu “If you run out of memory”.

Izdvojite nešto kuna za kupovinu dodatne memorije – krajnje rješenje za probleme s memorijom je, naravno, nadogradnja vašeg sustava s dodatnom memorijom, mada, kao što ćete vidjeti, i dalje ćete trebati paziti da vam sistemski resursi ne padnu suviše nisko. U zadnje su vrijeme cijene memorije dosta pale i još uvijek padaju pa kupovina dodatne memorije ne bi trebala biti preveliko opterećenje.

Problemi s mišem

Korištenje miša u Windowsima 98 je toliko lako da neki ljudi nikad nisu naučili raditi u programu preko tipkovnice. To, međutim, može biti problem ako se vaš miš počne čudno ponašati. Da biste izbjegli paniku u takvim slučajevima, u sljedećim je člancima opisano što učiniti kad nastanu različiti problemi s mišem.

Pokazivač miša se čudno ponaša

Ako se pokazivač miša ne odaziva na vaše pokrete mišem ili bježi preko cijelog zaslona, to obično možete popraviti s jednim od ovih jednostavnih rješenja:

- ◆ Provjerite je li miš priključen na računalo. Ovo možda izgleda glupo, ali prvo je pravilo kod problema s priključenim uređajima provjeriti je li kabel pravilno utaknut. Iznenadili biste se koliko često ova jednostavna provjera rješava problem.
- ◆ Probajte s malo čvršćom podlogom za miša. Ako je podloga premekana, kuglica miša može propasti u materijal i zbog toga zapinjati pri okretanju.
- ◆ Kad ste zadnji put očistili svog miša? Kuglica miša s podloge prikuplja nečistoću i povremeno je trebate izvaditi i očistiti (vodom ili alkoholom). Vjerojatno će trebati obrisati i njeno ležište i očistiti kotačice. Pravilan postupak čišćenja miša je opisan u njegovim uputama.

Probajte s drugim pogoniteljem za miša

Windowsi 98 podržavaju rad s nekoliko vrsta miševa, a za svaku vrstu trebate drugi pogonitelj. Ako radite s krivim pogoniteljem, pokazivač vas možda neće slušati ili će se čudno ponašati. U tom je slučaju potrebno promijeniti pogonitelj za miša slijedeći ove korake:

1. Odaberite gumb Start, ovorite mapu Settings i odaberite ikonu Control Panel. Otvorit će se prozor Control Panel.
2. Dvostruko kliknite na ikonu **Add New Hardware**. Pojavit će se okvir za dijalog Add New Hardware Wizard. Kliknite na **Next >** i u sljedećem okviru još jednom na **Next >**.
3. Ako vašeg miša nema na popisu *Devices*, odaberite **No, the device isn't in the list**, i kliknite na **Next >**.
4. U sljedećem okviru za dijalog odaberite **No, I want to select the hardware from the list**, i kliknite na **Next >**.
5. Na popisu *Hardware types*: pomoću klizne trake pronađite stvaku **Mouse**, odaberite ju i kliknite na **Next >**. Pojavit će se okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici.

Slika 19.7

Odaberite svog miša na popisu. ➔

6. Na popisu *Manufacturers* označite ime tvrtke koja je proizvela vašeg miša. Na popisu *Models* označite vašeg miša. Kliknite na **Next >** i zatim na **Finish**.
7. Odaberite Yes za ponovno pokretanje Windowsa 98.

Ako ništa drugo ne uspije, ukočeni ili neobuzdani pokazivač miša često možete popraviti samo izlaskom iz Windowsa 98 i zatim njihovim ponovnim pokretanjem.

Windowsi 98 ne reagiraju uvijek na vaš dvostruki klik – u ovom slučaju vjerojatno trebate usporiti brzinu potrebnu za dvostruki klik. Ovaj je postupak objašnjen u 20. poglavljju.

Ako teško uočavate pokazivač miša – na prijenosnim računalima, ili ako slabije vidite, možete imati problema s uočavanjem i praćenjem pokazivača miša. Vidljivost pokazivača možete poboljšati uključivanjem “tragova” koji prate pomicanje pokazivača. Ovaj je postupak opisan u 20. poglavlju.

Pokazivač miša se kreće presporo ili prebrzo – brzina pomicanja pokazivača se može podešavati. U 20. poglavlju je opisano kako možete mijenjati podešenu brzinu pomicanja pokazivača.

Problemi s ispisom i njihovo rješavanje

U 7. je poglavlju opisano kako Windowsi preuzimaju svu brigu oko ispisa dokumenata i time nam bitno olakšavaju posao, ali to ne znači da s ispisom nećemo imati bilo kakvih problema. U nastavku je opisano što uraditi ako se u ispisu pojave neki problemi.

Windowsi 98 prijavljuju grešku pri ispisu

Ako Windowsi 98 zbog nekog razloga ne mogu izmjenjivati podatke s vašim pisačem, pojavit će se okvir za dijalog prikazan na sljedećoj slici.

Slika 19.8

Ako Windowsi 98 nisu uspostavili vezu s vašim pisačem, prikazat će ovaj

Prije nego počnete s ispisom, izvršite ove provjere:

- ◆ Je li pisač uključen.
- ◆ Je li spremjan za primanje podataka. Neki pisači imaju gumb “Online” kojim to možete provjeriti.
- ◆ Provjerite sve priključke kabela, jesu li dobro pričvršćeni.
- ◆ Ima li papira u pisaču.
- ◆ Provjerite nije li neki papir zaglavio u pisaču.

Ovisno o dokumentu koji ispisujete, nekim pisačima treba duže vrijeme za obradu podataka koje im šalju Windowsi 98. Ako to traje previše dugo, Windowsi 98 će pretpostaviti da pisač nije na vezi i prikazat će poruku o grešci. U tom slučaju, slijedite ove korake:

1. Odaberite gumb Start, otvorite mapu Settings i odaberite Printers. Windowsi 98 će prikazati prozor Printers.
2. Označite pisač koji koristite i u izborniku File odaberite naredbu Properties (ili desnom tipkom kliknite na ikonu pisača i u izborniku prečica odaberite Properties). Windowsi 98 će prikazati okvir za dijalog Properties za odabrani pisač.
3. Odaberite karticu Details.
4. U okviru Transmission retry povećajte broj sekundi, odaberite Apply i dokument ponovo pošaljite na ispis. Za početak podesite 120 sekundi, a ako to nije dovoljno, povećavajte broj u skokovima po 60 sekundi.
5. Odaberite OK za vraćanje u prozor Printers.

U izborniku File ne možete odabratи naredbu Print

Većina programa za Windows se koji mogu ispisivati dokumente u svom izborniku File imaju naredbu Print. Ako je ta naredba ispisana bijelo, za razliku od ostalih, jasno čitljivih naredbi, znači da je još ne možete odabratи, to jest, znači da u Windows 98 još niste instalirali pisač. Vratite se do 7. poglavlja i pročitajte članak "Instaliranje pisača".

Sažetak

U ovom su poglavlju navedena rješenja za neke uobičajene probleme s Windowsima 98, uključujući poteškoće s pokretanjem Windowsa 98. Opisano je što možete napraviti da pokrenete Windows 98, opisano je rješavanje problema pomoću Troubleshootera u sustavu Help, kako izbjegavati pojavljivanje pogubnih grešaka (GPF), kako riješiti neke poteškoće s Explorerom, nevolje s memorijom, mišem i pisačem.

Time se završava 4. dio o praktičnom radu u Windowsima 98. U 5. ćemo se dijelu pozabaviti raznim tehnikama za prilagođavanje Windowsa 98 našim potrebama.

V. DIO

---

20. poglavlje

Podešavanje radne površine Windowsa 98

- Uređivanje radne površine
- Podešavanje trake sa zadaćama i izbornika Start
- Stvaranje prečica do vaših programa i dokumenata
- Više korisnika na jednom računalu
- Podešavanje miša po svojoj mjeri

U ovom poglavljiju:

Windowsi 98 su opremljeni mnoštvom mogućnosti za promjenu izgleda svih mogućih objekata koje možete vidjeti na radnoj površini. Ovo poglavlje opisuje načine kojima sami možete po želji mijenjati izgled radne površine Windowsa 98.

info

Uređivanje radne površine

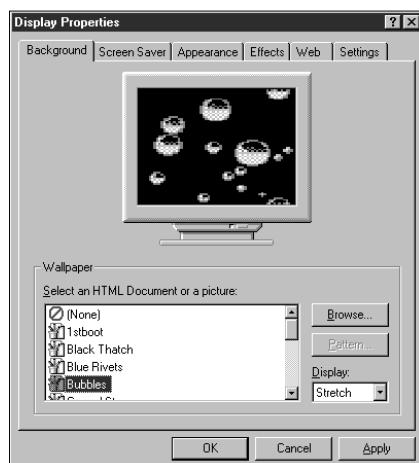
Radna je površina Windowsa 98 namjerno napravljena neupadljivo kako biste se lakše snalazili među ikonama koje se na njoj nalaze. Ako biste na radnoj površini radije vidjeli više šarenila, na raspolažanju su vam brojni načini kojima njen izgled možete promijeniti.

Za početak trebate otvoriti okvir za dijalog Display Properties na jedan od sljedećih načina:

Lakši način: desnom tipkom kliknite na prazni prostor na radnoj površini i u izborniku prečica odaberite **Properties**. (Ako je radna površina prekrivena, kliknite na ikonu **Desktop** na traci s alatima Quick Launch koja se nalazi na traci sa zadaćama.)

Teži način: odaberite gumb **Start** za otvaranje izbornika Start, otvorite mapu **Settings** i odaberite **Control Panel**. U prozoru Control Panela odaberite ikonu **Display**. (Možete odabrati i **Start** $\Rightarrow$ **Settings** $\Rightarrow$ **Active Desktop** $\Rightarrow$ **Customize my Desktop**.)

Pojavit će se okvir za dijalog Display Properties, prikazan na sljedećoj slici. Kad na jednoj od kartica u ovom okviru promijenite neki od parametara, možete odabrati gumb **Apply** (primjeni) i vidjeti kakve je to promjene izazvalo na radnoj površini, a da pritom ne izlazite iz okvira za dijalog. Kad ste završili s podešavanjem, odaberite **OK**.

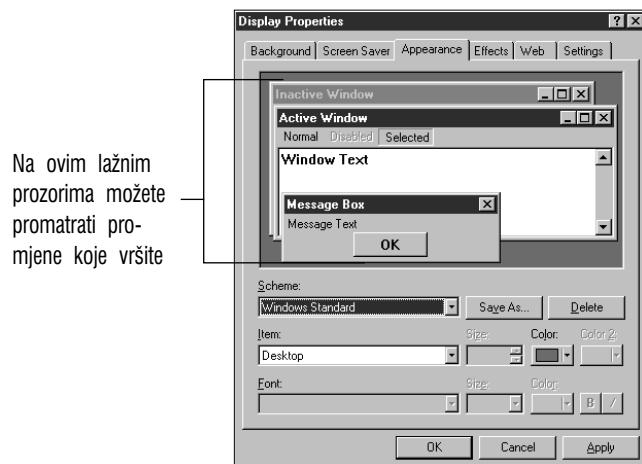
Slika 20.1

U okviru za dijalog Display Properties možete podešavati izgled radne površine Windowsa 98.

Promjena sheme boja Windowsa 98

Boje na radnoj površini i u prozorima Windowsa 98 možete mijenjati po volji, ovisno o vašem raspoloženju. Najlakše ih možete promijeniti odabirom jedne od ponuđenih shema boja. Te sheme određuju boje svih objekata koje vidite u Windowsima, uključujući pozadinu radne površine, padajuće izbornike, sve elemente prozora i drugo.

Za odabir sheme boja prvo u okviru za dijalog Display Properties odaberite karticu **Appearance** (vidi sljedeću sliku).

Slika 20.2
Na kartici Appearance možete odabrati različite sheme boja Windowsa 98.

Ponuđene sheme boja na padajućem popisu Scheme utječu na boje elemenata koje vidimo u Windowsima 98, pisma koja koristimo u onim elementima koji sadržavaju tekst i neke veličine.

tako lako

Ako vaš vid više nije što je nekad bio

Ako slabije vidite, mogli biste imati poteškoća u čitanju teksta na trakama i u okvirima za dijalog. Prikazana slova možete povećati odabirom shema koje uz ime imaju dodano (large) – poput **High Contrast #1 (large)** ili **Windows Standard (extra large)**. Isprobajte te sheme i vidjet ćete koliko je sada lakše čitati.

U velikom gornjem okviru (iznad popisa shema) nalazi se nekoliko lažnih prozora – jedan aktivovan, jedan neaktivovan i jedan okvir za dijalog. Sve promjene koje unosite bit će odmah vidljive na tim objektima. Tako ćete lako izbjegći zbrku koja bi inače nastala nerazumnim igranjem s bojama – sve će loše i dobre promjene biti odmah vidljive, prije nego što ih stvarno primijenite. Pogledajte ponuđeni izbor na popisu shema i odaberite onu koja vam najviše odgovara.

Ako sami želite podesiti boje koje vam odgovaraju, možda je najbolje odabratи shemu koja je najbliža vašim željama i zatim unijeti potrebne izmjene. Na padajućem popisu **Item** odaberite element koji želite podesiti, a na popisu **Color** odaberite njegovu boju. U nekim slučajevima možete promjeniti i veličinu elementa kao i veličinu i boju pisma. Kad završite, odaberite **Save As**, pojavit će se okvir za tekst u koji unesite ime svoje nove sheme i zatim odaberite **OK**.

Uzorci za radnu površinu

Poput prije opisanih shema boja, Windowsi 98 vam pružaju i izbor različitih uzoraka za radnu površinu. Ako ih želite pogledati, u okviru za dijalog Display Properties odaberite karticu **Background**. Kliknite na gumb **Pattern** i odaberite uzorak. Na monitoru prikazanom u okviru možete vidjeti kako će odabrana pozadina izgledati ako je odaberete.

Postavljanje tapeta na radnu površinu

Srećom, zbog ovih tapeta nećete ljepilom umrljati pola stana. Dapače, postavljanje tapeta (pozadinskih slika) na radnu površinu Windowsa 98 može biti vrlo zabavno.

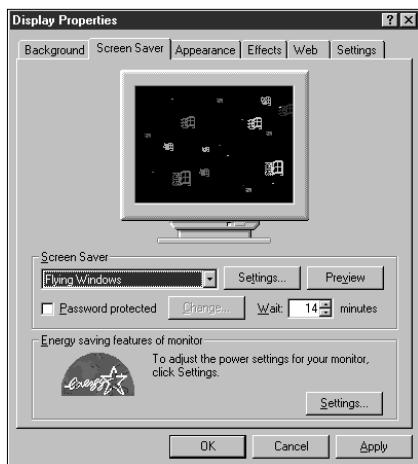
Izbor tapeta se također nalazi na kartici Background. Na popisu Wallpaper pregledajte izbor ponuđenih tapeta. Željenu tapetu označite i uzorak provjerite na malom monitoru u okviru. Za povećanje tapete otvorite okvir s padajućim popisom **Display** i odaberite opciju **Tile** ili **Stretch**.

Slike za zaštitu zaslona monitora

Svjetla slika polako, ali sigurno uništava zaslon monitora. Srećom, danas imamo programe koji automatski ugase sliku na monitoru nakon mirovanja računala od nekoliko minuta, ovisno koliko ste podesili. Takav je program nazvan *screen saver*. Program može na zaslonu prikazati i neku sliku ili uzorak koji će dovoljno djelotvorno štititi zaslon, a istovremeno će biti dekorativni ili

zabavni. Čim malo pomaknemo miša ili pritisnemo neku tipku, na zaslon se vraća normalni prikaz.

Zaštitnici zaslona su toliko uznapredovali da ih danas ljudi kupuju ne zbog zaštite nego zato što su toliko lijepi i zanimljivi. Windowsi 98 dolaze opremljeni s nekoliko vlastitih zaštitnika zaslona. Možete ih pogledati na kartici Screen Saver u okviru za dijalog Display Properties (vidi sljedeću sliku). Otvorite padajući popis Screen Saver i pogledajte ponuđeni izbor.

Slika 20.3
Na kartici Screen Saver odaberite neki od ponuđenih zaštitnika zaslona. ➔

Tu možete podesiti još neke parametre:

Wait – na ovom brojčaniku određujete nakon koliko će se minuta neaktivnosti uključiti zaštitnik zaslona.

Preview – odabirom ovog gumba možete odabrani zaštitnik zaslona odmah pogledati preko cijelog zaslona. Za vraćanje u okvir samo ponaknite miša.

Settings – ovaj gumb odaberite za različita podešavanja odabranog zaštitnika zaslona. Kad završite, odaberite **OK** za vraćanje u okvir za dijalog Display Properties.

Password protected – aktiviranjem ovog okvira Windowsi 98 neće zauzaviti zaštitnik zaslona sve dok se ne unese ispravna lozinka. Lozinku određujete klikom na gumb **Change** – pojavit će se okvir za dijalog Change Password i u njega dvaput unesete lozinku.

Ovisno o vašem monitoru, možda ćete vidjeti i okvir **Energy saving features of monitor**. Klikom na gumb **Settings** otvorit ćete okvir za dijalog Power

Management Properties i na njegovoj kartici Power Schemes možete podesiti štednju energije za vrijeme dok je vaše računalo upaljeno, ali se ne koristi:

- ◆ Na padajućem popisu Power Schemes možete odabratи neku od ponuđenih shema štednje energije vašeg računala.
- ◆ Na padajućim popisima **Turn off monitor** i **Turn off hard disks** možete posebno za monitor i tvrdi disk odabratи nakon koliko će se minuta isključiti. Ponovo ih uključujete malim pomakom miša ili pritiskom na neku tipku na tipkovnici.

Teme za radnu površinu

Desktop Themes – teme za radnu površinu, su skup pozadina, shema boja, shema Windows zvukova, ikona, pokazivača, zaštitnika zaslona i drugih elemenata radne površine koji će njen izgled i sam ugodaj rada u Windowsima 98 posve promijeniti.

Za odabir neke od tema radne površine slijedite ove korake:

1. Otvorite izbornik **Start**, odaberite **Settings** ⇨ **Control Panel** i dvostrko kliknite na ikonu **Desktop Themes**.

Ako ikone Desktop Themes nema, teme radne površine nisu instalirane, pa ih instalirajte s vašeg CD-ROM-a Windows 98.

U Control panelu otvorite apletu **Add/Remove Programs**, otvorite karticu **Windows Setup**, na popisu komponenti odaberite **Desktop Themes** i kliknite na **OK**.

2. Otvorit će se okvir za dijalog Desktop Themes. U padajućem popisu **Theme** odaberite željenu temu i u velikom će okviru biti prikazan budući izgled radne površine.

Ako vam teme na ovom popisu nisu dovoljne, na Internetu i po raznim CD-ROM-ovima ćete ih pronaći više nego dovoljno. Za odabir tih tema, na popisu Theme odaberite stavku **Other** i u okviru za dijalog Open Theme pronađite i odaberite željenu temu i zatim kliknite na **Open**. (Teme radne površine spremite u mapu \Program Files\Plus\Themes.)

3. U okviru **Previews** možete klikom na gume **Screen Saver** i **Pointers, Sounds, etc** pogledati ili poslušati kako će sve te promjene izgledati i zvučati.

Slika 20.4

Odaberite jednu od
ponuđenih tema. ➔

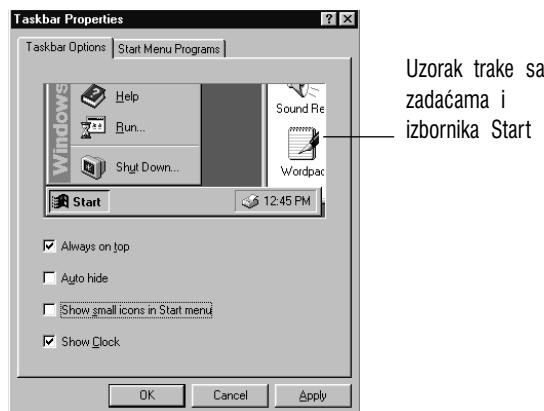
4. U okviru **Settings** možete poništavanjem odabira nekih stavki isključiti njihovu promjenu.
5. Za primjenu teme kliknite na gumb **OK**.

Podešavanje trake sa zadaćama i izbornika Start

Kao što ste u većem dijelu ove knjige mogli saznati, traka sa zadaćama i izbornik Start su dva zaista nezamjenjiva svojstva Windowsa 98. Stoga je lijepo znati da se i traka sa zadaćama i izbornik Start mogu još bolje prilagoditi našim potrebama. Sva se podešavanja izvode pomoću okvira za dijalog Taskbar Properties koji možete otvoriti na jedan od sljedećih načina:

- ◆ Odaberite gumb **Start**, u izborniku Start otvorite mapu **Settings** i odaberite **Taskbar & Start Menu**.
- ◆ Desnom tipkom kliknite na prazni dio trake sa zadaćama i u izborniku prečica odaberite **Properties**.

Windowsi 98 će prikazati okvir za dijalog Taksbar Properties, prikazan na sljedećoj slici. U nastavku ćemo pogledati koje su nam sve mogućnosti u ovom okviru za dijalog na raspolaganju. Kad završite podešavanja, odabirom gumba **OK** nalažete Windowsima da prihvate vaše promjene.

Slika 20.5

U okviru za dijalog Taskbar Properties možete mijenjati traku sa zadaćama i izbornik Start.

Podešavanje trake sa zadaćama

Na kartici Taskbar Options nalazi se nekoliko potvrđnih okvira s mogućim izmjenama trake sa zadaćama:

Always on top (uvijek na vrhu) – kao što ste u 9. poglavlju saznali, kad programski prozor povećate na najveću veličinu, on zauzme cijeli zaslon osim trake sa zadaćama. Ako vam za vaš program treba i taj prostor, isključite stavku Always on top. Sada će programski prozor prekriti i traku sa zadaćama. Traku sa zadaćama na zaslon možete vratiti kombinacijom tipki **Ctrl+Esc** – pojavit će se traka sa zadaćama i izbornik Start koji možete zatvoriti tipkom **Esc**.

Promatrajte uzorak trake sa zadaćama

Na kartici Taskbar Options u okviru za dijalog Taskbar Properties prikazan je uzorak trake sa zadaćama na kojem možete vidjeti kako uključivanje i isključivanje jedne od četiri mogućnosti djeluje na njen izgled.

Auto hide (automatsko sakrivanje) – ovaj je potvrđni okvir bolji način za dobivanje više prostora za vaše programe. Kad aktivirate Auto hide, Windowsi 98 traku sa zadaćama smanje na tanku sivu crtlu na dnu zaslona. Za rad u programu vam praktički preostaje cijeli zaslon. Međutim, sada traku

sa zadaćama lako dobijete natrag spuštanjem pokazivača miša na dno zaslona. Miša pomaknite opet gore i traka sa zadaćama se vraća u tanku crtlu na dnu.

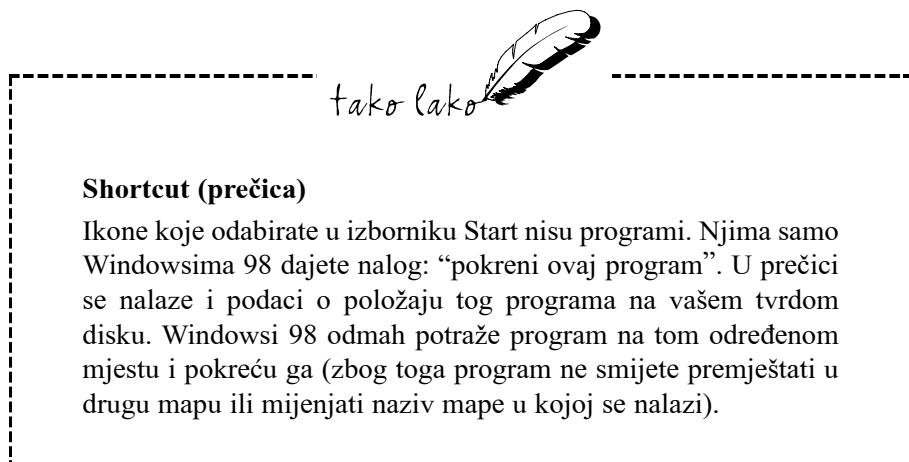
Show small icons in Start menu (u izborniku Start prikaži male ikone) – aktiviranjem ovog okvira smanjujemo ikone prikazane u izborniku Start. Ova je mogućnost korisna ako u izborniku Start imamo puno stavki koje bi s velikim ikonama zauzele cijeli zaslon.

Show Clock (pokaži sat) – ovime uključujemo i isključujemo prikaz sata u donjem desnom kutu (na traci sa zadaćama).

Dodavanje stavki u izbornik Start

Kada instalirate neki program, program za instalaciju obično u izbornik Start postavi ikonu novog programa kako bi nam odmah bio dostupan. Međutim, DOS programi i programi za Windows koje su radili neki manje pažljivi programeri, neće postaviti svoju ikonu u izbornik Start. Srećom, to možete i sami uraditi pomoću kartice Start Menu Programs u okviru za dijalog Taskbar Properties, slijedeći ove korake:

1. U okviru za dijalog Taskbar Properties odaberite karticu **Start Menu Programs** i zatim odaberite gumb **Add**. Pojavit će se okvir za dijalog Create Shortcut, prikazan na sljedećoj slici.

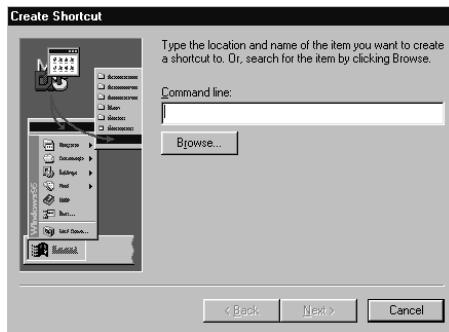

Shortcut (prečica)

Ikone koje odabirate u izborniku Start nisu programi. Njima samo Windowsima 98 dajete nalog: "pokreni ovaj program". U prečici se nalaze i podaci o položaju tog programa na vašem tvrdom disku. Windowsi 98 odmah potraže program na tom određenom mjestu i pokreću ga (zbog toga program ne smijete premještati u drugu mapu ili mijenjati naziv mape u kojoj se nalazi).

Slika 20.6

U okviru za dijalog Create Shortcut postavljate ikonu programa u izbornik Start.

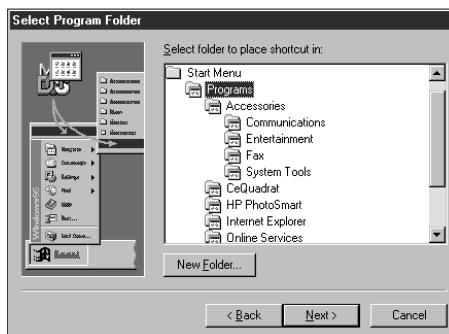
2. Ako znate ime datoteke koja pokreće program, kao i naziv pogona i mape u kojoj se nalazi, sve to možete utipkati u okvir za tekst Command line, ovim redom: disk pogon, mapa, program. Na primjer, **c:\Windows\Tour98.exe**.

Ako ne znate točan naziv mape ili datoteke, odaberite gumb **Browse**. Pojavit će se okvir za dijalog Browse. U njemu potražite datoteku koja pokreće program, označite je i zatim odaberite **Open**.

3. Odaberite **Next >**. Windowsi 98 će prikazati okvir za dijalog Select Program Folder, prikazan na sljedećoj slici.
4. Označite mapu u koju želite postaviti ikonu programa. (Ako označite

Slika 20.7

U okviru za dijalog Select Program Folder odaberite mjesto za program u izborniku Start.

Desktop, prečica će se pojaviti na radnoj površini Windowsa 98.)

5. Odaberite **Next >**. Pojavit će se okvir za dijalog Select a Title for the Program.
6. U okvir za tekst *Select a name for the shortcut* unesite ime koje želite da se pojavi u izborniku Start.
7. Za završetak odaberite **Finish**.

Automatsko pokretanje programa pri pokretanju Windowsa 98

Ako svakodnevno uvijek rabite iste programe, možete podesiti njihovo automatsko pokretanje nakon uključivanja računala. Za to samo trebate njihove ikone postaviti u mapu StartUp.

Sve radite isto kako je malo prije navedeno za postavljanje prečica u izbornik Start. Kad dođete do 4. koraka, označite mapu **StartUp**. Kad završite, možete pogledati koje se ikone nalaze u vašoj mapi Startup – odaberite gumb **Start**, otvorite mapu **Programs** i zatim otvorite mapu **StartUp**.

Uklanjanje stavki iz izbornika Start

U 23. poglavlju se opisuje svojstvo Windowsa 98 za uklanjanje programa iz računala (to je najčešće brisanje svih njegovih datoteka s tvrdog diska). Ono bi također trebalo ukloniti sve tragove programa iz izbornika Start. Međutim, ako ste nešto propustili ili ako ste neku stavku sami dodali u izbornik Start, tada ćete sami trebati ukloniti preostale ostatke programa iz izbornika Start.

Za to trebate u okviru za dijalog Taskbar Properties odabratи karticu **Start Menu Programs** i odabratи gumb **Remove**. Pojavit će se okvir za dijalog Remove Shortcuts/Folders. Otvorite mapu u kojoj se nalazi prečica, označite prečicu i zatim odaberite **Remove**. Za vraćanje u okvir za dijalog Taskbar Properties odaberite gumb **Close**.

Povećajte prostor na traci sa zadaćama

Mada ćete istovremeno raditi s tek nekoliko programa, mogućnosti više-zadačnosti Windowsa 98 će vas vjerojatno mamiti da otvorite čitavu hrpu programa i prozora. U tom bi se slučaju njihovi gumbi na traci sa zadaćama previše gužvali i ne biste mogli pročitati koji je koji (pogledajte sljedeću sliku). Ipak, postoji način za otkrivanje koji je koji gumb – pokazivač miša stavite iznad nekog od gumba i nakon sekundu – dvije pojavit će se mali okvir u kojem će pisati puni naziv prozora.

Ako ipak želite odmah vidjeti koji je koji gumb, traci sa zadaćama možete dati

Slika 20.8

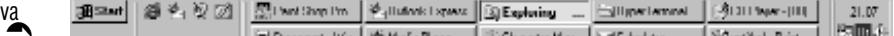
Primjer prenatrpane
trake sa
zadaćama.

više prostora pa će i gumbi postati veći. Za to usmjerite miša na gornji rub trake sa zadaćama – kad ga stavite na pravi položaj, pokazivač će se promijeniti u strelicu s dvije glave. Kliknite i rub povucite prema gore dok se iznad trake sa zadaćama ne pojavi točkasti okvir. Kad otpustite tipku miša, Windowsi 98 će traku sa zadaćama proširiti kako je prikazano na sljedećoj slici. Možete je povećati do veličine od deset redaka!

Slika 20.9

Isti gumbi imaju
više prostora u dva
reda.

Stvaranje prečica do vaših programa i dokumenata

Sve što se nalazi na radnoj površini Windowsa 98 dostupno je jednim dvostrukim klikom miša pa imamo mnogo razloga za postavljanje prečica na radnu površinu.

- ◆ Ako često koristite neki program koji je sakriven u brojnim mapama i podmapama izbornika Start, postavljanjem njegove prečice na radnu površinu moći ćete ga mnogo jednostavnije pokrenuti.
- ◆ Ako neki dokument često koristite (na primjer "Današnji raspored") postavljanjem njegove prečice na radnu površinu možete ga učiniti lako dostupnim.
- ◆ Ako mnogo radite u određenoj mapi, možete napraviti prečicu za tu mapu. Dvostruki klik na prečicu odmah otvara tu mapu. Ne trebate se više probijati kroz prozore My Computera ili tragati za mapom u Exploreru.
- ◆ Na radnu površinu možete postaviti i prečice za disk pogone – na primjer, za disketni pogon i za CD-ROM pogon.

Dodatna korist od prečica

Ako na radnu površinu postavite prečicu za mapu ili disketni pogon, svoje datoteke možete kopirati ili premještati njihovim povlačenjem iz Explorera ili My Computera i ispuštanjem na prečicu.

- Za pisače možete također postaviti prečice. Imat ćete brži pristup do mape pisača kad želite vidjeti kako napreduje ispis. Također iz Explorera ili My Computera možete povući dokument i ispuštiti ga na prečicu pisača. Windowsi 98 će ga ispisati bez suvišnih pitanja!

Kao što ste ranije vidjeli, za postavljanje prečica na radnu površinu možete koristiti okvir za dijalog Taskbar Properties. Ali, naravno, Windowsi 98 vam uvijek pružaju izbor između više mogućnosti. Evo još nekoliko načina koje možete koristiti:

- Desnom tipkom kliknite na prazni dio radne površine Windowsa 98. U izborniku prečica odaberite **New** i zatim **Shortcut**. U okviru za dijalog Create Shortcut slijedite ranije navedene upute.
- U Exploreru na vrhu popisa All Folders označite **Desktop**, u izborniku **File** odaberite naredbu **New** i zatim odaberite **Shortcut**. Ili desnom tipkom kliknite na Desktop, u izborniku prečica odaberite **New** i zatim **Shortcut**. Okvir za dijalog Create Shortcut ispunite kako je ranije navedeno.
- Povucite objekt koji želite (program, dokument, mapu, pogon, pisač, stavku iz Control Panela ili bilo što drugo iz Explorera i My Computera) i ispuštite ga na radnu površinu. Windowsi 98 će vjerojatno odmah automatski napraviti prečicu, a ako vam postave pitanje želite li za odabranu stavku stvoriti prečicu, odaberite **Yes**. Većinu objekata možete i odabrati i zatim otvoriti izbornik **File** i odabrati **Send To ↗ Desktop as Shortcut**.

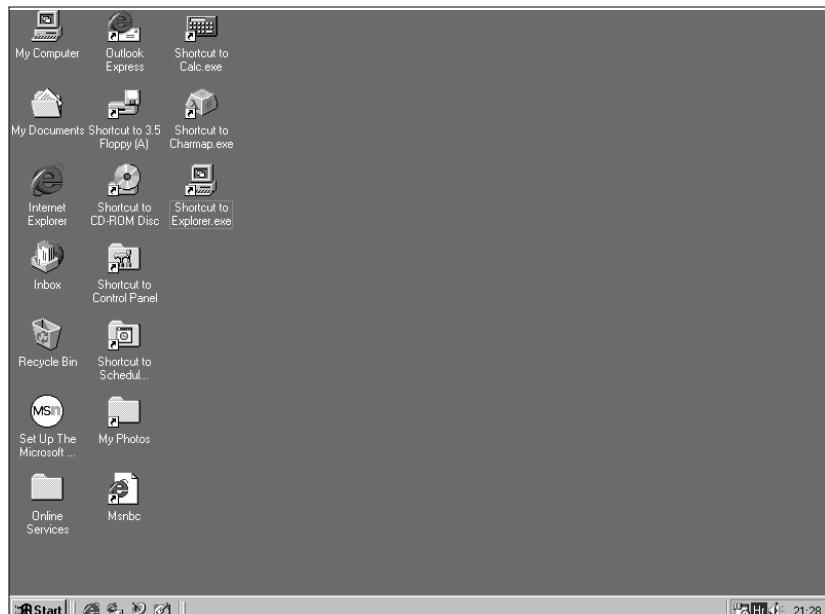

Povlačenje datoteka i mapa na radnu površinu

Ako datoteku ili mapu povučete na radnu površinu, Windowsi 98 će je tamo **premjestiti!** Ako želite napraviti prečicu, povucite ih desnom tipkom miša i kad ih ispustite na radnu površinu, u izborniku prečica odaberite **Create Shortcut(s) Here.**

Na sljedećoj je slici prikazan mogući izgled radne površine s nekim postavljenim prečicama (vi ćete, naravno, svoju radnu površinu urediti po svojoj želji). Svaka prečica u donjem lijevom kutu ikone ima malu strelicu.

Ikone na radnoj površini možete razvrstati na razne načine – desnom tipkom kliknite na prazni dio radne površine i u iskočnom izborniku odaberite **Arrange Icons.** Zatim odaberite jednu od mogućnosti: **by Name**, **by Type**, **by Size** ili **by Date.** Za uvijek uredan izgled radne površine možete aktivirati **Auto Arrange.**

Slika 20.10

Dvostrukim klikom na prečice imate brzi pristup do programa, datoteka, mapa, disk pogona, pisača i dr.

Prečicu s radne površine možete izbrisati na dva načina: desnom tipkom kliknite na nju i u iskočnom izborniku odaberite **Delete** (u okviru za dijalog koji će vas pitati jeste li sigurni da hoćete izbrisati prečicu, odaberite **Yes**). Drugi je način prečicu mišem povući u Recycle Bin. Brisanjem prečice nećete izbrisati objekt do kojeg vodi prečica, ali provjerite je li to što brišete stvarno prečica.

Više korisnika na jednom računalu

Dijelite li svoje računalo na poslu ili kod kuće s drugima? Tada ste vjerojatno itekako svjesni kako različite osobe imaju različiti ukus. Svatko želi različitu shemu boja za svoje Windows, različiti uzorak tapete radne površine, netko želi mnoštvo prečica na svojoj radnoj površini, a drugima to smeta. Svatko, naravno, koristi različiti skup programa.

Srećom, Windowsi 98 omogućuju spremanje različitih korisničkih profila za svaku osobu koja koristi računalo. U njima su zabilježene sheme boja, tapete, prečice, zaštita zaslona monitora i programi koji se pojavljuju u izborniku Start.

Svaka osoba dakle može Windows 98 podesiti po svom vlastitom ukusu, a da to nimalo ne smeta ostalima. Za uređivanje korisničkog profila slijedite ove korake:

1. Odaberite gumb **Start**, otvorite mapu **Settings** i odaberite **Control Panel**. Windowsi 98 će na zaslonu prikazati prozor Control Panel.
2. Odaberite ikonu Passwords i u okviru za dijalog Passwords Properties odaberite karticu **User Profiles**.
3. Aktivirajte opciju **Users can customize their preferences and desktop settings** i zatim u okviru User Profile Settings aktivirajte oba potvrđna okvira. Kad završite, odaberite **OK**. Windowsi 98 će vas upitati želite li ponovo pokrenuti svoje računalo.
4. Odaberite **Yes**.

Kad se Windowsi 98 ponovo učitaju, pojavit će se okvir za dijalog Welcome to Windows. Svaka osoba koja koristi isto računalo treba imati svoje vlastito korisničko ime koje će Windowsi upotrijebiti za spremanje podešenih vrijednosti. U polje *User name* utipkajte svoje korisničko ime, ako želite, u polje *Password* utipkajte lozinku i odaberite **OK**. Ako ste sad prvi puta unijeli svoju lozinku (čak i ako ste polje ostavili prazno), pojavit će se okvir za dijalog Set

Windows Password. U okvir za tekst *Confirm new password* ponovo unesite lozinku i odaberite **OK**.

Brži način prijavljivanja na sustav

Ako je netko prije vas radio na računalu, a vi želite raditi u okružju kakvo ste si prije podesili, za to ne morate ponovo pokrenuti računalo. Odaberite gumb **Start** i naredbu **Log Off**. U okviru za dijalog Log Off Windows kliknite na **Yes** i zatim u okviru Enter Password odaberite svoje korisničko ime, ako je potrebno upišite lozinku i kliknite na **OK**.

Ako se sada prvi puta prijavljujete, pojavit će se okvir za dijalog Windows Networking koji će vas pitati želite li spremiti svoja podešavanja. Odaberite **Yes**. Windowsi 98 će se normalno učitati i vi možete unijeti svoja podešavanja.

Veće su vam mogućnosti podešavanja korisničkih profila na raspolaganju pomoću ikone **Users** u Control Panelu. Dvostrukim klikom na tu ikonu najprije pokrećete čarobnjaka Multi-User koji će vam olakšati podešavanje korisničkog profila, a kasnije tu ikonu možete ponovo otvoriti i dodavati nove korisnike (gumb **New User**) ili odabrati postojeći profil i zatim unijeti neke promjene u njegova podešenja.

Podešavanje miša po svojoj mjeri

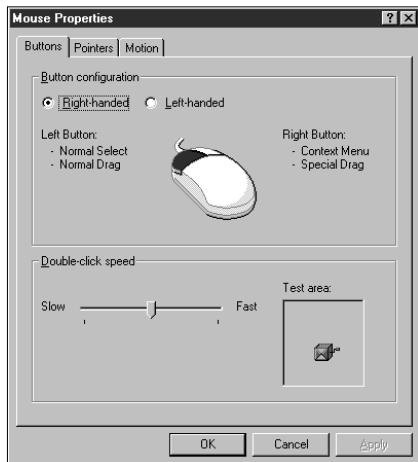
Naučiti kako raditi s mišem je za mnoge nove korisnike najveća prepreka u učenju Windowsa 98. Najveći su problemi s pronalaženjem i kontroliranjem pokazivača i dvostruki klik. Većini je korisnika dovoljno samo neko vrijeme dok se priviknu na miša. U svakom slučaju, u Windowsima postoji mogućnost podešavanja ponašanja miša i pokazivača prema svojim željama.

Odaberite gumb **Start**, otvorite mapu **Settings** i odaberite **Control Panel**. U prozoru Control Panel dvostruko kliknite na ikonu **Mouse**. Pojavit će se okvir za dijalog Mouse Properties, prikazan na sljedećoj slici. U sljedećim su naslovi-

ma opisane razne mogućnosti podešavanja u ovom okviru za dijalog. Kad završite, odaberite **OK** i Windowsi 98 će prihvati vaša podešavanja.

Slika 20.11

U okviru za dijalog
Mouse Properties
možete podešavati
svog miša.

Podešavanje miša za ljevoruke

Zamjena tipki na mišu je jednostavna. Sve što trebate napraviti je u okviru za dijalog Mouse Properties odabrati karticu **Buttons** i aktivirati opciju **Lefthanded**. To će na vašeg miša utjecati na sljedeće načine:

- ◆ Sada klik i dvostruki klik izvodite desnom tipkom miša.
- ◆ Ako nešto želite povući, pritisnute i zadržite desnu tipku.
- ◆ Iskočne izbornike sada otvarate lijevom tipkom.
- ◆ Za izvođenje “specijalnog povlačenja” u Exploreru (kad se pojavi izbornik prečica nakon što ste ispustili mapu ili datoteku) koristite lijevu tipku miša.

Podešavanje brzine dvostrukog klika

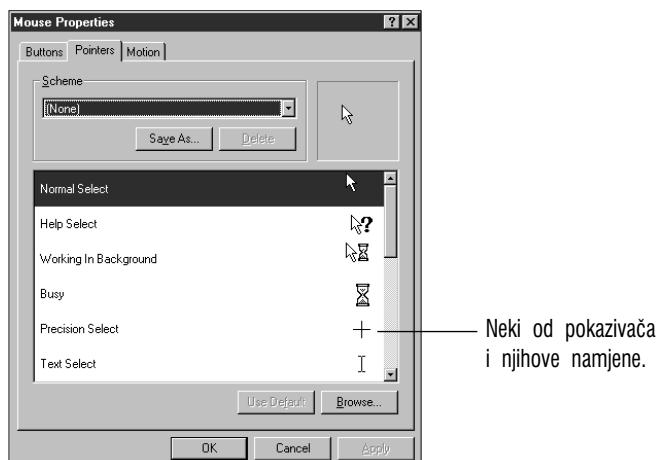
Vremenski razmak između dva uzastopna klika koja će programi prepoznati kao dvoklik može se podešavati. Za to je na kartici Buttons namijenjen klizač Double-click speed. Imate dvije mogućnosti:

- ◆ Ako Windowsi 98 često ne prepozna vaš dvostruki klik, klizač pomaknite prema oznaci Slow.
- ◆ Ako Windowsi 98 ponekad vaša dva odvojena (ali bliska klika) prepozna kao dvoklik, možete podesiti veću potrebnu brzinu za dvoklik – klizač pomaknite prema desnoj strani (Fast).

Novo podešenu brzinu dvoklika možete isprobati u okviru Test area. Kad Windowsi 98 prepozna vaš dvoklik na kutijicu, iz nje će iskočiti lutka na opruzi. Natrag u kutiju je također spremate dvoklikom. Probajte. To može biti i zabavno.

Promjena izgleda i veličine pokazivača

U radu s Windowsima 98 primjetit ćete da se oblik pokazivača često mijenja, ovisno o tome čime je trenutno zauzet. Na kartici Pointers u okviru za dijalog Mouse Properties možete pogledati kako je sve podešen izgled pokazivača u pojedinim situacijama (vidi sljedeću sliku).

Slika 20.12
Na kartici Pointers
možete mijenjati
izgled pokazivača
miša u
Windowsima 98. ➔

Za isprobavanje različitih pokazivača najlakše je odabrati neku od garnitura pokazivača koje dolaze s Windowsima 98. Možete ih odabrati na padajućem popisu Scheme i uzorke pokazivača pogledati u okviru ispod.

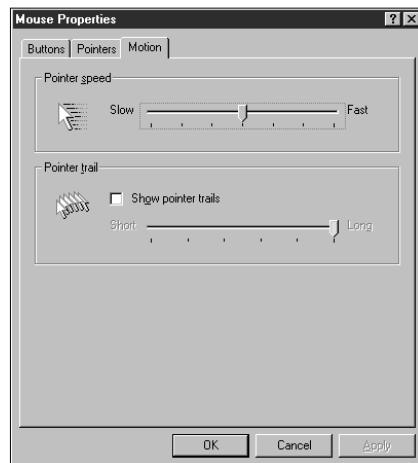
Podešavanje brzine pokazivača

Pokazivač na zaslonu točno prati smjer kojim pomicete miša, samo što su njegove kretnje uvećane tako da s nekoliko centimetara pomaka miša možete prijeći cijeli zaslon. Brzina kojom pokazivač prati kretanje vašeg miša nazvana je "brzina praćenja" ili tracking speed. Ovu brzinu možete usporiti ili ubrzati pa će za isti pomak miša pokazivač na zaslonu prijeći manje ili više centimetara.

Podešavanje je vrlo jednostavno. U okviru za dijalog Mouse Properties odaberite karticu **Motion** (pričekanu na sljedećoj slici) i pogledajte klizač Pointer speed. Ovisno o tome što želite, uradite sljedeće:

- ◆ Ako pokazivač previše bježi preko zaslona, usporite ga pomaknuvši klizač ulijevo.
- ◆ Ako je pokazivač prespor, klizač pomaknite udesno.

Za isprobavanje podešene vrijednosti odaberite gumb **Apply** i pomicite miša.

Slika 20.13

Na kartici Motions podešavate brzinu pokazivača i pokazivanje traga njegovog kretanja.

- Dodavanje komponenti Windowsa 98
- Instalacija novog programa
- Dodavanje novih uređaja

Računalo je uistinu jedna od najboljih igračaka za velike i male, pogotovo zato što ga možete unaprijediti novim igračkama, uređajima i programima s kojima će vaš stroj biti još bolji, brži, pametniji i zabavniji za igranje.

Da bi ugradnja novih uređaja i programa protekla što bezbolnije, u Windowse 98 je ugrađeno nekoliko svojstava koja bitno olaksavaju taj posao. Pogledajmo što nam je sve na raspolaganju.

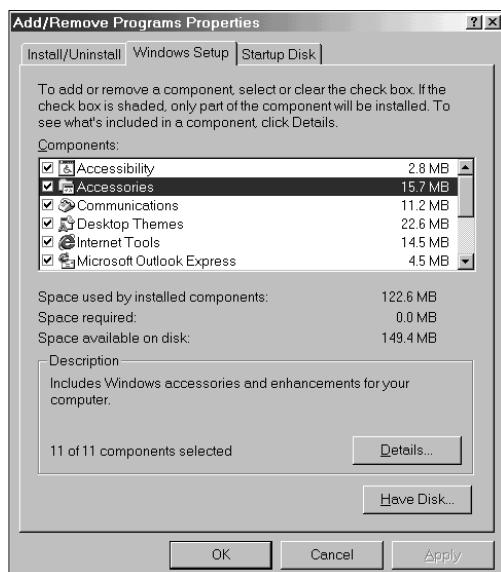
21. poglavlje

Dodavanje novih komponenti, programa i uređaja u Windowse 98

Dodavanje komponenti Windowsa 98

U postupku instalacije Windowsa 98 ne instaliraju se automatski svi njegovi sastavni dijelovi. U tipičnoj se instalaciji Windowsa 98 izostavljaju neki dijelovi koji bi zauzeli veliki prostor na tvrdom disku, a nisu neophodni. Ako neke od ovih dijelova želite instalirati u vaš sustav, to možete i naknadno učiniti. Za to ne trebate ponovo pokrenuti instalacijski program i čekati pola sata ili više dok se cijeli postupak ne završi. U Windowsima 98 možete otvoriti okvir za dijalog Add/Remove Programs Properties u kojem ćete to mnogo lakše i brže obaviti.

Odaberite gumb Start, otvorite mapu Settings i odaberite Control Panel. U prozoru Control Panela dvostruko kliknite na ikonu Add/Remove Programs za otvaranje okvira za dijalog Add/Remove Programs Properties i zatim odaberite karticu Windows Setup. Pokazat će se okvir za dijalog poput ovog na sljedećoj slici.

Slika 21.1

U okviru za dijalog Windows Setup možete dodavati preostale dijelove koji dolaze u paketu s Windowsima 98. ➔

U okviru Components navedene su razne grupe dodataka za Windows 98 koje po želji možete dodavati ili uklanjati, koliko god puta hoćete. Neke se od ovih grupa sastoje od nekoliko programa, na primjer, u grupi Accessories se među ostalima nalaze Calculator, Paint, WordPad, i mnogi drugi dodaci. Vidjet ćete tri različita stanja potvrđnih kućica:

Nepotvrđena (prazna) – to znači da ni jedan dodatak iz ove grupe nije instaliran.

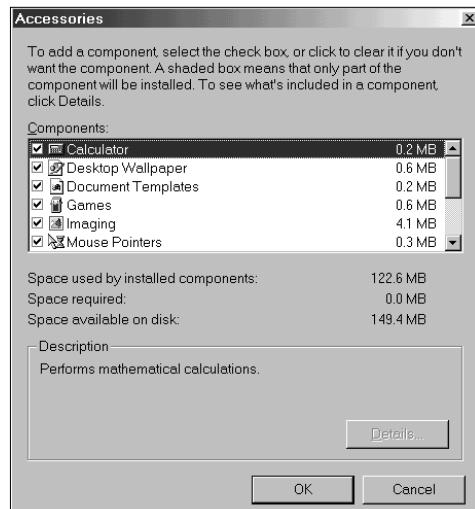
Kvačica na sivoj pozadini – to znači da su samo neki dijelovi iz ove grupe instalirani.

Kvačica na bijeloj pozadini – svi su sastavni dijelovi iz ove grupe instalirani.

U okviru Description možete vidjeti koliko je dijelova odabrano iz označene grupe.

U slučaju da na raspolaganju želite imati sve komponente, možete odabratи cijelu grupu. Ako u kućici nema kvačice, kliknite na nju i time ćete odmah odabratи sve sastavne dijelove te grupe. Na "posivjele" kućice kliknite jednom da nestane kvačica i zatim još jednom da odaberete sve komponente te grupe.

Ako želite instalirati samo neke dijelove iz grupe, označite grupu i odaberite gumb Details. Pojavit će se popis programa u toj grupi, kako je prikazano na sljedećoj slici. Aktivirajte programe koje želite imati instalirane i kad završite, odaberite OK za vraćanje u karticu Windows Setup.

Slika 21.2

Odaberite pojedinačne dijelove koje želite instalirati.

Kad završite s biranjem svih komponenti, odaberite OK. Windowsi će vjerojatno zatražiti da umetnete jednu ili više originalnih Windows disketa ili Windows CD-ROM. Umetnute disketu ili disk i odaberite OK za nastavak. Ovisno o dodacima koje ste odabrali, Windowsi 98 će možda zatražiti da ponovo pokrenete svoje računalo. U tom slučaju odaberite Yes. Kad se Windowsi ponovo učitaju, novi su programi spremni za rad.

Instalacija novog programa

Kad kupujemo računalo, obično je u njega već instaliran neki softver. Međutim, većina korisnika ubrzo zaključi da im ti mali besplatni programi nisu dovoljni i kupi veće i ozbiljnije aplikacije ili čitave garniture aplikacija. Srećom, instalacija novih programa se u Windowsima 98 obavlja pomoću čarobnjaka Add/Remove Programs Wizard koji će sam automatski obaviti većinu potrebnih poslova za instalaciju.

Windows Setup i Add/Remove Programs Wizard

Neka vas ne zbune sličnosti između Windows Setupa koji je opisan u prijašnjem članku i Add/Remove Programs Wizarda. Windows Setup rukuje samo s pomoćnim programima koji su sastavni dio Windowsa 98. Add/Remove Programs Wizard služi za instalaciju svih ostalih aplikacija.

Instaliranje programa bez Wizarda

Prije nego se pozabavimo čarobnjakom Add/Remove Programs Wizard, dobro je znati da u nekim slučajevima neće biti potrebne niti njegove usluge. U 17. poglavlju (o multimediji) je spomenut AutoPlay. Ako CD-ROM disk podržava AutoPlay, to znači da će se aplikacija na disku automatski pokrenuti čim CD-ROM disk umetnete u pogon, odnosno, ako je programe na disku prvo potrebno instalirati, pokrenut će se program za instalaciju sadržaja na disku.

Dakle, ako se kupljeni program nalazi na CD-ROM-u, prvo što trebate učiniti je umetnuti disk u pogon i pogledati hoće li se što dogoditi. Ako disk ne podržava AutoPlay, ništa zato. Instalaciju programa možete lako obaviti i uz pomoć Add/Remove Programs Wizarda.

Instaliranje programa uz pomoć Wizarda

Za pokretanje čarobnjaka prvo u Control Panelu otvorite okvir za dijalog Add/Remove Programs, kako je ranije objašnjeno. Zatim odaberite karticu Install/Uninstall i na njoj odaberite gumb Install.

Pojavit će se okvir za dijalog koji će vas tražiti da umetnete prvu instalacijsku disketu ili CD-ROM programa koji želite instalirati. Umetnute disk i odaberite Next>.

Čarobnjak će pregledati disketni i CD-ROM pogon u potrazi za bilo kakvim instalacijskim programom koji može pronaći. Naziv pronađenog programa prikazat će u okviru za tekst Command line for installation program, kako je prikazano na donjoj slici.

Ako je čarobnjak pronašao odgovarajući program za instalaciju, odaberite Finish za nastavak. Kako ćete znati je li čarobnjak pronašao odgovarajući instalacijski program? Provjerite ove tri stavke:

- ◆ Prvo slovo u okviru za tekst predstavlja disk pogon u kojem je čarobnjak pronašao program. Na primjeru prikazanom na slici upisano je slovo A – znači da je instalacijski program pronađen na disketu u pogonu A.
- ◆ Dio iza kose crte (\) je ime instalacijskog programa. Tu bi trebalo pisati nešto poput INSTALL.EXE ili SETUP.EXE.
- ◆ Na mnogim instalacijskim diskovima ili u uputstvima za instalaciju vaše aplikacije piše ime instalacijskog programa koji trebate pokrenuti. To bi trebalo biti isto ime koje je upisano u okviru za tekst.

Slika 21.3

Čarobnjak
Add/Remove
Programs Wizard
može automatski
pronaći instalacijski
program za vaš
softver.

Ako čarobnjak nije pronašao odgovarajući program, odaberite gumb Browse i u okviru za dijalog Browse pogledajte datoteke na instalacijskom disku i označite program za instalaciju. Zatim odaberite Open za vraćanje u čarobnjaka i tu odaberite Finish. Dalje će se instalacija programa odvijati automatski.

Ako instalirate program namijenjen za Windows 95/98, program za instalaciju će u izbornik Start vjerojatno postaviti ikonu (a ponekad i cijelu podmapu) s kojom možete pokrenuti program. Ako instalirate DOS program ili program za Windows čija ikona nije postavljena u izbornik Start, njegovu ikonu možete postaviti i sami, kako je to opisano u 20. poglavlju.

Windows 3.1 – podizbornici i programske grupe

Ako je aplikacija koju instalirate napravljena za Windows 95/98, u tijeku instalacije ćete vjerojatno moći odabratи mjesto u izborniku Start na koje želite postaviti njegovu ikonu (u neki podizbornik ili podmapu izbornika Start). Međutim, ako je program napravljen za Windows 3.1, instalacijski će vas program upitati u koju ga programsku grupu želite postaviti.

Kao što znate, Microsoft je već u Windowsima 95 stare programske grupe iz Windowsa 3.1 zamijenio mapama u izborniku Start. To su samo dva različita naziva za isti pojam. Znači, bez obzira birate li podizbornik ili programsku grupu, u oba slučaja zapravo birate mjesto u izborniku Start gdje ćete postaviti ikonu aplikacije.

Dodavanje novih uređaja

Ugradnju novih dijelova opreme (hardvera) u vaše računalo najbolje je prepustiti stručnjacima. Jedna sitna pogreška i spalili ste tisuću kuna vrijednu opremu. S druge strane, priključivanje vanjskih uređaja na vaše računalo stvarno je jednostavno i to mogu uraditi svi osim najvećih nespretnjakovića. Bez problema možete, dakle, priključiti vanjske uređaje poput modema, vanjskih disk pogona, pisača, scanera i drugih – dovoljno je samo priključiti kabel u odgovarajući priključak na stražnjoj strani računala.

Dodatni uređaj treba uskladiti za rad u okruženju Windowsa 98, drugim riječima, "instalirati" ga u Windows 98. To je danas jednostavno napraviti zbog toga što Windowsi 98 podržavaju svojstvo nazvano Plug and Play pomoću kojeg odmah prepoznaju uređaj.

U praksi to obično izgleda ovako – ugasite računalo, priključite uređaj i, ako je potrebno, upalite ga. Zatim ponovo upalite računalo – Windowsi 98 će automatski prepoznati novi uređaj i obaviti potrebna podešavanja (za to ćete možda trebati umetnuti Windows CD-ROM ili disketu).

Plug and Play

Kad kupujete novi uređaj za svoje računalo, pojednostavite si život i tražite samo uređaj koji podržava Plug and Play, što bi trebalo pisati negdje na njegovoj kutiji. Srećom, većina današnjih uređaja podržava Plug and Play, ali bolje je to odmah provjeriti. Windowsi će uređaje koji podržavaju Plug and Play odmah prepoznati i nećete se morati gnjaviti s podešavanjima koja ne razumijete.

Ako Windowsi ne prepoznaaju uređaj, možete nastaviti na dva načina:

- ◆ Otvorite čarobnjaka Add New Hardware Wizard i on će vas korak po korak voditi kroz instalacijski postupak.
- ◆ Uz većinu se uređaja isporučuje CD-ROM ili disketa s instalacijskim programom. Pokušajte tim putem ako Add New Hardware Wizard zbog nekog razloga ne uspijeva dobro instalirati uređaj.

Instalacija uređaja putem Add New Hardware Wizarda

Add New Hardware Wizard pokrećete preko Control Panela. Prvo odaberete gumb Start, zatim otvorite mapu Settings i odaberete ikonu Control Panel. U prozoru Control Panel dvostruko kliknite na ikonu Add New Hardware i pojavit će se prvi okvir za dijalog Add New Hardware Wizarda – odaberite Next > i u sljedećem okviru ponovo Next > za nastavak. Windowsi će potražiti da li ste ugradili novi Plug and Play uređaj. Ako ga pronađu, njegovo će ime biti prikazano u sljedećem okviru za dijalog. Kliknite na Next >. U sljedećem okviru odaberite Search for the best driver for your device i kliknite na Next >. U sljedećem okviru odaberite pogon na kojem se upravljački program nalazi, ili odaberite stavku Specify a location, kliknite na gumb Browse te pronađite i otvorite mapu u kojoj se upravljački program nalazi. Kliknite na OK i zatim na Next >. U sljedećem će okviru Wizard prikazati lokaciju pronađenog upravljačkog programa. Kliknite na Next > za njegovu instalaciju i na kraju kliknite na Finish.

Slika 21.4
 Čarobnjak Add New Hardware Wizard voditi će vas korak po korak kroz postupak instalacije novog uređaja.

U ovom okviru za dijalog nalazi se pitanje želite li da Windowsi sami potraže kakav ste novi uređaj priključili. Preporučljivo je odabratи ovakav način, stoga treba biti aktivirana opcija Yes (Recommended) i zatim odaberite Next> (u sljedećem članku biti razmotrena druga mogućnost).

U sljedećem će vas okviru za dijalog Windowsi upozoriti kako postupak traženja novog uređaja može potrajati nekoliko minuta i uzrokovati zastoj računala. Opet odaberite Next> za nastavak.

Ako čarobnjak nakon nekoliko minuta ne pronađe novi uređaj, o tome će biti obaviješteni u novom okviru za dijalog. U tom slučaju odaberite Cancel i zatim odaberite gumb Start i naredbu Shut Down. Pričekajte poruku o sigurnom gašenju računala i ugasite računalo. Sad provjerite jeste li novi uređaj ispravno priključili, uključite računalo i pokušajte ponovo. Ako čarobnjak opet ne pronađe novi uređaj, probajte ga ručno instalirati prema uputama u sljedećem odjeljku.

Međutim, vjerojatnije je da će čarobnjak pronaći novi uređaj i obavijestiti će vas da je spreman instalirati datoteke za podršku novog uređaja. Odaberite Details i provjerite što je čarobnjak pronašao – pojavit će se okvir za dijalog s popisom pronađenih novih uređaja, prikazan na sljedećoj slici.

Slika 21.5
 Add New Hardware Wizard je prilično uspješan u pronašanju novih uređaja na vašem sustavu.

Sad odaberite gumb Finish. Čarobnjak će vjerojatno zatražiti da umetnete vaš CD-ROM Windows 98 ili odgovarajuću disketu. Vi samo slijedite upute koje se pojavljuju. Na kraju će čarobnjak vjerojatno predložiti da ponovo pokrenete svoje računalo kako bi promjene stupile na snagu.

Ručno postavljanje novog uređaja

Add New Hardware Wizard ponekad ne uspijeva prepoznati novi uređaj. U tom vam je slučaju na raspolažanju veliki popis uređaja s kojima Windowsi 98 mogu raditi i imaju potrebne datoteke za njih. Dovoljno je samo s popisa odabrati vaš uređaj.

Za prikaz tog popisa opet pokrenite Add New Hardware Wizard. Kad dođete do drugog okvira za dijalog, u kojem je pitanje želite li da Windows potraži novi uređaj – odaberite opciju No i zatim odaberite Next>. Pojavit će se okvir za dijalog s popisom brojnih uređaja uskladištenih za rad s Windowsima 98, kako je prikazano na sljedećoj slici. Čak i ako ste nabavili neki čudni uređaj, u grupi Other devices ćete vjerojatno pronaći nešto što će odgovarati vašem uređaju – na popisu Hardware types označite odgovarajuću kategoriju i zatim odaberite Next.

Slika 21.6

U ovom se okviru za dijalog nalazi popis svih uređaja s kojima Windowsi 98 mogu raditi.

U većini će slučajeva čarobnjak zatim prikazati drugi okvir za dijalog s popisom različitih uređaja u kategoriji koju ste odabrali. Sljedeća slika, na primjer, prikazuje okvir za dijalog koji će se pojaviti ako na popisu Hardware types: odaberete Mouse. Na popisu Manufacturers možete odabrati proizvođača vašeg uređaja i zatim u desnom okviru (Models:) označite naziv vašeg uređaja. Kad završite, odaberite Next>.

Slika 21.7

U Add New Hardware Wizardu nalazi se popis proizvođača i modela u kojem ćete naći gotovo sve vrste uređaja.

Dalji koraci ovise o uređaju koji instalirate. Evo nekih primjera onog što možete očekivati:

- ◆ Možda se pojavi još jedan okvir za dijalog u koji ćete trebati unijeti neke podatke o novom uređaju.
- ◆ Možda ćete trebati umetnuti CD-ROM Windows 98 ili neke instalacijske diskete.
- ◆ Ako svoj uređaj ne možete pronaći na popisu, kliknite na gumb Have Disk, umetnute CD-ROM ili instalacijsku disketu koja je isporučena s uređajem i slijedite daljnje upute u okvirima za dijalog.

Sažetak

U ovom smo poglavlju nastavili s pregledom podešavanja i nadogradnje Windowsa 98 s naglaskom na ugradnju novih dodataka. Saznali ste kako dodati preostale sastavne dijelove Windowsa 98, kako instalirati dodatni softver i kako uskladiti Windows 98 s novim uređajima priključenima na vaše računalo. U sljedećem ćemo se poglavlju pozabaviti uklanjanjem dijelova Windowsa 98, programa i pogonitelja za uređaje iz Windowsa 98.

---

22. poglavlje

Uklanjanje komponenti, programa i pogonitelja iz Windowsa 98

- Uklanjanje komponenti Windowsa 98
- Uklanjanje nepotrebnih programa
- Uklanjanje nepotrebnih pogonitelja za uređaje

U ovom poglavljiju:

Vremenom će vaše računalo, ovisno o finansijskim mogućnostima, dobivati nove dijelove koji će mijenjati stare. Neki vam programi više neće trebati. U ovom ćete poglavljiju naučiti kako iz Windowsa ukloniti neke komponente, nepotrebne programe i pogonitelje.

info

Uklanjanje komponenti Windowsa 98

Prije ili kasnije ćete poželjeti smanjiti gužvu na vašem tvrdom disku i u izborniku Start i ukloniti sastavne dijelove Windowsa 98 koje uopće ne koristite. Srećom, uklanjanje nepotrebnih dodataka je još lakše nego njihovo postavljanje.

Kliknite na gumb Start, odaberite naredbu Settings i zatim odaberite Control Panel. Kad se pojavi prozor Control Panel, dvostruko kliknite na ikonu Add/Remove Programs i zatim odaberite karticu Windows Setup.

U okviru Components pronađite stavku koju želite ukloniti i zatim poništite njen odabir. Ako se stavka sastoji od više programa, kliknite na gumb Details da vidite pojedine programe te stavke, deaktivirajte one koje želite ukloniti i odaberite OK za vraćanje u karticu Windows Setup.

Kad završite, odaberite OK. Windowsi 98 će odmah ukloniti deaktivirane sastavne dijelove. Ovisno o stavci koju ste uklonili, Windowsi 98 mogu zatražiti da ponovo pokrenete svoje računalo. U tom slučaju, odaberite Yes.

Uklanjanje nepotrebnih programa

Neki ljudi ne žele ukloniti programe koje ne trebaju i koje zapravo nikad nisu koristili, misleći, nek' se nađe. Drugi će neželjene programe ukloniti već samo zato da ih više ne moraju gledati u izborniku Start. Evo nekih prednosti koje dobivate uklanjanjem nepotrebnih aplikacija:

Više slobodnog prostora na tvrdom disku – Neke današnje aplikacije zauzimaju nekoliko desetaka pa i više od stotinu megabajta prostora na tvrdom disku.

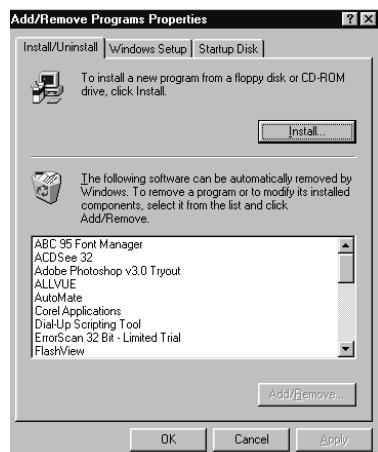
Manja gužva i lakše pronalaženje objekata – Uklanjanjem nepotrebnih programa lakše ćete pronaći ono što stvarno trebate u izborniku Start i na tvrdom disku.

Brži rad – brisanjem nepotrebnih aplikacija ponekad možete povećati učinak vašeg računala. Ovisno o vrsti programa koji uklanjate, može vam ostati više memorije na raspolaganju, možete skratiti vrijeme učitavanja Windowsa i dobiti na brzini rada ostalih programa.

1. način – automatsko uklanjanje programa

U Windowsima 98 postoji svojstvo za automatsko uklanjanje programa. Dovoljno je samo izdati naredbu za uklanjanje i potvrditi da to stvarno želimo, sve ostalo će uraditi Windowsi. Na žalost, nisu sve programerske kuće bile toliko vrijedne i mogućnost automatskog uklanjanja možemo iskoristiti tek za manji broj programa.

Prvo, dakle, trebate provjeriti je li program koji želite ukloniti raspoloživ za automatsko uklanjanje. U prozoru Control Panela otvorite okvir za dijalog Add/Remove Programs Properties. Na kartici Install/Uninstall (prikazanoj na sljedećoj slici) nalazi se popis programa koje Windowsi 98 mogu automatski ukloniti.

Slika 22.1

Na kartici
Install/Uninstall nalazi
se popis
programa koje
možete automatski
ukloniti.

Ako se program koji želite ukloniti nalazi na ovom popisu, označite ga i zatim odaberite gumb Add/Remove. O odabranom programu ovisi što će se dalje dogoditi. Možda će se pojaviti okvir za dijalog u kojem ćete trebati potvrditi uklanjanje, ili će vas možda pitati želite li automatsko uklanjanje (Automatic) ili želite nadzirati postupak uklanjanja (Custom). U drugom slučaju odaberite Automatic. Nakon toga slijedite upute koje će se pojavljivati na zaslonu sve dok se ponovo ne vratite na karticu Install/Uninstall – tu odaberite OK.

2. način – ručno uklanjanje programa

One aplikacije koje se ne mogu automatski ukloniti trebat će uklanjati ručno. Ovo nije tako jednostavno, nije dovoljno ukloniti samo mapu programa i njegovu ikonu iz izbornika Start. Aplikacije za Windows postavljaju brojne datoteke na različitim mjestima na vašem tvrdom disku. Zbog izbjegavanja kasnijih komplikacija s preostalim datotekama tog programa na vašem tvrdom disku, potrebno je ukloniti ama baš sve datoteke povezane s tim programom.

Radi olakšavanja posla, uklanjanje programa je ovdje podijeljeno u tri koraka koji pokrivaju sve od brisanja datoteka do uklanjanja ikona iz izbornika Start:

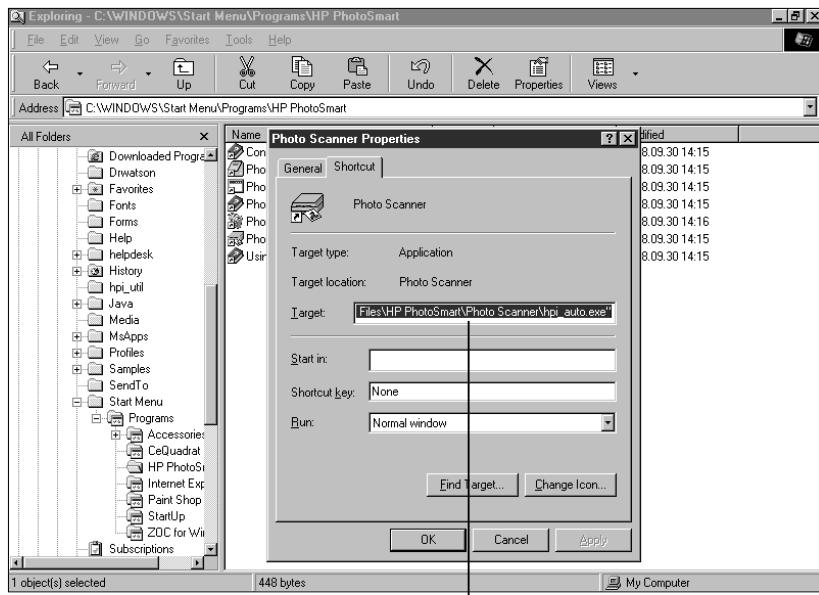
1. korak – brisanje datoteka

Prvi je korak ukloniti sve datoteke i mape koje je stvorio program za instalaciju te aplikacije. Za to je potrebno znati ime glavne mape programa. Ako se imena ne možete sjetiti, evo kako ga možete pronaći:

- ◆ U Exploreru ili My Computeru otvorite mapu Windows i zatim otvorite mapu izbornika Start. U njoj otvarajte podmape sve dok ne pronađete ikonu aplikacije. Desnom tipkom kliknite na ikonu, u iskočnom izborniku odaberite Properties i zatim odaberite karticu Shortcut – pojavit će se okvir za dijalog sličan onome na slici 22.2. U većini će slučajeva u okviru za tekst Target pisati imena mape i podmape u kojima se program nalazi.
- ◆ U Exploreru ili My Computeru potražite ime mape koje najviše podsjeća na ime aplikacije. Mnogi programi se instaliraju u mapu Program Files pa svakako i tamo provjerite.
- ◆ Pokrenite aplikaciju, otvorite izbornik File i odaberite naredbu Open. Pojavit će se okvir za dijalog Open u kojem će možda biti prikazana glavna mapa programa.

Sad kad znate gdje se nalaze datoteke te aplikacije, u Exploreru ili My Computeru označite njihovu glavnu mapu. Prije nego što pritisnete tipku Delete, na kratko pogledajte prikazane datoteke. Možete li vidjeti datum koji se ponavlja za većinu datoteka? Ako ne vidite datume, kliknite na gumb Details na traci s alatima ili u izborniku View odaberite naredbu Details. Zatim opet otvorite izbornik View i odaberite naredbu Arrange Icons i zatim odaberite by Date. Sad zapišite i datum i vrijeme koji se ponavljaju za veliki broj datoteka. Oni će vam trebati u potrazi za preostalim datotekama iste aplikacije.

Slika 22.2
Otvorite mapu izbornika Start, desnom tipkom kliknite na ikonu aplikacije i odaberite Properties.

U okviru za dijalog Properties na kartici Shortcut pronaći ćete ime mape u kojoj se nalazi aplikacija.

Trebali biste također provjeriti nalaze li se u mapi neke datoteke koje želite sačuvati, naročito ako ste u toj aplikaciji stvarali neke dokumente. Moguće je da ćete se kasnije predomisliti i da će vam ti dokumenti trebati ili ćete ih htjeti upotrijebiti u drugoj aplikaciji. Označite datoteke koje želite sačuvati i zatim ih premjestite (upotrijebite naredbu Move, a ne Copy) u drugu mapu ili na disketu. Zatim izbrišite mapu aplikacije kako je opisano u 11. poglavljtu.

Svoje dokumente spremajte u posebne mape

Brisanje aplikacija je još jedan dobar razlog zbog kojeg biste svoje dokumente trebali spremati u posebnu mapu. Ako ih nekamo trebate premjestiti ili kopirati, jednostavno premjestite ili kopirajte čitavu mapu. Inače biste samo gubili vrijeme označavajući svaki pojedini dokument među brojnim drugim datotekama.

2. korak – brisanje preostalih datoteka aplikacije

Nije dovoljno izbrisati samo mapu aplikacije. Mnoge aplikacije nekoliko svojih datoteka rasprše na različita mjesta na tvrdom disku. Za temeljito čišćenje ostataka aplikacije trebate potražiti te preostale datoteke. Umjesto da pretražujete svaku pojedinu mapu na tvrdom disku, prvo pokušajte suziti izbor mapa u kojima ćete tražiti. Preostale je datoteke najbolje potražiti u glavnoj mapi Windowsa (obično Windows), podmapi System i korijenskoj mapi vašeg tvrdog diska (obično C:\).

Nezgodno je što se u mapi Windows i podmapi System često nalaze stotine datoteka. Kako ćete znati koje datoteke pripadaju izbrisanoj aplikaciji? Nema potpuno sigurnog načina, međutim, evo što biste trebali tražiti:

- ◆ Potražite imena koja podsjećaju na izvornu aplikaciju (to može biti i kratica).
- ◆ Potražite datoteke s datumom i vremenom koji se slažu s datumima i vremenom većine datoteka u izbrisanoj aplikaciji.

Kad završite s traženjem, pronađene datoteke izbrišite.

Niste sigurni za datoteku? Probajte je pomaknuti

Ako vam je neka datoteka sumnjiva, ali niste sasvim sigurni da pripada izbrisanoj aplikaciji, naročito one u mapi Windows i podmapi System, nemojte je odmah izbrisati, ali je pokušajte premjestiti u drugu mapu ili na disketu i tu je neko vrijeme pričuvajte. Ako kasnije Windowsi ili neka aplikacija prijave grešku jer ne mogu pronaći tu datoteku, lako je možete vratiti na staro mjesto.

3. korak – izbrišite ikonu iz izbornika Start

Sljedeći je zadatak izbrisati svaki trag aplikacije iz izbornika Start. Ovaj je postupak objašnjen u 20. poglavlju.

Neželjena je aplikacija sada u potpunosti izbrisana iz vašeg računala. Na kraju je najbolje ponovo pokrenuti računalo.

Uklanjanje nepotrebnih pogonitelja za uređaje

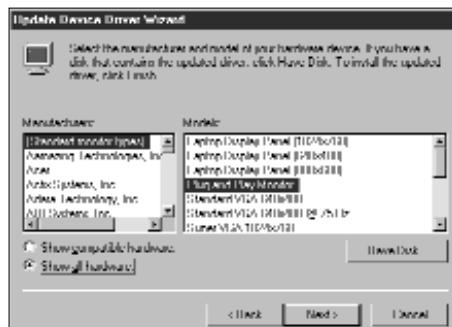
Programi nisu jedini koji zastarijevaju i postaju nepotrebni. To isto važi i za ugrađene i priključene uređaje. Kad jednom uklonimo nepotrebni uređaj, o tome treba obavijestiti Windows. Evo nekoliko općenitih načina kako to možete učiniti:

Plag and Play uređaji – ako uređaj podržava ranije spomenuti standard Plug and Play, tada će Windowsi vjerojatno sami uočiti da taj uređaj više nije priključen na vaš sustav i automatski će poduzeti potrebne radnje.

Pisač – ako ste uklonili pisač, odaberite gumb Start, odaberite Settings i zatim odaberite Printer. U prozoru Printers izbrišite ikonu pisača koji ste uklonili.

Monitor – ako je uređaj monitor, znači da ste vjerojatno priključili neki drugi monitor. Sad samo trebate Windows obavijestiti o vašem novom monitoru slijedeći ove korake:

1. Desnom tipkom kliknite na prazan dio radne površine Windowsa. U izborniku prečica odaberite Properties. Pojavit će se okvir za dijalog Display Properties – u njemu odaberite karticu Settings.
2. Kliknite na gumb **Advanced**. Otvorite karticu **Monitor** i kliknite na gumb **Change**. Otvorit će se čarobnjak *Update Device Driver Wizard*. Klinite na **Next >**.
3. U sljedećem je okviru prva odabrana stavka *Search for a better driver...*. Nju ćete odabratи ako postojeće upravljačke programe za isti monitor želite zamijeniti novijima. Za drugi monitor odaberite stavku **Display a list of all the drivers...** i zatim kliknite na **Next >**.
4. Aktivirajte opciju Show all hardware (vidi sljedeću sliku). Na popisu Manufacturers označite proizvođača, a na popisu Models označite vaš novi monitor i zatim kliknite na OK.
5. Slijedite upute koje će se pojaviti. Možda ćete trebati umetnuti CD-ROM Windows 98 (ili disketu).

Slika 22.3

U okviru za dijalog Select Device označite svoj novi monitor. ↗

Modem – uskladišvanje Windowsa za rad s modemom objašnjeno je u sljedećem poglavlju. Ovdje je, međutim, opisano uklanjanje modema s popisa priključenih uređaja. Odaberite gumb Start, odaberite Settings i zatim odaberite Control Panel. U prozoru Control Panela dvostruko kliknite na ikonu Modems. Otvorite će se okvir za dijalog Modems Properties, označite vaš modem na popisu i kliknite na Remove.

Drugi uređaji – sljedećim koracima možete Windows obavijestiti o uklanjanju većine vrsta uređaja iz sustava vašeg računala.

1. Odaberite gumb Start, odaberite Settings i zatim odaberite Control Panel.
2. Dvostruko kliknite na ikonu System. Pojavit će se okvir za dijalog System Properties u kojem aktivirajte karticu Device Manager.
3. Na popisu vrsta uređaja pronađite stavku koja predstavlja vrstu uređaja koji želite ukloniti i kliknite na znak plus (+) pored nje. Otvorit će se prošireni popis pojedinih uređaja te vrste (ako ih ima više) na kojem označite uređaj koji ste uklonili.
4. Kliknite na gumb Remove. Windows 98 će tražiti da potvrdite uklanjanje.
5. Kliknite na OK i zatim slijedite moguće daljnje upute na zaslonu.

Sažetak

U ovom je poglavlju opisano kako se možete riješiti neželjenih programa i uređaja. Ovime smo završili opis raznih podešavanja vaših Windowsa 98. U sljedećem se dijelu opisuje uporaba posebnog uređaja – modema, komuniciranje pomoću Windowsa i vaš iskorak u svijet Interneta.

VI. DIO

23. poglavlje

Modemi, Internet i Windowsi 98

U ovom poglavljiju:

- Što su modemi?
- Instalacija modema
- Kako uspostaviti vezu s Internetom
- Internet Explorer 4.0
- Pretraživanje Weba s Internet Explorerom
- Slanje i primanje elektronske pošte – Outlook Express
- Aktivna radna površina (Active Desktop)

Internet je u SAD-u prozvan informacijskom superautocestom, što je, s ozbirom na sporost modemske veze, veliko pretjerivanje. Internet još zovu i Mrežom svih mreža (ili kratko Net – Mreža). To je uistinu mreža koja obuhvaća cijeli svijet i niti jednan joj drugi sustav mreža nije niti blizu po veličini ili značaju. U ovom ćete poglavljju saznati kako koristiti Windowsse za spajanje na Internet i što možete raditi kad se jednom spojite, a dalje preostaje na vama da u neprospavanim noćima provjerite što se sve može naći na toj svjetskoj mreži.

Što su modemi?

Modemi su dodatni uređaji za vaše računalo koje možete ugraditi ili priključiti izvana. Oni omogućavaju vezu dva računala putem telefonskih linija. Telefonske linije su napravljene za prenošenje zvuka, a ne digitalnih podataka. Uloga je modema da podatke koje šaljemo iz računala pretvore u zvučne signale koji se mogu poslati putem telefonskih linija. Na drugom kraju veze primjeni modem prima dolazeće zvukove i pretvara ih u izvorni digitalni oblik.

Postoje tri vrste modema:

- ◆ **Unutarnji modem** – ploča s elektronskim sklopljnjem koja se ugrađuje u računalo, slična bilo kojoj elektronskoj kartici u računalu (zvučna kartica, grafička kartica i dr.).
- ◆ **Vanjski modem** – plastična ili metalna kutija sa svijetlećim diodama koju držite na stolu i kabelom ju spajate na utor za komunikaciju na poleđini računala.
- ◆ **PC Card modem** – modem veličine kreditne kartice koji se može utaknuti u PC Card utor na prijenosnom računalu.

Modemi se razlikuju i po brzini kojom mogu slati i primati podatke, odnosno, po količini podataka koje mogu poslati i primiti u jednoj sekundi. Mjera za brzinu prijenosa su bitovi u sekundi ili bps (bit je osnovna jedinica za računalne podatke, svaki znak u čistom tekstu zauzme 8 bitova). Danas se prodaju modemi s brzinom prijenosa od 33600 bps do 56000 bps.

Što možete raditi s modemom?

Modem služi za povezivanje vašeg računala s drugim računalom putem telefonske linije. Računalo na drugoj strani može pripadati vašem prijatelju, informacijskom servisu ili BBS-u (Bulletin Board Service), vašem fakultetu, banci, poduzeću, komercijalnoj informatičkoj mreži ili preko mreže svih mreža – Interneta, odnosno, računala – poslužitelja na koje se spajate, možete stupiti u vezu s milijunima računalnih korisnika na Internetu.

Preko vašeg fax-modema, mada je jeftiniji od uobičajenih fax uređaja, možete sasvim uredno slati i primati fax poruke.

Instalacija modema

Prije nego što možete koristiti komunikacijski program, Windowsi 98 moraju znati koje je vrste vaš modem. Nakon toga modem trebate podesiti prema vrsti veze koju želite koristiti.

Prikључivanje modema

Prvo trebate provjeriti je li modem ispravno priključen. Ako imate vanjski modem, provjerite ove stavke:

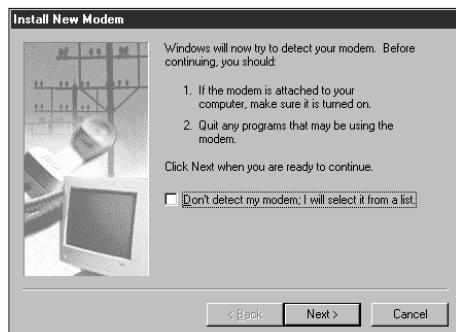
- ◆ Je li modem priključen na napajanje.
- ◆ Jedan kraj serijskog kabela priključite na utor na stražnjoj strani modema, a drugi kraj u odgovarajući COM utor na stražnjoj strani vašeg računala. Teško ćete pogriješiti jer obično samo jedan utor odgovara priključku na kabelu. Ako niste sigurni, provjerite upute za računalo.
- ◆ Telefonskim kabelom spojite modem s utičnicom za telefon u zidu. Ako modem ima dva utora za telefonski kabel, upotrijebite onaj na kojem piše Line. Drugi je utor (Phone) namijenjen priključivanju telefona.
- ◆ Uključite modem.

Ako imate instalirani unutarnji modem, na stražnjoj će strani računala biti jedan kraj kartice s jednim ili dva priključka za telefonski kabel – upotrijebite onaj na kojem piše Line.

Ako imate PC Card modem, karticu umetnite u jedan od PC Card utora na vašem prijenosniku i zatim priključite telefonski kabel.

Usklađivanje Windowsa 98 s vašim modemom

Sljedeći je korak obavijestiti Windows 98 da imate modem. Kliknite na gumb Start, u izborniku Start odaberite Settings i zatim odaberite Control Panel. U prozoru Control Panela dvostruko kliknite na ikonu Modems. Pojavit će se čarobnjak Install New Modem, kako je prikazano na sljedećoj slici. Čarobnjak će pokušati automatski pronaći vaš modem. Ako ste modem ispravno priključili (kako je opisano u prijašnjem članku) odaberite Next i Windowsi će potražiti vaš modem.

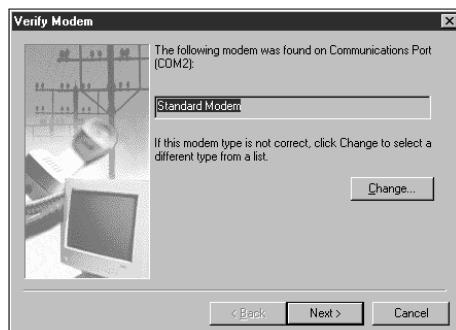
Slika 23.1

Čarobnjak Install New Modem vodi vas kroz postupak instalacije modema.

Kad čarobnjak završi svoj posao, ako je uspješno pronašao vaš modem, prikazat će okvir za dijalog sličan ovom na sljedećoj slici. U tom slučaju odaberite Next> za nastavak.

Ako čarobnjak nije uspio pronaći vaš modem, kliknite na Next> i pojavit će se popis svih modema koje Windowsi 98 poznaju. Na popisu Manufacturers pronadite proizvođača, a na popisu Models označite vaš modem i zatim odaberite Next>. Ako ne možete pronaći proizvođača, odnosno vašu vrstu modema, na popisu Manufacturers odaberite Standard Modem Types i zatim na popisu Models odaberite standardni model koji odgovara brzini vašeg modema. U sljedećem okviru za dijalog označite priključak na koji je vaš modem priključen i zatim odaberite Next>.

Slika 23.2

Kad čarobnjak pronađe vaš modem, prikazat će ovakav okvir za dijalog.

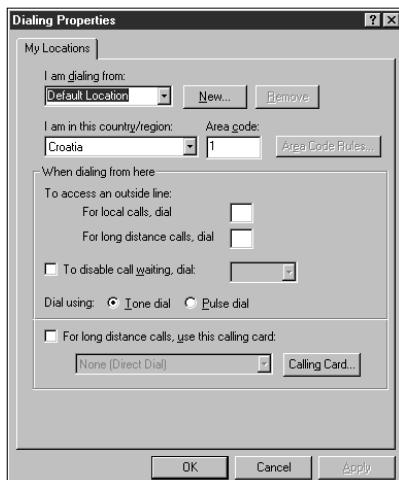
Kada je modem instaliran, kliknite na **Finish** za zatvaranje čarobnjaka. Pojavit će se okvir za dijalog Modems Properties. Kliknite na gumb **Dialing Properties** i unesite potrebne informacije da bi Windowsi 98 na ispravan način mogli birati telefonske brojeve na modemu:

Na popisu zemalja odaberite **Croatia (385)**

Area code – unesite pozivni broj vašeg područja.

For local call, dial – unesite potreban broj ako prvo trebate birati vanjsku liniju. Ako ne, okvir ostavite prazan.

Odaberite tonsko ili pulsno biranje.

Slika 23.3

U ovaj je okvir za dijalog porebnu unijeti podatke o vašoj sadašnjoj lokaciji. ➔

Odaberite Next> i u zadnjem okviru za dijalog kliknite na Finish.

Okvir za dijalog Modems Properties

Kad čarobnjak Install New Modem završi svoj posao, prikazat će se okvir za dijalog Modems Properties. Taj će se okvir za dijalog pojaviti i sljedeći put kad u Control Panelu odaberete ikonu Modems. Ovdje možete uraditi sljedeće:

- ◆ Za instaliranje drugog modema kliknite na Add i opet će se otvoriti čarobnjak Install New Modem.
- ◆ Za brisanje pogonitelja za modem koji ne koristite, označite ga i kliknite na gumb Remove.
- ◆ Ako želite promijeniti način na koji će Windowsi 98 birati telefonske brojeve na modemu, kliknite na Dialing Properties i u okviru za dijalog koji će se pojaviti unesite svoje promjene.

Kad završite, kliknite na OK za vraćanje u Control Panel.

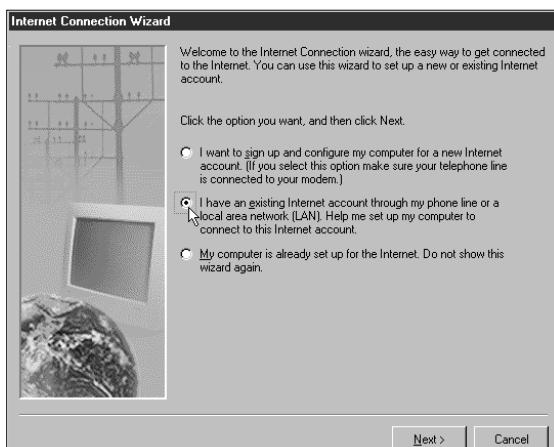
Kako uspostaviti vezu s Internetom

Korisnici koji se na Internet spajaju preko lokalne računalne mreže pomoć mogu dobiti od stručnjaka koji je određen za administratora mreže. Ovdje je opisano spajanje preko telefonske linije, a dodatnu će vam pomoć pružiti i vaš davatelj Internet usluga kojem je u interesu da se vi čim prije spojite na Internet.

Za spajanje na Internet vam je potreban modem priključen na telefonsku liniju. Modemi su opisani u prethodnom dijelu poglavlja. Ako imate vanjski modem, on treba biti uključen, što ćete znati po svijetlećim LED diodama. Prije spajanja na Internet trebate kod nekog od davaljnika Internet usluga (*provider* ili *ISP*) uplatiti vaš korisnički račun. Podatke o davaljnicima Internet usluga i cijenama ćete naći u boljim domaćim časopisima o računalima koji izlaze jednom mjesečno, na stranicama o Internetu. Jedino otvorena sveučilišna računalna mreža CARNet ne naplaćuje svoje usluge, međutim, ako imate sreće, na tu ćete se mrežu uspjeti spojiti negdje oko 3.30 h ujutro, kad gužva malo popusti. Vaš će vam davaljnik ujedno i pružiti podatke potrebne za spajanje na Internet preko njihovog telefonskog broja.

Pri uspostavljanju veze s Internetom pomoći će vam Internet Connection Wizard. Evo potrebnih koraka:

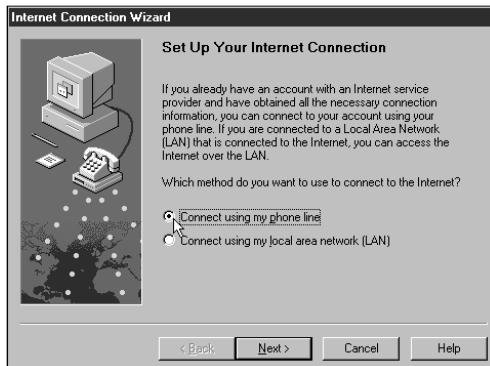
1. Kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs** $\Rightarrow$ **Internet Explorer** $\Rightarrow$ **Connection Wizard**.
2. Na radnoj će se površini pojaviti okvir za dijalog Internet Connection Wizard. Odaberite srednju opciju – **I have an existing Internet account...** i kliknite na **Next >**. (Ako imate otprije uspostavljenu vezu s Internetom, odaberite treću opciju, *My computer is already set up for the Internet...* i kliknite na *Next* za zatvaranje Wizarda.)

Slika 23.4

Prvi okvir za dijalog Internet Connection Wizarda za uspostavu veze prema Internetu.

3. U drugom okviru Internet Connection Wizarda imate dvije opcije. Odaberite gornju (*Internet service provider* ili *LAN*) i kliknite na **Next >**. Zatim će se pojavljivati sljedeći okviri za dijalog:
4. ***Set Up Your Internet Account*** – odaberite **Connect using my phone line** (ako se spajate preko telefonske linije) i kliknite na **Next >**.
5. ***Dial-Up Connection*** – odaberite **Create a new dial-up connection** i

Slika 23.5

Odabir načina spa-
janja na Internet. ➔

kliknite na **Next >**.

6. ***Phone Number*** – poništitite odabir stavke **Dial using the area code and country code** tako da okviri *Area code* i *Country name and code* posive. U okvir Telephone number upišite telefonski broj za spajanje na Internet preko vašeg davaljelja Internet usluga
7. ***User Name and Password*** – u polje *User name* upišite korisničko ime, a u polje *Password* upišite lozinku za spajanje preko vašeg davaljelja usluga.

Slika 23.6

Unos korisničkog
imena i lozinke za
spajanje na poslužitelj
vašeg davaljelja
usluga. ➔

8. **Advanced Settings** – možete odabratи **No** i kliknuti na **Next >** i tako preskočiti podešavanja koja su unaprijed podešena tako da ih u pravilu ne biste trebali mijenjati. Međutim, to trebate provjeriti kod vašeg davaljelja usluga. (**Yes** ћete odabratи ako vam je potreban izbor između PPP i SLIP protokola, možda ћe biti potrebno upisati prijavnu skriptu ili ћe kod nekih trebati unijeti vašu IP adresu – za CARNet i HiNet – adrese DNS poslužitelja).
9. **Dial-Up Connection Name** – u okvir za tekst upišite ime za vašu vezu i zatim kliknite na **Next >**.
10. **Set Up Your Internet Mail Account** – ovdje treba biti odabrano **Yes** za uspostavljanje vašeg korisničkog računa za primanje i slanje elektronske pošte. Za nastavak kliknite na **Next >**.

Slika 23.7

Prvi u nizu okvira za dijalog za upis podataka potrebnih za slanje i primanje elektronske pošte. ➔

11. **Your Name** – u okvir za tekst *Display name* upišite ime koje ћe se pojavljivati na vašoj elektronskoj pošti i zatim kliknite na **Next >**.
12. **Internet E-mail Address** – upišite vašu E-mail adresu na koju ћete primati elektronsku poštu i kliknite na **Next >**.
13. **E-mail Server Names** – u okviru s padajućim popisom odaberite vrstu poslužitelja za dolazeću poštu (POP3 ili IMAP) i zatim u gornji okvir za tekst (*Incoming mail*) upišite adresu poslužitelja za dolazeću poštu, a u donji okvir za tekst (*Outgoing mail*) upišite ime (adresu) SMPT poslužitelja za poštu koju vi šaljete i zatim kliknite na **Next >**.
14. **Internet Mail Logon** – u okvire za tekst upišite ime korisničkog računa i lozinku za vašu e-poštu koje vam je pružio vaš davaljelj Internet usluga i zatim kliknite na **Next >**. (Ako ћe vaš davaljelj usluga

to zahtijevati, možda ćete trebati odabrati sigurniji način provjere lozinke, *Log on using Secure Password Authentication (SPA)*.

15. **Friendly Name** – u okvir za tekst upišite ime pod kojim će biti spremjeni podaci koje ste do sada unijeli za vašu e-poštu i kliknite na **Next >**.

Slika 23.8

Prvi u nizu okvira za dijalog za upis podataka potrebnih za rad s novinskim grupama.

16. **Set Up Your Internet News Account** – ostavite odabranim **Yes** za podešavanje vašeg računa za novinske grupe. I ovdje vam potrebne podatke treba dostaviti vaš davatelj Internet usluga. Kliknite na **Next >**.
17. **Your Name** – upišite ime koje će se pojavljivati na porukama za novinske grupe koje ćete vi slati i zatim kliknite na **Next >**.
18. **Internet News E-mail Address** – upišite e-mail adresu koju vam je dodijelio vaš davatelj usluga, a na koju će vam sudionici novinskih grupa slati e-mail poruke. Kliknite na **Next >**.
19. **Internet News Server Name** – upišite ime (adresu) poslužitelja (NNTP) za novinske grupe koje vam je dostavio vaš davatelj Internet usluga. Ako se na vašeg poslužitelja za novinske grupe (NNTP) trebate prijavljivati i vaš vam je davatelj usluga dostavio NNTP korisničko ime i lozinku, odaberite i stavku ispod (**My news server requires me to log on**). Kliknite na **Next >**.
20. **Friendly Name** – u okvir za tekst upišite ime pod kojim će biti spremjeni vaši podaci za novinske grupe koje ste upravo unijeli i zatim kliknite na **Next >**.

- 21. Set Up Your Internet Directory Service** – vaš posebni pristup do adresara. Za sada ostavite odabranim **No**, a ako će biti potrebno, to kasnije možete ispraviti ponovnim pokretanjem Connection Wizarda. Kliknite na **Next** i zatim u posljednjem okviru za dijalog Internet Connection Wizarda kliknite na **Finish** za zaključivanje vaših podešenja za spajanje s Internetom.

Internet Explorer 4.0

Mnogi korisnici Interneta ne znaju da na Internetu postoji i nešto drugo osim World Wide Weba. Za njih je World Wide Web = Internet. Web je samo jedan od servisa Interneta, ali je doista najpopularniji, zbog lakoće uporabe i multimedijalnog sadržaja koji pruža. Stoga ćete često slušati o Web stranicama i URLovima (Uniform Resource Locators – adrese na Internetu).

Ako želite pogledati što se nalazi na Webu, treba vam program za pretraživanje, Web pretraživač. Jedan je od takvih Web pretraživača i Internet Explorer, o kojem se govorи u nastavku ovog poglavlja, a koji je sastavni dio Windowsa 98. Treba napomenuti da Microsoft neprestano unapređuje Internet Explorer i nadogradnje su za njega raspoložive na Microsoftovoj Web lokaciji (www.microsoft.com, odnosno preko naredbe **Windows Update** u izborniku **Start**).

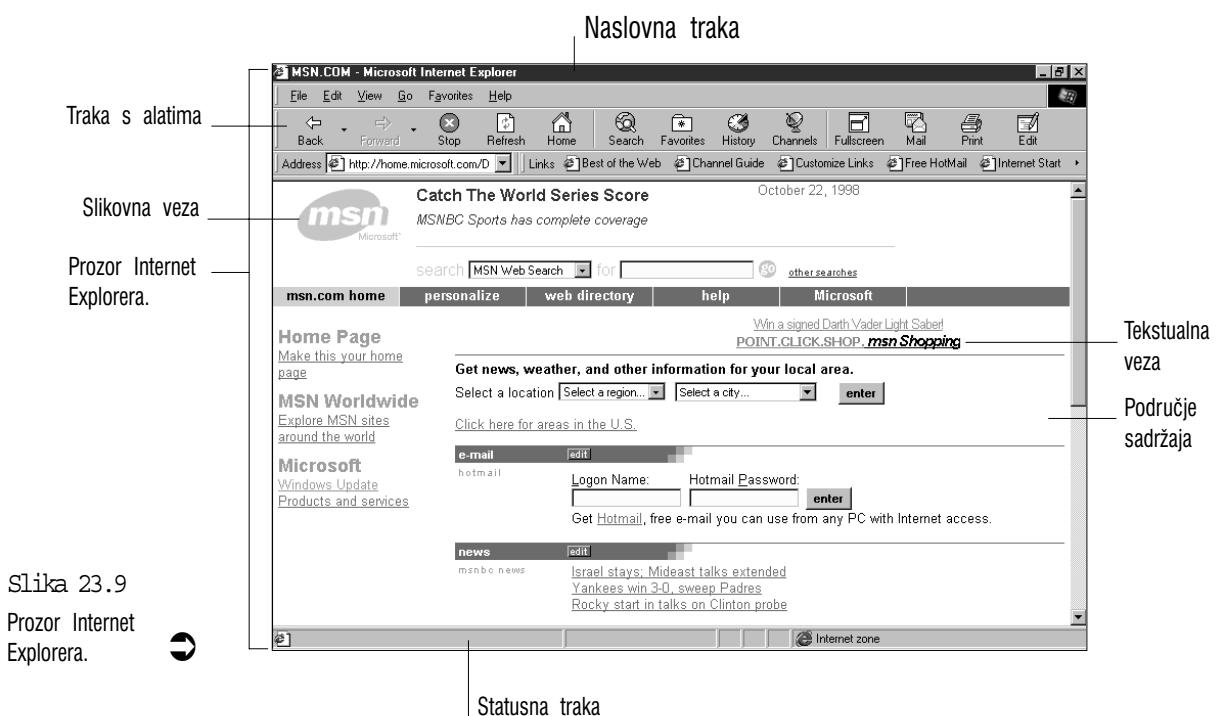
Ako imate vanjski modem, uključite ga prije pokretanja Internet Explorera.

Za pokretanje Internet Explorera slijedite sljedeće korake:

1. Internet Explorer možete pokrenuti klikom na neku od adresa, kanala ili hiperveza gotovo iz svakog kutka sučelja Windowsa 98 i u njemu sadržanih osnovnih programa, a najjednostavnije dvostrukim klikom na ikonu **Internet Explorer** na radnoj površini ili klikom na ikonu Internet Explorera na traci s alatima Quick Launch. Ako se nakon toga pojavi Internet Connection Wizard, pogledajte članak *Kako uspostaviti vezu s Internetom?*, ranije u ovom poglavlju.
2. Nakon otvaranja prozora Internet Explorera pojavit će se okvir Dialing Progress koji će automatski pokušati uspostaviti vezu s Internetom i nakon uspostavljanja veze pojavit će se polazna stranica. Koja će se Web stranica pojaviti, to ovisi o podešenjima Internet Explorera koja koristite. Na sljedećoj je slici prikazan mogući primjer.

Ako uspostavljanje veze ne uspije (zbog zauzete linije ili krivih podešenja), pojavit će se okvir za dijalog *Dial-up Connection*. Klikom na gumb **Connect** možete ponovno pokušati uspostaviti vezu, međutim, ako je potrebno, ponovno upišite korisničko ime i lozinku i kliknite na gumb **Settings** radi unošenja promjena u podešenja veze.

- ♦ Ako Internet Explorer pri svom pokretanju polaznu stranicu pronađe u mapi `\Windows\Temporary Internet Files`, on će tu polaznu stranicu prikazati i neće se ni pokušati spojiti na Internet. U tom će slučaju na naslovnoj traci iza naslova stajati **[Working Offline]**. Na Internet će se pokušati spojiti tek kada mu naredite da prijeđe na drugu Web stranicu koja nije spremljena u mapi *Temporary Internet Files* (na primjer, kliknete na neku hipervezu). Pojavit će se okvir za dijalog *URL not found in Offline Mode*. Za uspostavljanje veze kliknite na **Connect**, a ako se ne želite spajati na Internet, kliknite na **Stay Offline**.

Ovdje je pregled glavnih značajki prozora Internet Explorera:

Naslovna traka – najgornja traka u prozoru prikazuje ime trenutne Web stranice.

Traka s alatima – ovdje imate brzi pristup do nekih od glavnih svojstava Internet Explorera. Traku s alatima možete sakriti i tako dobiti više prostora – u izborniku View kliknite na Toolbar.

Adresno polje – u njemu je prikazana adresa trenutne stranice.

Traka s vezama (Links) – u ovoj su traci prikazane veze pomoću kojih se brzo možete prebaciti na druga mesta na Webu. Klikom na neku vezu dolazite na tu stranicu.

Područje sadržaja – ovo područje, naravno, zauzima najveći dio prozora Internet Explorera. Tu se pojavljuje sadržaj stranica neke Web lokacije. Pomoću okomite klizne trake možete pogledati ostali dio otvorenog dokumenta.

Tekstualna i slikovna veza – u sadržaju Web stranica često se može nalažiti mnogo hiperveza. To može biti neka potcrtana riječ istaknuta drugom bojom ili slika. Te veze omogućavaju brzi prelazak na druge Web adrese gdje ima više podataka o istaknutom pojmu ili slici. Kada iznad takve veze postavite pokazivač miša, Internet Explorer će ga promijeniti u ruku s uperenim kažiprstom i na statusnoj traci će prikazati prečicu (Shortcut to) i ime dokumenta na koji će nas odabranata veza dovesti.

Statusna traka – na njoj piše što se trenutno događa u Internet Exploreru, opis veze koju smo odabrali, a prikazano je i kako napreduje izvršenje neke naredbe u Internet Exploreru (na primjer, učitavanje datoteke).

Zatvaranje Internet Explorera

1. Kliknite na gumb zatvaranja (X) u gornjem desnom kutu prozora Internet Explorera.
2. Pojavit će se okvir za dijalog Disconnect. Kliknite na Yes.
3. Kada iz okvira na desnom kraju trake sa zadaćama nestane ikona Dial-Up Networkinga (koja prikazuje dva spojena računala), pođignite telefonsku slušalicu i provjerite da li vam je linija slobodna. Ako imate vanjski modem, isključite ga.

Razna podešenja za Internet

Prije nego počnete pregledavati nepresušno more stranica na Webu, pogledajte koja su vam sve podešenja rada Web pretraživača (u ovom slučaju Internet Explorera) i veze s Internetom na raspolaganju:

Na radnoj površini desnom tipkom kliknite na ikonu **Internet Explorer** i odaberite **Properties**. Možete i kliknuti na gumb **Start**, odabratи **Settings** **Control Panel** i zatim dvostruko kliknuti na ikonu **Internet**. Pojavit će se okvir za dijalog **Internet Properties** s više kartica:

General – ova je kartica podijeljena na tri okvira:

- ◆ **Home page** – u polje *Address*: možete upisati adresu Web stranice koju želite odrediti kao vašu polaznu stranicu.
- ◆ **Temporary Internet files** – klikom na gumb **Delete Files** ćete izbrisati sve datoteke iz vašeg privremenog spremišta datoteka s Interneta. Klikom na gumb **Settings** možete unijeti dodatna podešenja za ovu mapu.
- ◆ **History** – u mapu History se automatski spremaju veze (adrese) do lokacija na Webu koje posjećujete. Pomoću strelica brojčanika možete odrediti koliko dana te veze želite čuvati. Ako mapu History želite isprazniti, kliknite na gumb **Clear History**.

Slika 23.10

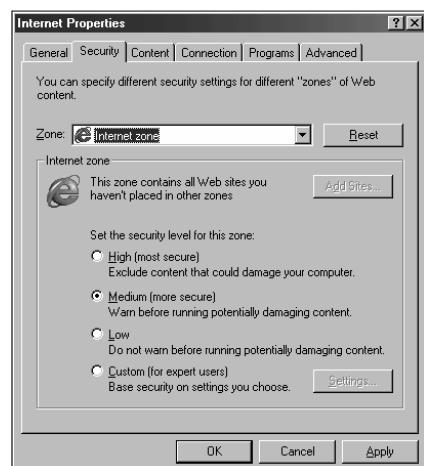
Kartica General okvira za dijalog Internet Properties.

Security – na ovoj kartici podešavate neke sigurnosne parametre

Internet je uistinu vaša veza s cijelim svijetom. U svijetu, na žalosti, ima i previše nesretnih osoba koji smisao svog života nalaze u smišljanju gadosti s kojima će napakostiti drugima. Bilo da vas na pojedinu lokaciju privlače slike obnaženih djevojaka ili pak sasvim bezazleni sadržaj poput leptira i cvijeća, na tim se stranicama mogu skrivati podmukli virusi koji će

podatke u vašem računalu uništiti ili učiniti dostupnim kriminalcima (česti je primjer krađa broja vaše kreditne kartice u trenutku kada nešto kupujete preko Interneta). Osim na kartici *Security*, sigurnosne elemente možete pronaći i na karticama *Content* i *Advanced*.

Na kartici **Security** određujete razinu sigurnosti za pojedinu zonu koju birate u okviru s padajućim popisom *Zone*. Najsigurnije je odabrati razinu sigurnosti **High** koja će isključivati sav sadržaj koji će biti prepoznat kao potencijalno opasan. Ako odaberete razinu sigurnosti **Medium**, prije učitavanja potencijalno opasnog sadržaja pojavit će se okvir koji će vas o tome upozoriti i moći ćete odabrati hoće li ga prikazati ili ne. Klikom na gumb **Add Sites** moći ćete u pojedine zone dodavati određene lokacije za koje smatrate da tu spadaju i zatim posebno za tu zonu odrediti višu ili nižu razinu sigurnosti.

Slika 23.15
Kartica Security okvira
za dijalog Internet
Properties.

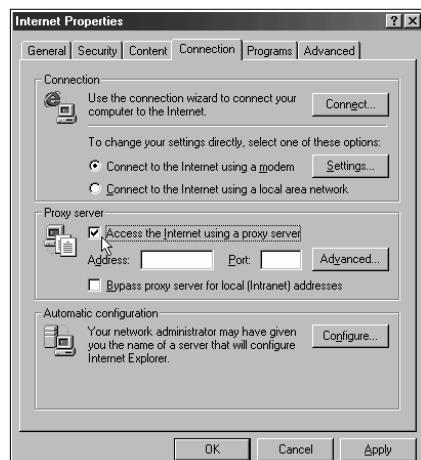
Content – klikom na gumb **Enable** možete nakon unošenja lozinke odrediti vrstu sadržaja čije prikazivanje želite spriječiti (na primjer, prikaze nasilja).

Slika 23.16
Kartica Content okvira
za dijalog Internet
Properties. ➔

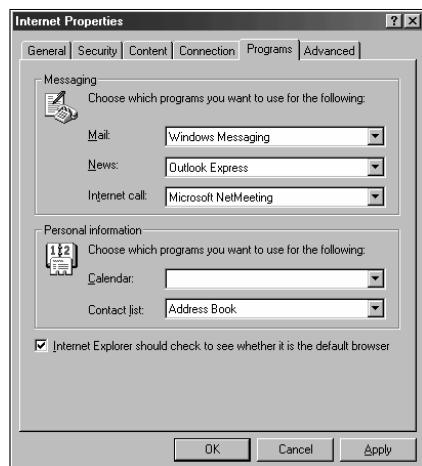
Connection – ovdje su zanimljiva sljedeća dva okvira:

- ◆ **Connection** – kliknite na gumb **Settings**.
  - ◆ pomoću strelica brojčanika *Number of times to attempt connection* odredite broj automatskih pokušaja nazivanja istog telefonskog broja u slučaju da je zauzet.
  - ◆ u brojčaniku ispod, *Number of seconds to wait...*, odredite koliko sekundi treba čekati prije ponovnog automatskog nazivanja istog broja.
  - ◆ možete odrediti i nakon koliko će se minuta mirovanja veze, vaša veza s Internetom automatski isključiti. Stavka *Disconnect if idle for ...* treba biti odabrana, a u brojčaniku uz nju odredite broj minuta. Kliknite na **OK**.

Slika 23.17
Kartica Connection
okvira za dijalog
Internet
Properties. ➔

Programs – ovdje odabirete programe koje želite koristiti za različite usluge na Internetu. Ako u polju *Mail* nije odabran Outlook Express ili neki drugi program koji želite koristiti za elektronsku poštu, kliknite na gumb sa strelicom prema dolje i na popisu odaberite željeni program.

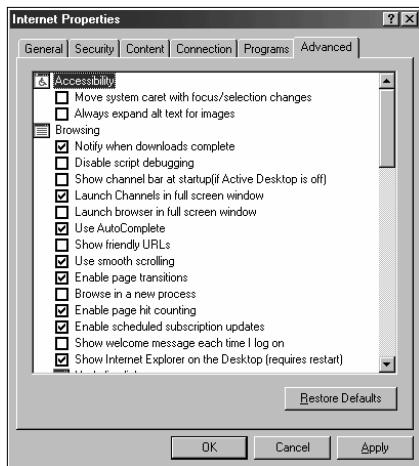

Slika 23.18
Kartica Programs
okvira za dijalog
Internet
Properties.

Advanced – ovdje možete odabrati ili poništiti brojne mogućnosti. Evo nekih primjera:

- ◆ **Multimedia** – ako imate spori modem i učitavanje stranice traje čitavu vječnost kupite si brži modem. Međutim, učitavanje stranice možete ubrzati i izbacivanjem njenog multimedijalnog sadržaja. U grupi *Multimedia* isključite multimedijalne stavke bez kojih možete, na primjer, video i animacije, zvukove, slike i na kraju će vam ostati sam tekst koji se vrlo brzo učita..
- ◆ **Security** – pored brojnih drugim mogućnosti, u ovoj grupi možete odabrat ili isključiti uporabu kolačića (*Cookies*). Kolačići su “bezazlene” tekstualne datoteke u kojima su smještene informacije o vašim podešenjima pojedine Web stranice na lokacijama gdje je to moguće podešavati. Te kolačiće šalje računalo s dotične lokacije i sprema ih na vaš tvrdi disk. Ako vam je muka pri samoj pomisli da netko bez vašeg znanja piše po vašem tvrdom disku, odaberite stavku **Disable all cookie use** za potpuno isključivanje kolačića. Odabirom stavke **Prompt before accepting cookies** ostavljate si mogućnost da u okviru za dijalog koji će se pojaviti prije spremanja kolačića sami odaberete želite li ih spremiti ili ne.

Slika 23.19
Kartica Advanced
okvira za dijalog
Internet
Properties.

Pretraživanje Weba s Internet Explorerom

Sad kad ste upoznali elemente prozora Internet Explorera, možete ga početi koristiti za putovanje po Web lokacijama. Sljedeći članci opisuju razne načine na koje Internet Explorer možete koristiti za krstarenje Webom.

Kretanje pomoću hiperveza

Veze na druge Web lokacije mogu biti u obliku podvučenog teksta druge boje ili slikovne veze. Ove veze možete slijediti na nekoliko načina:

- ◆ Na vezu možete kliknuti mišem.
- ◆ Desnom tipkom kliknite na vezu i u iskočnom izborniku odaberite **Open In New Window**. Ova će naredba pokrenuti još jedan Internet Explorer s otvorenom Web stranicom do koje vodi veza na koju ste kliknuli.

Neke slike ne vode nikamo

Naravno, nisu sve slike na Webu nužno i veze na druge lokacije. Neke su tu samo zato da ih možete pogledati. Jedini je siguran način za provjeru je li neka slika samo slika ili slikovna veza kliknuti na nju i vidjeti što će se dogoditi. Ako se pokazivač pretvoriti u malu ruku s ispruženim kažiprstom, tada znate da je to slikovna veza.

Traka Links

Ako niste sigurni kamo želite odlutati po Webu, na traci s vezama u Internet Exploreru nalazi se nekoliko predodređenih lokacija koje možete iskušati radi stjecanja iskustva, na primjer:

Best of the Web – ovo je dobro mjesto za početak s istraživanjem Weba. Klik na ovu vezu vodi vas na stranicu Web Directory na kojoj se nalazi nekoliko drugih veza svrstanih po kategorijama – zabava, financije, vijesti, sport i drugo.

Channel Guide – vodič do kanala iz cijelog cvijeta

Internet Start – prelazak na polaznu stranicu

Windows Update – prelazak na Microsoftovu lokaciju s koje možete obnoviti vaše Windows ili pronaći novije upravljačke programe za uređaje u računalu.

Microsoft – ova vas veza vodi na središnju Microsoftovu lokaciju (home page).

Unošenje adrese Web lokacije

Ako želite pogledati što se nalazi na nekoj određenoj Web lokaciji, njenu adresu možete unijeti na jedan od sljedećih načina:

- ◆ Kliknite na traku s adresom, poništite adresu koja je tamo upisana i upišite novu, zatim pritisnite **Enter**.
- ◆ Na traci Address kliknite na gumb sa strelicom prema dolje i odaberite neku od adresa lokacija koje ste nedavno posjetili.
- ◆ Na traci s alatima kliknite na gumb **History**. Na lijevoj strani prozora će se pojaviti okvir mape History u kojem možete odabrati adrese lokacija koje ste posjetili u posljednjih nekoliko dana.

Vraćanje na prijašnju lokaciju

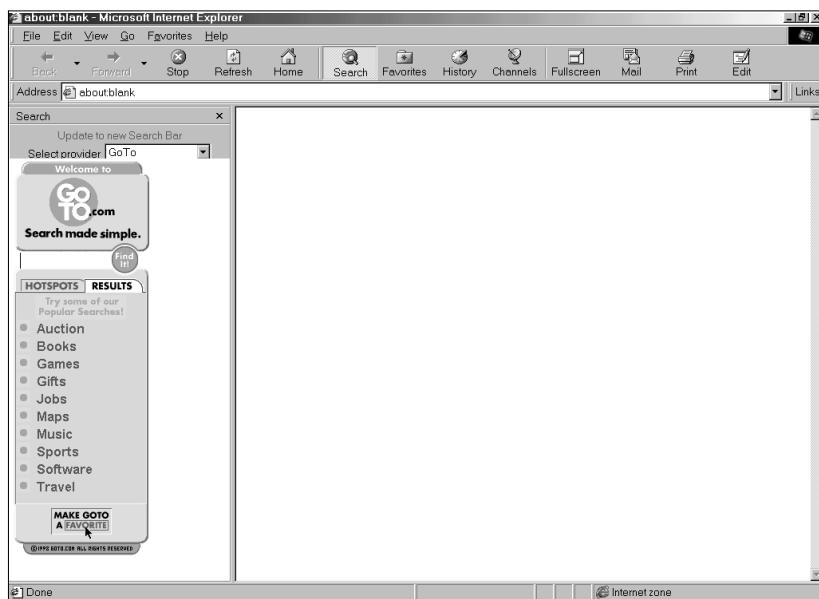
U pretraživanju Weba često ćete se htjeti vratiti na prijašnju lokaciju ili čak na stranicu koju ste prvu ugledali kad ste pokrenuli Internet Explorer. U Internet Exploreru postoje različite tehnike za kretanje natrag i naprijed po Webu:

- ◆ Za vraćanje na prijašnji dokument kliknite na gumb **Back** na traci s alatima ili u izborniku **Go** odaberite naredbu **Back**.
- ◆ Kad se vratite na prijašnji dokument, možete opet krenuti naprijed klikom na gumb **Forward** na traci s alatima ili odabirom naredbe **Forward** u izborniku **Go**.
- ◆ Za vraćanje na početnu lokaciju na traci s alatima kliknite na gumb **Home**.

Naredba za pretraživanje – Search

Do sada ste na različite Web lokacije prelazili klikom na neku vezu ili upisivanjem određene Web adrese. Međutim, ako tražite podatke o određenoj temi, ali ne znate odgovarajuću adresu, možete pokrenuti automatsko pretraživanje Weba preko jednog od alata za pretraživanje.

Internet Explorer ima vezu do nekoliko alata za pretraživanje na Webu – kliknite na gumb Search ili u izborniku Go odaberite naredbu Search the Web. Na lijevoj će se strani pojaviti okvir trake Search i ugledat ćete stranicu sličnu ovoj prikazanoj na sljedećoj slici. Odaberite jedan od pretraživačkih servisa (search engine), u okvir za tekst na stranici upišite tekst koji želite tražiti, i kliknite na gumb **Search** (ili **Go** i slično) uz njega.

Slika 23.20
Odabirom naredbe
Search the Web
pojavit će se ova

Mapa Favorites – za lokacije koje želite zapamtiti

Neke će vam se lokacije na Webu svidjeti i željet ćete ih ponovno posjetiti. Umjesto da pamtite ili zapisujete njihove adrese, u mapi Favorites u Internet Exploreru možete lako sačuvati prečice za njihove lokacije.

Mapa Favorites je obična mapa koju ćete naći u matičnoj mapi Windows. Bitno je da koristite tu mapu, a ne druge, jer u nju možete izravno iz Internet Explorera dodavati, pregledavati i koristiti prečice koje vas vode do određenih Web lokacija.

Dodavanje prečice u mapu Favorites

Kad naiđete na Web lokaciju koja vam se svidi i htjet ćete se vratiti na nju, otvorite izbornik **Favorites** i odaberite naredbu **Add To Favorites**. Pojavit će se okvir za dijalog Add Favorite. U okviru za tekst Name već će biti upisano ime trenutne Web stranice. Ako želite, to ime možete promijeniti, a istodobno ćete vjerojatno moći odabrati i pretplatu na tu lokaciju. Na kraju odaberite **OK**.

Pregledavanje mape Favorites

Ako želite izravno raditi u mapi Favorites, u Internet Exploreru otvorite izbornik **Favorites** i odaberite naredbu **Organize Favorites** kojom otvarate prozor mape Favorites.

Prečicama koje se tu nalaze možete mijenjati imena, brisati ih i stvarati nove podmape za lakše snalaženje među različitim prečicama.

Otvaranje prečice za Web lokaciju iz mape Favorites

Svrha je mape Favorites omogućavanje brzog pristupa do Web lokacija koje često posjećujete. Na traci s alatima kliknite na gumb **Favorites** i u lijevom će se okviru pojaviti sadržaj mape Favorites u kojoj možete odabrati prečicu do željene lokacije.

Slanje i primanje elektronske pošte – Outlook Express

U svijetu je danas uobičajeno imati korisnički račun na Internetu s kojim se dobiva i vlastita adresa za e-poštu, koja se pokazala daleko boljim sredstvom prenošenja poruka od fax uređaja. Za slanje i primanje elektronske pošte u Windowsima 98 na raspolaganju imamo dva programa: Microsoft Exchange je stariji program i osim za elektronsku poštu može poslužiti i za slanje i primanje fax poruka. U ovom se članku opisuje **Outlook Express**, noviji program koji je posebno napravljen za e-poštu i poruke iz novinskih grupa i dobro surađuje s Internet Explorerom.

Za slanje i primanje elektronskih poruka iz Internet Explorera na njegovoj traci s alatima kliknite na gumb **Mail**. Otvorit će se mali izbornik u kojem možete odabrati sljedeće naredbe nakon kojih će se otvarati odgovarajući prozori Outlook Expressa:

Read Mail – za čitanje e-pošte

New Message – za izradu i slanje e-pošte

Read News – za čitanje poruka iz novinskih grupa

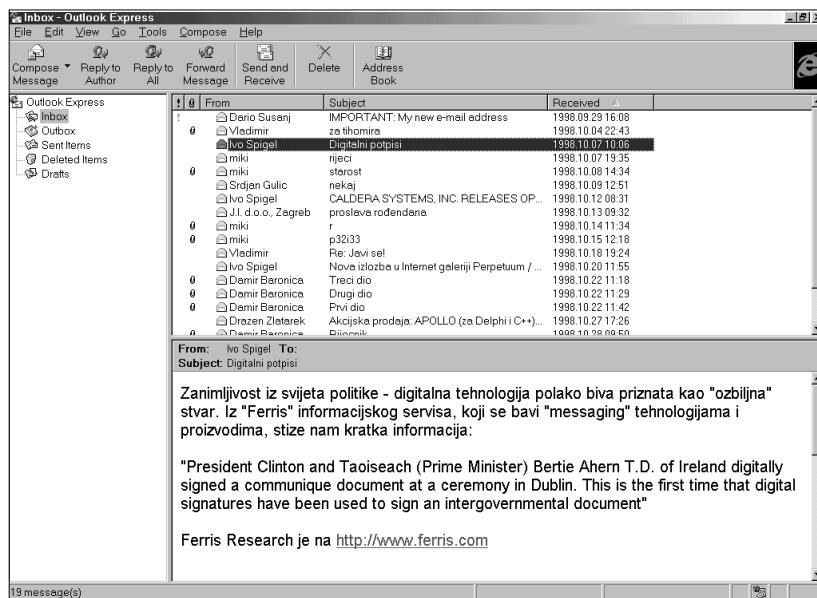
Izrada i slanje e-mail poruka

Elektronska pošta (e-mail) ima nekoliko značajnih i očitih prednosti nad običnom poštom:

- ◆ Sada više ne trebate čekati više od mjesec dana da vam stigne odgovor na pismo od rodbine iz Novog Zelanda. E-pošti obično ne treba više od nekoliko minuta da stigne do svog odredišta.
- ◆ Elektronsku poruku možete napisati dok niste spojeni na Internet i zatim je poslati (ili više njih) u samo nekoliko sekundi i istovremeno primiti e-poštu koja je adresirana na vas. Poštarina, dakle, može biti manja od jedne kune.
- ◆ E-pošti možete pridružiti datoteke – to mogu biti skenirane fotografije, video isječci, zvukovne poruke, tekst, proračunska tablica ili bilo koja druga vrsta datoteke koju si možete zamisliti.

Za stvaranje i slanje poruke slijedite ove korake:

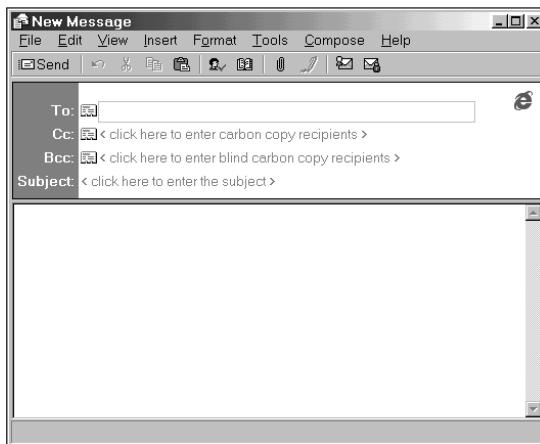
1. Pokretanje je Outlook Expressa iz Internet Explorera opisano na početku ovog članka. Lako ga možete pokrenuti i klikom na njegovu ikonu na traci Quick Launch ili kliknite na gumb **Start** i odaberite **Programs ⇨ Internet Explorer ⇨ Outlook Express**.

Slika 23.21

Izgled prozora programa Outlook Express.

2. U Internet Exploreru možete na traci s alatima kliknuti na gumb **Mail** i zatim odabrat **New Message** ili u prozoru Outlook Expressa kliknite na ikonu ili gumb **Compose a Message**. Pojavit će se prozor **New Message**. (Ako želite da vaša poruka ima pozadinu kao da je pisana na ukrasnom papiru, učinite sljedeće: u prozoru Outlook Express na traci s alatima, umjesto klika na sam gumb, kliknite na strelicu uz gumb **Compose Message** i na popisu koji će se pojaviti odaberite neku od pozadina.)

Slika 23.22
Prozor New Message
za izradu poruka
elektronske pošte.

3. Gornji se okvir prozora New Message sastoji od više polja:
- ◆ U polje **To** upišite e-mail adresu primaoca. Ako e-poštu želite poslati na više primalaca, svaku adresu odvojite točkazarezom (;). Ako ste tu adresu prije stavili u adresar (**Address Book**), kliknite na ikonu uz adresno polje i pojavit će se okvir za dijalog **Select Recipients** u kojem željenu adresu možete odabrat.
  - ◆ U polje **Cc** možete upisati adrese primalaca koji će primiti kopije poruke. (više adresa odvojite točka-zarezom “;”).
  - ◆ U polje **Subject** upišite kratki opis poruke.
4. Kliknite na veliki donji okvir i utipajte tekst vaše poruke. Traka iznad okvira vam može poslužiti za lijepo oblikovanje teksta. Tekst u ovaj okvir možete prenjeti i iz nekog drugog programa pomoću kopiranja i uljepljivanja. Možete mu dodati i sadržaj neke tekstualne datoteke (samo datoteke s nastavkom .txt ili .htm). Za to otvorite izbornik

Insert, odaberite naredbu **Text from file** i zatim odaberite datoteku čiji sadržaj želite dodati.

5. Ako vašoj poruci želite pridružiti neku datoteku (ili više njih), otvorite izbornik **Insert** i odaberite naredbu **File Attachment** ili samo kliknite na gumb **Insert File** i u okviru za dijalog **Insert Attachment** odaberite datoteku koju želite pridružiti. Ikona te datoteke će se pojaviti u posebnom okviru ispod teksta poruke. Imajte na umu da oni koji koriste druge programe za e-poštu možda neće moći vidjeti vaše lijepo oblikovanje teksta ili možda ne mogu primati goleme datoteke koje ste pridružili poruci.

6. Slanje poruke:

- ♦ Ako ste trenutno spojeni na Internet, za slanje poruke kliknite na gumb **Send**.
- ♦ Ako niste spojeni na Internet, umjesto klika na gumb **Send** možete otvoriti izbornik **File** i odabrati **Send Later**. Pojavit će se okvir za dijalog **Send Mail** koji će vas obavijestiti da će poruka biti dodana vašim ostalim porukama za slanje u mapi Outbox. Kliknite na **OK**. Kasnije u prozoru Outlook Expressa možete kliknuti na gumb **Send and Receive** za istovremeno slanje i primanje svih vaših e-mail poruka. Ako trenutno niste spojeni na Internet, program će se na Internet pokušati automatski spojiti preko prije podešene veze.

Outlook Express je unaprijed podešen da svakih 30 minuta provjerava ima li nove pošte. Dakle ako se uspije automatski spojiti na Internet, automatski će poslati svu poštu iz mape Outbox. Ujedno će učitati vašu dolazeću poštu i spremiti je u mapu *Inbox*.

Za dodatno podešavanje Outlook Expressa otvorite izbornik **Tools** i odaberite **Options**. Pojavit će se okvir za dijalog *Options* s više kartica na kojima možete izmijeniti mnoštvo dodatnih opcija.

Poruke u mapi Outbox još možete promijeniti prije nego budu poslane. U lijevom okviru prozora Outlook Express kliknite na mapu **Outbox**. U desnom će se okviru pojaviti popis svih poruka koje čekaju da budu poslane. Poruku možete izbrisati klikom na nju i zatim klikom na gumb **Delete**. Ako poruku želite izmijeniti, dvostruko kliknite na nju i otvorit će se prozor s tom porukom.

Primanje i pregledavanje e-pošte

Outlook Express je unaprijed podešen da svakih 30 minuta na Internetu automatski provjerava da li vam je pristigla nova e-pošta i tu poštu zatim

učitava i sprema u mapu Inbox. Novoprstigla će pošta biti učitana i svaki put kada kliknete na gumb **Send and Receive** radi istovremenog slanja i primanja poruka e-pošte.

Za pregledavanje pristigle pošte slijedite ove korake:

1. U lijevom okviru prozora Outlook Express kliknite na mapu **Inbox**. U gornjem će se desnom okviru pojavit popis poruka.
2. Kliknite na poruku koju želite pregledati. Sadržaj će poruke biti prikazan u drugom okviru. Na ime poruke možete i dvostruko kliknuti i tada će biti prikazana u vlastitom prozoru. Ako su poruci pridružene neke datoteke, njihove će ikone biti prikazane ispod teksta u prozoru poruke.
3. Za spremanje pridružene datoteke odaberite poruku, otvorite izbornik **File**, odaberite **Save Attachments** i zatim odaberite ime datoteke koju želite spremiti. *Ako vam je pridruženu datoteku poslao nepoznat i neprovjeren pošiljalac, dobro promislite želite li takvu datoteku na svom tvrdom disku. Ona može sadržavati virus koji će vam uništiti podatke na tvrdom disku.* Nadam se da ste sigurnosnu kopiju vrijednih dokumenata napravili na vrijeme.
4. U okviru za dijalog **Save Attachment As** odaberite mapu u koju datoteku želite spremiti. U okviru za tekst **File name** ako želite, možete datoteci promijeniti ime i zatim kliknite na gumb **Save**.
5. **Brisanje poruka** – poruke koje ste pročitali i više ih ne želite čuvati možete izbrisati. Kliknite na mapu Inbox da poruke prikažete u desnom okviru. Datoteku koju želite izbrisati samo odvucite u mapu **Deleted Items** ili desnom tipkom kliknite na datoteku i odaberite **Delete**. Za pražnjenje mape Deleted Items na nju kliknite desnom tipkom i odaberite naredbu **Empty Folder**.

Odgovaranje na poruku i prosljeđivanje poruke

Ako na poruku želite poslati odgovor ili je želite proslijediti nekom drugom, slijedite ove korake:

1. U desnom okviru Outlook Expressa kliknite na željenu poruku.
2. Za slanje odgovora autoru, kliknite na **Reply to Author**. Za slanje odgovora svima koji su primili istu poruku, kliknite na **Reply to All**. Za daljnje prosljeđivanje poruke, kliknite na **Forward Message**.

3. Poruka će se pojaviti u novom prozoru. Ako ste odabrali neki od gumba *Reply*, poruka će unaprijed biti adresirana. Ako ste odabrali *Forward Message*, kliknite na tekst desno od stavke **To** i u polje koje će se pojaviti upišite adresu primaoca.
4. Izvorni će tekst poruke biti automatski prikazan u okviru za sadržaj. Neke dijelove možete izbrisati i po potrebi ga skratiti i zatim možete dopisati vaš odgovor. Ako poruka ima pridruženu datoteku, možete je ostaviti ili, ako je želite ukloniti, desnom tipkom kliknite na nju i odaberite **Remove**.
5. Za slanje poruke kliknite na **Send** ili otvorite izbornik **File** i odaberite **Send Later** za kasnije slanje.

Aktivna radna površina (Active Desktop)

Spajanjem je Internet Explorera (Web pretraživača) s Windowsima 98, korišničko sučelje Windowsa 98, odnosno, njegova radna površina, prožeta mogućnostima Web pretraživača. Da biste te mogućnosti mogli koristiti, trebate umjesto uobičajene (klasične) radne površine odabrati *aktivnu* radnu površinu. U tu svrhu desnom tipkom kliknite na prazan dio radne površine, u otvorenom izborniku prečica pokažite na **Active Desktop** i zatim u podizborniku odaberite **View As Web Page**. Na vašoj će se radnoj površini pojaviti traka s kanalima.

- ◆ Sada na radnu površinu možete u posebne prozore postavljati Web stranice čiji će se sadržaj automatski osvježavati.
- ◆ Za pozadinu, odnosno zidnu tapetu radne površine, kao i za zaštitu zaslona, sada možete odabrati Web stranicu čiji će se sadržaj automatski osvježavati.

Za korištenje će vam informacija na tim stranicama dobro doći što veći monitor jer će vam veći dio, ako ne i cijelu radnu površinu zauzeti prozor programa u kojem najviše radite. Pritom ne treba zanemariti ni telefonske troškove za vašu vezu s Internetom, osim ako koristite računalo u tvrtki koja ima stalnu brzu vezu s Internetom ili koristite stranice s intraneta vaše tvrtke.

Za vraćanje na klasičnu radnu površinu, ponovno desnom tipkom kliknite na prazan dio radne površine, u izborniku prečica pokažite na **Active Desktop** i zatim kliknite na **View As Web Page** čime ćete poništiti odabir te stavke i ukloniti potvrđnu kvačicu uz nju.

Traka s kanalima

Kada odaberete aktivnu radnu površinu, na vašoj će se radnoj površini pojaviti traka kanala. Kanali su posebne Web stranice čiji se sadržaj prikazan na vašem monitoru može automatski osvježavati, u vremenskom razmaku koji sami odaberete. To na primjer, može biti vremenska prognoza, sportski rezultati, TV program i drugo.

Nema trake s kanalima?

Ako se nakon odabira aktivne radne površine traka s kanalima ne pojavi, desnom tipkom kliknite na prazni dio radne površine, pokažite na **Active Desktop** i zatim kliknite na **Customize my Desktop**. Pojavit će se okvir za dijalog Display Properties s otvorenom karticom Web. U potvrđnim okvirima uz stavke *View my Active Desktop as a web page* i *Internet Explorer Channel Bar* se trebaju nalaziti potvrđne kvačice. Ako ih u nekom od ta dva okvira nema, kliknite na njega da tu stavku potvrdite.

Traka s kanalima, to jest traka s alatima, odnosno mapa **Channels** je, osim na aktivnoj radnoj površini, dostupna i na mnogim drugim mjestima s kojih možete pokretati kanale:

Izbornik Start – kliknite na gumb **Start**, pokažite na **Favorites** i otvorit će se podizbornik u kojem se nalazi i stavka **Channels**.

My Computer, Windows Explorer ili Internet Explorer – kliknite na izbornik **View**, pokažite na **Explorer Bar** i otvorit će se podizbornik u kojem se nalazi i stavka **Channels**.

Mapa Windows – u Exploreru ili My Computeru otvorite mapu **Windows\Favorites\Channels**.

Slika 23.23

Traka s kanalima. ➔

Kada kliknete na gumb nekog od prikazanih kanala, otvorit će se Internet Explorer koji će na Internetu pronaći lokaciju tog kanala i prikazati stranice koje mu pripadaju.

Ako se Internet Explorer ne pojavljuje

Glavna je namjena aktivne radne površine prikazivanje sadržaja s Weba pa za iskorištavanje njenih prednosti trebate imati uspostavljenu vezu s Internetom. Ako vezu s Internetom još niste uspostavili, kada kliknete na gumb nekog od kanala, umjesto Internet Explorera će se pojaviti okvir za dijalog *Internet Connection Wizard*. Informacije o Internetu, spajanju na Internet i njegovom korištenju možete saznati u zasebnim člancima o tim temama.

Trenutno se na traci Channels nalazi tek nekoliko kanala. Početnu stranicu kanala možete na traku s kanalima prenjeti i s vašeg CD-ROM-a Windows 98, iz mape Channels, jednostavnim povlačenjem i ispuštanjem. Za spajanje s njenom lokacijom na Internetu kliknite na gumb **Add Active Channel** na toj stranici. Mnoštvo dodatnih kanala možete pronaći ako na traci s kanalima kliknete na gumb **channel guide**. Otvorit će se Internet Explorer s prikazanom

Microsoftovom lokacijom Chanel Guide – za prelazak na željeni kanal trebate odabrati kategoriju i zatim na popisu kliknuti na ime željenog kanala.

Preplata na kanal

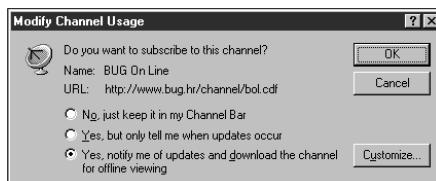
Za korištenje automatskog osvježavanja sadržaja kanala, trebate se na njega pretplatiti. Bez straha, to vas, barem za sada, ne košta ništa (osim telefonskog računa), ali trebate ostaviti neke podatke. Evo potrebnih koraka:

1. Spojite se na Internet – naučite kako ćete to učiniti u završnom poglavlju ove knjige.
2. Na traci s kanalima ili na Microsoftovoj lokaciji Channel Guide kliknute na željeni kanal. Početna će se stranica tog kanala pojaviti u prozoru vašeg Internet Explorera.
3. Sada biste se trebali prijaviti za preplatu. Za to je obično potrebno kliknuti na za to postavljen gumb na početnoj stranici kanala, međutim, to svaki autor kanala može izvesti drukčije. Obično treba kliknuti na gumb **Add Active Channel** ili **Subscribe**, a možda i na gumb **Preplata** ili slično. Daljnji je postupak opet drukčiji kod svakog kanala pa trebate pratiti upute koje će se pojavljivati na zaslonu.
4. Nakon što ispunite sve podatke potrebne za preplatu, na zaslonu će se pojaviti okvir za dijalog Modify Channel Usage. Odaberite jednu od ponuđenih mogućnosti:

No, just keep it in my Channel Bar – sadržaj tog kanala neće biti automatski osvježavan, nego ćete samo njegov gumb postaviti na

Slika 23.24

Okvir za dijalog
Modify Channel
Usage.

traku s kanalima, radi bržeg pristupa do njega. Premda je ovo očito najlošija mogućnost, to je ipak logičan izbor za one koji su na Internet spojeni preko modema i sami trebaju plaćati telefonske impulse.

Yes, but only tell me when updates occur – Kada se sadržaj na kanalu promijeni ili mu se doda neki novi sadržaj, vi ćete o tome biti obaviješteni i zatim možete odabratи osvježavanje kanala. Ova je mogućnost također pogodna za one koji su na Internet spojeni preko modema.

Yes, notify me of updates and download the channel for offline viewing – Za ovu opciju trebate imati stalnu vezu s Internetom. Osvježavanje se kanala vrši automatski i vi o tome samo primite obavijest.

Customize – Ovu ćete mogućnost odabratи ako ne želite da se sadržaj kanala osvježava odmah nakon neke promjene, već u vremenskom razmaku i na način koji vi odaberete.

5. Na kraju se možda pojavi i okvir koji će vas upitati želite li sadržaj tog kanala postaviti kao zaštitu zaslona. Ako želite, kliknite na **Yes**.

Treba napomenuti da za automatsko osvježavanje kanala ne trebate u tom času biti prijavljeni na njegovu lokaciju, bitno je da ste spojeni na Internet. Kanali na koje ste se “pretplatili” vam svoje informacije šalju *push* tehnologijom – guranjem informacija, što će vam uštedjeti mnogo vremena i nepotrebne gnjavaže.

Ručno osvježavanje pretplata

Kada ste spojeni na Internet, sadržaj kanala na koje ste se pretplatili možete jednostavno osvježiti i ručno, na jedan od ova dva načina:

- ◆ Desnom tipkom kliknite na prazan dio radne površine, u izborniku prečica koji će se pojaviti pokažite na **Active Desktop** i zatim u podizborniku koji će se pojaviti kliknite na **Update Now**.
- ◆ Kliknite na gumb **Start**, pokažite na **Settings**, pokažite na **Active Desktop** i kliknite na **Update Now**.

Sakrivanje stavki aktivne radne površine i otkazivanje pretplata na kanal

Umjesto potpunog uklanjanja neke stavke koju ste postavili na aktivnu radnu površinu, možda ćete je radije samo privremeno sakriti. Evo potrebnih koraka:

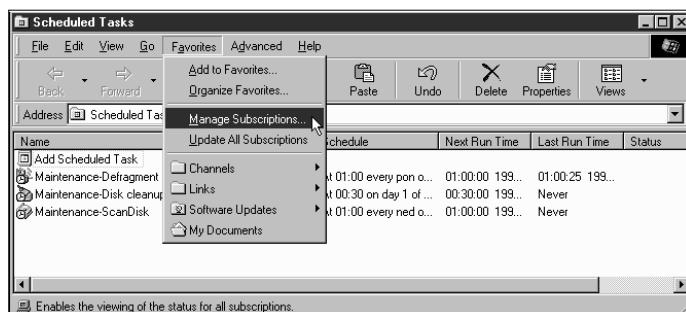
1. Desnom tipkom kliknite na prazan dio radne površine. U izborniku prečica koji će se pojaviti pokažite na **Active Desktop** i zatim kliknite na **Customize my Desktop**. Pojavit će se okvir za dijalog *Display Properties* s otvorenom karticom *Web*.

2. Na popisu u okviru na kartici Web će se pored stavke Internet Explorer Channel Bar nalaziti i ostale stavke koje ste kasnije dodali. Kliknite na potvrđni okvir uz stavku koju privremeno želite sakriti i tako uklonite potvrđnu kvačicu.

3. Kliknite na gumb **OK**.

Neki će vam kanali nakon nekog vremena vjerojatno dosaditi ili ćeete pronaći zanimljiviji kanal, a kanal koji trenutno koristite ćeete željeti otkazati. To ćete učiniti sljedećim koracima:

1. Kliknite na gumb **Start**, pokažite na **Programs** → **Accessories** → **System Tools** i kliknite na **Scheduled Tasks**. Otvorit će se prozor s naslovom Scheduled Tasks.

Slika 23.25

Prozor Scheduled Tasks.

2. Kliknite na izbornik **Favorites** i zatim kliknite na **Manage Subscriptions...**. Pojavit će se prozor s naslovom Subscriptions.
3. Desnom tipkom kliknite na ime kanala čiju pretplatu želite otkazati i u izborniku prečica koji će se pojaviti kliknite na **Properties**. Pojavit će se okvir za dijalog Properties s otvorenom karticom Subscriptions.
4. Kliknite na gumb **Unsubscribe**. Pojavit će se okvir za dijalog Confirm Item Delete.
5. Kliknite na **Yes**.

Sažetak

U ovom ste, završnom poglavlju, upoznali modeme i naučili kako ih instalirati u vaš sustav, saznali kako upotrijebiti Internet Setup Wizard kako biste stvorili vezu prema Internetu, te savladali osnove rada na Internetu upoznavši dva najčešće korištena servisa – World Wide Web i e-poštu pomoću programa Internet Explorer i Outlook Express. Saznali ste i kako umjesto klasične raditi s aktivnom radnom površinom – Active Desktopom.

Jasno, Internet i svi njegovi servisi nevjerljivo su popularni i nude mnogo više od onoga što predstavlja sadržaj ove knjige, pa vas upućujem na ostale naslove koji se detaljno bave Internetom i najpopularnijim programima za rad na Internetu.
